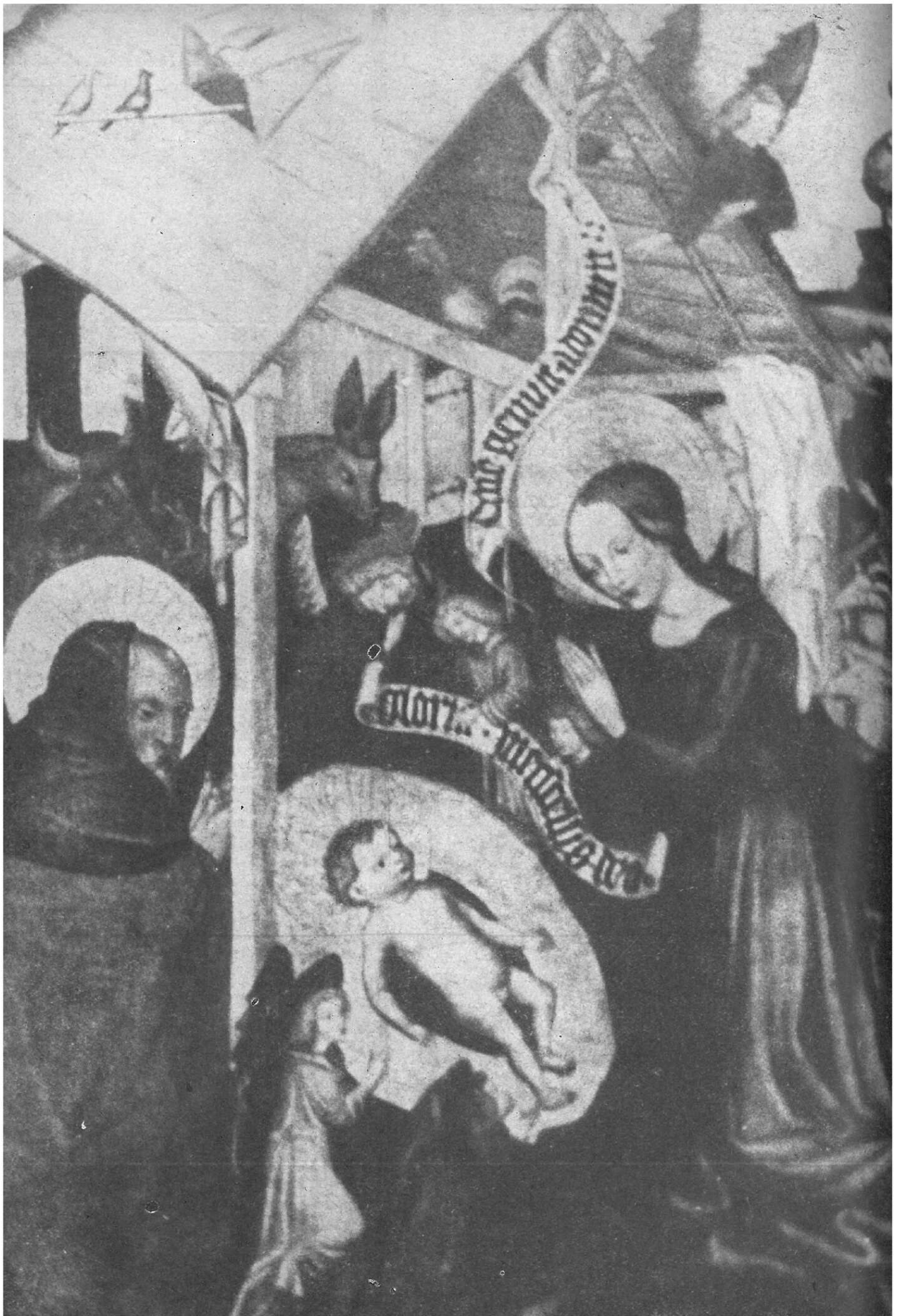

DUCHOVNÍ PASTÝŘ ¹ 1968

CASOPIS

pro

KATOLICKÉ DUCHOVENSTVO.

Wydawan

prispjwanjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knžecj Arcibiskopské Pražské Konsistofe.

Prwnj ročnj běh.

Swazek prwnj.

R. E. E. R.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA, ROČNÍK XVII., ČÍSLO 1. — LEDEN 1968

OBSAH: Dr. Josef Beneš: Do nového roku, Poselství Jeho Svatosti Pavla VI. ke „Dni míru“, Dr. Vladimír Benda: Osobní kategorie v teologii, P. Alois Honek: Kontinuita problémů a osobní kategorie, ThDr. Miroslav Rajmon: Personalismus v křesťanské moralce, Jiří Němec: Personalismus ve společenské praxi, P. Josef Porubský: O zpracování biblických textů, ThDr. Jaroslav Michal: Církev — nový lid Boží, ThDr. Antonín Salajka: Věroučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou, Liturgická příprava slova, Liturgické hymny a sekvence, Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, ThDr. Karel Sahan: Křesťanské angažmá, Dr. Josef Beneš: P. Kamil Jaroš, P. Antonín Odvárka: Obrázky z duchovní správy, Náš zápisník.

DO NOVÉHO ROKU

Dr. JOSEF BENEŠ

PŘED STOČTYŘICETI LÉTY vyšlo první číslo časopisu pro katolické duchovenstvo, který byl vydáván „příspěvkem mnoha duchovních a učených mužů“ a jenž začíná zajímavými slovy:

»Wznešené a swaté gest powołanj duchownijho pastýře, kterýž netoliko sw. náboženstwju wůbec wyučowati, slowo Bożj hlásati, gednomu každému we swěřeně sobě obci co duchowny saudce a ředitel w neyhłubšjch swědomj tagnostech, co krotitel nárůżiwostj, smjoce nepřátelstwju, těšitel we zármutku, rádce w potřebě se propůgčowati, ale často i co tlumočnjik a wyswětlowatel wůle a zákonů wladařských k zachowanj pořádku, pokoge a šťastj obecného, přispíwati powinen gest. Stogj on gakýmsi způsobem co prostřednjik mezi zemskou wládau a poddanými gegjmi, co prostřednjik mezi nebem a spasěnci geho, aby nepřestal modliti se za swěřeně swoge, učil ge cestě dobré a přjmě (1. Král. 12, 23), aby léčil skraušené srdcem, těšil wšecky kwjľcj (Izai 61, 1.) pěstau, wůdce a zpráwce swých obci k časnému i wěčnému spasenju.«

A DÁLE ROZVÁDÍ TENTO ÚVODNÍK šéfredaktora Časopisu katolického duchovenstva z roku 1828 tyto myšlenky, aby dospěl k názoru, že tento vznešený úkol kněze v té době nelze konat bez „hluboké znalosti jazyka, v kterém s lidem mluví a jedná“. V tehdejší době to byla prvořadá povinnost a úkol vlasteneckých kněží: zachovat, udržet a upevnit v lidu vědomí sounáležitosti k českému národu, bojovat proti ostychu česky mluvit — zkrátka probouzet v lidu cit lásky k vlasti.

Byli to velcí kněží — buditelé národa, jejichž jména zaznamenala historie zlatým písmem a národ český je chová v úctě a vděčné paměti.

Téměř půldruhého století uplynulo od těchto dob a přes naši vlast přešla léta naplněná radostí i žalem, boji i vítězstvím. Žijeme ve svobodné vlasti, zbavené nejen odvěkých nepřátel, kteří naposledy uchvátili naši vlast svými nacistickými drápy, ale osvobozenou i od jiného nepřítele, který vykořisťoval náš pracující lid a svými hospodářskými krizemi jej vháněl často do bídy, nezaměstnanosti a hladu. Však právě letos budeme vzpomínat, že tomu je dvacet let, kdy byla u nás dovršena přeměna společenské struktury státu a náš lid mohl nastoupit svou cestu k socialismu, který za tuto dobu postavil náš stát mezi vyspělé země světa a z naší vlasti — poměrně malé ve srovnání s jinými zeměmi — učinil kousek světa, který je nejen známý na celé naší planetě, ale také obdivovaný. Dokázala to opět Světová výstava Expo 67 v Montrealu, kde náš pavilón byl v pravém slova smyslu obléhán a každý, kdo měl to štěstí, že po hodinách čekání mohl vstoupit dovnitř, mluvil o naší expozici v superlativech a pokládal svou návštěvu v československém pavilónu za svůj největší zážitek z návštěvy Expo 67.

Letos vzpomeneme ještě dvou výročí: půl století ode dne naší samostatnosti a 30 let od Mnichova. Obě výročí spolu úzce souvisejí a jasně ukazují, jak mylná byla cesta předmnichovské buržoazní republiky, protože stavěla na západních mocnostech, které v osudové chvíli pro náš národ zklamaly a nakonec nás zradily a v Mnichově odhodily s pohrdlivým výrokem, o „nějakém státě a lidu, který nikdo nezná“. Vidíme z těchto výročí jasně, jak bylo správné naše rozhodnutí jít po boku Sovětského svazu a jakým štěstím je pro nás jeho záštita. Ukazuje se to stále a tím více dnes, kdy v západním sousedství nestoudně vypíná svou hlavu nový vůdce neonacismu Adolf II. — Adolf von Thadden.

A co my, katolické duchovenstvo Československa? I k těmto výročím a k naší cestě dneškem ukázalo nám směrnice naše Mírové hnutí katolického duchovenstva ČSSR na našem III. sjezdu. Ukázalo nám, že tak jako před lety hledali naši spolubratři cestu k lidu, tak i dnes půjdeme se svým lidem a budeme podle programu, který si již před 140 lety vytyčili v „Časopise pro katolické duchovenstvo“ přispívat k zachování pořádku, pokoje a obecného štěstí.

POSELSTVÍ JEHO SVATOSTI PAVLA VI. KE „DNI MÍRU“

Obracejme se ke všem lidem dobré vůle na celém světě a vybízíme je k oslavě Dne míru, prvního dne občanského roku, 1. ledna 1968. Je naším přáním, aby tato slavnost se každoročně opětovala jako předzvěst a jako příslib na počátku kalendáře, který měří a určuje běh lidského života v čase. Tak mír se svou spravedlivou a blahou rovnováhou bude ovládat budoucnost.

Máme za to, že tato myšlenka tlumočí touhy národů, jejich vlád, mezinárodních organizací, které pečují o zachování míru ve světě, institucí náboženských, které se tolik zasazují o zachování míru; kulturních, politických a sociálních hnutí, pro která mír je jejich výslovným ideálem; mládeže, která si živěji uvědomuje nové cesty civilizace; cesty, nutně směřující k mírumilovnému vývoji. Tato myšlenka tlumočí touhu všech moudrých lidí, kteří vidí nejen nutnost míru, nýbrž i jak je dnes ohrožen.

Návrh věnovat míru první den nového roku nechce být výlučně naším, náboženským, totiž katolickým. Doufáme, že návrh se potká se souhlasem u všech skutečných přátel míru, jako by vyšel z jejich vlastního popudu. Chce se projevovat ne v pevně stanovených formách, nýbrž jak to odpovídá povaze všech, kteří jsou si vědomi, jak krásný a důležitý je soulad každého hlasu ve světě pro vyvýšení tohoto prvotního dobra, totiž míru, v zápase moderního lidstva.

Katolická církev, jejíž smysl je sloužit a být příkladem, chce jen uvést ideu ve známost, v naději, že tato idea najde nejen plný souhlas kulturního světa, nýbrž, že najde všude hojně schopných šířitelů, kteří budou s to vtisknout tomuto Dni míru, slavenému první den každého roku, upřímný a hluboký ráz lidskosti, jak to odpovídá lidem, kteří jsou si vědomi smutných a osudných konfliktů válečných a jsou od nich osvobození a kteří dovedou dát světovým dějinám nový, šťastnější vývoj, spřádání a kulturnější.

Katolická Církev upozorní své syny na povinnost slavit Den míru podle náboženských a morálních výrazů křesťanské víry. Považuje za svou povinnost připomenout všem, kteří budou chtít spolu s Ní slavit tento den, několik okolností, jež mají tento den vyznačovat.

Především, že nutno ochraňovat mír před nebezpečími, která je vždy ohrožují:

Nebezpečí pozůstatků egoismu v mezinárodních vztazích. Nebezpečí násilností, ke kterým se mohou dát strhnout někteří ze zoufalství, protože vidí, že není uznáváno a přiznáváno právo na život a lidskou důstojnost. Nebezpečí, dnes nesmírně vzrostlé, sáhnout k hrozným ničivým zbraním; některé mocnosti mají je pohotově a vynakládají na ně obrovské finanční prostředky; je to tím bolestnější, uvážíme-li krajní nouzi, která zatěžuje vývoj mnoha jiných národů.

Je nebezpečné věřit, že mezinárodní spory jsou neřešitelné cestami rozumu, to jest vyjednáváním založenými na právu, spravedlnosti a rovnosti, nýbrž jen silami odstrašujícími a smrtelnými.

Mír se zakládá subjektivně na novém smýšlení, které má oduševňovat spoluzít národů, na novém pohledu na člověka, na jeho povinnosti a jeho úkoly; zbývá ještě dlouhá cesta, aby tento nový způsob myšlení se stal všeobecným a účinným. Nová pedagogika musí vychovat nová pokolení k vzájemné úctě, k bratrství národů, k spolupráci lidí mezi sebou, se zřetelem na jejich pokrok a vývoj. Mezinárodní organizace, k tomu účelu ustavené musí být podporovány ode všech, lépe poznány a vybaveny mocí a prostředky, které jsou vhodné pro jejich velké poslání. Den míru musí zdůraznit úctu těmto institucím a obestřít jejich činnost vážností, důvěrou a onou nadějí, která má v nich podpořit smysl pro jejich závažné odpovědnosti a silné vědomí úkolů jim svěřených.

Jedno třeba připomenout. Mír nemůže spočívat na falešné retorice slov, třebaže přijímaných, protože odpovídají hlubokým a opravdovým snahám lidí. Taková slova mohou sloužit a bohužel často sloužila jen k maskování prázdnoty ducha a pravých úmyslů; ba dokonce k zatažení záměrů a činů násilných, nebo k stranickým zá-

jmům. Nelze mluvit oprávněně o míru, kde se neuznávají a nezachovávají trvanlivé jeho základy; to je upřímnost, spravedlnost a láska v mezinárodních vztazích i v lůně každého národa, mezi jednotlivými občany i mezi občany a vládou; svoboda jednotlivců i národů, ve všech svých projevech, občanských, kulturních, morálních i náboženských. Bez těch nelze dosáhnout míru. Útisk může někdy vytvořit vnější zdání pořádku a zákonitosti, ve skutečnosti dává neustále a nezdělitelně křičet povstáním a válkám.

Vyzýváme tedy moudré a statečné lidi věnovat tento den pravému míru, míru spravedlivému a vyrovnanému, který uznává upřímné právo lidské osoby a nezávislost jednotlivých národů.

Nakonec je si třeba přát, aby vyzdvížení ideálu míru nenapomáhalo k zbabělosti těm, kteří se bojí dát život za vlast a své bratry, když tito se zavazují hájit spravedlnost a svobodu. Zbabělci prchají před odpovědností, před nebezpečnostmi, jichž se nelze uchránit při plnění velkých a ušlechtilých úkolů. Mír neznámá pacifism, mír neskrývá zbabělé a netečné pojetí života, nýbrž zdůrazňuje nejvyšší a všeobecné hodnoty života: pravdu, spravedlnost, svobodu a lásku.

Abychom ochránili tyto hodnoty, klademe je pod korouhev míru a zveme lidi a národy, aby vytyčili na rozhraní nového roku tuto korouhev, která má řídit loď civilizace nevyhnutelnými bouřemi dějin k přístavu nejvyšších jejích cílů.

K Vám, ctihodní bratři v biskupství,
k Vám, nejdražší synové a věřící naší
Svaté Katolické Církve,

obracíme se s výzvou o které jsme se zmínili shora, totiž věnovat myšlenku a předsevzetí míru zvláštní slavnost v první den občanského roku, prvního ledna budoucího roku.

Tato slavnost nemá měnit liturgický kalendář, jenž vyhrazuje Nový rok úctě božského mateřství Panny Marie a Nejsvětějšího Jména Ježíš; naopak tyto svaté a milé náboženské připomínky mají vrhat své světlo dobroty, moudrosti a naděje na modlitbu, rozjímání a rozšiřování velkého a vytouženého daru míru, jehož má svět zapotřebí.

Asi jste si všimli, nejctihodnější bratři a nejdražší synové, jak často naše řeči opakují úvahy a výzvy na téma míru; nečiníme tak z návyku, ani proto, že běží o předmět velmi aktuální; činíme to, poněvadž myslíme, že to vyžaduje naše povinnost všeobecného Pastýře; činíme tak, poněvadž vidíme, že mír je ohrožen ve velké míře a máme předtuchu hrozných událostí, které mohou být katastrofální pro celé národy a snad i pro velkou část lidstva; činíme tak, poněvadž v posledních letech se konečně jasně ukázalo, že mír je jedinou a pravou směrnicí lidského pokroku (ne napětí ctižádostivých nacionalismů, ne násilné výboje, ne útlak přinášející s sebou falešný občanský řád); činíme tak, poněvadž mír je v duchu křesťanského náboženství, protože pro křesťana hlásat mír je hlásat Ježíše Krista: „On je náš mír“ (Ef. 2, 14); Jeho evangelium je „Evangelium míru“ (Ef. 6, 15). On svou obětí na kříži uskutečnil všeobecné usmíření, a my, Jeho následovníci jsme povolání, abychom byli „uskutečňovateli míru“ (Mt. 5, 9); ostatně, jen z Evangelia může účinně vzejít mír, ne aby činil lidi slabými a změkčilými, nýbrž aby nahradil v lidských duších sklon k násilí a k utiskování mužnými ctnostmi rozumu a srdce pravého humanismu; činíme tak konečně, poněvadž bychom chtěli, aby Nám nikdy nebylo vytýkáno Bohem a dějinami, že jsme mlčeli před nebezpečím nového válečného vzplanutí mezi národy, které, jak každý ví, by mohlo mít nečekané rozměry apokalyptické hrůzy.

Je třeba mluvit stále o míru. Je třeba vychovávat svět, aby miloval mír, aby jej budoval a hájil. Proti objevujícím se předpokladům války (jako jsou národnostní žárlivost, zbrojení, revoluční provokace, rasová nenávisť,

duch msty, atd.), proti klamům taktického pacifismu, který uspává protivníka, jehož by chtěl zničit, a zbavuje ducha smyslu pro spravedlnost, pro povinnost a pro oběť, je třeba vzbuzovat v lidech naší doby a v budoucích generacích smysl a lásku pro mír, založený na pravdě, spravedlnosti, svobodě a lásce (srv. Jan XXIII., Mír na Zemi).

Ať má velká myšlenka míru, zvláště pro nás, následovníky Krista, svůj slavnostní Den, na začátku nového roku 1968.

My, kdož věříme v Evangelium, můžeme vložit v tuto oslavu podivuhodný poklad původních a mohutných idejí: jako je idea nedotknutelného a všeobecného přátelství mezi všemi lidmi, které pramení v jediném, svrchovaném a milujícím Otcovství Božím; bratrství se zakládá na spojení, jež skutečně neb aspoň naději nás poutá s Kristem; bratrství přýští též z povolání prorockého, které Svátým Duchem vyzývá lidské pokolení k jednotě, nejen vědomí, nýbrž i skutku a určení. My můžeme mlu-

vít o lásce k bližnímu jako nikdo jiný. My můžeme vyvozovat z evangelního přikázání odpuštění a milosrdenství, lék obrozující lidskou společnost. A hlavně, nejctihodnější bratři, nejdrazší synové, v boji za mír máme neobyčejnou zbraň v modlitbě, s její podivuhodnou energií mravního rázu a výprosné síly nadpřirozených Božích činitelů pro obnovu duchovní a politickou. Modlitba poskytuje každému možnost, aby se zpytoval sám upřímně a zjistil kořeny zášť, jež snadno se mohou nacházet v srdci každého.

Hleďme tedy zahájit milostivý rok 1968 — rok víry, která se stává nadějí — modlitbou za mír. Všichni, možno-li společně shromáždění v našich kostelích a v našich domech. Všechny vás prosíme; ať neschází hlas nikoho ve velkém sboru Církve a světa vzývajícími Krista, obětovaného za nás, „dej nám mír“.

Provázej vás všechny naše apoštolské požehnání. Z Vatikánu, dne 8. prosince 1967.

Paulus P. P. VI.

OSOBNÍ KATEGORIE V TEOLOGII

Status quaestionis

Filosofická a teologická terminologie není ustrnulý a neměnný útvar — cosi povsátného, co a priori je nedotknutelné. Každá zdravá terminologie musí nutně být v tomto smyslu výsledkem ŽIVÉ VĚDY, jejíž reflexe je stále hlubší a rostoucí. Tak je tomu i s filosofií a teologií naší doby. Objevují se stále nové problémy, kladou se nové (a nově) otázky, které vyžadují i nového a hlubšího přístupu k řešení. Nemusí být totiž vždy na výši ona věda, která je pro současného, všeobecně vzdělaného člověka „zahrádkou uzavřenou na pečeť“ — tedy totálně nesrozumitelná, bludiště distinkcí. Byla by to jakási obdoba lartpour-lartismu, a to ve filosofii nebo dokonce v teologii nelze připustit.

ThDr. VLADIMÍR BENDA

narozen 1927, administrátor v Praze-Braníku, ordinován 1950, předseda studijní komise MHKD, člen redakční rady Katolických novin. Publikáční činnost: Duchovní pastýř, Katolické noviny, Neue Zeit.

Není žádné tajemství a na druhém vatikánském koncilu to bylo často diskutované téma, že dnešní „křesťanská“ filosofie a tím také i teologie se dostala do jakési krize. Tuto krizi se pokoušíme řešit jednak návratem k původním čistým a jasným pramenům, jednak uvážlivou a angažovanou konfrontací s dnešními sekulárními disciplínami, uměním a vědou, stejně tak jako s jejich vyjadřovacími prostředky. Ony původní, čisté a jasné prameny jsou skutečností Božího zjevení a jeho objektivizace: Písmo svaté. A už jsme se dotkli dvou termínů, lépe řečeno: dvou teologických pojmů, které se v každém starším katechismu i dogmatice užívaly jako „něco“, tedy jako věc — res. Kdyby byla teologie setrvala v tomášovském výměru „věci — rei“, pak byla situace v pořádku. U sv. Tomáše totiž RES znamená objektivní skutečnost a to bez rozlišení, zda se mluví o skutečné věci nebo osobě. Přesto však se domnívám, že je tady jakési základní nebezpečí, které spočívá v tom, že přece jen budeme i osobní skutečnosti, (které v teologii jsou alfou i omegou) pokládat za neživá a později neživotná fakta. A tak se také odborná teologie u mnohých autorů a v mnohých traktátech stala čímsi vysloveně abstraktním, „věcným“, legalistickým a kazuistickým.

Jestliže tedy uvážíme, že základem a zdrojem všech dogmat je živá nejsvětější Trojice a základem i dovršením zjevení je Ježíš Kristus sám — pak personalismus starocírkevního dogmatu je zjevný (viz T. Sartory v almanachu Fragen der Theologie heute, 1957, str. 372). V tomto článku nechci hovořit o moderním filosofickém

personalismu ani o jeho různých tvarech (např. Buberův personalismus, Mounierův personalismus atd.), nýbrž pouze o nutnosti OSOBNÍCH KATEGORIÍ v teologickém projevu.

Co to prakticky znamená? Asi tolik, že základem, dynamikou i dovršením dějin spásy je Bůh sám, který se osobně sděluje a v lásce odevzdává. Teologická reflexe je tedy reflexí O NĚM a O NÁS VE VZTAHU K NĚMU, tedy reflexí o interpersonálním setkání, dialogu a spoluúčasti v životě a lásce. Teologie proto nehovoří o něčem, ale o někom, ať už ten NĚKDO je Bůh nebo člověk, jehož určuje životní otevřenost k Bohu. Křesťanská teologie je v tomto smyslu i antropologií nebo reflexí o humanitě — chceme-li. Opovažujeme se takto mluvit proto, poněvadž v člověku Ježíši z Nazareta se Bůh stal jedním z nás. Dějiny spásy jsou prostě dějinami lidí s Bohem a dějinami Boha-člověka s lidmi. Terminologicky dokonale (vzhledem k dnešnímu našemu chápání) se vyjádřil K. Rahner, jestliže na salzburškém sympoziu Paulus Gesellschaft s marxisty 1965 (dialog mezi teisty a ateisty) řekl, že Bůh je OSOBNÍ ZÁKLAD ABSOLUTNÍ BUDOUCNOSTI ČLOVĚKA. (Viz překlad této studie v Duchovním pastýři č. 2. — 3/67.) Roger Garaudy (hlavní mluvčí marxistů na tomto dialogu) reagoval v diskusi a později ve svém spise, který vznikl na základě tohoto sympoziu, otevřeně a pozitivně na Rahnerovu tezi. Naznačil, že ji chápe jako teoretické otevření prostoru pro vzájemný dialog, protože (podle jeho názoru) je to pozoruhodná, „odmytologizovaná“ výpověď o Bohu. (Viz R. Garaudy: Od klatby k dialogu.)

Skutečně: opravdová, hluboká teologie je důsledně christocentrická, a proto personalistická a univerzalistická. Ve vtěleném Bohu-člověku Ježíši Kristu se dokonale emancipoval vykoupený člověk jako osoba, ale i vykoupené lidské společenství jako Boží lid. Dnešní teologie neztrácí nic z božských pokladů zjevení, jestliže bude skutečně lidská, antropologická, vtělená. Tím jen dokáže, že je opravdu křesťanská, kristovská.

Tyto osobní a lidské kategorie se základně a rozhodujícím způsobem projevují jak v dnešní dogmatice, tak i v dnešní morálce a pastorálce.

OSOBA — OSOBNOST vyjadřuje nejnítřejší bytí každého člověka, jeho JÁ, pokud je chápeme ve vzájemném vztahu k TY. Velmi případně to říká A. Brunner (La Personne Incarnée — Paříž 1947): osoba žije v podstatném vztahu k druhé osobě (osobám) — je prostě „substance rapportée“ (str. 226, cit. podle Mysteria salutis II, str. 653 — Zürich 1967). Tento vzájemný vztah je striktně osobní a uskutečňuje se slovem. Byl totiž vyvolán Božím oslovením a naší odpovědí. Tento vztah je dar a poslání, které svobodně přijímáme jako svou životní úlohu. Je to vztah lásky, neboť v ní je zdroj veškeré tvůrčí dynamiky. Vždyť jen tehdy může člověk o sobě říci JÁ, jestliže sám sebe chápe v otevřeném vztahu k TY.

Základ osoby a osobnosti je ve vztahu k druhému TY.

Tento náš TY je v první řadě Bůh — Stvořitel a Kristus — Obnovitel. Člověk dokonale sám sebe nabízí a životně odevzdává v dialogu s Bohem. V této lásce a v tomto tvůrčím odevzdání (v této celoživotní osobní angažovanosti) se člověk stává více osobou, větší osobností. Duch, tělo i svět jsou podstatně podřízeny osobě a jsou integrujícími momenty tohoto osobního vztahu mezi Bohem a člověkem, mezi JÁ a TY.

Nemůžeme tedy říci, že lidská osoba je dána už hotová: člověk vzniká a neustále se rozvíjí, sám sebe přetváří směrem k Bohu i k bližnímu (transcendenci!).

Křesťanská antropologie (tedy teologie: nese v sobě základní podobu Kristova kříže: vertikálně se tu nabízí onen tajemný vztah Božího oslovení a lidské odpovědi (adventní AVE a mariánské FIAT), horizontálně pak onen bratrský vztah JÁ—TY, který ve své tvůrčí mnohosti je světským dovršením vertikálního vztahu.

Bůh je tedy oslovující (sdělující své SLOVO v Ježíši Kristu) a člověk je proto responzivní bytost. To je pak základ všech traktátů obnovené dogmatiky, morálky i pastorálky. V tomto smyslu je osoba hlubokým tajemstvím a není ji možno chápat osamocně, izolovaně. Dochází svého uplatnění pouze v tvůrčím a milujícím spojení a spoluúčasti s jinými osobami, základně však a nejdokonaleji s Bohem, osobním základem absolutní lidské budoucnosti.

Tak např. traktáty o milosti a o posledních událostech člověka a světa se na první pohled jeví jako refle-

xe o tajemné kvalitě lidské duše a o růstu této kvality až do svatosti. Tento aspekt je sice správný, ale neúplný: je totiž už druhořadým jevem, odrazem oné skutečnosti, kterou Bůh v nás vytváří, jestliže se pro tuto Boží činnost otevřeme a spolupracujeme. To primární a podstatné není milost a závěrečné proměnění jako kvalita v člověku, ale Bůh sám, který je k nám milostivý a sděluje se nám v čase dějin spásy i ve věčnosti. Proto: Milost je On, který se dává — poslední události jsou osobním setkáním s Tím, který přijíti má. Vše je christocentrické — vše je božské i lidské, vše spočívá v osobním kontaktu. Osobní kategorie jsou tedy základně nutné k tomu, abychom postihli skutečnost našeho osobního setkání s Bohem a náš celoživotní dialog s Ním i s ostatními lidmi, naši spoluúčast a spolupráci.

Toto důsledné prosazování osobních kategorií (tj. osobního a společenského vztahu mezi Bohem a lidmi i lidí navzájem) v teologii nevede k žádnému individualismu nebo sobeckému zkoumání sama sebe. Poznáváme se totiž ne sami v sobě, ale v Bohu a v bližních. Nemůžeme se to chápat ani jako výlučnou touhu po vlastním zdokonalování, protože se naopak zdokonalují právě tím, že pokorně slouží Bohu a bližním. Rozhoduje zde to, že my žijeme ve stálém osobním kontaktu s Bohem, protože Otec v Synu skrze Ducha svatého k nám přichází. Jestliže celá nejsvětější Trojice v nás žije — pak toto tajemství je inspirací celé teologie, celého duchovního života.

KONTINUITA PROBLÉMU A OSOBNÍ KATEGORIE

P. ALOIS HONEK

nar. 30. 6. 1938 v Bystřici pod Hostýnem, ordinován r. 1961, administrátorem v Buchlovicích, okres Uherské Hradiště. Publikační činnost: básně v literárním časopise Plamen

fických archivů všechno, co se nenarodilo ve dvacátém století. Je to trest za vinu, které se dopustil moderní restaurovaný tomismus, když nechtěl vzít na vědomí to, co se v tomto století narodilo. Nejde zde však o boj nového se starým, ale spíše o tvrdošíjně popírání nepopíratelných chyb na té i oné straně. Pojem osoby, jako subsistentního jsoucna s rozumovou přirozeností, je napadán od samého sklonku středověku. Tomističtí autoři viděli v kritice tohoto pojmu osoby, pojem, který je výlučně ontologický, vždycky jen útoky na kategorii podstaty a na metafyziku vůbec (1). Nechtěli pochopit, že existuje např. sféra konkrétní situace osoby, její zařazenost do dějinných souvislostí, její dějiny a v neposlední řadě také její sféra reflexí a subjektivity. Ani psychofyzický problém, jehož skvělé řešení sv. Tomáš provedl a snad ještě více naznačil, nedomyslíli do důsledků. Jestliže

Pročež vidíme ve vědách bádavých, že kdo nejprve filosofovali, učili něčemu nedokonalemu, co potom bylo pozdějšími více zdokonaleno.
Sv. Tomáš Akvinský,
učitel Církve.

Nenarodili jsme se pozdě, ani jsme nepřišli na svět v době, kdy už by všechno bylo hotovo. Ocitli jsme se uprostřed problémů. Jen příliš často zapomínáme, že minulost a přítomnost těchto problémů je reálné spojení a že pouze naše aktuální účastenství tvoří dělítko mezi tím co bylo a mezi tím co je. Bojíme se tradice, abychom mohli zůstat v současnosti, ale zároveň se lekáme možnosti, že jsme něco z minulosti přehlédli. Popíráme buďto fakt myšlenkové kontinuity problémů, nebo zapomínáme, že přítomné chvíle jsou součástí řešení, stejně jako doby minulé. Příliš často se v soudobém katolickém myšlení ozývají hlasy žádající dát do filosofických archivů všechno, co se nenarodilo ve dvacátém století. Je to trest za vinu, které se dopustil moderní restaurovaný tomismus, když nechtěl vzít na vědomí to, co se v tomto století narodilo. Nejde zde však o boj nového se starým, ale spíše o tvrdošíjně popírání nepopíratelných chyb na té i oné straně. Pojem osoby, jako subsistentního jsoucna s rozumovou přirozeností, je napadán od samého sklonku středověku. Tomističtí autoři viděli v kritice tohoto pojmu osoby, pojem, který je výlučně ontologický, vždycky jen útoky na kategorii podstaty a na metafyziku vůbec (1). Nechtěli pochopit, že existuje např. sféra konkrétní situace osoby, její zařazenost do dějinných souvislostí, její dějiny a v neposlední řadě také její sféra reflexí a subjektivity. Ani psychofyzický problém, jehož skvělé řešení sv. Tomáš provedl a snad ještě více naznačil, nedomyslíli do důsledků. Jestliže

Tomáš na jedné straně zdůrazňuje: „Dicendum, quod etiam anima aliquam dependentiam habet ad corpus, in quantum sine corpore non pertingit ad complementum suae speciei“ (2), každá tomistická příručka na druhé straně na to zapomíná, když odmítá např. empirické požadavky Rogera Bacona, abych jmenoval alespoň jednoho z typických „sparringpartnerů“ tomismu. Ve skutečnosti podobné útoky na tuto nehybnou ontologickou koncepci osoby provádí i Zjevená teologie, když staví lidskou osobu do konkrétních situací řádu spásy. Nicméně je nutno přiznat, že tomismus tyto nadpřirozené situace osoby respektoval, i když je filosoficky opravdově nikdy neřešil. Ontologické klasifikování osoby, jak jej provedl tomismus, je z hlediska čisté ontologie správné. Zůstává-li však dnes tomismus ve svém pojetí osamocen, pak je to tím, že nehlédl dále a že nehlédl spojení, zvláště v soudobé filosofii. Zdá se, že je stále trvajícím chybou přehlédnutí Husserlova díla. Celý problém je vlastně vztahu: imanence — transcendence. Imanence (=subsistentní jsoucno rozumové přirozenosti) — transcendence (= činnost subsistentního jsoucna v prostoru a čase a reflexe této činnosti do imanence). Husserl tento problém řešil. Sartre např. soudí, že jej řešil chybně: „Ze subjektivního se nikdy nedá dělat nic objektivního, ani transcendence z imanence“ (3). Husserl se však pokoušel nalézt transcendenci už uvnitř imanence a jestliže mu za tyto snahy existencialistické zlořečí, tomisté by jej měli oslavovat. Možná, že Husserl neuspěl, ale pokusil se o řešení. Tomismus se o to nepokusil a proto také neuspěl v soudobém stadiu řešení tohoto problému.

Vztah imanence — transcendence je snůškou dalších problémů, noetickými počínaje, etickými konče. Subsistentní jsoucno rozumové přirozenosti je nesené bytím, které má své dějiny. A dějiny mají vždycky co dělat se zvláštním, konkrétním a nahodilým, nikoli s obecným a nutným. Je-li obecné a nutné předmětem zkoumání metafysiky, pak zvláštní, konkrétní a nahodilé do metafysiky nepatří. Je proto nutné vydat osobu teologii stejně jako dějinám, biologii stejně jako sociologii nebo psychologii. Filosofické resumé z tohoto zkoumání je to, na co čekáme.

Bylo by chybou, zvláště citelnou, kdybychom zapomněli, co řekl tomismus o pojmu osoby. Bylo by však stejnou chybou domnívat se, že řekl konečné slovo. Zdá se, že myšlenka Martina Heideggera: „Určení podstaty člo-

věka není odpověď, ale v podstatě vždy otázka“, je myšlenkou aktuálně palčivou. [4].

Katolická filosofie bude jistě i v budoucnu filosofii tomismu a sv. Tomáš zůstane nepochybně jejím Velkým Knížetem. Úkoly dané katolickým filosofům encyklikou Aeterni Patris ještě však nebyly naplněny. Úkolem tomismu totiž jistě není pouhé reprodukování díla a názorů sv. Tomáše, stejně jako není úkolem tomismu pouze se polemicky vypořádávat s tím, co se na filosofickém obzoru objeví. Úkolem nepochybně je, rozvíjet principy Tomášovy filosofie, zvláště ty, které ve zkoušce času prokázaly svoji filosofickou nosnost a pohotově nava- zovat na jeho podněty, stejně jako na nové filosofické hodnoty, které tomismus musí objevit a prozkoumat. Ty- to hodnoty jistě existují, opak je naprosto vyloučen. To není volání po eklekticismu, to je volání po zdravém filo- sofickém pokroku, jehož Tomáš je uvnitř Církve prvním velikým představitelem. Nespornou chybou mnohých to- mistů-filosofů byla a je póza hotovosti. Snažili se na- mluvit sobě i jiným, že filosofickému tomismu je všechno jasné, že všechno je hotovo, že prostě v tomismu „novi errores impugnandi sunt veritate antiqua“. V ryze filo- sofických dílech tomistů docházelo k základním porušo- váním metodologických filosofických postupů, které mu- sí filosof, i tehdy jestliže přijal Zjevení, bezpodmínečně dodržovat. Zjevená teologie, která měla být pouze nega- tivní normou filosofické práce tomisty, se často stávala normou vyloženě pozitivní. Docházelo tak k transpono-

vání věroučných jistot do filosofického tomismu a zto- tožňovaly se, často k nerozeznání, dva zdroje infor- mací: nadpřirozená Zjevení s informací pouhého ro- zumu. Tomisté se nedokázali ve svých pracích dostat do normálního lidského stavu — do rozpaků. A rozpaky jsou něco tak přirozeně lidského, že je nemůže postrá- dat živá přírodověda a tím méně živá filosofie. Pravdivě vyjádřený stav lidského přirozeného rozumového poznání, a tomismus jím chce být, musí nejenom vyjadřovat jisto- tu, ale také rozpaky. Hodnotu filosofie tvoří sice na- prosto jisté poznatky, ale její vnitřní opravdovost musí být vyjádřena otevřeně označenou a vymezenou proble- matičností, protože lidské poznání zůstává jako entita potencialitou. — Chtěl bych jen dodat, aby byl zřej- mý smysl mého příspěvku, že jsem tomistou pro onto- logické, noetické a etické jistoty, které tomismus doká- zal. Vzhledem k tomu, co tomismus ještě nedokázal, ne- bo čemu se vyhnul, jsem, celkově vzato, nespokojeným tomistou.

Poznámky:

1. Na př. J. Matocha, Osoba v dějinném vývoji a význa- mu, Olomouc 1929, str. 10, 83, 209 aj.
2. S. Thomas, De anima, qu. un. art. 1
3. Cituje R. Garaudy, Perspektivy člověka, Praha 1964, str. 35
4. Tento a mnoho jiných zajímavých podnětů M. Hei- deggera z jeho knihy Einführung in die Metaphysik. vybral a přeložil J. Němec, Tvář 6/1965 str. 28—29.

PERSONALISMUS V KŘESŤANSKÉ MORÁLCE

ThDr. MIROSLAV RAJMON
narozen 26. 3. 1919 Sen-
dražice, okres Hradec
Králové. Svěcení 30. 5.
1943 Praha. Místa působení:
Zbraslav nad Vltavou,
Rakovník, Jáchymov, Pra-
ha. Nyní administrátor u
sv. Gotharda v Praze-Bu-
benči. Publikační čin-
nost: Duchovní pastýř,
Katolické noviny. Tiskem
vydáno: Očima víry (Pra-
ha 1955).

propůjčuje účast na stejném zákonu života. V Kris- tu jsme obdrželi od Otce působením Ducha nové jméno a proto odpovídáme: „Abba, Otče“. Zralými osob- nostmi se stáváme tím, že přijímáme oslovení lásky Boží a odpovídáme láskou, která slouží bližnímu. Křesťanský personalismus nevidí v lásce jen příkazání dané zvnějšku. Lásku, kterou jsme přijali od Boha, a již jsme schopni, je vnitřní struktura křesťanské osobnosti, křesťanské existence. Láskou Boží se stáváme křesťany. Poslání lás- ky je rozhodující výraz naší obnovené existence. Dáva- ti se věsti Duchem je summa novozákonního příkazu a pravý výraz křesťanského personalismu. Křesťanský per- sonalista nalézá své opravdové „já“ v pohledu na Krista, neboť se vidí utvářen Tím, který je zosobněná láska. V ka- tolickém myšlení personalismus „já — ty — my“ chce vy-

slovit: Vše, čím jsem a co mám, je projev Boží lásky. Své opravdové „já“ mohu nalézat v životě, který odpo- vídá Bohu vděčností a láskou. Bůh volá jednoho každého zvláštním nezaměnitelným jménem. Toto jméno mohu na- lézat v dialogu lásky s Bohem. Bůh dává každému indi- vidualitu a personalitu svým tvůrčím slovem. Každého chce přivést k vyplnění jeho jména. Nikdo nemůže své vlastní jméno přivést k životu, kdyby činil z bližního pouhý prostředek vlastního zdokonalení. Teprve v ote- věřenosti pro „ty“, pro jeho důstojnost a jedinečnost, pro jeho potřeby a tísně, dochází člověk k pravému vlastní- mu „já“.

Personalistický pohled spojuje v jednotu modlitbu a život. Modlitba jako výraz víry, naděje a lásky je na- sloucháním Božímu slovu. Stvořitel mluví jako ten, který udržuje a řídí osudy světa. Modlitci se člověk naslouchá Kristu a všem Jeho slovům. Slyší poselství Církve, které se zračí v životě svatých a v slavení liturgie. V dějinách spatřuje dílo Boží. Modlitba je odpovědí člověka, je chvá- lou, je pokorným usilováním lépe poznat Boha a lépe mu odpovídat. Z tohoto hlediska modlitba zahrnuje celou skutečnost života.

Ve svátostech mluví Bůh v Kristu skrze Církev. Jejich působnost v člověku se uskutečňuje tím, že člověk při- jímá výzvu, kterou obsahují [Bernard Häring, Gabe und Auftrag der Sakramente, Salzburg 1962]. Personalistické pojetí vede k odpovědnosti ve věcech života vzhledem k nám samým a k našim bližním. Etika odpovědnosti uznává mnohost úkolů, hodnot a zaměření. Dialog mod- litby s Bohem je předpoklad pro správné setkání s bliž- ními, jakož opět správné setkání s bližními zaručuje pro setkání s Bohem určitou životní náplň. Persona- listický postoj v morálce snaží se zahrnovat jak univer- zální hodnoty, tak i hodnoty vlastní individuality. Proto individualita a společenství nejsou v protikladu. Lidská individualita se obohacuje vztahy k druhým.

Myšlenky personalistického charakteru, jak jsou zde uváděné, dávají vzniknout otázce, proč pronikly do hlá- sání morální teologie. Odpověď na tuto otázku nalézáme v myšlenkových proudech 20. století. Filosofie poziti- vismu nebyla schopna ukázat na mnohé skutečnosti ži- vota. Její pohled byl tématicky omezen. Neukazovala na skutečnost určitých fenoménů života, jako jsou emociona- lita, osoba, hodnota, prostředí, zaměření. Vedle vitalismu jako reakce na pozitivismus byla to fenomenologie (Hus- serl), která racionálně se chtěla vyrovnat se skutečností života. Bylo to navázání na aristotelicko-tomistickou

tradici. Personalistická filosofie (Ich—Du—Philosophie) rozšířila svůj pohled na věci o vztahy, zaměřením a prožívání skutečnosti. Například můj spolubližní není jen objekt mého poznání, ale je zároveň i přítel. Lidé nejsou pouhé objekty. Proti vitalismu s jeho iracionalitou se personalistické myšlení nevymyká vědeckému pozorování. Personalismus tvrdí, že prostředí osoby je komunikativní, že je tu dána možnost oslovení a odpovědi. Personalistický pohled chce spojit univerzalitu a konkrétnost, vidí situaci i normu. Personalismus hledí vnášet světlo do nevyslovitelného ve vztahu „já“ a „ty“. Rovněž věnuje pozornost vzájemnému dialogu mezi „já“ a „ty“. Nevídá jen logický aspekt v řeči, ale zkoumá člověka v okolnostech vyslovení. Jednou uvažuje o řeči jako o výpovědi jako takové, podruhé vidí v řeči děj mezi „já“ a „ty“. Oba způsoby jsou odůvodněné. Jednou je to logický aspekt a podruhé vztah. Personalismus zdůrazňuje, že člověk se ve společenství rozvíjí a uplatňuje.

JIRÍ NĚMEC

nar. 1932 v Praze, klinický psycholog, filosof, uspořádal výbor z díla P. Teilharda de Chardina „Misto člověka v přírodě“ (Nakladatelství Svoboda, Praha 1967)

gustina po Tomáše Akvinského, od Tomáše po Descarta, od Descarta po Kanta, od Kanta po Hamelina, Husserla nebo Bergsona. V době, kdy Mouniera zastihla smrt, pracoval na výboru personalistických textů, zvolených z nejruznějších autorů, od Řeků až po naše dny.

V druhém smyslu, aby se stal filosofii, musí si tento radikální záměr uvědomit sama sebe v myšlení a činnosti a zkonstruovat si racionální cestou technické prostředky, které jej budou vysvětlovat, propracovávat a dokazovat. Kdybychom chtěli personalismus všeobecně definovat, dojdeme vždy jen k eklekticismu. Existují pouze personalismy.“ (1)

Tato Lacroixova charakteristika vyžaduje však myslím určité doplnění. Především je třeba se otázat, zda je pojem osobnosti (2) sám o sobě dost průhledný, dále, zda je dostatek průhledný i záměr „vybudovat v sobě i v bližním osobnost za účelem celkového vybudování lidstva“.

Analýza antropologických pojmů osoby (3) dospívá k třem stránkám, resp. k trojímu pojetí osoby, vesměs odvozeným z původní situace herce na divadle, v níž byl odedávna spatřován původ termínu i pojmu osoby (prosopon — persona — maska). V prvním přístupu je osoba pojata jako *role*, tedy něco naveskrz určeného *vztahem*, sociální funkci. Další postup vychází z toho, že herce nelze s jeho rolí ztotožnit, osobou je tu tedy míněn *nositel* role. Z odlišení těchto dvou stránek a z hercova *zvládnutí* role se pak vyvozuje pojem osoby jako *svěbytné jednotky*, schopné jistého odstupu. Důležitý je zde dějinný aspekt. Jestliže první dva významy pojmu jsou známy již předkřesťanské antice, třetí je dějinným důsledkem křesťanství, neboť předpokládá *překročení* světa, pojetého právě jako „*theatrum mundi*“ (4).

Zpřesnění také vyžaduje svrchu uvedená formulace o „vybudování osobnosti v sobě i v bližním“. Jde tu — jinak řečeno — o problém *personalizace* (5). Tu je třeba přísně odlišit od individuace — která je ovšem v personalizaci zahrnuta jako její moment (6) — čímž už je

„Ty“ je podmínkou možnosti „já“. Podobnou argumentací, s kterou se setkáváme v personalismu, nalézáme u sv. Tomáše Akvinského, neboť vycházel z faktu lidské schopnosti k sociální vazbě. Proto i u Tomáše se dá mluvit o tom, co dnes moderně nazýváme sebeuplatněním, seberealizací. Eticky interpersonální vztahy nalézají ovšem svůj smysl v zařazení se v ordo debitus.

Zásadou personalistů je, že upozorňují v první řadě na úkony vztahů. Podle toho pravá religiozita nespočívá jen v řeči o Bohu, ale ve vztahu k Bohu. Bůh ale zůstává tentýž, uznáváme-li ho jako první příčinu, i když se k němu obracíme jako k „Ty“.

Personalismus se nepokládá za neslučitelný s tomistickou filosofií. Základní myšlenky personalismu, jež v tomismu jsou obsaženy, dávají dnes předpoklad pro nové zpracování (Arno Anzenbacher, Thomismus und Ich—Du—Philosophie, Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie, 1965, sešit 2—3).

PERSONALISMUS VE SPOLEČENSKÉ PRAXI

také naznačen vztah personalizace k pokroku socializace. Cyklus stlačování a „zvědomění“, který je hybnou silou lidské socializace, je úzce spjat se zintenzivňováním vědeckého a uměleckého úsilí, ba nutí nás „sdílet každé úsilí, každý neklid, každou aspiraci — i každou vášni pro tuto Zemi — ... v té míře, v jaké všechny tyto věci zahrnují jistý princip vzestupu a syntézy“ (7). Bylo by tedy naprostým nepochopením samého smyslu personalizace, kdybychom jí chtěli vyhradit pouhé oblasti bezprostředních mezosociálních vztahů (vztahů já—ty), vydělovaných z celku [totality] všech ostatních zprostředkování. Ovšem teprve otevřený a zároveň soustředěný charakter světa — jak jej ukazuje teilhardovská fenomenologie — dovoluje pojmut možnost takové totalizující operace, v níž by reflexe a svoboda podržely poslední slovo.

Vydeme-li z Lacroixovy charakteristiky, je pak oním personalismem, který neusiluje především o novou filosofii, ale o nalezení pole pro určitou společenskou, politickou činnost, zejména personalismus Emmanuela Mouniera (8). Mounierovi šlo o takovou činnost, která by nebyla rozpuštěna do individuálních akcí nebo katedrového komentování či „zdůvodňování“ událostí, která by se však také neztratila tím, že by splynula s činností mocenských skupin. Mounier vytvořil skupinu, založenou nikoli na přímé manipulaci mocí, ale na zaujímání konsekventních stanovisek z hlediska univerzálních a přesto zcela konkrétních cílů (ve výchově, hospodářském a politickém životě atd.), skupinu pracující metodou trpělivého *objasňování* — jako eminentním prostředkem ducha. (Mounier nevylučoval ovšem násilnou revoluci jako ultima ratio — viz. pozn. 8, s. 229—230.) Prostřednictvím měsíčníku *Esprit* (9), který se stal — podobně jako Sartrových *Les Temps modernes* — krystalizačním bodem, působícím daleko za hranice Francie, bylo pak možno živě reagovat na společenskou skutečnost s cílem ovlivnit ji ve směru personalizace, jak jsme se o ní již zmínili (10). K mounierovskému personalismu se výslovně hlásí také skupiny kolem měsíčníků *Znak* a *Wież*, vycházejících v Polsku, i některé opoziční skupiny v Itálii a ve Španělsku.

Charakteristika mounierovského postoje nemůže ovšem zůstat na pouhé obecné rovině a z povahy věci samé musí přejít ke konkrétnímu, tj. historickému rozboru. Jedině tam lze platně položit otázku, zda „vyřešil“ nebo „nevyřešil“ rozpory dnešní společnosti. Aniž bychom předbíhali výsledky takové analýzy, chtěli bychom jen poznamenat, že trvalým vkladem mounierovského personalismu do společenského a politického života jistě zůstává *praxe spontánního dialogu*, již před válkou v *Espritu* konkrétně uskutečňovaná. Takovýto skutečně konsekventní, věcný rozhovor umožnil Mounierovi zaujmout praktická politická stanoviska (poprvé, když demaskoval španělský fašismus, ale i později, za války a po válce), která se zprvu mohla zdát motivována pouze požadavkem osobní cti, ale nakonec se ukázala také politicky nejprozřevější.

1. Jean Lacroix u Rogera Garaudyho (Perspektivy člověka, NPL, Praha 1964, s. 178).
2. Rozlišování osoby a osobnosti je v našem kontextu nepodstatné.
3. Michael Theunissen: Skeptische Betrachtungen über den anthropologischen Personbegriff, Die Frage nach dem Menschen (Festschrift Max Müller), Karl Alber, Freiburg—München 1966.
4. Poznamenejme mimochodem, že samotná tato okolnost nedovoluje redukovat křesťanství na pouhý personalismus. Na tom nic nemění ani pojem božských „osob“ (hypostazí).
5. P. Teilhard de Chardin: Místo člověka v přírodě, Nakladatelství Svoboda, Praha 1967, zvl. s. 89, 145. Srv. též P.—L. Landsberg: Problèmes du personnalisme, Éditions du Seuil, Paris 1952, s. 16.
6. Igor A. Caruso: Bios Psyche Person, Eine Einführung

in die allgemeine Tiefenpsychologie, Karl Alber, Freiburg—München 1957, s. 417 dd.

7. Teilhard l. c., s. 126—127.
8. Místo pro člověka — Manifest personalismu, Vyšehrad, Praha 1948. [Co to jest personalizm? Znak, Kraków 1960 [Biblioteka „Włęzi“ 1], Wprowadzenie do egzystencjalizmów Znak, Kraków 1964 [Biblioteka „Włęzi“ 11]; sebrané spisy vydalo nakladatelství du Seuil v Paříži.]
9. Založen a řízen v letech 1934—1950 E. Mounierem, po jeho smrti Bernanosovým přítelem Albertem Béguinem. Od roku 1957 vychází „nová řada“, kterou řídí Mounierův spolupracovník Jean-Marie Domenach.
10. K diferencím v přijímání Teilhardovy fenomenologie mounierovskými personalisty srv. Esprit 31 (1963), no 3; 32 (1964), no 3.

O ZPRACOVÁNÍ BIBLICKÝCH TEXTŮ

„Hlásej slovo, trvej na něm, ať je to vhod nebo nevhod, přesvědčuj, zapíráš se a kárej se vši trpělivostí a učitelskou moudrostí.“ (Tim. 4, 2.) Hlásání nebo zvěstování evangelia je jedním z našich vznešených a předních úkolů, jak je Pán naznačil: ... Pojďme do okolních vesnic a měst, abych kázal i tam, neboť k tomu jsem přišel“, (Mar. 1, 38) a jak svým učedníkům přikázal: „... a když vejdete do města... řekněte jim: „Přiblížilo se k vám království Boží.“ I vzkříšený Pán uložil apoštolům: „Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření.“ (Mar. 16, 15.)

V době, kdy upadá náboženský život a nový myšlenkový svět zatěžuje mozky a srdce a kdy nyní v pokoncilní době má dojít k náboženské obnově, musí se duchovní správce vrátit k pramenům víry a duchovního života — k Písmu svatému. Nemálo lidí čeká na pravé duchovní slovo a neklid plní duše hledající řešení životních problémů. „Jak uvěř v Toho, o kom neslyšeli? A jak uslyší o něm bez kazatelů? (Řím. 10, 14.)

Koncil nám ukládá hlásání Písma svatého. To pro nás znamená mít především důvěru ve slovo Boží a jeho sílu, vždyť nejde o slovo lidské, nýbrž — jak pravda jest — o slovo Boží. (1. Sol. 2, 13.) „Vždyť se nestydím za evangelium. Je to totiž moc Boží ke spáse každého, kdo věří. (Řím 1, 16.) Pro nás platí také slovo Šimona Petra... Mistře — na tvé slovo rozestřou síť (Lk. 5, 5)

Připravovat po koncilu bohoslužbu slova je pro nás něco nového a nemáme žádných zkušeností a všude je to nový začátek staré povinnosti. Proto se musíme zamyslet, jak hlásat a podávat slovo Boží, slovo Písma předem dobově a přitom biblicky. Pro praktickou práci s PS potřebujeme jasné zásady. Bible si tyto zásady určuje sama, je sama sobě klíčem ne ve slovech nebo ve sledu veršů, nýbrž v tom smyslu, že se jedná o „slovo Boží“. Nejde jen o náboženskou knihu nebo o 31 473 veršů v 1196 kapitolách, jde o základní pramen celé liturgie.

Nám se zde jedná o pokyny pro metodický postup k zpracování biblických textů a při tom nemůžeme podat všeobecně platný „recept“. Pokud jde o metodu není v žádném vyučování jednoduší a sjednocenosti a vše závisí na osobnosti a zvláštěnostech, které musíme předem znát. Metoda není mechanika. Návodů na jedinou spásnou cestu jsou předem odsouzeny k smrti. Co má být živé, musí se organicky vyvinout a nemůže být přesně formováno. Co se u jednoho osvědčilo, zklame druhého. Záležejí na tom, kdo výklad textu podává, co probírá a jaký je kruh posluchačů. Nemůžeme také mluvit o vyšlapaných cestách, protože teprve nyní po koncilu se důkladněji zabýváme PS. PS v rámci duchovní správy — Kerygmatica — učení o hlásání slova Božího — není vyčerpáno v homiletice a katechetice. K ní patří dnes pastoračně teologická disciplína — učení o praktickém použití PS. O této disciplíně zde nemůžeme mluvit, ta patří na fakultu. V této přednášce nejde tedy o vědeckou, odbornou nebo exegetickou práci. Přednáška si také nedělá nárok na úplnost a vyučování. Přednesu jen úva-

hy z praxe pro praxi a jsou to myšlenky z různých knih o použití PS v našem bohoslužebném prostoru.

Otevřenou otázkou zůstává Kerygma apoštolské doby a Kerygma dnešní doby v Církvi v dnešním světě.

Když jsme se o tématu: Jak zpracovat biblický text — poradili s prof. Schürmannem z Erfurtu, který je velkou kapacitou v práci kolem slova Božího, poradil nám tři věci, jak začít:

1. mít dobrý pastorační pohled na situaci ve farnosti,
2. mít teplé srdce a lásku k PS
3. poprosit o pomoc Ducha svatého.

Postoj farnosti k slovu Božímu a k PS závisí také a především na tom, jak se chová kněz sám k slovu Božímu v liturgii a pastorači. Cílem duchovní správy je vést lidi ke Kristu. Cesty jsou různé. Jednu cestu ukázal koncil. Koncilem byl význam PS znovu zdůrazněn. Připomínám slova sv. Augustina: Verus Christus in verbo et in carne. A jiná slova: Omnis morbus animi habet in scripturis medicamentum. Podle sv. Lukáše je kněz: „Přisluhovatel slova“.

Tim jest nám uložen odpovědný úkol: podávat našim věřícím bohatství bible. Proto by měl kněz slova PS dobře znát.

Praktická práce každého kněze začíná úctou a láskou k PS. Kněz se má věnovat studiu PS a nestačí bezprostředně — v přípravě na určité kázání — hledat citáty PS. Studium PS je životním úkolem každého kněze a cílem zůstává: poznat ducha bible a osvojit si zejména ducha evangelia. To je předpokladem k zpracování kteréhokoliv biblického textu. Všichni víme, že náš Božský mistr a jeho učedníci žili v PS a čerpali z Písma svá slova a modlitby.

Vzpomínáme na Pána v synagóze, na jeho poslední slova na kříži, na společnou modlitbu věřících podle PS (Sk. 4, 24 až 26).

Jednou větu můžeme říci: BS má svou budoucnost a proto se musíme PS více zabývat, studovat je a pořádat kursy.

Napřed několik slov o „zvěstování“ Písma a o exegezi. V přípravě na výklad PS je pomoc exegeta omezena a při výkladu PS nám nepůjde o čistou exegezi.

Bylo by snadnější napsat exegezi a komentář než živé vysvětlení pro uspěchaného posluchače slova Božího. Exegese i zvěstování slouží slovu Božímu ale různými způsoby. Exegese chce biblické podání objasnit, všemi prostředky vědy vysvětlit a do života první Církve zařadit.

Pohled exegeze je dozadu, do minulosti podání a sepsání slov zjevení a její služba je teologická. Z ní vyrůstá dogmatika a celý poklad základní víry.

„Zvěstování“, hlásání slov Písma se o exegezi opírá a jeho službou je zprostředkování, oživení víry dnešního člověku, přinášení a přenášení stále živého slova do dnešní doby, dnešnímu lidstvu.

Abych použil obrazu: Exeget sbírá na břehu biblického světa náklad Božího slova a nezkažený a pečlivě uložený náklad přepravuje k břehům, kde dnešní člověk žije. Hla-

satel přebírá vzácný majetek, rozdává jej plným rukama všem, kdo ruce natahují a na poklad čekají, aby z něho žili.

Obojí práce je důležitá: Exeget svaté pravdy objasňuje a vysvětluje, hlasatel je spravuje a posluchačům rozdává, aby nepodával svá slova nýbrž slovo Boží. Liturgická obnova dává PS, jejímu čtení a vysvětlení širokou možnost uplatnění. Nás zde na prvním místě zajímá bohoslužba slova mimo mši svatou.

Podle tematiky můžeme při BS o četbě PS rozlišovat

1. běžné, kursorické čtení

2. výběrové, tematické čtení

ad. 1. Starokřesťanský homiletikové se zdrželi ponejvíce kursorického čtení. Chrysostomus napsal homilie k sv. Matouši. Sv. Augustin kázal o evang. sv. Jana a sv. Ambrož si vyvolil sv. Lukáše.

Tento druh četby nám ušetří vyhledávání úryvků pro vhodnou tematiku. Nový řád četby perikop užívá běžného čtení, a tak je na uvážení, zdali čtení úryvků pro BS by mělo vybírat tematickou náplň nebo kursorickou. Je-li BS jen jednou za měsíc, je skoro nemožné číst PS kursoricky. Trvalo by to několik roků, než by se přečetly např. listy apoštolské. Přestávka celého měsíce je na navazování myšlenek na běžné čtení moc dlouhá a neustálená, návštěva posluchačů by byla na obtíž celému sledování.

Ad. 2. Výběrové čtení se uskutečňuje podle jistých námětů a myšlenek. Každé biblické kázání nebo každá BS by byla samostatná a jen zřídka by vyžadovala pokračování.

Příprava k BS a zpracování textu je usměrněno úryvkem, který jsme vybrali buď z běžného čtení nebo z tematického čtení. Každý druh čtení si vyžaduje jinou přípravu.

Ted' několik myšlenek k zpracování všeobecně.

První úkol je přivést posluchače k svatému textu, pak odvést posluchače od textu k praktickému životu a k liturgickému porozumění.

Postup by byl tento:

1. prozkoumání textu. Zjistit co je literární smysl úryvku.

2. aplikace textu. Vyložit aktuální smysl textu.

3. uplatnění textu. Upozornit na liturgický smysl úryvku.

Než přistoupíme ke zpracování textu, musíme se modlit. Vždyť nejedná se o nic menšího, než abychom byli svědky pro slovo Boží, které napomíná, varuje, potěší a posílí.

Jak to jen dokážeme, když jsme hříšní lidé? Cítíme naši slabost jako Izaiáš: „Běda mně, neb veta jest po mně, vždyť jsem člověk poskvrněných rtů, vždyť bydlím mezi lidem poskvrněných rtů.“ (Iz. 6, 5.) Ale mlčet nemůžeme a proto je na nás, abychom prosili o pomoc, když cítíme naši slepotu: „Pane, ať vidím.“ (Lk. 18, 41.)

Kardinál Faulhaber kdysi napsal: Při přípravě na biblikou pobožnost musíme si předem připravit duši tak, jako kněz se připravuje, než ve mši sv. čte evangelium: Očist srdce mé...

V PS mluví Bůh k lidem, a když mluví Bůh, musí člověk mlčet, duševně být připraven a poslouchat, co Bůh říká.

Když jsme se takto pomodlili, máme tu jistotu, že nám Bůh dá poznání ve správném čtení toho úryvku.

Jeden z našich profesorů řekl: „Nic do textu nevkládá, co tam není, zato však hned při čtení text vidět a slyšet.“

Díváme se příliš abstraktně na slova Písma, na příběhy a postavy. Již v přípravě je nutno Písmo vidět. Vidím lodičku na jezeře, vidím učedníky veslovat, vidím Petra se potápět, slyším úzkostlivý výkřik „strašidlo“, mám představu, jak to v okamžiku vypadalo, dovedu se vžít do celé situace a rozumím slovům Petra: Pane, pomoz! Musíme se dívat barevně a pak barevně a názorně podáme, co jsme viděli. Pro nás také platí slova u sv. Marka (8, 18): Majíce oči, nevidíte, majíce uši, neslyšíte.

Kdo může zkoumat původní text, je ve výhodě, ale jinak máme dobré překlady. Poznámky pod čarou jsou dobrou pomůckou, a mimo to nám slouží komentář i cizí literatura a šťasten, kdo vlastní biblickou konkordanci.

Když jsme při čtení úryvek správně viděli a slyšeli, vyhledáváme hlavní myšlenku. Při tom nám pomáhají stručné nadpisy vybraného úryvku skoro ve všech překladech. Historický nadpis třeba zní: Slepce od narození. Jak Pán uzdravil slepce. Petrův pád. Dcera Jairova. Hlavní myšlenka je ve slovech: Pán má moc nad smrtí. O rozmnožení chlebu řekl bychom: Žádné kamení místo chleba, nebo zázračný výdej chleba, nebo: bezradní učedníci. To není hříčka slov, když řekneme: 4000 hladových, nebo Starosti o chleba. Je to názorné přiblížení známých věcí a těmi slovy je vzbuzena pozornost a náptí. Pomůckou je nový moderní volný překlad: Das NT. Menschen unserer Zeit Quell, Verlag Stuttgart. Je to sice evangelická kniha, ale nadpisy úryvku jsou moderní a výstižné.

Chceme-li připravit text pro BS, musíme předem vše kriticky uvážit. Do posluchačů se musíme vžít, posluchači nejsou bohoslovci, je to lid Boží, lid všedního dne. Musíme vědět o starostech, o problémech těch, kteří nás budou poslouchat, musíme vědět o jejich zvyklostech, o nebezpečí v životních podmínkách. Mentalita posluchačů Kristových a apoštolů byla jiná než dnešních lidí, např. představy o království Božím byly známé a otázky se točily kolem příchodu Mesiáše. Máme dnes jiné mravy a mluvíme jiným jazykem, prožíváme pracovní den jinak než před 2000 lety.

Z toho všeho vychází literární smysl a exegese vše vysvětluje. My ale nemůžeme zůstat při exegesi přednesených řádků. Do výkladu můžeme vkládat i naše poznatky, náš světový názor a naše zkušenosti s Bohem a s lidmi. Čím více pohnutí vložíme do vysvětlení, tím více posluchačem pohnem. Chceme přece, aby slovo Boží je oslovilo. Sv. Pavel řekl: „Chci raději mluvit pět srozumitelných slov, abych poučil také jiné, než deset tisíc slov jen jazykem.“ (1. Kor. 14, 19.)

Když jsme text pozorně přečetli, poznámky a vysvětlivky poznamenali, udělali jsme to správně. V přípravě nestačí text jen očima přeletět, aby se vědělo, o čem jedná. Musíme se nad úryvkem zamyslet. I náš posluchač bude muset text chápat i duchovně. Sv. Pavel říká: „Člověk přirozeně žijící nepřijímá ty věci, které jsou Duchu Božího... a nemůže jim rozumět, poněvadž se mají posuzovat duchovně.“ (1. Kor. 2, 14.)

Již v přípravném čtení PS, v těch verších jsme slyšeli hlas Boží, který k nám mluví: To mám proti tobě, tuto cestu máš jít, toto žádám dnes od tebe. Sv. Augustin praví: Mysli si, že PS je kus půdy, kterou chceme obdělávat. Nebudme líní, nemůžeme poškrabat jen povrch, musíme do hloubky, až přijdeme na skálu, a ta skála je Kristus. (Jan 23, 1.) Výklad čtení PS, jak jej v BS nabízíme, nemá podávat jen slova, nemá sloužit zvědavosti neb jen šířit biblické znalosti. Smysl výkladu má jít k jádru a ne ke skořápce, má podat ducha a ne literu PS.

„Písma svatá... ta tě mohou poučit ke spáse, aby (obrazový svět) ev. přivedla na světlo (Tim. 110). Nám jde o to, aby svět bible a její výpovědi nezmýšlely jen ve vědomostech a v rozumu, ale aby pronikly do našeho srdce. Písmo svaté žádá, aby obrazy, řeči a podobenství přijaly přesnou formu v nás a přešly do našeho jednání. Exegetický výklad, poznání literárního smyslu by sám nestačil, Písmo sv. vzniklo v odlehleém století, v odlehleé kultuře a cizím prostředí. Vykladatel musí je přetlumočit do řeči naší doby.

To je druhý smysl: aktuální.

První otázka by zněla: Co říká text mně samému? Stalo se někde na cestě do Jeruzaléma. Kdosi řekl: Pane, je málo těch, kteří budou spaseni? Pán jim krátce odpovídal: Snažte se vejít vy. (Lk. 13, 23.)

Druhá otázka: Co říká text mým posluchačům?

Slovo Boží nebylo určeno pouze posluchačům svatopiscovským a jeho současníkům, nýbrž i nám. A protože homilie je etymologický rozhovor, musí být výklad biblického textu konkrétním rozhovorem, oslovením toho posluchače, který tkví v této situaci. Homileta má zde hlavní úkol přetlumočit pravdu textu do řeči dnešního člověka. Co teď hovoří těmito slovy Bůh ke mně? Co sděluje právě mým posluchačům? Jak je oslovuje svým stále živým slovem? Odpovědi na tyto otázky získáme *aktuální smysl* úryvku.

Zde je dobrá rada. Představme si již při přípravě několik našich posluchačů. Dělníka z naší farnosti, chudou vdovu, mladou manželskou dvojici a toho jen příležitostně přítomného člena JZD. Konkrétně s nimi už v přípravě hovoříme a dáváme jim odpověď.

Při vysvětlování nesmí být text znásilněn. Milosrdenství, milosrdenství s posluchačem. Posluchač — lid boží — nás nemá obdivovat, má nám ale rozumět. Již v přípravě bychom si měli položit otázku: Nebude to snad nad jejich chápavost? Kdo má vysvětlovat PS, nesmí se zaměřit na svého koníčka. Nesmí dojít k jednostranné aplikaci. Náš dosavadní výklad upadl často hodně do moralismu. Zdůrazňovala se jednostranně morální stránka textu a zkracovala se dogmaticko-biblická podstata a liturgické použití.

Vykladatelé Písma SZ — farizeové — jsou varovným příkladem. Aplikace je setkání Krista s posluchači našich dnů, rozhovor mezi Bohem a lidmi. Kněz má svým slovem takové setkání vytvořit, avšak aplikace nesmí být osobně zaměřena ani v kázání, ani v promluvě. „Jestli by se proti tobě provinil tvůj bratr, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima.“ (Mt. 18, 25.) Ve výkladu i v aplikaci se nesmí slovo bible rozfedit, zevšednit: dílo Kristovo a jeho osoba musejí být výrazně vyzvednuty a nestačí Krista obecně dávat jen za vzor, za příklad.

Dary ducha Božího musíme vyličít a uvést do pravého světla poukazem, že jen milost Boží jsme, co jsme. Příklad: Vy jste sůl. Zázraky nesmíme vysvětlovat přirozeně, jen aby byly pochopeny. Aplikaci můžeme podávat dosti názorně. Poutavé podání je důležité a suchopárným pojednáním bychom posluchače omrzeli. Názorné podání si posluchači zapamatují. Pán rád mluvil v podoběnstvích, v obrazech. PS je samo o sobě bohaté na obrazy a mohli bychom je nazvat obrázkovou knihou pro lidi. Obraz musíme ale moderními slovy vyličít, aby vynikl v novém osvětlení, v novém zarámování a měl pro zajímavost i nějaký neznámý detail. Když jej budeme používat, pak podle povahy a prostředí posluchačů. Nic nesmí být přitaženo za vlasy, žádné neuvěřitelné a přemrštěné historiky.

Kněz nesmí kázat bez exegeze, ale nesmí kázat exegeti. Homileta není exegeta z povolání, jeho výklad není přednáška před universitním fórem a nechce udělat z posluchačů vykladače Písma. Homileta používá výsledků exegeze, aby sám pochopil, oč v úryvku jde, a aby mohl pravdu přetlumočit svým posluchačům. BS chce vzbudit náboženský život a „zvěstovat to nevystižitelné bohatství Kristovo.“ (Ef. 3, 8.)

Nyní ještě slovo k liturgickému smyslu textu. Kdo se PS již déle zabývá, pozná, že všude znovu nalezneme generální téma, liturgie v různé variaci. Milosrdenství Bo-

ží je zjeveno ve smrti Kristově, v jeho zmrtvýchvstání a v zaslíbení budoucích statků. Tomu odpovídá povinnost osvědčit se, tomu odpovídá jednota věřících v Duchu svatém a vzájemná odpovědnost, díkůvzdání a hlásání velkých skutků Božích.

Toto vše se hlásá v liturgii a texty liturgie a obřady mají svou souvislost. Na to nutno navázat a úryvek takto vysvětlit. Znovu si musí kazatel připomenout, že nemůže podávat své myšlenky, nýbrž že musí podávat Boha samého, jak jej v liturgii poznáváme. Normální funkce PS se zdá být oživení skutků Božích. Církev zpřítomňuje tyto skutky, hlásá je a svatou Eucharistií je oživuje. Čte-li Církev při liturgii slova Písma sv., pak to bezdůvodně nedělá, nýbrž chce nám něco sdělit, k něčemu nás napomenout. Čtený úryvek se nám ukazuje v novém světle, když jej spojíme s církevním rokem a církevním kalendářem. To je pak liturgický smysl, na který musíme také své posluchače upozornit. To platí i o bohoslužbě slova mimo mši sv., neboť i ta je skutečná liturgie, protože i ona je konána jménem Církve a jejími služebníky. (L K 35.)

Liturgie je obojí: je verbální památkou (čtení) a reální památkou na Krista (Eucharistie) spojena ve mši svaté v jeden kultovní akt.

Výklad literární, aktuální a liturgický chtějí být setkání s Kristem. Proto musí nadchnout, aby srdce posluchače hořelo pro Pána, jako u učedníků, kteří šli do Emauz.

Písmo svaté jest slovo Boží a proto hledáme v Písmě Boha. PS otvíráme vždy v duchu modlitby s vědomím, že Bůh k nám mluví a je s námi, otvíráme je s touhou slyšet o Bohu, přijímat jeho myšlenky a díla, jeho plány a příkazy a v živé víře přijímat jeho myšlenky a to, co nám říká.

Začínáme modlitbou, posloucháme a odpovídáme modlitbou a tato modlitba je poděkováním za to, co jsme slyšeli a v myšlenkách přijali.

Na konec výzva k vytrvalosti v této práci. Každý začátek je těžký a to platí také o četbě PS. Lépe řečeno: lehce se začíná, těžko se vytrvá. Budeme stále začínat a stále se učit. Jsme na začátku nové éry, kdy PS stojí v popředí náboženského života. Zásadní postoj jsme získali v semináři. Jak si osvojit ducha PS je mnoho návodů. Jedna cesta je tímto ukázána, můžeme po ní kráčet, šli touto cestou velcí mužové a skuteční odborníci.

Jeden z nich byl Pius Parsch. Měl lásku k PS a tu lásku šířil mezi svými žáky a mezi čtenáři svých spisů. Nikdo nemůže říci o sobě, že je křesťanem, když Krista Pána nemiluje, když Krista z Písma nezná a z Písma nepoznává, když se s PS nezabývá a PS nemiluje, když neví co Pán mluví. Kristus ve slově a chlebu patří úzce k sobě. Sv. Jeroným říká: „Kdo nezná Písmo, nezná Krista.“

P. J. Porubský

II. Vatikánský koncil o manželství a rodině

Jak staré je lidstvo, tak staré je i manželství a rodina. Muž a žena vždy se setkali a ve spojení lásky přivedli na svět dítě a nebude tomu ani v budoucnu jinak. Společností mužů a žen nebylo nikdy bez radostí a obtíží, bez věrnosti i nesnází. Uspořádání a osudy manželství i rodiny byly a jsou a také vždy budou odvislé netoliko od jednotlivých osob, nýbrž i od mravů, zvyklostí, tradice, zákona, kulturních i hospodářských podmínek a jejich rozvoje, poněvadž jak manželství tak rodina zůstávají nepřetržitou součástí života a zájmů celé lidské společnosti.

Manželství a rodina při zachování svého charakteru v různých dobách měnily svou formu, hodnotu, smysl. Ovlivňovaly to nejrozmanitější prvky, jako např. názory na pohlaví, postavení ženy, vztahy rodičů a dětí, příbuzenské poměry, autorita, kultura, národní svéráznost, to či ono údobí a další. Tak se setkáváme s jednoženstvím i mnohoženstvím, nadvládou otce nebo matky, chápáním příbuzenských vztahů podle otce nebo matky, s manželstvím jen mezi členy téhož kmene, národa i s manželstvím mezi členy různých kmenů a národů, se vztahy v rodině otrockými i přátelskými a rovnoprávnými, s údobím poklesu i rozkvětu mravů atd.

Manželství a rodina není toliko práva přirozeného, ale také do jisté míry složkou kulturní, rozvíjející se synchronicky s veškerým lidstvem. Manželství a rodina je souborem prvků v různých dobách různě se formujících, podrobená celé skladbě lidské bytosti, v níž se uplatňuje tělo i duše, chabé vášně i ctnost, poznání i nevědomost, svoboda i kázeň, osobnost individua i společenství, přirozenost i milost, prvky božské i lidské a všechny další prvky, které v různých údobích hrály svou roli a vždy skýtaly možnost vzniku problémů. Lidstvo od svého počátku nebylo nikdy prosto problémů a také ne v otázkách manželství a rodiny, proto dnešní problémy nejsou ani nové ani překvapivé. Určité údobí mělo vždy své osobité, dominující problémy. Dnes zdá se být v popředí problém, z hlediska teologického, manželství smíšených a otázka manželského styku vzhledem k počtu dětí. Všichni křesťané, katolíci i nekatolíci očekávali rozhodující slovo k těmto problémům od I. vatikánského koncilu a jsou jaksí zklamáni, když otázky zůstaly otevřeny, nevyřešeny.

Kdo si však uvědomí jednání koncilu třináctého schématu dnes zakotveného v pastorální konstituci „Církev v dnešním světě“ a sleduje další pokoncilní diskuse, mu-

si poznat, že koncil v těchto otázkách učinil velký skok vpřed.

Především si nutno uvědomit nesmírný význam v tom, že koncil dosavadní učení v otázce řízení zrození dítěte neprohlásil za pevné či konečné, nýbrž že celou otázku výslovně a neúmyslně ponechal otevřenou. Současně ovšem dal jasně na srozuměnou, že tato otázka je otázkou nesmírně důležitou a závažnou, a proto že je tu nutno postupovat pozvolna a velmi obezřetně. Nikoho však neponechává na pochybách, že dosavadní učení, vyjádřené v encyklice „*Casti connubii*“ papežem Piem XI. nepozbývá své platnosti, což papež Pavel VI. jasně zdůraznil v promluvě dne 24. VI. 1964, v níž prohlásil, že je nutno pevně se držet dosavadních rozhodnutí, dokud se neukáže nutnost rozhodnout jinak.

Nelze pustit ze zřetel, že koncil se nezabýval jen úzkou otázkou manželství a rodiny, ale že jeho pracovní program byl zaměřen k veškeré problematice Církve v dnešním světě. Koncil dal rámcový program další práce, a již to je velkým novým aspektem, jímž prochází celým světem, aby obnova v Duchu Svatém vše oživila, posílila, utvrdila, osvětlila a sjednotila. Tento program rozpracovávají pokoncilní komise, které hledají cesty k správnému a prospěšnějšímu vyřešení. Tak tomu je i v otázce manželství a rodiny. Manželství a rodina není jen otázkou teologickou, a teologie zde se nesmí ukvapit v rozhodnutí tak závažných institucí jako je manželství a rodina, protože je to otázka celého lidstva. Z toho hlediska na řešení těchto otázek se musí podílet s teologií systematickou a exegetickou i psychologie, sociologie, biologie, anthropologie a další pomocné vědní obory. Smíšená komise pro řešení otázek manželství a rodiny pracuje na podkladě rámcového programu koncilu a její složení svědčí o tom, že v těchto závažných otázkách nechce rozhodovat jen teologická morálka, nýbrž že chce dospět k závěru všeobecně prospěšnému, opírajícího se o vševedecké poznatky.

Důležitost, vznešenost, zodpovědnost a celou závažnost instituce manželství, objasněné v encyklice Lva XIII. „*Arcanum divinae sapientiae*“ z 10. II. 1880 a znovu ozáčené encyklikou Pia XI. „*Casti connubii*“ z 31. XII. 1930 a zdůrazněné znovu v konstituci Pavla VI. „*Gaudium et spes*“ ze 7. XII. 1965, nelze chápat jen z hlediska pozitivního Božího zákona a zjevených pravd Božích, nýbrž také z lidské přirozenosti, vyvěrající z přirozeného zákona Božího, a že tudíž v tomto smyslu mají k tomu co říci všechny vědy, které se zabývají podstatou a podmínkami člověka, který je zakladatelem manželství a rodiny.

Ve zmíněné již alokuci Pavla VI. ze dne 24. VI. 1964 se jasně praví, že průzkum palčivých otázek manželství a rodiny se dotýkajících všemi kompetentními obory vědními v souladu s vědou teologickou může papež donutit k změnám v rozhodnutí dosavadního církevního učení a to v ten smysl, že změněná rozhodnutí musí být prospěšným vývojovým krokem a nikoliv krokem zpět.

Koncil a papež nečiní ukvapená rozhodnutí v těchto otázkách, poněvadž jsou nutná další bádání a diskuse, avšak rozhodně chtějí respektovat širší okruh osobního svědomí manželů.

Koncil otevřel perspektivy, jimiž se zpřístupňují nové odpovědi, nová rozhodnutí. Máme-li poznat vývojový postup, musíme srovnávat dosavadní kodexové normy a závěry dosavadních morálních cvičebnic s celkovým pohledem a hodnocením manželství a rodiny. Nové pohledy se neupínají toliko úzce na otázky plodnosti, zrození, tělesného manželského styku, nýbrž rozevírají se k celé problematice manželství a rodiny, a proto se zkoumají jednak v okruhu historičnosti etických norem, rozdílu měnitelnosti a ustálenosti z hlediska víry a mravů a dokonce jde se až hluboko ke kořenům problematické otázky, jak totiž dalece sahá v přirozenoprávních otázkách autorita církevního učení a do jaké míry se kryje s Božským zákonem pozitivním.

Zde musíme opravdu žasnout nad nesmírnou proměnou, v níž se nyní staví do světla bádání problémy a otázky, které se zdálo být již trvale zakotveny v rozhodnutích před několika desítkami let. Nová rozhodnutí ovšem potřebují času, musí se vyvíjet, růst, zrát, pak teprve paprsky lásky prospějí lidstvu i v otázce manželství přivodí příjemné plody. Není pochyb o tom, že II. Vatikánský koncil vytvořil novou atmosféru nazírání a hodnocení manželství a na průvodní otázky a problémy. Provizorní postoj se sice dosud míjí s dosavadními předpisy a rozhodnutími, poněvadž i tyto rostly a zrály celá desetiletí a nelze jednoduše opustit, aniž by se důkladně nepodrobily zkoumání, co v nich je neměnitelné, trvalé, a co v důsledku nové životní epochy lidstva je nutno, prospěšno, ale také možno změnit. Tak to činí každý vědecký obor, tak tomu musí být i v teologii.

Z pastorální konstituce vysvitá, že koncil měl nejlepší vůli zainteresovat na své práci a řešení problémů celý svět, jemuž chce pomoci nejen v otázkách manželských a rodiny, nýbrž na všech úsecích lidského rozvoje ku prospěchu lidstva, k dosažení možného blaha na zemi a neúčinněji podpořit nejožehavější problém — zachování světového míru.

ThDr. Jaroslav Michal

CÍRKEV - NOVÝ LID BOŽÍ

Církev Kristova podle konstituce „*Lumen gentium* (druhé kapitoly) je nový Izrael, nový lid Boží.

Druhé sněmu tridentského katoličtí teologové ve svém zápase s protestantskými náhledy na Církev upřílišňovali důležitost hierarchie a primátu papežského v Církvi, aby tím uhájili platnost magisteria církevního jakožto nejbližšího pravidla křesťanovy víry. A tak jednostranně katolická pojednání o Církvi se stávala téměř jenom naukou o hierarchii a primátu papežském, *jakou si hierarchologiči*. Teprve od doby prvního sněmu vatikánského si všímají teologové hlouběji *společně základny* všech křesťanských vyznání a to vnitřní struktury Kristovy Církve. Církev je tajemstvím, jež možno přiblížit i objasniti rozličnými obrazy. Tak sv. Pavel přirovnával Církev Kristovu tajemnému tělu Kristovu, jehož hlavou je sám Vtělený Bůh, Ježíš Kristus. Druhý koncil vatikánský ve své věroučné konstituci celou druhou hlavou o Církvi věnuje dalšímu přirovnání:

1. Církev je nový Izrael, nový lid Boží

„Israel“ znamená „Bůh vládne“ a je to název pro dvanact pokolení židovských pocházejících od 12 synů Jakubových. Izrael vyjadřuje zároveň příslušnost k národu a náboženství židovskému. Je to posvátný název pro vyvolence Jahvovy, pro národ vyvolený Bohem. V Novém zákoně svatý Pavel užívá názvu Izrael pro starý lid Boží. Nevěřící Židé jsou zvaní „Izraelem podle těla“ (1 Kor. 10,

18), kdežto pro nový lid Boží je užíváno názvu „Izrael podle ducha“.

Druhý název je „lid Boží“. Hebrejské slovo „am“ bylo překládáno do řečtiny v Septuagintě a Novém zákoně slovem „laos“, lid. Druhý výraz hebrejský „goj“ bylo překládáno do řečtiny „ethnos“ a znamenalo to lid pohanský. Lid židovský však byl zván „laos theu“ — lid Boží. Jahve je Bohem Izraele a Izrael je lidem Božím (Lev. 26, 9, 11). Jahve, Pán nebe a země, je Bohem Izraele, Bohem Abraháma, Izáka, Jakoba, Bohem otců. Je pátem, otcem, králem i soudcem Izraelovým, jeho ochráncem, hradem a skálou. A naopak Izrael je lidem Jahvovým, jeho vlastnictvím. Prostřednictvím Mojžíše na hoře Sínaj byla učiněna úmluva mezi Jahvem a jeho lidem, Izraelem. Izraelité se stávají „syny živého Boha“ (Os. 1, 10), „kněžími Páně“, „služebníky našeho Boha“ (Iz. 61, 6).

Vyznavači Ježíše Krista-Mesiáše si byli též vědomi, že vírou v Ježíše Mesiáše se stávají pravým Izraelem, pravým, novým lidem Božím. Když Židé odmítli evangelium Ježíšovo a věřící křesťanští nyní povstávají hlavně z pohanů, uvědomuje si společnost vyznavačů Páně, že ona je vlastně novým Izraelem, novým lidem Božím. Je pravda, že v Antiochii se začalo říkati učedníkům Ježíše Krista „Kristovci-christianoi“ (Sk. ap. 11, 26), avšak Církev vždy název „Lid Boží“ stavěla na prvé mís-

to. Pojem „lid Boží“ je nejstarším a nejzákladnějším pojmem pro vyjádření vnitřní podstaty Církve Kristovy. Ve srovnání s ním jsou obrazy jako obraz „tajemné tělo Kristovo“, nebo „chrám Boží“ atd. jenom druhořadé.

Pojem „lid Boží“ je používán též pro křesťany, křesťané podle listu sv. Petra jsou „lidem svatým“, „královským kněžstvem“, „lidem Božím“ [1 Petr. 2, 9]. Podobně svatý Pavel ve svých listech často nazývá křesťanské církve „lidem Božím“. Klasickým místem pro teologii o lidu Božím však zůstává list sv. Petra.

2. Církev je dnes *lidem Božím*.

a) Všichni věřící jsou lidem Božím. Je vyloučeno jakékoliv zklíeralizování Církve. Církev vždy a všude je Božím lidem, celá Církev, celá společnost věřících. Jak připomíná konstituce „Lumen gentium“, všichni křesťané jsou vyvoleným pokolením, královským kněžstvem, svatým lidem. Všichni údové tohoto Božího lidu jsou voláni Bohem, ospravedlněni v Kristu a posvěceni v Duchu svatém. Proto jsou si všichni v Církvi rovni. A všichni členové tohoto lidu Božího mají věřit evangeliu Kristovu, doufat v příslibení Páně a hlavně být plně odevzdáni Pánu v lásce. Laikové v Církvi jsou právoplatnými členy lidu Božího. Laik v pohanském významu byl zván člen nevyučené masy a v židovském významu označoval toho člověka, který nebyl ani knězem, ani levitovským. Kdežto v Novém zákoně *všichni křesťané* jsou „vyvolení“, „svatí“, „učedníci“, „bratři“, všichni mají jednoho Pána a Mistra. Slovem „*laos* — lid Boží se nemíní v Novém zákoně nějaké rozlišování uvnitř společenství mezi kněžími (kleriky) a lidem-laiky. Je to jedno náboženské společenství. Hierarchie v Církvi je jenom pověřena Pánem službou učitelskou, kněžskou a pastýřskou.

Všichni členové lidu Božího jsou povoláni Bohem. Bůh uzavírá smlouvu s lidem svým, ale i tato smlouva stejně jako volání Boží je dar, milost lidu Božimu.

Všichni se stávají lidem Božím též z vlastního rozhodnutí. Jako neexistuje lid Boží bez Boží milosti a lásky, tak také lid Boží sestává z lidí, kteří svobodně uvěřili a jsou poslušni svého Pána. V tom je jim zářným příkladem nejvznešenější člen lidu Božího, Panna Maria svým: „Staniž se mi podle slova Tvého“ [Lk. 1, 38]. A ze Starého zákona praotec Abrahám, „otec věřících“.

b) Lid Boží je *historickým lidem*. Je nesprávné nějaké idealizování Církve.

Církev jako lid Boží není nějakou nadčasovou a nadprostorovou veličinou, nýbrž Církev vždy byla lidem putujícím zde ve světě, jenž byl shromážděn z rozličných národů. Neexistovala nikdy nějaká ideální Církev bez jakéhokoli nedostatku nebo chyby, omylu či hříchu. Církev vždy potřebovala — jako lid Boží putující — pokání. Písmo svaté zná Církev jakožto lid Boží, který je pokračováním starozákonního lidu Božího a stále se projevuje jako lid hříšníků, který potřebuje vždy Božího odpuštění. „*Ecclesia semper reformanda*“ není programem jenom pro doby svízelné, nýbrž každodenním poža-

davkem Boha vůči svému lidu, který potřebuje Božího smilování. Také Církev podléhá soudu Božímu.

Druhá kapitola konstituce dogmatické o Církvi v pojednání o lidu Božím vyzdvihuje důležitost *všeobecného kněžství*, k němuž je volán každý úd nového lidu Božího. Oprávnění k němu získává křesťan křtem svatým a je dovršeno pak přijetím svatého biřmování, jímž křesťan „je ještě dokonaleji zapojen do Církve a vyzbrojen zvláštní silou Ducha svatého“.

Lid Boží též se účastní nejen na kněžské službě Páně přijímáním svátostí, nýbrž i na Jeho službě prorocké neboli učitelské. Otcové druhého sněmu vatikánského připomínají důležitost charismat v Církvi. Jsou to zvláštní dary předávané Duchem svatým některým omilostněným věřícím, jichž mají používat ve prospěch druhých. Hierarchie nemá charismata neboli pneumatika svých věřících přezírat, nýbrž jim věnovat přiměřenou pozornost. Do nového lidu Božího jsou voláni všichni lidé. Proto Bůh poslal svého Syna, aby spasil všechny lidi. Proto je nutná Církev lidstvu a lidé do ní vstupují křtem svatým jakoby branou. A nemohou dojít spásy ti, kteří vědí „o katolické církvi a jejím založení Bohem skrze Krista kvůli spáse lidí“, avšak ji zavrhnou [14].

Lidé, kteří křtem získali čestný název křesťana, ale nevyznávají plnou víru katolickou nebo jsou odloučeni od společenství s nástupcem Petrovým (např. pravoslavní nebo evangelíci), jsou s *Církví spojeni z rozličných důvodů*. Duch svatý vzbuzuje ve všech vyznavačích Kristových touhu, aby všichni byli sjednoceni v jednom stádcí Páně v pokoji. Proto „Matka Církve se modlí, doufá a vybízí naléhavě své syny k duchovní obnově a očistě, aby znamení Kristovo zazářilo jasněji na tváři Církve“ [15. č.].

Ale i ti, kteří evangelium Kristovo dosud nepřijali, jako např. potomci Abrahámovi, Židé, ba i muslimové, mají vztah k lidu Božímu. Spásy mohou dojít konečně i ti, kteří bez viny neznají evangelia Kristova, avšak se snaží žít podle hlasu svého svědomí. Božská Prozřetelnost neodpírá milosti potřebné ke spáse nikomu (č. 16).

Posláním Církve je učit národy a křtít je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Proto „modlí se a zároveň pracuje Církev, aby plnost celého světa vešla do lidu Božího, těla Páně a chrámu Ducha svatého, a aby v Kristu, jenž je Hlavou všech, byla vzdávána patřičná čest a chvála Stvořiteli a Otcí všech [č. 17].

Překrásná druhá kapitola věroučné konstituce „Lumen gentium“ má celkem devět odstavců [9–17] o lidu Božím. Tím je skvěle doplněna katolická nauka o vnitřní struktuře Církve Kristovy.

Literatura:

1. Documents conciliaires - I. - Editions du Centurion - Paris 1965
2. Karl Rahner - H. Vorgrimler: Kleines Konzilskompendium - Herder 1967
3. G. Barauna OFM: De Ecclesia - 2 díly - Herder 1966
4. Hans Küng: Die Kirche - Herder 1967
5. Yves Congar: La sainte Eglise - Du Cerf - Paris 1965 a jiné

ThDr. Josef Kubalík

VĚROUČNÉ ROZDÍLY MEZI PRAVOSLAVNÝMI CÍRKVEMI A CÍRKVÍ KATOLICKOU

Vícekrát bylo už řečeno, že II.¹ vatikánský koncil (podle vůle jeho svolavatele, blahé paměti papeže Jana XXIII.) směřuje především k vnitřní obnově Církve a na druhé straně má připravit cesty ke sblížení a jednotě rozdělených křesťanů. Je ku podivu, že ještě v době zasedání koncilu, tedy před jeho skončením, začínají první kroky v jeho druhé složce, tedy na cestě k jednotě dosud rozdělených křesťanů. Popud k navázání dialogu (rozhovoru) mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou vzešel z usnesení III. všepravoslavné konference na Rhodu v listopadu 1964, rovněž tak Světová rada církví v Ženevě, představitelka církví a náboženských společností, protestantských, anglikánských i pravoslavných, projevila ochotu k dialogu s katolickou církví. Na obou stranách byly sestaveny příslušné komise k přímému navázání dialogu.

V době, kdy se začíná uskutečňovat dialog mezi rozdělenými křesťany, není možno se vyhnout *věroučným rozdílům* mezi oddělenými křesťanskými církvemi, neboť

právě o tyto (ve složitě a delikátní věci sblížení a jednoty křesťanů) jde především. V této stati si chceme nejprve všimnout věroučných rozdílu mezi *pravoslavnými církvemi* a církví katolickou, a to v postupu chronologickém, tj. od počátku jejich vzniku až do dnešní doby.

Máme-li na mysli věrouku pravoslavných církví vcelku, a srovnáváme-li ji s katolickou naukou, najdeme mnoho rozdílu, neboť celá mentalita východního bohosloví se liší od katolického myšlenkového světa [1]. V době patristické, tj. v době svatých Otců a církevních spisovatelů, v době prvních století křesťanských, nebylo podstatných rozdílu mezi východním a západním bohoslovím. Církev byla jednotná a nerozdělená. Tak např. máme četná svědectví křesťanského Východu pro prvenství (primát) sv. Petra. Pro prvenství římského papeže (nástupce sv. Petra v prvenství) v této době, svědčí jednak četné apelace a dotazy z Východu, obračející se na papeže, jednak řada teoretických svědectví [2]. Už sama skutečnost, že východní křesťané tvořili spolu se západními

jedinou církev a okolnost, že uznávali, že římský biskupové už od prvních století si připisovali prvenství v církvi a také je uplatňovali, dosvědčuje, že v této věci nebylo podstatného rozdílu. Jde-li o článek víry o vycházení Ducha svatého, je pravda, že už od prvních století byla různá chápání a vyjadřování této pravdy mezi východními a západními církevními Otcí a spisovateli. Srovnáme např. jednotlivé formule východních a západních spisovatelů (a *Patre et Filio*, a *Patre per Filium*, a *Patre Filioque*) oboustranně užívané, avšak o nauce samé nebylo sporu, vyjma snad Theodora Cyrenského (3).

Spisy velkého východního církevního spisovatele, sv. Jana Damašského, který v nich shrnul všechno tehdejší bohosloví, jsou nejkrásnějším svědectvím pro jednotu víry mezi křesťany východními a západními. Jeho spisy byly také na Západě přijaty a schváleny. To co se vytýká jeho nauce o vycházení Ducha svatého, dá se pravověrně vyložit. Bludy, které vzešly na Východě o Synu Božím (christologické) a Duchu svatém (pneumatologické), byly odsouzeny na prvních ekumenických koncilech, za souhlasu celé církve. Z nich také vzešlo nicejsko-cařihradské vyznání víry (symbolum).

Nutno též poznamenat, že v pravoslavných církvích, které nemají neomylného učitelského úřadu, jsou teologická mínění četnější a svobodnější a tím i proměnlivější než je tomu v církvi katolické.

V době před východním církevním rozkolem, jehož začáteční údobí spadá do doby cařihradského patriarchy Fotia v IX. století (podle novějších historiků, např. Dvorníka, Grumela i j. Fotios zemřel ve smíru s obecnou církví, neboť nebylo tzv. 2. schismatu Fotiova), dovršeno bylo za patriarchy M. Kerularia r. 1054, bylo na křesťanském Východě uvolňováno a zatemňováno učení o prvenství římského biskupa v církvi (4). Patriarcha Fotios, ve své encyklice k arcibiskupským stolcům na Východě z r. 867, začal vytýkat západním křesťanům tyto věroučné rozdíly: 1. učení o vycházení Ducha svatého z Otce a Syna, 2. dodatek „*Filioque*“ (i Syna) do vyznání víry, 3. učení o prvenství římského biskupa, a následující rozdíly disciplinární: 4. půst v sobotu, 5. užívání lakticií (mléčných, vaječných pokrmů) v prvním týdnu doby postní, 6. kněžské bezženství a 7. výlučnou moc biskupů k udělování svátosti biřmování (5). Ze synody římské z r. 869 se dovídáme, že byla řada dalších výtek proti víře a disciplíně římské církve (6).

V další době se seznam těchto rozdílu, hlavně povahy disciplinární, velmi zvětšil. M. Kerularios ve svém listě Petrovi antioch. (7) vypočítává 22 rozdílu západní církve. Pouze tři z nich jsou věroučné: 1. učení o vycházení Ducha svatého a přídavku „*Filioque*“ do symbolu, 2. učení o papežském prvenství, 3. užívání nekvašeného chleba k Eucharistii. Ostatní se týkají liturgických a disciplinárních obyčejů (8). Z konce XI. stol. pochází spis „*Opusculum contra Francos*“ (Dílko proti Frankům), který uvádí 28 odchylek (9). Během XII. až XV. stol. se počet rozdílu stále zvětšoval. Spisovatel A. Palmieri jich napočítal celkem 62 (10). V této době k původním třem věroučným rozdílu (vycházení Ducha svatého, prvenství římského papeže, užívání nekvašeného chleba) přistupují dva další, totiž: učení o očištění (který od pol. XII. stol. Řekové začali popírat) a o epiklese (t. j. formě konsekrace, ve stol. XIV.).

V XV. stol. začalo velké hnutí o sjednocování křesťanského Východu s církví západní. Na koncilu ferrarsko-

florentském (1438–39) bylo dosaženo církevního sjednocení. Předmětem rozhovorů byly tyto věroučné otázky: 1. učení o očištění (kde Řekové bojovali ne tak proti očištění samotnému, nýbrž spíše proti ohni očišťovacímu), 2. přídavek „*Filioque*“ k symbolu, 3. vycházení Ducha svatého, 4. nekvašený chléb pro Eucharistii, 5. prvenství římského papeže a 6. učení o epiklese (11). V následujících dobách zůstaly rovněž tyto věroučné rozdíly, kromě četných rozdílu bohoslužebných a disciplinárních, o nichž zde nejednáme.

V novější době vypočítává počet růzností mezi křesťanským Východem a katolickou církví Odpověď cařihradského patriarchy Anthima VII. z r. 1895 na list papeže Lva XIII. *Orientalium dignitas* z r. 1894. Jsou v ní uvedeny tyto rozdíly: 1. vycházení Ducha svatého, 2. přídavek „*Filioque*“, 3. křest, udělený pokropením nebo politím, 4. užívání nekvašeného chleba pro Eucharistii, 5. epiklese, 6. sv. přijímání pod jednou způsobou, 7. očišťovací oheň, odpustky a odměny a spravedlivých hned po smrti, 8. článek víry o Neposkvr. Početi P. Marie, 9. prvenství římského papeže a 10. článek víry o papež. neomylnosti (12). Gordillo upozorňuje, že ve formulě odpřisáhnutí katolíků přistupujících k pravoslaví se uvádějí toliko: prvenství sv. Petra a římského papeže, vycházení Ducha svatého a Syna a očišťovací oheň (13). Z rozdílu věroučných pokládá patriarcha Anthim za hlavní papežské prvenství. Ovšem podle většiny novějších autorů jádro celé otázky spočívá v samém pojetí církve Kristovy (14).

Po věroučném prohlášení papeže Pia IX. o Neposkvr. početí Panny Marie r. 1854, a o neomylnosti papežské na I. vatikánském koncilu (1869–70), přistoupily k pěti věroučným rozdílu koncilu florentského dva další.

V XVII. stol. osvobodila se Ruská církev pravoslavná od vlivu řeckého bohosloví a pod vlivem katolického bohosloví (zvl. v tzv. škole kijevské) soudila o katolické víře střízlivěji. Za cara Petra Velikého (na konci XVII. stol.) však vešla pod vliv bohosloví protestantského (hlavním zástupcem tohoto směru byl Theofan Prokopovič) a znova rozmnožila věroučné rozdíly. V XVIII. stol. opět nastal vliv katolického bohosloví, na začátku XIX. stol. zase vliv protestantského. Uprostřed XIX. stol. pravoslavný bohoslovec Makarij Bulgakov se snažil najít střední cestu mezi katolickým a protestantským bohoslovím. Ruský slavjanofil A. S. Chomjakov chtěl ruské bohosloví úplně osamostatnit. Dokazoval, že pravoslaví je od katolictví rozdílné nejen ve věcech věroučných, nýbrž celým svým duchem. Novější ruští bohoslovci stojí vesměs pod vlivem protestantismu a modernismu a vytýkají katolickému učení zvl. tzv. „*juridismus*“, projevující se v mnoha věcech.

Ruská synoda z r. 1904 uveřejnila náčrtek polemického bohosloví proti katolíkům. Vypočítávají se v něm tyto rozdíly v učení: 1. počítání deuterokanonických knih Starého zákona do kánonu Písma sv., 2. vycházení Ducha svatého a „*Filioque*“, 3. Neposkr. početí Panny Marie (a učení o hříchu dědičném), 4. učení o pokladu zásluh svatých, 5. prvenství římského papeže a jeho neomylnost, 6. učení o svátostech: křest politím, udělování a obřad sv. biřmování, užívání nekvašeného chleba pro Eucharistii, sv. přijímání pod jednou způsobou, vypuštění epiklese, odpustky, úplná nerozlučnost manželská, bezženství kněží, svěcení oleje a udělování svátostného pomazání nemocných, 7. učení o očištění a dostižení za hříchy. Jsou zde ovšem též mnohé rozdíly obřadní. (Pokračování.)

ThDr. Antonín Salajka

LITURGICKÁ PŘÍPRAVA SLOVA

Ústřední myšlenkou předpostní doby jest: bojem k vítězství, smrtí k životu, k zmrtvýchvstání, sebezáporem k vlastnímu posvěcení. Nastal čas rozhodného boje proti hříchu, žádostem těla i světa, čas namáhavé setby a touhy po žádoucím vzrůstu. Ve světle blížících velikonoc i naše duše má zazářit novým světlem. Nikomu se ho však nedostane bez vlastního namáhavého přičinění. Zápas o milost je těžší než závod na sportovním kolbišti, o němž píše Apoštol v dnešní *epištole* (1. ke Kor., 9, 24 až

27, 10, 1–5): „Kdo se chce zúčastnit nějakého zápasu, zachovává ve všem zdrženlivost.“ O věci časné se nedovedeme snažit celým vypětím, o hodnoty věčné se někdy ani modlit nedovedeme. Avšak cesta k nebi je určena pro všechny. Ale všichni po ní ke svému cíli nedojdou. Jen ti, kdo dovedou vytrvat, ti, kteří svou námahu dovedou obrátit opravdu pro svoje posvěcení. Každý skutek a každá myšlenka, která se nevztahuje k Bohu, je pro věčnost bez ceny.

Lidská duše je velkou vinicí a celý život musíme být připraveni slyšet Boží hlas, zvoucí k práci na ní.

Evangelium: Mt, 20, 1—16: „S nebeským královstvím je to jako s hospodářem, který vyšel časné ráno najmout dělníky, aby šli pracovat na jeho vinici...“

Den jest život, slíbenou odměnou jest nebe, tj. věčnost s Bohem. Rozumem i vůlí jej máme poznávat, srdcem mu sloužit. K práci na vlastním obrácení od hříchu, na vlastní proměně není nikdy pozdě. I dělník poslední hodiny může Bůh udělit více milosti, když v něm nalezne více lásky než u toho, kdo se spoléhal, že mu Boží království padne do klína bez velké námahy. Zejména tady, na vinici vlastní duše, platí přísloví: Přičiň se, človče, Pán Bůh ti požehná!

NEDELE I. PO DEVÍTNÍKU

Čtení z 2. listu sv. Pavla Korintánům [11, 19—33; 12, 1—9]:

Dnes dává Církev číst nejdelší epištolu celého roku. Kus životopisu sv. Pavla má být vzorem a příkladem i k našemu boji o vlastní spásu. V duchu prožíváme jeho protiventství, utrpení i oběti, pronásledování, „nebezpečí na řekách, na moři, v městě, od lupičů, od vlastního národa, mezi falešnými bratry. K tomu vyčerpávající práce, bezesné noci, hlad a žízeň, časté posty, zima a chatrné oblečení.“ A přece s Boží pomocí všechno šťastně překonal a zvítězil. Milost Boží ho provázela, zachovávala i povýšila. Milost Boží byla jeho silou i v pokušeních a byla mu nejbližší právě tehdy, když v pokoře vyznával svou slabost. Síla milosti proudí i k nám tak bohatě ze svátostných zdrojů, především z mešní Oběti. Její pomocí a její silou chceme i my vítězně překonávat všechny překážky našeho spasení, po vzoru sv. Pavla. chceme prosit v pokoře, abychom se stali dobrým polem pro zrna Boží milosti, které Bůh rozsívá pro každého.

Evangelium: Lk, 8, 4 — 15: „Jeden rozséváč šel sit obilí.“

Nepodaří se ihned všechno tak, jak bychom chtěli. I když je milost Boží nesmírná, je třeba i lidské spolupráce, je třeba zejména ochoty a trpělivosti, abychom s úctou a pozorností zachovávali slova Boží ve svém srdci, jak to činila Panna Maria. Aby zrna vzklíčila a vyrostla, i v dobré zemi musí mít vláhu a světlo. I duše ochotná k Božímu hlasu potřebuje rosu modlitby, vláhy svátostí a světla víry. Z víry se pak rodí láska, která je matkou všeho dobrého. A proto, „kdo stojí — hled, abys nepadl!“

NEDELE 2. PO DEVÍTNÍKU

Čtení z 1. listu sv. Pavla Korintánům: 13, 1—13: „Bratři, kdybych mluvil všemi jazyky lidskými i andělskými, ale neměl při tom lásky, jsem jen zvučící kov...“

Daleko jest již od vánoc, kdy se „ukázala milost Boha, Spasitele našeho všem lidem...“ I v nás chtěla vzbudit touhu aspoň stínem napodobit lásku, s níž „Bůh dal světlu Syna svého, aby byl spasen každý, kdo v něho uvěří“. Také tou neúčinnější cestou ke sblížení s Bohem i s lidmi je nesobecká, obětavá „láska, která všechno snáší, všechno přetrpívá, všeho se naděje...“ Je vrcholem všech cností, je základem štěstí mezi lidmi, základem našeho spasení, počátkem i koncem naší věčnosti, neboť Bůh je Láska. Dnešní epištolou vrcholí vše, co napsal sv. Apoštol o této ctnosti, první ze všech u Boha i mezi lidmi. Vždyť jenom z lásky k lidské duši Syn Boží se stal nejen člověkem, ale „sebe sama ponížil až k smrti kříže“. Již tento týden se v pokoře skloníme před rukou kněze, která nám pomíjejícím popelem na čelo napíše znamení našeho věčného života a budeme rozjímat, co jsme my dlužni té bezměrné lásce Boží.

Evangelium: Lk 18, 31—43: „Hle, vstupujeme do Jeruzaléma. Tam se splní všechno, co stojí v proročích o Synu člověka: bude vydán pohanům, bude potupen, ztýrán a poplíván, zbičují ho a zabijí...“

Více už učinit nemohl. Obětován byl, protože sám chtěl. A jak bychom mohli o sobě říkat, že jsme učedníci jeho když bychom neměli úcty k jeho oběti, když bychom Bo-

ha chtěli oslavovat jenom snadnými věcmi a byli ochotni jen k tomu, co neukládá žádnou obět a sebezápor. Cesta lásky vždycky znamená umění zapomínat na sebe samotného a přinášet svoje oběti jiným. Láska k Bohu — ten pokus o kousek naší vděčnosti za vše, co On nám dal — spočívá především v ochotném plnění vůle Boží, abychom poznali sami sebe a dovedli se stát hodnými nekonečných zásluh kříže Kristova.

NEDELE 1. POSTNÍ

Vedle Popeleční středy je první postní neděle druhou vstupní branou do nejvážnější roční doby. Připojujeme se v duchu k zástupu katechumenů, kteří se připravují ke svému znovuzrození. Nám se dostalo daleko více poznání i milosti. Nám tím spíše platí slova *epištoly* z 2. listu sv. Pavla ke Korintánům [6,1—10]: „Bratři, napomínáme vás: když se vám dostalo Boží milosti, aby to nebylo nadarmo... Hle, teď je doba příhodná, teď je čas spásy.“ Na každém kroku máme ukazovat, že jsme učedníci Kristovi ve všech životních okolnostech a projevovali se jako Boží služebníci. Jestliže jsme však během roku zapomínali na své povinnosti, teď především máme „mít čisté úmysly, být shovívaví a dobří, projevovali upřímně lásku...“ A kromě toho vést vítězně boj proti trojí žádostivosti, již podléhají děti Adamovy.

Evangelium: Mt 4, 1—11: „V tom čase byl Ježíš odveden na poušť od Ducha, aby byl pokoušen od ďábla.“ Žádostivost tělesná, ctižádostivost a touha po majetku byly útoky pokušitele. Zbraní Spasitelovou bylo Slovo Boží, věrnost a úcta k Bohu. Člověk nemá jen tělo; má i duši. Chléb je pokrmem těla, slovo Boží pokrmem duše. Chléb se proměňuje v naši krev, v naše tělo — vírou a slovem Božím chceme myslet a konat jen to, co chce Bůh. On nechce žádné mimořádnosti v našem životě, ale to, co konáme, musí být dobré a spravedlivé. Sláva i statky světa zotročují člověka a tak často činí jeho srdce tvrdým k hlasu svědomí, k Božímu přikázání. Kdo nedovede být rozhodným v tomto boji, ztrácí nakonec všechno, milost i Boha. Ale i v pokušení jsou andělé blízko nás a jsou připraveni nás provázet, silit naše odhodlání i naši dobrou, často však jen kolísavou a slabou vůli.

NEDELE 2. POSTNÍ NEDELE

Slova *epištoly* k Soluňským [4,1—7] adresuje sv. Pavel i nám, kteří jsme odhodláni opustit cestu hříchu. Četla se však především tím, kteří přijímali kněžská svěcení v jarním kvatemburu. „Neboť to chce Bůh, abyste se stali svatí!“ Prvním krokem je boj s tělesnou žádostivostí. Bůh nežádá od nás nic, co by člověk nemohl vykonat, nebo dokonce to, co by člověka bylo nedůstojné. Bůh nás přece nepovolal k nečistotě, ale k svatosti ve spojení s Kristem Ježíšem, naším Pánem.“ Proto jsme od něho přijali milosti, abychom z nich čerpali svou sílu ke své proměně, aby nad hlasem těla dovedla vítězit touha duše. Naším vzorem je Kristus Pán, který dnes ukazuje záblesk své slávy, připravené i pro nás.

Evangelium: Mt 17, 1—9: „V tom čase vzal Ježíš s sebou Petra, Jakuba i jeho bratra Jana a vyšel s nimi na vysokou horu, aby byli sami. Tam se před nimi proměnil.“ Kdo chce jít s Kristem Pánem, musí se tak často odloučit od toho, co jej obklopovalo a povznést se nad své naružlivosti i vášně. Postem, modlitbou i odříkáním má být sám s Kristem. Oběti našeho sebezáporu jsou také cestou k hoře našeho proměnění a naší očisty. Mojžíš, představitel Zákona a Eliáš, zástupce proroků jsou vedle Krista Pána v okamžiku jeho slávy. Zákonem je cesta, která k němu vede, prorocství je hlas, který na něj upozorňuje. Poslušnost k zákonu Božímu je posilou naší vůle a ochoty ke spravedlnosti, prorocství zapaluje světlo naší víry. Útěcha hory Tábor má být naší oporou ve chvíli zkoušek, které dávají vyniknout naší lásce. Od Hory proměnění vede cesta k Hoře utrpení. A právě tam ukázal jeden z apoštolů hory Tábor, Jan, že nebyl jenom učedníkem, kterého miloval Ježíš, ale že je učedníkem, který miloval Ježíše. A miloval jej čistotou, vírou i láskou.

Václav Zemek

LITURGICKÉ HYMNY A SEKVENCE

122. Alto ex Olympi vertice

(K laudám Posvěcení chrámu)
Se strmé nebes výšiny
Syn Nejvyššího jediný
jak balvan se skal svržený
dopadnuv dolů na zemi,
s nebeským chrámem zdejší
spjal,
když pilířem se obou stal.
Velechrám onen nadhvězdny
chválami neustále zní
na počest Trojjedinému
a v jejich věčnou ozvěnu
zapadá též náš doprovod
s věčným Sionem o závod.

Ty chrámy, Králi nebeský,
naplňuj svými paprsky,
sem k našim prosbám sestup
již
a svého lidu prosby slyš,
zde naši duše slabostí
nepřestaň silit milostí.

Zde štědrá rukou věřícím
pokorně tebe prosím

nebeské dary dávej rád,
by se z nich mohli radovat,
až tíhy těla zbavení
nebeská sídla naplní.

Ať nejvyššímu Otci zní
díků našich písní povinný,
i Synu z Otce vzešlému
i Těšiteli svatému.
Jich sláva, chvála, moc a čest
ať věčně zvučí k branám
hvězd.

(Nový text od korektorů za
pap. Urbana VIII.)

123. Urbs Ierusalem beata
(Původní text z 10. stol.)
Jeruzalém, město slavné,
zvané blahý míru zjev,
z živých kvádrů zbudované
na nebeských výsostech,
jak nevěsta obklopené
ústupy andělů všech.
S nebe schází v nové kráse
k shatku se Snoubencem svým
a pak navždy oddáno je
s Pánem světa nejvyšším,

ulice i hradby jeho
planou zlatem nejčistším.
Perlamí mu září brány
otevřené dokořán
každému, kdo zásluhami
svými přiváděn je tam,
když pro Krista zde na zemi
tíše snášel mnoho ran.

O'sány, obroušeny
ony kvádry z mramoru
rukou mistra jsou vkládány
od základů nahoru
do zdí, by se částí staly
posvátných těch prostorů.

Od Otce je poslán Kristus,
by se rožním pilířem
stal dvou staveb, kterým skýtá
nerozbornou vazbu stěn,
na něm stojí svatý Sion,
naš pak vírou trvá v něm.

Celá tato obec svatá
milá Bohu věčněmu
jáás, zpívá, vůkol šíří

chvalozpěvů ozvěnu
a nadšenou vzdává úctu
Bohu trojjedinému.

V tomto chrámě, svatý Bože,
vzýván všech se ujímej
a s otcovskou laskavostí
naše prosby přijímej
a nám vždy své požehnání
štědrá rukou udílej.

Dej, ať dosáhnou zde všichni
vyslyšení proseb svých
a mohou se radovat z těch
darů v říši blažených,
až branami ráje vejdou
v pokoj sídel nadhvězdnych.

Slávu Bohu nejvyššímu
ať vždy vzdává lidstva hlas,
stejnou Otci, stejnou Synu,
i Duchu, jenž těší nás,
čest i moc buď Hospodinu
na věky po všecken čas.

Přeložil J. M. Šk.

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 103. SLÁVA BOHU STVOŘITELI A ZACHOVATELI

Žalm (Hebr. 104) se počítá mezi nejkrásnější díla starozákonní lyriky. Obsahem připomíná Mojžíšovu zprávu o stvoření světa — Gen 1, 1—3. Bůh je stvořitel, ale i zachovatel všeho.

Rozdělení myšlenek:

I. Bůh je stvořitel:

- a) světla a oblohy (1—4),
- b) moří a země (5—9)
- c) zavlažované řekami, které umožňují život (10 až 12).

II. Bůh je stvořitel:

- a) rostlinné říše (13—18).
- b) nebeských těles (19—20).
- c) zvířat a naposledy člověka (21—23).

III. Bůh je zachovatel:

- a) živi všechno tvorstvo (24—28)
- b) a zachovává je na zemi (29—30).
- c) „Pánova sláva ať trvá věčně!“ (31—35).

I. Bůh je stvořitel:

1. Má duše,
dobrořeč Pánu,
Pane,
můj Bože,
jsi nesmírně veliký!

+

2. Oděl ses vznešenou velebností,
jako do řízy halíš se světlem.
3. Oblohu napjals jako stan,
nad vodami jsi zbudoval své komnaty.
Oblaka jsou ti vozem,
vznášíš se na křídlech vichru,
4. větry si bereš za své posly,
ohnivé blesky jsou tvými sluhy.

+

5. Zemi upevnils na jejích základech,
aby se na věčné věky nevychýlila,
6. jako šatem jsi ji přikryl oceánem,
vody stanuly až nad horami.
7. Ale na tvůj povel se rozpřchly
zaplašený tvým hřimáním.
8. Hory se zvedly do výše,
údolí se propadla v místech,
kdes jim určil.

9. Vodám vymezils hranici, aby ji nepřekročily,
aby opět nezaplavily zemi.

+

10. Pramenům kážeš řinout se bystřinami
a ty plynou uprostřed hor,
11. napájejí všechnu divokou zvěř,
pláchá zvířata z nich hasí svou žízeň.
12. Poděl nich hnízdí ptáci oblohy,
ve větvích švitoří svou píseň.

+

II. Bůh je stvořitel:

13. Ze svých komor zavlažuješ horstva,
země se sytí plody tvého díla.
14. Dáváš narůst travě pro dobytek
a plodině užitečné člověku,
aby vydobýval ze země chléb
15. i víno k rozveselení srdce,
aby olejem rozjasnil tvář
a chléb aby posiloval lidské srdce.
16. Obživu má Boží stromoví,
libanské cedry, které nasázal.
17. Tam si ptáci staví hnízda,
jedle se staly domovem čapům,
18. strmé hory kamzíkům,
skály pak skýtají útulek jezevcům.

+

19. Stvořil jsi měsíc, aby vyznačoval čas,
slunce ví, kdy má zapadnout.
20. Když přivodíš tmu a nastane noc,
potuluje se v ní kdejaká divoká šelma,
21. lvíčata řvou po kořisti
a požadují na Bohu svou obživu.
22. Když slunce vychází, tu se stahují
a uléhají ve svém doupěti.
23. Nato vychází člověk za svou prací,
za svou celodenní námahou.

III. Bůh je zachovatel:

24. Pane,
kolik je tvého díla!
Všecko jsi moudře učinil,
země je tvými tvory zaplněna!
- +
25. Hle, moře,
mohutné a široce rozlehlé
a v něm nespočetné hemžení
živočichů drobných i velkých.
26. Po něm plují lodě
i mořská nestvůra, kterou jsi stvořil,
aby si v něm hrála.

27. Všichni čekají,
že jim dáš obživu v pravý čas,
28. ty jim dáváš a berou si,
+ otvíráš ruku a sytí se dobrotami.
29. Když skryješ svou tvář, děsí se,
když jim odnímáš dech, hynou
a vracejí se ve svůj prach.
30. Když sešleš svého Ducha, znovu se tvoří,
+ tak obnovuješ tvářnost země.
31. Ať věčně trvá Pánova sláva!
Ať se Pán těší ze svého díla!
32. Pohlédne-li na zem; ta se zachvěje,
dotkne-li se hor, dýmají.
33. Pokud budu živ, chci Pánu zpívat,
pokud budu moci,
chci Pána oslavovat.
34. Kéž se mu zalíbí má píseň!
Já svou radost budu mít v Pánu,
35. hříšní ať sejdou se světa,
+ ať už není svévolných!
Má duše,
dobrořeč Pánu!
1. „oblohu jsi napjal“ — jako stanovou plachtu, obraz oblohy zde a na jiných místech Pisma básnický líčen „jak se jeví našim smyslům“ — viz enc. Providentissimus.

2. „nad vodami“ — rozumí se horními, srv. Gen 1, 7.
4. „větry si beres“ — srv. Řím 11, 36; celé nebe je „skrze něho a v něm“. Pavel v Žid 1, 7 tímto veršem dovozuje důstojnost Syna Božího nad anděly, kteří jsou jen Božími posly, jako stvořené živly pozemské. Oheň zahubil Sodomu, vítr vysušil Rudé moře — Gen 29, 24; Ex 14, 11.
5. „zemí upevnils“ — země zde líčena jako obrovitá budova, stojící na základech, pilířích nad oceánem.
6. „přikryl jsi ji“ — vody pokrývaly celou zemi — Gen 1, 2—7. Na Boží slovo se objevila pevnina — Gen 1, 9.
9. „vodám jsi vyměřil hranici“ — srv. Job 38, 10; Jer 5, 22.
11. „plachá zvířata“ — doslova: divocí osli.
13. „ze svých komor“ — rozumí se horních vod, srv. Job 38, 22; Eccli 43, 15.
14. „plodiny“ — tři plodiny, kterými podle zaslíbení měla vždy Palestina oplývat: obilí, réva, oliva. Deut 11, 14; 12, 17; 18, 4; 3 Král 17, 12. Oleje používali k přípravě pokrmů, ale také k natírání sluncem ožehnuté kůže a znavených údů.
26. „mořská nestvůra“ — leviátan, příšera z pohanského bájesloví, která bojovala s bohy, podoba okřídleného ještěra.
30. „svého Ducha“ — srv. dech života v Gen 2, 7, tato slova bývají aplikována na Ducha svatého, dech i duch.
35. „hříšní“ — jediným nesouzvukem ve velké harmonii stvoření je hřích, který budí Boží hněv.

Josef Kunický

Kněžská meditace

KŘESŤANSKÉ ANGAŽMÁ

Na začátku Nového roku slyšíme a čteme různá přání a různé přátelské výzvy: „Šťastný nový rok... mnoho zdaru a pohody v novém roce... zdáří, mnoho radosti, málo starostí! I my služebníci Páně vyslovujeme nebo píšeme přání v podobném znění... A přece, jediné křesťanské přání mezi námi křesťany by mělo znít: „Kéž bychom všichni šli za Ježíšem!“ „Žij podle Kristova svatého evangelia!“

Byl jsem v měsíci listopadu na Pasoliniovi filmu „Evangelium podle svatého Matouše“. Ačkoli o půl jedenácté dopoledne, přece do posledního místa kino obsazené. V posvátném velebném tichu byly oči všech utkvěly na jednotlivé scény a sluch na evangelní učení našeho Pána Ježíše Krista, kterého představovala důstojná postava herce. Až na některé postavy a scény je tento italský film Passoliniovi bezvadný.

Kristus žádá evangelickou dokonalost, dokonalou snahu křesťanské existence směrem k Bohu. Žádá život podle evangelia. A tak během dvou hodin probíhá před naším fyzickým a duchovním zrakem život, celý apoštolský, bohočlověčenský, vykupitelský život Pána Ježíše podle evangelia svatého Matouše. Různé a podivuhodné myšlenky mi šly hlavou a srdcem... Aby někdo byl opravdovým křesťanem, aby žil podle evangelia, aby následoval Krista, nemusí se stát mničem, nemusí jít do ústraní klášterního života... Naopak. Často se během dějin církevních stávalo, že někdo všeho se zřekl a žil ve „stavu“ dokona-

losti podle tří evangelických „rad“ v ústraní daleko pryč od světa a přece nebyl svatým. Neboť útěk ze světa do ústraní mohl se také díti ze slabosti, z neschopnosti, ze zklamání anebo z pohodlnosti. Útěk ze světa nemusí být útěk k Bohu. Útěk ze světa může být zase skrytý útěk do světa svého vlastního, opět zesvětštělého já! Podle Konstituce o Církvi v dnešním světě „Gaudium et spes“ máme žít ve světě a mít zájem o vše, co se ve světě děje, mít zájem o naše bratry a sestry, nejen katolíky nýbrž také o ty odloučené bratry evangeliky a pravoslavné, mít zájem o likvidaci všech křivd, které se ve světě dějí, o odstranění válek, hladu, mít zájem o nastolení míru a vyřešení všech mravních problémů... Žít ve světě, avšak ne svěťácky, nýbrž podle evangelia a v duchu evangelia.

Pán Ježíš podle evangelia staví každého před radikální rozhodnutí, na co chce své srdce věsit, zda na Boha anebo na dobro tohoto světa. Ani majetek, ani rodina, ani lidské vztahy nesmějí opravdového věřícího odpoutat od toho, aby své srdce cele dal Bohu.

Bůh chce člověka celého. On chce jeho srdce. Nechce, aby člověk opustil svět. Pán Ježíš poslal učedníky do světa. Zjistě proto, aby člověk bez překážky, volně a svobodně byl ochoten vůli Boží plnit. A co žádá vůle Boží? Žádá nejen negativní odříkání, nýbrž také pozitivní angažmá ke všem velikým cílům, žádá pozitivní oddání se světu: lásku. Pro každého, pro laika i kněze platí neomezený a zároveň na

každý jednotlivý případ se vztahující konkrétní postulát: „Miluj Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své a z celé mysli své! To je největší a první přikázání! Druhé pak je mu podobné: „Miluj bližního svého jako sebe samého! „V těchto dvou přikázáních záleží celý Zákon i Proroci. Mat 22, 37—40.

„Neskládejte si poklady na zemi, kde je mol a rez kazí a kde zloději vykopávají a kradou; skládejte si však poklady v nebi, kde je ani rez ani mol nekazí a kde je zloději nevykopávají ani nekradou. Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“ Mat. 6, 19—21.

„Nesuďte, abyste nebyli souzeni... neboť jakou měrou měříte, takovou bude vám naměřeno. Pročpak vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám se sváma oku nepozoruješ?... Pokrytče, vyjmi nejprve třísku z oka svého bratra.“ Mat. 7, 1—5.

„Čiňte tedy všechno, co chcete, aby vám lidé činili, také vy jim! Neboť to je smysl Zákona i Proroků.“ Mat. 7, 12.

Tak padala tato a další sakrální slova evangelia sv. Matouše v nesakrální prostěře důstojnou postavou do srdcí všech přítomných věřících i nevěřících, všech nás. A všichni si odnášeli hluboký dojem a dobrá předsevzetí domů do všedního dne, aby se angažovali k plnění svých křesťanských povinností. A my z této meditace si odneseme tatáž předsevzetí do svátečních a všedních dnů roku 1968.

Thdr. Karel Sahan

PACEM IN TERRIS

Básnická koláž

MÍR NA ZEMI, hluboká horoucí touha lidí všech dob, může být založen a upevněn jen v plné úctě k řádu, jež stanovil Bůh.

1.

Jindřich Peroutka z Jaroměře, narozený 25. 3. 1889 v Uhlířských Janovicích, vězněn v Osvětimi, zemřel dne 5. 7. 1942. Prosím spoluvězně, aby mi podal zprávu o životě a posledních dnech mého manžela. Růžena Peroutková, u firmy Polický, Jaroměř.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Je také bolestné zjištění, že v politických společenstvích hospodářsky nejvyspělejších jsou vytvořeny a dále se vytvářejí obrovité zbraně; že jsou k tomu účelu vynakládány v nesmírném rozsahu duševní síly i hospodářské zdroje; občané těchto politických společenství jsou podrobeni nikoli lehkým obětím, zatím co jiná politická společenství jsou tím zbavena spolupráce, nezbytné k jejich hospodářskému rozvoji a sociálnímu pokroku.

*Pane, snad do všech kovadlin světa dnes buší kladiva.
Tisíce rukou, nejlepší mozky tu kuží pod sluncem, při luně, kuží, vášnivě, kuží při písničkách, pro hesla, Molochu války kuží meč...
Kriste Ježíši, zbudě pak jediná ruka na zemi, která z těch mečů zkuje pluh?*

2.

Kdo může podat zprávu o MUC. Jura-ju Havašovi, narozeném r. 1922, příslušnému do Piešťan, který byl zatčen v Praze 1940, převezzen do malé pevnosti Terezín a odtud pryč převezzen do koncentračního tábora v Rakousku, kde měl být popraven. Podejte zprávu na adresu MUDr. Havašová Emma, Jíloviště, hotel Hubertus.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Lidské bytosti žijí následkem toho pod hrozbou strašlivé, nepředstavitelné smrti, která se může rozpoutat každým okamžikem. Vždyť zbraně jsou zde; a je-li těžko uvěřit, že jsou na světě lidé schopni na sebe vzít odpovědnost za zážky a bolesti, jež by válka způsobila, nelze vyloučit, že by neprozíravý a nekontrolovatelný čin mohl vznítit jiskru, uvádějící do pohybu válečný stroj.

*Pane, jak člověk v horečce chvějící rukou po léku — zas sahá lidstvo po meči.
A znovu, po kolikáté, krvavá čepel rozdělí muže a ženy, bezbranný pláč dětí od vzlykotu vdov...
Kriste Ježíši, pomoz nám tu strašnou ruku zadržet dřív, než meč pevně uchopí!*

3.

Kdo podá zprávu o Josefu Vošmikovi, zaměstnán ve Watenstedt ub. Brauschweig Lg. 31, ub. 46, fa Dyckerhoff und Widmann, Kommandgesellschaft. Na adresu Emilie Vošmiková, Praha VII, Argentinská ul. 8.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Mimo to je nutno mít také na paměti, že i když díky děsné účinnosti atomových zbraní nedojde k válce, je zdůvodněn strach, že samy další jaderné zkoušky k válečným účelům budou mít osudné následky pro život na zemi.

*Pane, nesmělý růženec mých dětských kroků přetal stín, úzký a ostrý jako nůž.
Po létech, ještě ostřejší čepel v mém novém domě mřítí na mých stříbrných ve snách mých dětí... Proč jen, proč?
Kriste Ježíši, klopotným veršům mé básně světlo dej, ať ten stín zmizí! Ježíši!*

4.

Leopold Florsik, nar. 26. 6. 1913, který byl vězněn v Terezíně, čís. vězně 827. Poslední zpráva 27. 4. 1944. Kdo by o něm něco věděl, ať podá zprávu na adresu: Heřma Florsiková, Slez. strava-Zárubek, čís. 1072.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Spravedlnost, moudrost a lidskost proto vyžadují, aby bylo zastaveno horečné zbrojení; aby byla současně a vzájemně omezena výzbroj už existující; aby byl vyhlášen zákaz atomových zbraní; a posléze, aby se dospělo k úplnému odzbrojení za účinné kontroly.

*Pane, někteří lidé, vím, mají ti za zlé do dneška: Jak tvoje oči, beze stop soucitu mohly dívat se do studny lidské bolesti, ježž dno ještě kalily nestoudné ruce barbarů...
Kriste Ježíši, proč lidstvo své chyby soudí nejraději gestem Poncia Piláta?*

5.

Marie Paclíková, nar. 17. 7. 1903 z Pelhřimově, vězněná v koncentračním táboře v Osvětimi, věz. č. 27707, blok 7, měla podle oznámení zemřít 13. 4. 1943. O zprávy prosí: Václav Paclík, Pelhřimov, Řemenovská čp. 195.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Je třeba si uvědomit, že zastavení zbrojení k válečným účelům, jeho skutečné omezení a tím spíše jeho odstranění, je nemožné, nebo téměř nemožné, nepřikročí-li se zároveň k úplnému odzbrojení, zahrnujícího i ducha a usilujícího o rozptýlení válečné psychózy; to znamená nahradit rovnováhu ve zbrojení jako měřítka míru zásadou, že pravý mír lze založit pouze na vzájemné důvěře. Máme za to, že jde o cíl, jehož lze dosáhnout; vždyť je to cíl požadovaný poctivým rozumem, nanejvýš toužený a svrchovaně prospěšný.

*Pane, vím, je to paradox. Někdy mi lidstvo připadá jako dva blázni: Nad stírmou propastí řezou pod sebou společnou větev důvěry a víla pýchy, zloby, lsti pláče jak vdova nad mrtvým...
Kriste Ježíši, vždycky, když trestal jsi lidstvo hněvem svým, vzal jsi mu rozum? Řekni ne!*

6.

Jaroslav Sychrovský z Chřenovic byl nasazen v Hannoveru, Hainholz Lager D. R. B. Pracoviště opustil 17. března 1945 a byl chycen v Erfurtu a vyslýchán u Gera a odvezen do trestnice Rhörmild. Od té doby je nezvěstný. Zprávy o něm prosí Antonie Sychrovská, Chřenovice, pošta Ledeč n. Sázavou.
(Zpráva z tisku, 1945.)

Pročež my, jako Náměstek Ježíše Krista, Spasitele světa a Strůjce míru, tlumočíte nejhlubší touhu celé lidské rodiny, následující hnutí Našeho srdce, sklíčeného úzkostí o blaho všech, považujeme za svou povinnost zapřísáhnout všechny lidi, především ty, kteří jsou nadáni veřejnou odpovědností, aby nešetřili námahy v úsilí vtisknout události běh shodný s rozumem a lidskostí.

*Pane, to není normální... Všude se mluví o míru... Je módou mluvit o míru... Avšak mír... Nejsou střežičky filmové hvězdy... Mír, to je dobrý chléb... Jenže, jenže chléb... chutná všem stejně dobrý chléb?
Kriste Ježíši, umlč je, umlč ty, kteří mluví o míru a nemají jej v srdcích svých!*

JAKO NÁMĚSTEK — byt tak nízký a nehodný — Toho, ježž prorocká zvěst zve Knížetem míru, máme povinnost vynaložit všechny naše síly k posílení tohoto dobra. Avšak mír zůstává prázdným slovem, nespocívá-li na tom řádu, který narýsoval s pevnou nadějí tento dokument: na řádu založeném na pravdě, zbudovaném na spravedlnosti, oživeném a stmelěním láskou, uskutečňovaném v svobodě.

Fanyň Krša

P. KAMIL JAROŠ

Cestu utrpení, nadějí, tuch i zklamání P. Kamila Jaroše můžeme sledovat z dokladů zvláště autentických: z jeho vlastních dopisů. Zachovalo se nám jich daleko více než u kteréhokoli jiného vězně z řad našich duchovních, a každý z nich jako by byl památkem odhodlané, hluboce věřící a věle milující duše. Ale nejdříve několik generálií.

P. Kamil Jaroš se narodil dne 26. února 1913 v Klokočově u Příbora jako syn drobného chalupníka. Po vyjítí obecné školy ho zájem i nadání přivedly na studia do Příbora, třebaže peněz bylo pomálu a studie byly nákladné. Než mladého gymnastu neutěšená finanční situace nijak nezarmucovala. Chtěl studovat, chtěl číst, a neměli-li dostatek rodiče, pustil se do vydělávání peněz sám. Šel na to s elánem vlastním mládí. Jeho prázdniny nebyly odpočinkem, ale tvrdým zápolem o skývu chleba a o přístup ke vzdělání. Vidíme ho pracovat všude, kde to vyneslo pár grošů, nejčastěji u zedníků. Získané peníze mu umožňovaly studovat a číst. P. Kamil Jaroš byl už od mládí vášnivým a vytrvalým hudebníkem. Kniha a hudba — toť dva zdroje, z nichž jeho mladá, citlivá duše ukájela svou žízeň po kráse.

Tak se tento tichý, usměvavý, dobrosrdečný hoch protloukl gymnasiem a po něm i jednoročním učitelským kursem. Ale učitelské místo nenastoupil. Jeho sny a touhy zalétaly dál, zalétaly až k oněm zdrojům radosti, bolesti, lásky a sebeobětování, které pramení z kněžství. Cesta k těmto zdrojům vedla přes olomoucký seminář.

Studium teologie otevřelo před mladým Kamilem hned dvoje dvěře. Dvěře k pokladům náboženské nauky a dvěře k nepřehlednému bohatství církevní hudby. Zvlášť gregoriánský chorál jako by mu učaroval. Při jeho nadání není třeba ani říkat, že byl v semináři činným členem pěveckého spolku.

Prázdniny nadějněho seminaristy bychom mohli nazvat přímo apoštolátem. Shromažďoval kolem sebe studenty z širokého okolí, pěstoval s nimi církevní zpěv, sezna-

OBRÁZKY Z DUCHOVNÍ SPRÁVY

I. Apoštolská knížata

Když farář Oborka poprvé přicházel do své nové farnosti, sevřelo se jeho srdce podivnými obavami. Na návrší před sebou uviděl malinkou vesničku, tak malou, že ji na žádné mapě nenajdete. Ve vesnici byl farní kostel a jemu napadlo, že je to snad nejmenší vesnička na světě s farním kostelem. Věž tohoto kostelíka vypadala jako člověk s rozčuchanou hlavou. Červenala se totiž zrezavělým a potřhaným plechem a byla v ní veliká díra. Na okraji díry harašil vítr kusy sešlého a roztřepaného plechu. Ve stínu velké věže se krčila ještě malá, sanktusová věžička se zvonkem. Byla celá shnilá a zdálo se, že se chce pro svůj bídný vzhled před farářem Oborkou propadnout hanbou na kostelní půdu. A byla by se skutečně propadla, i kdyby se nestyděla. Její podpěry na půdě byly totiž tak zpráchnivělé, že by se určitě v krátké době propadla, kdyby ji farář Oborka hned první rok nedal udělat celou novou z modřinového dřeva. Kolem kostela byl hřbitov s rozpadávající se kamennou zdí, prorostlou kusy travin a malými břízkami, s přikrčenou márníci a velkou hromadou uschlých, starých květín.

Farář Oborka si povzdechl a sklonil hlavu. Jeho boty vlezly v hlubokém, mazlavém blátě. Ke kostelu nevedla žádná silnice, jen tato vždy rozblácená cesta, na které však byla tak dobrá maznice, že si ji bral později na vymazávání kamen na jaře.

„Všude je zem Páně“, řekl si polohlasně, pozvedl hlavu a vykročil. Vtom však ucítil, jak mu voda a bahno pronikají ponožkou mezi prsty. Polobotka mu totiž už stála trčet v blátě a tak zjistil, že přichází do své nové farnosti napolo bos. „Pěkně to začíná“, pomyslel si a ba-

lancoval na druhé noze. Když se mu konečně podařilo se obout, šlapal odhodlaně dál.

U vchodu do kostela si utřel boty o hromadu chvojí a vstoupil dovnitř. Ovanul jej chladný a syrový vzduch. Stěny Božího domu byly studené, na severní straně nazelenalé, pokryté jakýmisi skvrnami, mezi nimiž bylo možno místy spatřit zbytky staré, nevkusné výmalby. „Zde asi brzo dostanu nějakou nemoc z nachlazení, jak si zde jen uchráním zdraví“, projelo mu hlavou.

Omočil ruku v kropence, pokřížoval se a poklekl zaveně do lavice. Na první pohled viděl, že oltář je v úpadkovém neboli secesním slohu minulého století. V jeho nártěru převládala zašlá, šedá barva. Nabronzované části byly zčernalé a jen tam, kde bylo zlacení, probleskovalo trochu zastřeného jasu. Na oltářním obraze vážně kráčeli patronové kostela — svatý Petr a Pavel. V suknicích tmavých barev, s klíči a mečem, se ubírali nějakou zešeřelou cestou. Obraz mohl mít klidně název: „Knižata paštolská se ubírají smutně večerní krajinou.“ Zachmuřený ráz obrazu nebyl zaviněn jen jeho zašlostí, ale snad i tím, že malíř sám tento chmurný ráz zamýšlel a viděl v něm něco posvátného. Namaloval jej roku 1875 pražský akademický malíř Javůrek, jehož obrazy nalézáme i v jiných českých kostelích.

Co však pátera Oborku nejvíce překvapilo, byla skutečnost, že kostel neměl elektrické osvětlení. Na kazatelně stála petrolejová lampa, jiné dvě byly na mřížce před oltářem. Vzadu pod kůrem se leskly dvě obzvláště ozdobné petrolejky, zavěšené na stropě. Nejdokonalejší lampa však byla na kruchtě. Ta se totiž mohla posunovat po drátě, napnutém nad hlavami varhaníka a zpěváků a tak rozlévat své světlo podle potřeby těm, kteří je právě nejvíce potřebovali.

moval je s misálem, řešil s nimi jejich náboženské i životní problémy. Nakonec toto jeho prázdninové působení vyvrcholilo v jakousi „organizaci“. Mladí zahajovali své neděle na mši sv. a společným sv. přijímáním, aby pak — duchovně občerstvení — mohli uspořádat nějaký pěkný výlet do okolí, nejčastěji na Hukvaldy. Jejich „válečnou hymnou“ byla píseň „Blíž k tobě, Bože můj“.

Po vysvěcení byl P. Jaroš poslán do Otrokovic, kde krátce — jen rok — mohl osvědčovat svou pedagogickou a pastýřskou horlivost. Mnozí se pamatují, jak stále nosil s sebou v kapse malinký křížek a při každé příležitosti — ve škole nebo při jakékoli rozmluvě — jej stavěl na stůl před sebe, aby na něm mohl názorně vysvětlit lásku Boží k nám a nesmírnou obět Vykupitelovu. Po roce byl povolán zpátky do olomouckého semináře ve funkci ekonomu a učitele zpěvu. Ale ani v této funkci nesetřval dlouho. Přišel 15. března 1939, protektorát a s ním všechny možné strasti. Bohoslovci museli seminář opustit a do budovy se nastěhovala Hitlerjugend. P. Kamil dostal příkaz zůstat, aby teď dělal hospodáře vetřelcům.

Octl se v bezprostředním nebezpečí: na každé jeho hnutí hleděly nedůvěřivě, arogantní německé oči. Slova vyschla — byla ostatně nebezpečná. Zbývalo jen rozjímání a housle.

Dne 17. února 1942 v poledne dostal P. Jaroš a další tři představení výzvu, aby se ihned hlásili na gestapu. P. Jaroš se už z této cesty, kterou nastoupil ve spěchu, nedostatečně oblečen a hladový, nevrátil. Na svátek Božího těla, dne 6. června 1942, byl odsouzen k čtyřem rokům káznice. I před soudem projevil ducha oběti, lásky a odhodlanosti. Když byl vynesena rozsudek nad jeho učitelem dr. J. Cinkem, vystoupil a prosil, aby mu bylo dopřáno odpykat trest za něho. Prosil samozřejmě zbytečně.

Podle znění rozsudku měl tedy vyjít P. Jaroš z vězení v červnu 1946. Toho data se sice Hitlerova říše nedočkala, ale bohužel, nedočkal se ho už ani P. Kamil. Hnán nacistickým bičem od zastavení k zastavení zesnul P. Kamil Jaroš daleko od vlasti v Schlipu u Hamburku, v den, který přinesl jeho národu osvobození — 5. května 1945.

Riká se v pretači, že smrtí se život mění, ale nekončí. A nekončí ani cesta apoštolátu P. Kamila. To, v co jeho duše doufala, po čem prahla a všechnu svou lásku i po-

slušnost vůči Bohu vtělil do svých dopisů, které byly po válce otištěny v „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje“ v Olomouci, a které volají čtenáře na cestu spásy stejně horlivě a nadšeně, jako to kdysi činival jejich umučený autor. Nemůžeme je zde ovšem citovat všechny a celé, a tak z nich vybíráme alespoň ty nejkrásnější myšlenky.

První zprávu o sobě poslal P. Kamil ještě z Olomouce. Je plná zájmu o rodiče, o bratra, o zahrádku a oltář v přiborském kostele. Ještě se neznepokojoval, ještě se cítil blízko prostředí, ze kterého byl nedávno vytržen. Při čtení dopisu, který poslal pouhý měsíc nato — 15. 7. 1942 — z Wohrlau, cítíme, jako by jeho duše utrpením přímo vyrostla. Píše tu:

„Jsem zcela sjednocen s vůlí Boží... Pán Bůh se o nás všechny stará otcovsky a má nás rád víc, než si myslíme, i když nás leckdy přitlačí k zemi. To je jeho záležitost, a my nemáme práva se tázat, proč tak činí. Naši svatou křesťanskou povinností je políbit denní kříž a radostně jej vzít a nést o kousek dále. Maminko, ne slzy a beznadějný pláč!“

Ve Wohrlau prožil P. Kamil asi půl roku. Z jeho dalších dopisů odtud citujeme:

„Dny mé, jež zde prožívám, jsou velikými duchovními cvičeními, za něž jsem Pánu Bohu a neposkvrněné Panně vděčný... Bůh je spravedlivý a nekonečně milosrdný. Každou vteřinu se hřejeme v jeho dlani, je nám blízko! Slyší mne, když jeho jméno vyslovím do ticha mé cely, několikrát za den se na mne usmívá z očí dobrých lidí a jednou za týden jej přijímám v Eucharistii.“

Jeho láska k Bohu a odevzdání do jeho svaté vůle se ještě více projevuje v Amberku, kde byl vězněn rovněž asi půl roku, od března do konce srpna 1943. Při čtení jeho prociťných slov sotva se můžeme zdržet slz.

„Čím hlouběji pronikám do Písma sv., tím dokonaleji poznávám význam slova „důvěřuji“. Tak odpovídejme na každou beznadějnou myšlenku, jež se nám někdy vtírá v duši. Dni navštívení se tak stanou zdrojem bohatých milostí...“

„Bůh je láska. Nemohu jinak, když se o tom přesvědčuji na každém kroku, při každém vydechnutí. Jen třeba v něho mít nezlomnou důvěru, třeba být živě přesvědčen, že je mým Otcem, dobrým Pastýřem, Přítelem...“

„Kdo by si pomyslel, že je něco takového možné ještě v nynější době,“ zaseptal si kněz pro sebe. Tehdy začínalo právě televizní vysílání a on se těšil, že si koupí televizor. Už po cestě si živě představoval, že najde útulný venkovský kostelík, teple hřejivý barokní výzdobou, s krásným lustrem a jasně bohatého zlatením. A že bude moci usednout ke stolu na jaře v malé, klenuté kuchyni a při rozsvícené žárovce si přečíst knížku, studovat, modlit se breviář.

A nyní tohle. Petrolejové lampy, blátivé a kamenité cesty, ve vesnici žádný obchod ani pošta, v patnácti číslech asi šedesát obyvatel. A hlavně ten kostel. Bez vkusné umělecké výzdoby, s chatrnými, malými okny, s rozbitými tabulkami prastarého skla, jejichž díry byly zalepeny kousky jakéhosi pruhovaného plátna. Připadal mu ten Boží dům jako žebrák, kolem něhož šel nějaký poutník a při pohledu na rozbitá okna svlékl svoji košili, roztrhal ji a zalepil tomu kostelíčku díry v oknech, aby mu nebylo zima.

„Zde tedy mám nyní denně přinášeti nejsvětější obět,“ pomyslel si a zvedl se z lavice, aby se podíval do sakristie. Byla to malá, klenutá místnostka s kulatým okénkem v nesmírně tlusté zdi. Dlažky z vyšlapaných cihel, na jedné straně dlouhý stůl z prken s jedinou, mělkou zásuvkou na svíčky. Na druhé straně u zdi stará lavice a na ní ornáty, uložené v krabici od cukru.

„Co si jen počnu v tomto zapadlém místě,“ povzděchl si farář Oborka a poklekl opět do lavice. „Snad je za touto vesničkou už jen nějaké bahno, v něm prkna a pak konec světa. Co si zde počnu já, který jsem žil po celý život ve městě, miluji ruch ulic a lomoz továren, já, který jsem vždy toužil být duchovním správcem v nějakém průmyslovém středisku, plném vřavy a chvatu?“

A zdálo se mu, jako by jeho oči, které se dívaly na zašlé obrazy apoštolských kníží, se nějak zakalovaly, jako by se naplňovaly něčím litostivým. Bylo to snad zklamání nad životními plány nebo to byla bolest nad tímto ubohým stavem venkovského kostelíka, který stejně jako jiné, třeba i honosné kostely, byl přibytkem Božím? Ale zdálo se mu, jako by i tváře apoštolských kníží nějak oživovaly, jako by se zjasňovaly a promlouvaly k němu: „Neboj se, my jsme chodili po horších cestách, pracovali jsme za horších podmínek, nelekali jsme se, šli jsme až do končin země, i na smrt pro svého Mistra. Vždyť on nám slíbil, že s námi bude po všechny dny.“

A do faráře Oborka jako by se najednou vlila nová odvaha a nové nadšení. „Nepůjdu na konzistoř, nebudu žádat, aby mne dali jinam,“ řekl si, „neopustím zbabělé místo, na které mne Bůh posílá. Kdo by sem šel, kdo by se postaral o tento ubohý kostelíček s hadříky zalepenými okny, s rozcuchanou věží a s ornáty v krabici od cukru? Kdo by vedl ten zdejší lid na cestě k Bohu, když bychom utíkali od svého stáda. Nic se mi tu nelíbí, jen jedno mně potěšilo. Ty teplé, hřejivé pohledy lidí v autobuse a ve vesnici, ty radostné oči, které říkaly, i když jsem s nimi nemluvil: To je náš nový pan farář, jsme rádi, že ho tu budeme mít. Všechno tu opravím a zvelebím. Snad seženu peníze!“

A již si živě představoval, jak řemeslníci pokrývají věž novým plechem, jak nosí maltu zedníkům, jak se stará o výmalbu kostela, zavádí elektrické osvětlení, opravuje oltář, dává nová okna a hlavně jak se stádečkem, sobě svěřeným, slaví za zpěvu a modliteb nedělní mši svatou.

A tak se stal farář Oborka duchovním správcem v Kujanově. (Pokrač.) P. Antonín Odvárka

spojte se se seminářem (P. Šuránkem) vy všichni v Příboře, kteří máte syny kněžími nebo bohoslovci a vytvořte tak s nimi duchovní rodinu, která by se modlila a obětovala za svatý klerus Církve svaté."

"Maminko a tatínku je něco potřebnějšího na tomto nepatrném zrnku vesmíru, jež nazýváme zeměkouli, nad šíření evangelia? Je něco nutnějšího, než učit slovem a příkladem svět lásce, jež dovede zapomínat na sebe, dovede odpouštět, rozdávat, příkoří snášet, žít skromně a chudobně?"

Po Amberku přišel Diez am Lahn, kde prožil P. Kamil asi pět měsíců. Zde dochází v životě vězně k několika událostem. Předně se mu dostávají do rukou některé teologické knihy, které horlivě studuje. Než hlavními vzněty v jeho dopisech jsou vánoce — druhé vánoce v káznici — a vědomí, že doba trestu, nechť je sebe těžší rychle vyprchává. Hnán z káznice do káznice uvědomuje si P. Kamil cenu svého utrpení, jež člověka přibližuje k Bohu. Než ověříme si to však přímo z jeho řádek.

"Stále si třeba uvědomovat, že ani vlas nám s hlavy nespadne bez vůle nebo bez dopuštění Božího. Jen znovu tu ruku Otcovskou, znovu líbejte se mnou. Ujišťuji Vás, že nikdy ve svém životě (a je už to celých třicet roků) jsem nezakusil tolik lásky Jeho, jako v posledním roku navštívení."

"Měl jsem příležitost studovat nádheru milosti Boží v díle vynikajícího dogmatika Scheebena: „Die Herrlichkeiten der göttlichen Gnade“. To jsem otvíral očím!"

"Právě jsem se vrátil z kaple ze mše sv., ze slova Božího, z bezprostřední přípravy na vánoce. Cítím, jak bohatý se vracím z domu Páně, kde se dostáváme do nejužšího spojení s Bohem—Láskou. Proto ty druhé vánoce v káznici budou zas bohaté a krásné; to podstatné z nich nám zůstává — Kristus v Eucharistii, Kristus v milosti posvěcující. Prosím Vás, nermuťte se a neteskněte o těchto svátých radosti a pokoje!"

"Tak často při své denní křížové cestě, kterou konám při práci, uvažuji o celé pouti ze Zuchthausu do Zuchthausu a s vděčností v duchu líbám Boží otcovsky dobré ruce. Kdy bych pocítil např. (jinde ve světě) tak blízkost Matky Boží, jak to zakouším po tyto dva roky svízelného putování?"

Další dopisy jsou z Gollnowa od Baltického moře. Dlouhé odloučení od domova vyvolává v mysli vězně touhu po domově, touhu po rodičích, vzpomínky na dálné hvězdy nad rodným krajem i na tvrdou bohabojnou práci otce i matky, ale vše to jako vždy vyúsťuje ve vědomí nekonečného milosrdenství Božího!

"Nedaleko odtud se vlévá do moře Odry. Myslím, že na to, když jsme ji přejížděli vlakem u Stětína a myslím jsem na potůčky a řeky, stékající z našich Beskyd směrem severním. V tom veletoku se ztrácely křišťálové studánky a zurčící potoky mého domova, jejichž krásu a radostný zpěv jsem marně hledal v té spoustě znečištěných vod. Myslím, že bych v nich nezahledl odraz Božích hvězd, jak jsme je vidali v lesních studánkách u nás za jasných nocí."

"Nezapomenu Vám, tatínku, toho, že jste mne v tomto směru vedl, nezapomenu Vašeho příkladu v práci, krůpějí potu, jež se řinuly z Vašeho čela, když jste leckdy skoro před východem slunce s námi oséval písek na naší chalupu, a rovněž i Vám, maminko! Nezapomenu nikdy na ty vryté zuby ketlovací mašiny, jež se vrývaly do Vašeho čela, když jste často přes půlnoc přivydělávala na denní chléb. Bůh dobrý Vám to odplatí!"

"Končíme měsíc Panny Marie, který byl pro mne letos zvlášť krásným. Předně jsem pocítoval sílu Vašich modliteb k nebeské Královně, a pak cestou z práce a do práce jsem se opět po dvou letech nadýchal jarního vzduchu, prosyceného vůní kvetoucích jabloní."

Pobyt v Gollnowě skončil pro P. Jaroše v srpnu 1944. Od tohoto dne až do svého konce díl v Hamburku-Fuhlsbüttelu. Jeho nitrem — i jeho dopisy — stále více křižují myšlenky na mír a vědomí bratrství mezi lidmi.

"Myslím na Vás, na zemi milovanou. Těším se moc na velikou chvíli, kdy poletí od úst k ústům už tak dlouho čekané slovo: „Mír“. Kéž by se nad námi smíloval dobrý Bůh a vrátil nám jej hodně brzo."

"Jsme bratři, všichni lidé celého světa, od jednoho pólu k druhému, at už bílí nebo černí, slabí sice a hříšní, ale schopní milovat. Ta bratrská láska, kterou mne zahrnuj, zaplaňuje všechno to tvrdé a bolestivé, co přináší den."

Zopakujeme si ještě jednou ty jeho „štace": Olomouc — Wohlauf — Amberg — Diez/Lahn — Gollnow — Hamburg — Fuhlsbüttel. Snad byla mezi tím někde i Wróclav. Jaký růženec utrpení, jaký rozmach lásky a všech nejkrásnějších ctností! Píseň „Blíž k Tobě, Bože můj, blíž k Tobě, blíž" stala se naplněním jeho života. Nechť je mu lehká země a nechť se v blízkosti Boží těší zaslouženému věčnému míru!

Dr. Josef. Beneš

DODATEK K P. KAMILU JAROŠOVI

Během tisku tohoto čísla dostali jsme ještě další informace, takže můžeme údaje o P. Jarošovi doplnit.

P. Kamil byl dělnického původu. Otec před první světovou válkou pracoval ve Flussově soukenické továrně v Příboře jako tkadlec, později přešel do dřevařského oddělení kopřivnické Tatry. Matka byla domáckou dělnicí — „ketlovala" pro místní továrnu Mandlerovu. Za války a obdobích nezaměstnanosti, která po ní následovala, spočívala tíha rodinné existence jen na ní.

Sourozence měl P. Kamil dva: starší sestru Martu a mladšího bratra Václava. Oba ještě žijí.

Mládí trávil Kamil jako všechny vesnické děti. Pásal husy, kozy, někdy přibuzným krávy. I jako student tak pracoval. K zedničnické, kterou si pak nejvíc přivydělával, se dostal, když otec r. 1927 koupil pozemek a za účasti a přispění celé rodiny začal stavět rodinný domek.

Už od dětství měl chlapec nezvyklé záliby: četbu, hudbu a malování. Zvlášť hudbě se hodně věnoval. V hudební škole ředitele Sklenovského se naučil dobře hrát na housle, doma s otcem, který byl zdatným členem Mechlový kapely, cvičil na baskřídlovku a na trubku. Také v tělocviku vynikal. Jako dorostenec orléské jednoty měl při závodech docela slušné úspěchy.

Současně s ním byli zatčeni a souzeni známý národovec a životopisec Stojanův dr. Cinek, dr. Kleveta a P. Šumšal. Vlna P. Jaroše byla shrnuta do těchto bodů: 1. dokázané poslouchání zahraničního rozhlasu v bytě dr. Cinka, 2. podezření z účasti na nočních odbojářských schůzkách dr. Cinka, 3. spoluvina na rozdmýchávání protinacistického odboje. Gestapo označilo olomoucký kněžský seminář za ohnisko rusofilství a soud nazval všechny tři obžalované „černými bolševiky".

Nedávno bylo objeveno místo věčného odpočinku P. Kamila. Je jím evang. luter. hřbitov v Nortorfu (NSR). Hrob, který se podařilo najít díky pomoci biskupa dr. Tomáška, berlínského kardinála, jakož i německých ordinariátů a kněží, je označen, osázen květinami a udržován péčí o válečné hroby.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci lednu se dožívají vřdp.

80 let: 29/1 František Němec, farář v. v., Chřilice.

75 let: 1/1 Karel Fanfrdla, administrátor, Kobylí, 27/1 František Marek, farář v. v., Křtiny.

50 let: 25/1 Jan Handlíř, adm., Krolupy.

V měsíci únoru:

90 let: 13/2 Jan Krejčíř, farář v. v., Blá.

85 let: 4/2 Klement Minařík, OFM, Skalice.

80 let: 13/2 Ladislav Franc, farář v. v., Počápy u Berouna, 19/2 Josef Brož, děkan, Lidmaň.

75 let: 7/2 Jan Němec, mil. bratr, Moravec.

70 let: 15/2 Josef Laciga, farář v. v., Čechovice, 27/2 Josef Hudeček, administrátor, Bratčice.

60 let: 14/2 Dr. Alois Michálek, administrátor, Klobouky, 15/2 Josef Rotor, SJ kur., Skalice,

18/2 Otakar Trtílek, kanovník, Olomouc, 27/2 Josef Máčel, farář, Pozlovice.

55 let: 4/2 Antonín Staněk, administrátor, Měčín, 5/2 Josef Drnek, administrátor, Janovice, 15/2 Josef Krejčí, administrátor, Horšice, 25/2 Josef Kníže, administrátor, Křemže.

50 let: 1/2 František Bouška, administrátor, Strážístě, 1/2 Otakar Moc, administrátor, Mojžíř, 5/2 Alois Klein, dómský vi-

kář u sv. Václava, Olomouc, 25/2 Antonín M. Jedlička, administrátor, Jílové.

KNĚŽSKÁ VÝROČÍ:

V měsíci únoru oslaví své 40leté kněžské jubileum vřdp. Alexander Pácoň, administrátor, Horní Lomná [23/2].

NAŠE OBRAZKY

První strana obálky: Mistr vyšebrodského cyklu: Kla-

nění svatých Tří králů. Národní galerie v Praze kolem 1350. Druhá strana o bálky: Titulní strana prvního čísla Časopisu pro katolické duchovenstvo, vydaného roku 1928 (k úvodníku tohoto čísla). Třetí strana o bálky: Nydek, fil. kostel sv. Mikuláše, Marškov (Šumperk), kostel sv. Michaela archanděla, Albrechtice (Čes. Těšín) fil. kostel sv. Petra a Pavla. Liberk (Rychnov n. Kn.) farní kostel sv. Petra a Pavla. Čtvrtá strana o bálky: Z Národního muzea v Praze: Decretum Gratiani, sbírka proslulého církevního kanonického práva. Samostatně komponované obrazy doprovázejí a ilustrují text, na snímku výklad z práva manželského. Rukopis italského (pravděpodobně boloňského původu), druhá polovina 13. století. Obětování malého Ježíška v chrámě, celostránková miniatura v knize mariánských hodinok od Konráda z Haimburku, tzv. Mariale Arnesti, pocházející z knihovny prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Vynikající práce neznámého českého iluminátora z doby před r. 1364, který se slohově těsně váže k Mistru cestovního breviáře Jana ze Středce a rozhojňuje tak významné památky české středověké knižní malby tzv. nového slohu. Dole: Akantový list miniatury Prvého šestera. Národní muzeum (XIII A 12) Liber viaticus po roce 1360 Folio 83a. Zvěstování českým pastýřům: A pastýři byli v krajině té... Lukášovo evangelium v druhé kapitole.

POZORUHODNÁ NOVINKA

Zamyšlení z Assisi. Nakladatelství Lidová demokracie zahájilo letošní rok knižkou, která je reprezentativním výrazem spolupráce s polským katolickým vydavatelstvím Pax a zároveň přináší velké duchovní bohatství, jaké mohlo vzniknout jen setkáním skutečného básníka a hlubokého myslitele s misty, posvěcenými stopou sv. Františka z Assisi. Jeho láskyplná osobnost, vyzývající přes věky živými podněty mravními a sociálními, inspirovala spisovatele Romana Brandstaettera, známého už téměř v celém světě především dramatickými pracemi, k esejistickému dílu, vydanému nyní česky pod názvem *Umbrijské kroniky*. Je to víc než pouze okouzující zobrazení krajiny a její duše víc než nezapomenutelná evokace života Zpěváčka Božího; je to zejména zamyšlení nad budoucí naděmi člověka, nad bolestí i radostmi a také nad trnitou poutí za vzkrášením lidského nitra, jemuž se dostalo s krutými zkušenostmi válečnými zlých škol nenávisť a sobectví. „My, lidé, na něž padl stín křematorij koncentračních táborů,“ trpce praví Brandstaetter v kapitole, vzpomínající Františkovy epizody s vikem, „považujeme za zážrak spíše obrácení člověka než vika“. I jinde pak obnažuje mnohé takové svědomí: „Je pro nás snadnější hledět na postavu uctívaného Boha, než trpět mezi námi jeho živé a znepekujícího člověčenství.“ Tak to bylo lze donekonečna citovat umělcovo zpytování moderního člověka, jeho problémů i pojmů. V té souvislosti uvedme alespoň ještě slova o zásadě nejčelnější: „Svoboda je mravnost. Skutečně svobodný je pouze ten, kdo je spoután okovy etiky. Jsou to nejtěžší pouta, jaká kdy člověk nosil. Když je svrhne, stane se otrokem.“ Už dávno se tedy nesetkal čtenář s takovou poklad-

nicí myšlenek pro každodenní cestu k obecnému dobru, které je smyslem a cílem těchto jiskřivých textů přeložených z polštiny Jaroslavem Simonidem a věnovaných služebníkem assiského poselství: „Je-li umělec knězem a dílo jeho ducha kněžstvem, pak svatý František naplnil činem svého života beze zbytku poslání umělce: Čím jsou sluhové Boží, ne-li umělci, jejichž úkolem je povznášet lidské srdce a budovat v nich duchovní radost,“ pravil svatý František. Brožovaný výtisk o 110 stranách s poetickými ilustracemi a krásnou obálkou Jaroslavy Bičovské stojí 8,50 korun. — Objednávky přijímá nakladatelství Lidová demokracie, Karlovo náměstí 5, Praha 2 nebo knihkupectví U zlatého kládu, Na příkopě 23, Praha 1.

JUBILEUM SVĚTCŮ V R. 1968.

R. 68 z. sv. Anastázie a Basilissa, řím. motrony, muč.
R. 68 z. sv. Nazarius a Celsus, milánští muč.
R. 68 z. sv. Marek, evangelista.
R. 68 z. sv. Tomáš apoštol, muč. v Indii.
R. 118 z. sv. Eustach (ze 14 Pomocni.) s manž. a syny, muč.
R. 268 z. sv. Rufina a Sekunda, římské panny, muč.
R. 268 z. sv. Dionysius, papež od 259. muč.
R. 418 z. sv. Zosimus, papež od 417.
R. 418 z. sv. Evergist z Tongern, biskup kolínský (zavr.).
R. 418 z. sv. Amator, biskup v Auxerre.
R. 468 z. sv. Hilarius, papež od 461.
R. 618 z. sv. Adendatus (Deusedit), papež od 615.
R. 668 z. sv. Iandoald, věrozvěst v Belgii.
R. 718 z. sv. Rupert, biskup a věrozvěst v Německu.
R. 768 z. sv. Venancius, voják, poustevník, vychovatel (zavr.).
R. 818 z. sv. Manuel a 383 druhů, muč. drinopolští.
R. 868 z. sv. Mikuláš, archimandrita v Cařihradě.
R. 968 z. sv. Matilda, císařovna, zakl. kláš.
R. 1118 z. sv. Bohumír, mnich, biskup v Amiensu (nar. 1068).
R. 1118 nar. sv. Tomáš Becket, kancléř, arcib. Canterbur., muč. (z. 1170).
R. 1168 nar. sv. Jan Bonus, kancléř, zakl. řehole (z. 1249).
R. 1218 nar. sv. Zita, služka (z. 1272).
R. 1288 nar. sv. Klára z Montefalcone, řehol., mstička.
R. 1318 nar. sv. Serež Řadoměřský, zakl. kláš. (z. 1392).
R. 1568 z. sv. Stanislav Kostka, klerik SJ, patron mlád. (nar. 1550).
R. 1568 nar. sv. Alois Gonzaga, klerik SJ, patron mlád. (z. 1591).
R. 1618 z. sv. Maria Acaria omilostn. karmelitka (nar. 1568).
R. 1618 z. bl. Jakub Rem z Brengenu, ask. SJ (nar. 1546).
R. 1618 z. bl. Glycerio Iandriani, asketa (nar. 1588).
R. 1618 z. bl. Jan Ogilvie, mis. SJ, muč. (nar. 1580).
R. 1618 z. bl. Marie Guart, zaklad. kláš. (nar. 1565).
R. 1618 z. sv. Voršila Benincasa, zaklad. kláš.
R. 1668 nar. sv. Krištin z Viterba, kapuc., divotvůrce (z. 1750).
R. 1618 nar. sv. Konrád z Parhamu, kapuc., ask. (z. 1894).
R. 1858 11. února zjev. P. Marie v Lurdech.
R. 1868 z. sv. Petr Iulian Eymard, zakl. řehole eucharist. (nar. 1811).
R. 1868 z. sv. Marie Rosa Pelletier, zaklad. řehole (nar. 1796).
P. J. H.

SLOVANŠTÍ KARDINÁLOVÉ

U každého jména značí číslo první rok narození, druhé rok ordinace, třetí svěcení biskupské, čtvrté rok, kdy se stal kardinálem, pátý letopočet je rok úmrtí a poslední je určen odkud pocházel a stručná charakteristika.
Bauer Frant., Hrachovec 1841, 1883, 1882, 1911, 1915 Olomouc, 1904 ab Olomouc, výtečný.
Beran Josef, Plzeň 1888, 1911, 1946, 1965, —, ab Praha.
Berka z Dubé Zbyněk, 1551, 1574, 1592, 1606, 1606, ab Praha, velm. kř. diplomat.
Czacki Vladimír, Porych 1834, —, —, 1882, 1888, —.
Dalbor Edmund, Ostrov 1869, 1893, 1915, 1919, 1926, ab Gniezno.
Denhof Jan Kaz., Varšava 1649, —, 1686, 1686, 1697 Řím, stát. spis.
Draškovič Jiří, Bilina 1515, 1539, 1557, 1585, 1585 Vídeň, ab Kalocsa, stát.
Dunajewski Albin, Stanislawow 1817, 1861, 1879, 1890, 1894, b. Krakov, s. st.
Haulik Jiří, Trnava 1788, —, 1830, 1856, 1869, ab Zagreb, lidumil.
Hlond Augustin, Brzechovice 1881, 1904, 1925, 1927, 1948, ab Gniezno, sales. výt.
Hosius Stanislaw, Krakov 1504, 1543, 1549, 1581, 1579, učenec, státník.
Isidor Ruthenus, Soluň, —, —, 1439, 1463 Řím, ab Kijev, výtečný.
Jagiello Bedř., —, —, —, 1493, 1503, ab Gniezno.
Jan Albert Polský, —, —, —, 1632, 1634, bisk. Krakov.
Jan Kazimír Polský, 1609, —, —, 1640, 1672, 1640 Jezuita, 1648–1668 král. pol.
Kakowski Alexandr, Dombini 1873, —, 1913, 1919, 1938, ab Varšava, výt.
Kašpar Karel, Mirošov 1870, 1893, 1920, 1935, 1941, ab Praha, spis.
Ledochowski Měčislav, Gorka 1822, 1845, 1861, 1875, 1902 Řím, výteč.
Maciejowski Bernard, —, —, —, 1604, 1606, ab Gniezno.
Lewicki Michael, —, —, —, 1856, 1858, řec. kat. ab Lvov.
Martinuzzi-Utěšenič Jiří, 1482, —, 1534, 1551, 1551 zavražeděn, paulin, státník.
Mihalovicz Josef, Tarda 1814, 1839, 1870, 1877, 1892, ab Zagreb, výtečný.
Očko z Vlašimě Jan, 1292, —, 1351, 1378, 1380 Praha, i. čes. kardinál, výteč.
Olęsznicki Zbygniew, 1389, —, —, 1439, 1455, b. Krakov, stát.
Puzyna Jan, Gwozdice 1842, 1878, 1886, 1901, 1911, b. Krakov.
Radziejowski Mich., —, —, 1877, 1888, 1705, ab Gniezno, státník.
Radziwill Jiří konvert., 1556, —, 1579, 1584, 1600 Řím, b. Krakov.
Sapieha Adam, Krasiecyzn 1867, 1893, 1911, 1946, 1951, b. Krakov.
Scitowsky Jan, 1785, —, 1828, 1853, 1868, ab Ostřihom, výtečný.
Sembratowicz Silv. Dosanica 1836, 1860, 1879, 1895, 1898, řec. kat. ab Lvov, stát.
Skrbenský Leo, Hausdorf 1863, 1869, 1899, 1901, 1938, ab Praha, Olomouc.
Slipý Josef, 1892, 1917, 1939, 1965, —, řec. kat. ab Lvov.
Stepinac Alojzije, Krasice 1898, 1930, 1934, 1953, 1960, ab Zagreb, výtečný.
Stojković de Ragusa Jan, —, —, —, —, 1440, 1443, domn. nikan, stát.
Šeper Franto, 1905, 1930, 1954, 1965, —, ab Zagreb.
Vranciscs Verantius Ant., Sibenik 1504, —, 1570, 1573, 1573 Prešov, ab Ostřihom, učenec.
Wyszynski Štěpán, Zuzela 1901, 1924, 1946, 1953, —, ab Varšava.
Želozný Jan, Praha, —, 1388, 1426, 1430 Ostřihom, b. Olomouc, válečník.

1440, 1443, domn. nikan, stát.
Šeper Franto, 1905, 1930, 1954, 1965, —, ab Zagreb.
Vranciscs Verantius Ant., Sibenik 1504, —, 1570, 1573, 1573 Prešov, ab Ostřihom, učenec.
Wyszynski Štěpán, Zuzela 1901, 1924, 1946, 1953, —, ab Varšava.
Želozný Jan, Praha, —, 1388, 1426, 1430 Ostřihom, b. Olomouc, válečník.

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Když krátce po lourdských událostech vyprávěla Bernadetta Soubirousová některým členům lourdské společnosti, jak se 18. února poručet setkala v massabiellské jeskyni s neznámou krásnou Paní, vyzval ji někdo z přítomných, aby se pokusila opakovat Panina slova. „Ta Paní,“ pravila Bernadetta, „mi řekla: Buďte tak laskava...“ Tu se chvilku zarazila, sklonila hlavu a celá zarděla s dětskými rozpaky dodala: „Skutečně. Paní mne oslovovala = Vy =!“

Po zveřejnění byla Bernadetta Soubirousová předmětem nestálého zájmu. Zejména ženy ji obtěžovaly: klekaly před ní, žádaly ji o něco na památku, prosily o požehnání. Bernadetta, na smrt unavena jezděti hleděla s úsměvem obdyt. Jedné z nich např. podle svědectví J. B. Estrada řekla: „Nevidíte, paní, že nemám štolu? Musíte počkat, až mne pan biskup k něčemu takovému zmocní.“

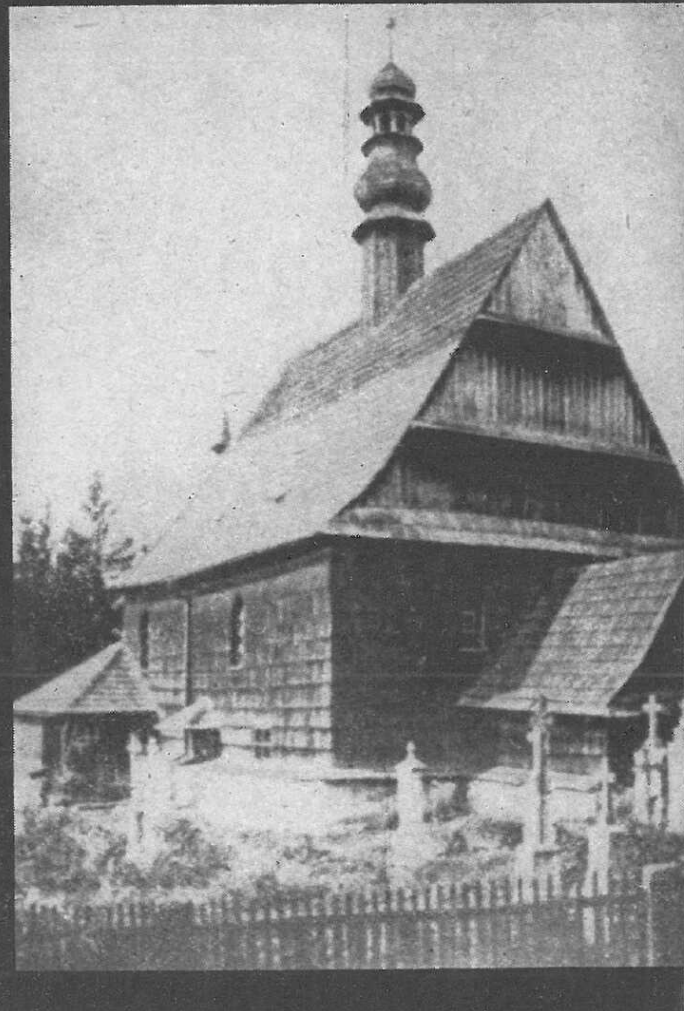
Při vyšetřování lourdských událostí biskupskou komisí přímo v massabiellské jeskyni vypravovala Bernadetta Soubirousová mimo jiné, jak došlo k objevení pramene. „Ale před objevením pramene isi snědla několik snítek,“ namítal předseda. „Proč jsi to udělala?“ — „Paní mi to nafilila.“ — „Ale děvče, pokračoval oponent, „Syrové lodyhy jedí přece jen zvířata.“ — „A to se mýlí e. velebný pane. I my jíme syrové lodyhy, například salát.“ A s šibalským úsměvem dodala: „Ovšem obvykle s trochou octa a oleje.“

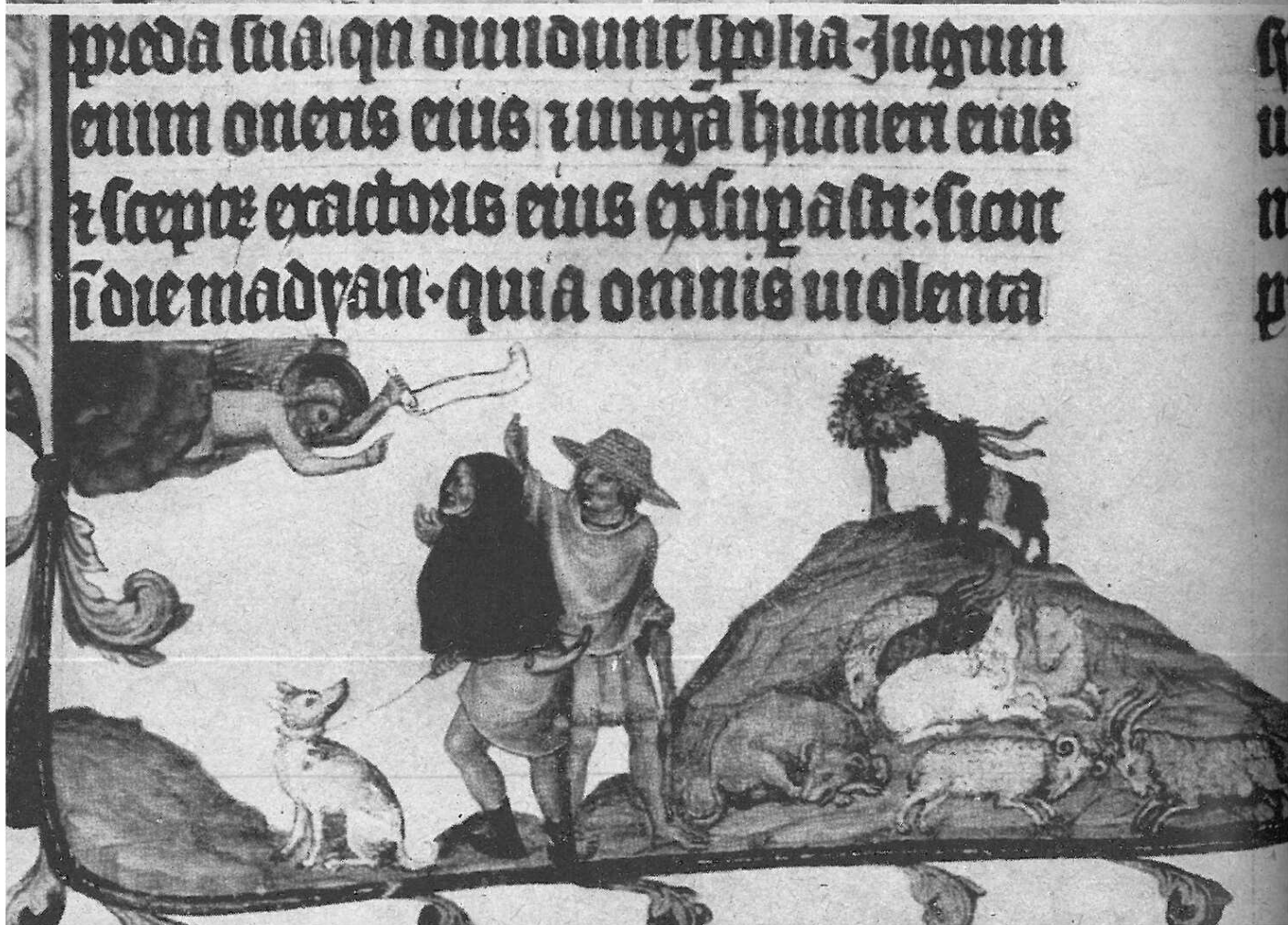
P. Vignes chtěl jednou vědět, co si Bernadetta myslí o Panině slibu, že ji na onom světě učiní šťastnou, a poznamenal: „Je-li tomu tak, nemusíš si dělat žádné starosti a klidně spočíš na tento slib.“ Bernadetta se jen krátce zasmála: „To byste tomu dal, pane řeklať Ovšem, že budu šťastná — ale musím se řádně chovat a neuhýbat od správné cesty.“

Polský princ sv. Kazimír (záměl 1483) horlivě rozdával almužnu. Když jeho dvořané namítali, že to počínání není dost důstojné královského prince, říkával: „Nežádám si větší cti než sloužit chudákům. Vždyť Pán pravil, že ten, kdo chudým slouží, jemu slouží!“

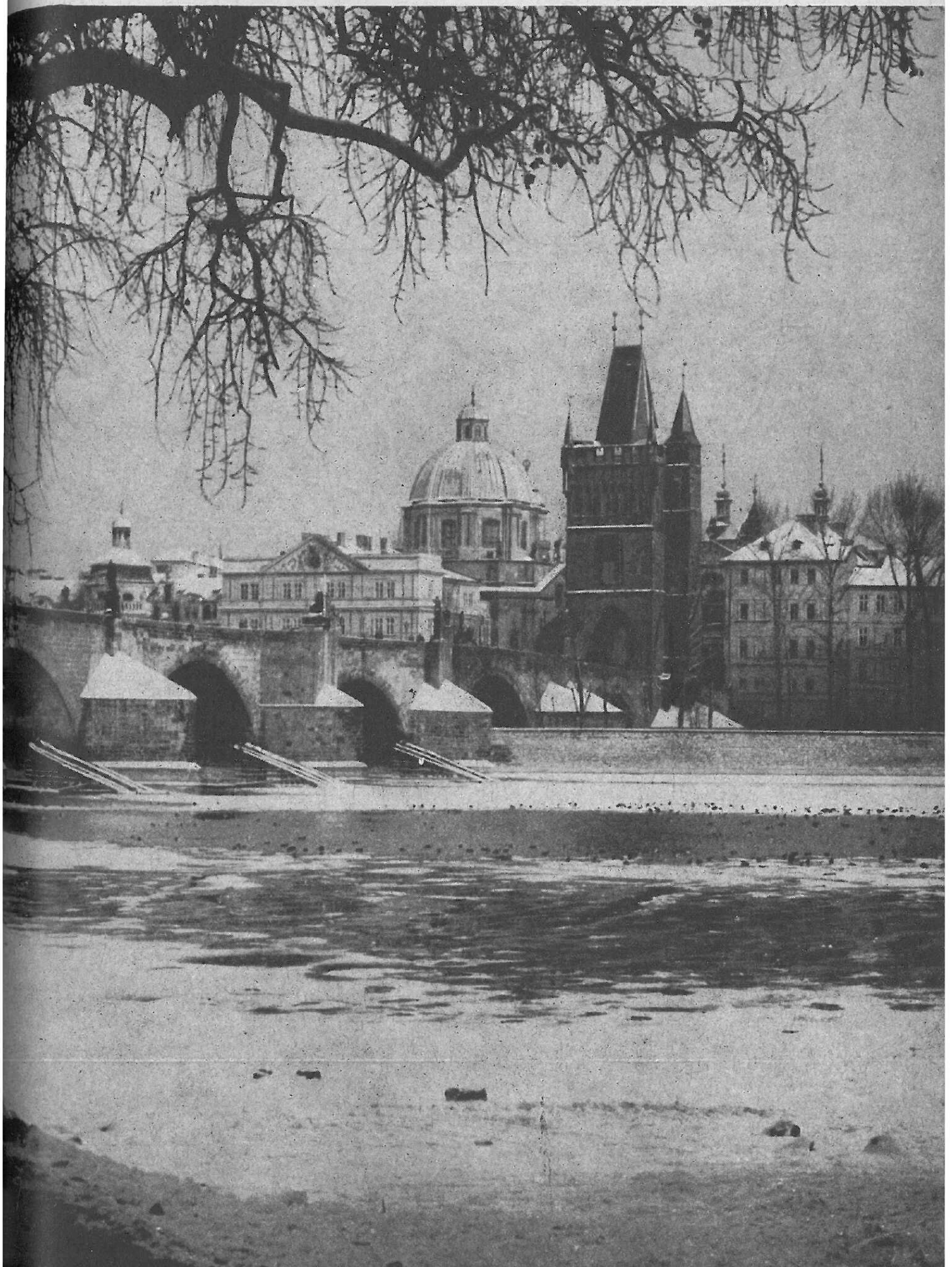
Na hlavu vypovězeného kardinála Mazarina byla vypsána cena 2000 tolarů. Ale kardinál dělal, jako by o ničem nevěděl a zatykač prostě nebral na vědomí. Při jedné projíždce v těsné blízkosti Paříže se dokonce setkal s francouzským králem. „Jaká opovážlivost,“ zvolal král. „Co byste říkal, kdybych vás teď vydal parlamentu a vydělal si tak těch 2000 tolarů, které jsou vypsány na vaši hlavu?“ „Řekl bych jen, že je to špatný obchod,“ zněla odpověď. „Vaše Veličenstvo může mou hlavou získat daleko víc.“

Vydává Mírové hnutí katolického duchovenstva ČSSR u ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beněš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne M. fr. novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15,— Kčs, celoročně 30,— Kčs, cena jednotlivého výtisku 3,— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávkou přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. Podepsáno k tisku 10. 1. 1968. — A-05/81034.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ ² 1968

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XVII., ČÍSLO 2. ÚNOR 1968

BSAH: Dr. Josef Plojhar: Odkaz Února, ThDr. Josef Kubalík: Hierarchie ve světle Druhého sněmu vatikánského, František Münster: Pa-
stýřská teologie?, Dr. Josef Huřka: Psychoe'ická studie ka'olického manželství, ThDr. Jaroslav Kouřil: Příprava na manželství, ThDr.
Jaroslav Michal: Manželství, rodina, společnost, Dušan Rezanina: K dějinám křesťanského oltáře, Liturgická příprava Slova, ThDr. Karel
Šaban: Ut omnes unum sint, P. Antonín Odvárka: Farní kronika, Dr. Josef Beneš: P. František Voneš, Klamné ticho, Náš zápisník,
Úřední zprávy.

ODKAZ ÚNORA

Ministr dr. Josef Plojhar, předseda MHKD

Druhým měsícem tohoto roku zahajujeme oslavy letošních výročí událostí, které jsou vý-
znamné pro naši Československou republiku. Ta výročí uzavírá říjen, kdy se vrší půl století
od obnovení samostatnosti Čechů a Slováků ve společném státě, Československé republice. Ovšem
to byla republika kapitalistická, kde vládla velkoburžoazie, jež nechtěla řešit životní problémy
pracujícího lidu, nespĺnila ani touhy a naděje slovenského lidu na skutečnou rovnoprávnost
a rozvoj a nakonec ani nezabezpečila nezávislost země před útokem nacistů. Proto po osvobození
naší republiky Sovětskou armádou r. 1945 chtěli pracující, aby republika, osvobozená od fašistů,
byla sociálně i národnostně spravedlivější.

Ale nikoli nadarmo se nazývá údobí od května 1945 do února 1948 „školou pracujících“.
Od budování základů osvobozeného státu a upevňování moci dělnické třídy a všech pracujících
byl náš lid odváděn bojem s protinárodní a protilidovou politikou buržoazie.

V únoru před dvaceti lety odhodlala se reakce k otevřenému útoku proti pracujícímu lidu.
To aktivizovalo masy. Český a slovenský lid poznal osudovost chvíle a semkl se pevně k obraně
proti hrobařům vlastní svobody a nezávislosti. Lid poučen zradou buržoazie z let 1918, ale
hlavně z prosince 1920, poučen následky protilidové a imperialistické politiky, jež vedla k Mni-
chovu a posléze k tragickému 15. březnu 1939, povstal v únoru 1948, aby v samém srdci Evropy
zmařil plány naší i zahraniční reakce...

Vítězství pracujícího lidu pod vedením Komunistické strany Československa v čele s Klemen-
tem Gottwaldem zabránilo reakční buržoazii, aby pravicovým pučem obrátila vývoj republiky
zpět ke kapitalismu. Únorové vítězství před dvaceti lety je velkým revolučním politickým hnu-
tím, jež s konečnou platností uvolnilo cestu naší republiky k socialismu. V těch dnech byla vy-
tvořena jednota dělnické třídy a pracujícího rolnictva i inteligence, jejímž výrazem byla obro-
zená Národní fronta Čechů a Slováků. Akční výbory obrozené Národní fronty izolovaly do všech
důsledků i pozůstatky reakce. A pracující mohli konečně přistoupit k mohutné a svorné výstav-
bě socialismu. Každá nová vymoženost socialistické republiky, každý úspěch socialistické vý-
stavby i boje za mír je odkazem Února. Neboť Únor je synonymem cesty svobody, nezávislosti,
socialismu, ale též cesty k světovému míru.

Únor je skutečně součástí světového boje proti imperialismu a agresí, boje s vykořisťovateli
národů a podněcovateli nové války. Vítězný únor je důkazem prohlédavosti, vyspělosti a sta-
tečnosti našeho lidu, jenž byl před dvaceti roky tváří v tvář témuž nebezpečí a zkouškám,
které světová reakce opakovala v červnu 1950 v Koreji, tři roky později v NDR, pak v Maďarsku,
ve Vietnamu i na Blízkém východě. Vítězný únor upevnil zahraničně politické postavení naší
republiky; upevnil též náš vztah k SSSR, první socialistické velmoci světa.

V této souvislosti je třeba si vždy uvědomit, že na půdě naší republiky setkali se naši věřící
jakožto občané tohoto státu, s marxisty jako s přáteli při výstavbě společné vlasti. Dokázali,
že katolická církev může dobře existovat v socialistickém státě a že tu lze plodně diskutovat,
dohodnout a řešit všechny problémy, jež se během doby vyskytly a mohou se vyskytnout. V úzké
spolupráci Mirového hnutí katolického duchovenstva ČSSR a státu jsou příznivé podmínky pro
řešení všech otázek, které jsou k prospěchu a rozkvětu Církve i našeho státního společenství.
Půjdeme dále touto cestou, která se osvědčila, neboť ani napříště nechceme riskovat situace,
které by neposloužily ani našim věřícím, ani našemu společenství, jež je pevnou základnou
a oporou našeho bytí a jemuž musíme dávat, chceme-li od něho přijímat. Vždy jsme tu zásadu
hlásali a byl-li snad i mezi námi někdo, kdo váhal, nemůže neslyšet naléhání pastorální konsti-
tuce „O církvi v dnešním světě“, z níž citujeme aspoň: „Mají být uznávána a zvyšována práva

všech jednotlivců, rodin a společenských skupin a jejich uplatňování, ovšem při plnění oněch povinností, jimiž jsou všichni občané vázáni. Mezi nimi dlužno připomenout povinnost poskytovat státu materiální a osobní služby, jež vyžaduje společné blaho“ (IV., 75).

Půjdeme cestou dalšího všestranného rozvoje našeho společenství, naší vlasti. Chceme své dílo k prospěchu všech dokončit v míru. Chceme se účastnit boje o mír, chceme se účastnit práce „na utváření světa humanističtějšího a šťastnějšího, spravedlivějšího a klidnějšího“ — abychom užili formulace papeže Pavla VI. Máme k této své činnosti nejlepší podmínky a podporu ve své socialistické vlasti, jež — právě díky Vítěznému únoru — je bezvýhradně na straně těch, kdo bojují za pokrok, za svobodu lidstva, za sociální spravedlnost, za mír světa.

HIERARCHIE VE SVĚTLE DRUHÉHO SNĚMU VATIKÁNSKÉHO

Na prvním sněmu vatikánském byla definována nauka o primátu sv. Petra, o prvenství jeho nástupce, biskupa římského a jeho neomylnosti [Konstituce o Církvi - „Pastor aeternus“ - Dz 3050-3075]. Otcové na prvním sněmu vatikánském měli v úmyslu věnovat se též episkopátu, avšak obsazení města Říma italským vojskem způsobilo násilné rozpuštění sněmu. Druhý sněm vatikánský přijímá plně nauku o prvenství římského velekněze, avšak doplňuje ji naukou o biskupství, presbyterátu a diakonátu v třetí hlavě konstituce o Církvi [Lumen gentium]. Sám papež Pavel VI. ve své alokuci před vyhlášením uvedené konstituce připomíná doslovně: „Neobáváme se, že naše autorita by byla umenšena nebo podlomena, zdůrazňujeme-li a oslavujeme-li autoritu vaši (biskupů); právě naopak cítíme se ještě schopnější vésti obecnou, celou církev vědouce, že každý z vás hledá stejný cíl. Ještě více důvěřujeme v pomoc Kristovu, neboť všichni dohromady jsme a chceme být ještě úžeji spojeni v Jeho jménu“. Protestantický theolog Skydsgard prohlásil, že tato třetí kapitola konstituce „Lumen gentium“ je nejdůležitější z celé konstituce o Církvi, neboť přináší naukový rozvoj stran episkopátu. Zdůrazňuje posvátnost svěcení biskupského a kolegiálního sboru biskupského. Hlavními rysy biskupství jsou jeho svátostnost a kolegiálnost. Biskupové jsou pravými nástupci apoštolů, přesněji řečeno sbor (corpus, collegium, ordo) biskupů je pokračováním sboru dvanácti apoštolů ustanovených Pánem. Někdy před druhým sněmem vatikánským byl mezi theology řešen problém, co vlastně připojuje ke svěcení kněžskému nové svěcení biskupské. Na druhém vatikánském sněmu je však zdůrazněno, že kněžství biskupa, jenž byl vysvěcen a tím přijat do sboru (tělesa, řádu) biskupského, je *kněžství prvořadé a v plném slova smyslu*. Biskup po svém svěcení se stává plnoprávným rozdělovatelům tajemství Kristových (sr. 1 Kor. 4, 1) jako svou službou učitelskou (hlásá pravdy Kristova evangelia), tak službou velekněžskou (slouží Mši svatou a vysluhuje svátostmi), i službou pastýřskou. Koncil doslovně praví: „Biskupové na základě Božího ustanovení jsou nástupci apoštolů jako pastýři Církve tak, že kdo je poslouchá, poslouchá Krista, kdo jimi opovrhne, odmítá Krista a toho, kdo Krista poslal“ (Lk, 10, 16). *Kněžství biskupské* podle prohlášení Otců druhého sněmu vatikánského je „kněžství nejvyšší, plnou skutečností posvátné služby“. Konsekrace biskupská současně se svěcením sděluje moc učit a vést, což ovšem biskupové mohou konat jen v hierarchickém spojení s hlavou biskupského sboru a jeho údy. Sbor neboli *těleso* neboli *řád* (collegium, corpus, ordo) biskupů je svou povahou *kolegiální*. Sbor biskupů v čele s nástupcem svatého Petra je komplexní těleso, jež je pokračováním sboru apoštolského v čele se svatým Petrem. Episkopát katolický v čele s římským papežem je *nejvyšší autoritou v Církvi*. Nově svěcený biskup je přijímán svěcením a zařazován do sboru biskupského. V církvi latinské jmenuje ho papež, ve východní bývá jímá praxe.

Konkrétním výrazem biskupské kolegiality jsou též biskupské konference konané ve větších církevních oblastech. Především je to nedávno zřízený poradní sbor papežův, *biskupská synoda*. Právně byla zřízena papežským Motu proprio: „Apostolica sollicitudo“ ze dne 15. září 1965 a koncilním dekretem „Christus Dominus“ z 28. října 1965. Biskupská synoda nepodléhá nikterak papežské

kurii, nýbrž je to poradní sbor papežův, jakýsi *celocírkvní senát papežský*. Je obeslán biskupy volenými na biskupských konferencích. Poprvé se sešel dne 29. září 1967 a je obeslán 197 biskupy z celého světa.

Druhý koncil vatikánský praví doslovně: „Sbor, nebo-li těleso biskupů, má autoritu jenom ve spojení s římským Veleknězem, nástupcem Petrovým, jenž jako hlava sboru biskupského má pravomoc primátu, jež se vztahuje na všechny, pastýře i věřící. — Řád biskupský, který je pokračováním sboru apoštolského v pastýřském magisteriu a vedení či ještě lépe *v němž těleso apoštolské dále trvá*, je současně se svou hlavou, a nikdy ne bez této hlavy, nositelem nejvyšší a plné moci nad celou Církví“ (č. 22).

Každý biskup tedy reprezentuje jednak svou církev partikulární (diecézi) a všichni dohromady s papežem v čele reprezentují církev celou ve svazku pokoje, lásky a jednoty. Služba svěcená Pánem těmto pastýřům Božího lidu je opravdu službou, již Písmo svaté označuje jako „diakonía“ (Sk. ap. 1, 17; Řím 11, 13; 1 Tím 1, 12 atd.). Biskupové v Církvi učí, konají funkci kněžskou v plném slova smyslu a vedou svěcené stáde.

Presbyteri (kněží)

Původně bylo podáno jako návrh na druhém sněmu vatikánském i schéma O kněžích. Byla pocítována nutnost doplnit tuto lakunu z prvního sněmu vatikánského, kde teologie o kněžství byla opomenuta. Text třetí kapitoly Lumen gentium zdůrazňuje, že kněžství (sacerdotium) biskupa je kněžstvím plným, dovršeným, kdežto kněžství presbytera (kněze) je účastenstvím a jakýmsi prodloužením tohoto prvořadého kněžství biskupského. Tedy kněžství presbyterů navazuje radikálně na poslání apoštolů, jež pokračuje ve sboru biskupském. Tudíž kněžství presbyterů je druhým sněmem vatikánským ve všech svých dimenzích prohloubeno. „Kněží sice nemají nejvyšší stupeň kněžského svěcení a odvíjejí ve výkonu své moci na biskupech a mocí svého kněžského svěcení podle obrazu Krista, nejvyššího a věčného Velekněze (Žid 5, 1–10), jsou posvěceni pro hlásání evangelia (radostné zvěsti) ke službě pastýřské nad věřícími a ke slavení bohoslužby, a tudíž jsou skutečnými kněžími Nového zákona.“ — Jako starostliví spolupracovníci, jako pomoc a orgán sboru biskupského tvoří kněží, kteří byli povoláni ke službě u lidu Božího, v jednotě se svým biskupem *jediné presbyterium (staršovstvo)*. Biskup má se dívat na své kněžské spolupracovníky jako na syny a přátele, podobně jako Kristus své učedníky nenazýval služebníky, nýbrž přáteli (Jan 15, 15).

Jáhni (diakoni).

Článek 29. konstituce Lumen gentium je věnován stavu jáhnů v Církvi. „V hierarchii o stupeň níže stojí jáhnové, kteří vzkládání rukou nepřijímají kvůli kněžství, nýbrž kvůli službě.“ Jáhnové mohou křtít, vysluhovat sv. Eucharistii, asistovat při svatbách, přinášet nemocným viaticum, vykládat Písmo svaté, udělovat svátostiny, pohřbívat. Mají na starosti charitativní a organizační činnost v Církvi. V západní Církvi je dáno biskupským konferencím na vůli, zda ve svých diecézích obnoví funkci jáhnů natrvalo. „Jestliže římský papež souhlasí, tento diakonát může být udělen zralým mužům, i ženatým, stejně jako mladým, kteří jsou však vázáni zákonem celibátu.“
ThDr. Josef Kubalík

PARADOXNÍ TEOLOGIE?

Článek „Paradoxální teologie“, který napsal ThDr. V. Benda v Duchovním pastýři č. 10/1964, končí otázkou: „Co myslíte - není snad veškerá Boží činnost jediným, věčným, stále stupňovaným, nanejvýš moudrým, reálným a vtipným PARADOXEM?!" Protože se neozval nikdo povolnější a mlčení znamenalo by nakonec souhlas, osměluji se odpovědět sám, neboť to považuji za velmi naléhavé a prospěšné.

Především je nutno vědět, co je paradox? Definice, kterou podává dr. Benda: „Paradox je skutečnost nebo zpráva zcela pravdivá, ale nevšední a zdánlivě protismyslná, ba dokonce v první chvíli jakoby protirozumová,“ je neúplná, protože se vztahuje jen na paradoxy zdánlivé. Paradox(ون) je „protimluv, opačné tvrzení nežli zpravidla bychom čekali nebo co obvykle máme za správné“ (Kratohvil, Filosofický sborník 1937). Paradoxon (protimyslný) jest soud obecnému názoru protivný. Je-li názor tento pravdivý, jest paradoxon pravé, jakým jest na příklad názor Rousseauův: vědy a umění kazí dobré mravy, názor Proudhonův: majetek je krádež, názor Montaigneův: zvířata vynikají nad nás. — Je-li názor nepravdivý, jest paradoxon zdánlivý, např.: lépe jest zlé trpět, než činit, blahoslavení chudí, blahoslavení, kteří pláčou atd. (Kadeřávek, Soustava filosofie křesťanské 1920, str. 182). Z těchto definic je zřejmo: jsou paradoxy pravé, skutečné a tedy nepravdivé a paradoxy nepravé, zdánlivé, pravdivé. Bůh nečiní nic skutečně paradoxního, co by odporovalo jeho a našemu rozumu. Nám však se jeví někdy v tajemné Boží činnosti zdánlivé paradoxy. Snadno můžeme vidět paradoxy i tam, kde vůbec nejsou.

Lze se o tom přesvědčit rozбором některých „paradoxů“, které uvádí dr. Benda. Píše: „Už to je jasný paradox, že nám Písmo hovoří o Bohu, který je nezměnitelný ve své dokonalosti, a srovnává jej s člověkem. Vidíme Boha v úloze dobrého Otce, starostlivé matky, skvělého bojovníka, věrného přítele atd. Boží poznání i vůli analyzujeme jako lidské mohutnosti, ale jiná cesta není.“ Zde není vlastně žádného paradoxu, protože Písmo nepřivlastňuje Bohu nic, co odporuje jeho dokonalosti. Srovnává-li Boha s člověkem, netvrdí též, že Bůh je změnitelný. Není nesmyslné nazývat Boha-Stvořitele Otcem; učí nás tomu sám Syn Boží. Správně přisuzujeme Bohu rozum a vůli, ale jiné kvality než lidské. Dogmatika nám dostatečně vysvětluje, že naše poznání Boha ve světě je sice nedokonalé, ale pravdivé a správné. Ani v nebi to nemůže být totaliter aliter.

Paradox spatřuje dr. Benda ve stvoření: „V celém stvoření jako v projevu Boží vůle ad extra vládne zákon paradoxu... I termín „stvořil“ je vyhraněný ve smyslu ex nihilo sui et subjecti... Kosmos je pro nás objektivní realitou, skutečností, materiálem a přitom je pro nás nerozlučně spojen s faktem: ex nihilo sui. Bůh opravdu zcela nic nepotřebuje, aby mohl vesmír vyvolat svým Slovem do existence života!“ Celý odstavec o stvoření je značně nejasný. Lze to pochopit, protože se hledají všude paradoxy. Zbytečně uvádí autor názor vědecké materialistické filosofie o pojmu hmoty jako kategorie „objektivní reality, tj. všeho, co působí na naše smysly, vyvolává počítky, co je na našem vědomí nezávislé, co se jím nedá stvořit ani zničit“. Křesťanská filosofie i teologie učí odedávna, že hmota je objektivní realitou, na lidském vědomí nezávislou, avšak závislou na Bohu, který ji může stvořit i zničit. Věčné stvoření, jehož možnost sv. Tomáš připouští, ale většina křesťanských filosofů právem popírá, nepřichází v úvahu, neboť ze Zjevení je jisto a rozumem lze dokázat, že svět byl stvořen z ničeho, čili, že kdysi neexistoval. Stvoření jako productio rei ex nihilo sui et subjecti možno různě chápat a vysvětlovat. Podle dr. Pospíšila stvořil Bůh svět „ex nihilo sui“, protože před stvořením žádného světa nebylo, a „ex nihilo subjecti“, protože nebylo také pro něj žádného hmotného substrátu. „Ex nihilo“ neznamená tu příčinu účinnou (a nihilo). „Nic“ nebylo počátečním bodem či materiálem pro stvoření, ani něčím mezi bytím a nebytím:

Z učení sv. Tomáše je „patrné, že „ex nihilo“ má dvojitý význam: negativní a pozitivní. Negativně znamená naprostý zápor existence látky před stvořením světa, pozitivně však vyjadřuje (ovšem jen ve smyslu analogickém) postup a pořádek mezi nicotou, která tento svět předcházela, a mezi světovou látkou, která stvořením na nicotu následovala“ (Pospíšil, Kosmologie, str. 637). Kdyby někdo tvrdil, že kdysi existovala naprostá nicota a potom vznikl svět, byl by to pravý, skutečný paradox, protože by to odporovalo axiomu „ex nihilo nihil fit“, byl by tu účinek bez účinné příčiny. Proto také materialistická filosofie odkládá tuto absurditu do jiné absurdity: věčně se pohybující a měnící hmoty. „Poněvadž před stvořením světa existoval Bůh, bytost vševědoucí a všemohoucí, jež může vše na venek uskutečnit, co jest v sobě možno, má stvoření světa dostatečnou účinkující příčinu a jest takto i zevnitř či fyzicky možno“ (Pospíšil, K., str. 636). Opravdu, Bůh k stvoření světa z ničeho nepotřeboval nic, než svoji vševědoucnost a všemohoucnost, což obojí má od věčnosti. Kde a jaký je tu potom paradox?

Ve vědecké činnosti, zvláště ve filosofii a teologii je třeba poctivosti, svědomitosti, důkladnosti a přesnosti. Nikdy nesmí účel světit prostředky. Dr. Benda není přesný ani v citátech, vybírá z nich, co se mu hodí. Píše: „Prarodiče nám vysvětlují smysl jmen svých synů. Škrabal říká, že Ábel je odvozen od hebr. „hébel“ - dech, mlha, nicotnost.“ (Příruční slovník biblický, str. 10.) A přece, pokračuje dr. Benda, na Ábela — onu nicotnost — Bůh laskavě shlédl. Škrabal však píše v PSB pod heslem Ábel: „Nápadně *chybí vysvětlení* jména od prarodičů. Odvozuje se od hebr. hébel - dech, nicotnost, s narážkou na ztrátu nemrtelnosti (3, 22), n. dáno bylo až po jeho smrti.“ Podle Hejčla Ábel = Syn (srv. Adam = Člověk, Eva = Matka). O Kainovi píše dr. Benda: „Přitom jméno Kain prý etymologicky souvisí s hebr. „kanah“ - získat, vlastnit“ (Škrabal, tamtéž, str. 238). Škrabal však píše na uvedeném místě: „Kain, první syn prarodičů, při jehož narození zvolala Eva: „Obdržela jsem člověka pomocí Boha“ (Gen. 4, 1) s narážkou na význam jeho jména; nejspíše souvisí s hebr. kanah, tj. získati, tedy získaný. Slova „vlastnit“ se tu vůbec nevyskytuje. Stejně vysvětluje jméno Kain Hejčl. Pochopíme-li správně tato jména, mizí opět každý paradox.

„Podobný paradoxní vztah je i mezi Jakubem a Esauem, Davidem a Goliášem,“ píše dále dr. Benda. „Bůh soustavně volí malé a ubohé, aby ponižil velké a pyšné (viz Magnificat!). Podívejme se na to důkladněji. Jméno Jakub znamená podle Gn. 25, 25, „ten, jenž drží patu“, narážka na to, že při rození držel Esau za patu; podle výkladu v 27, 36, by znamenalo „Istivý“ (Škrabal PSB, str. 181). Podle Hejčla Jakub = „Držel za patu“ = Podrazil nohy“ = „Obelstil“ (Gen. 27, 36), Esau (podle Škrabala znamená „červený“ jako chlupatý plášť) byl divoký a tělesně silný, ale duševní slaboch, který prodal lehkomyšlně prvorozenství za trochu jídla. Jakub byl tiichý, zbožný, pracovitý a chytrý, který dosáhl rozumem, čeho se nemohl zmocnit silou, jenž svou věrností Hospodinu a vytrvalostí dostal jméno Izrael, tj. bojovník s Bohem, jméno, které přešlo na celý národ. Kde je tu skutečný paradox? Goliáš, tělesně obr, rváč a chvástal, duchovní slaboch. David malé mrštné postavy, ale silných svalů, neboť zardousil i lva a výborně zacházel s prakem, duchovní obr, který jde do boje ve jménu Hospodina. Jak skvěle ho vystihl Michelangelo svým Davidem. Kde je tu pak skutečný paradox? A slova z Magnificat: „Učinil moc ramenem svým: rozptýlil pyšné smýšlením srdce jejich. Sesadil mocné s trůnu, a povýšil ponižené,“ znamenají prostě, že Bůh pyšné a mocné poníží a ponížené, pokorné povyšuje, nikoliv však, že soustavně volí malé a ubohé. Vždyť u jeslíček vidíme pastýře i krále a mezi svatými jsou rovněž knížata a králové. Vidět paradoxy ve zrození velkých mužů biblických dějin z matek, které byly zprvu neplodné (tedy ne absolutně), může jen ten, kdo se dívá na tyto události z hlediska výlučně přirozeného. To se týká také narození Ježíše Krista

z Panny Marie. Nelze přece tvrdit, že tu jednal Bůh z věrností k nějakému „zákonu paradoxu“. Narození z Panny bylo projevem Boží moci, moudrosti a lásky. Bůh chtěl, aby Syn Boží se stal člověkem způsobem co nejvíce přirozeným a také abychom měli vánoce, koledy, jesličky, aby Církev měla Matku. A Maria i Josef jsou z rodu královského.

Podobně je tomu s vyvolením národa izraelského. Bůh tu jedná zase co nejpřirozeněji, rozumně, ekonomicky. Proč Bůh nezpůsobil, aby celé národy nepozbyly pravou víru v jednoho Boha? Jedním z hlavních důvodů bylo jistě, že nechtěl ustavičně porušovat svobodu lidské vůle. Vybrat některý velký kulturní národ, v němž bujel polyteismus a přivést ho k uznání jednoho Boha, bylo by možným, ale neracionálním zázrakem. Bylo zcela přirozené a moudré, že Bůh vyvolil jednoho muže Abraháma (původně Abram „otec vznešený“, později Abrahám, „otec množství“ — podle Škrabala; tedy silná osobnost, zámožný muž) a jeho rod, kde ještě byla pravá víra, a že tento muž se stal praotcem národa izraelského, jehož osudy řídil Bůh tak, aby přes všechnu odbojnost neztratil víru v Hospodina, aby z něho přišel na svět Mesiáš, jehož království bude bez konce. Z námitky Mojžíšovy „od jakživa jsem nebyl výmluvný“ neplatí ještě, že měl pocit méněcennosti, jak tvrdí dr. Benda. Bůh dal mu na pomoc Arona, ale jinak řídil vše Mojžíš, jako muž vzdělaný, moudrý a Bohu věrný, jenž byl schopen mluvit s Hospodinem a byl zástupcem Božím. Vzpomeňme zase na Michelangelova Mojžíše, abychom si uvědomili jeho velikost a sílu. Stejně je tomu s vyvolením apoštolů. Kristus věděl dobře, kde najde přirozeně dobrou půdu pro sítě slova Božího a nadto vybavil apoštoly silou Ducha svatého, který je naučil všeliké pravdě. Avšak povolal také Šavla, učeného rabína, aby z něho učinil Pavla, apoštola národů. Tedy zase žádný zákon paradoxu, nýbrž nejvyšší moudrá, účelná a prozíravá činnost Boží, kterou nelze zatím zcela poznat a pochopit, která se může proto zdát někomu paradoxní.

Opravdu, žasnu na tím, jak může někdo vidět v Písmu svatém tolik paradoxů. Např. ve slovech Kristových: „Nepřišel jsem povolát spravedlivé, ale hříšníky“ (Mt. 9, 13). Je přece zcela přirozené a pochopitelné (aspoň nám křesťanům), že Kristus ve své nesmírné lásce myslí především na hříšníky, i na křtící se za ně modlí. Jako dobrý pastýř (viz podobnosti) hledá ztracené ovce, ale věrné ovce nenechává bez ochrany na pospas dravým vlkům a obětoval se nejen za hříšníky, nýbrž i za spravedlivé. Paradox vzniká zde jen tehdy, vytrhnou-li se tato slova ze souvislosti a posuzují-li se zcela osamocně. Zde však předcházejí slova: „Nepotřebuji zdraví lékařů, nýbrž nemocní. Jděte tedy a naučte se, co znamená: Milosrdenství chci a ne oběti.“ Zcela paradoxně zněla však ona slova pyšným a zatvrzelým farizeům, kteří se pohoršovali, když Ježíš stoloval s celníky a hříšníky. A jiný výrok evangelia: „Kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí jej. A kdo ztratí svůj život k vůli mně a evangeliu, zachrání jej!“ Skutečný paradox může tu vidět, kdo zase vyjme určitou větu z celku, zde z řeči Kristovy o sebezáporu a posuzuje ji odděleně, kdo dále chápá pojmy a slova nesprávně, pouze v jednom významu, zde „život“ ve smyslu života časného, pozemského. Evangelista však užívá slovní hříčky: bere slovo „život“ (řecky ψυχή, tj. duše, život) v předvětech o životě časném, v závětech („ztratí jej“, „nalezne jej“) o životě věčném. (Viz: Col, Nový zákon, str. 66.) A je to vysvětlení prostší a jasnější než jak je podává Chesterton zajímavě sice, ale příliš složitě ve zdánlivém paradoxu (Orthodoxie, str. 118).

Nesmíme zapomenout, že paradoxy či protismysly „byly v původním významu logické chytačky, věty zdánlivě nevinné, vedoucí k nepřekonatelným sporům“ (Neff, Filosofický slovník), např. paradox Lhář aj. Paradox „jsou úsudky logicky správné sice odvozené, avšak přesto vedou ke sporu, a tím vzbuzují překvapení, rozruch v mysli (co je tedy proti obvyklému očekávání, obvyklému mínění, ř. paradoxu)“. Logika, jsouc však vedena ideálem myšlení, jak je dáno obecnými principy logickými, je pevně přesvědčena, že logicky správné myšlení nemůže vésti ke sporu, a hledí ukázat, že i tyto sporné

věty vznikají buď na základě nějakého skrytého omylu, zvláště ve formulaci pojmů, anebo hledí logický postup doplnit nějakou dodatečnou hypotézou“ (Tvrdý: Logika, str. 125). Moderní paradoxy v matematice a fyzice jsou tu bez významu; zato nutno zdůraznit, že paradoxy souvisejí s antinomami Kantovými, v nichž protiva dvou tvrzení, jež lze zdánlivě stejně platně dokázat, působí v rozumu rozpor a zmatek. Např.: svět je v prostoru a čase konečný — svět je v prostoru a čase nekonečný. Správně píše E. Kadeřávek v knize Soustava filosofie křesťanské (Díl I., str. 182): „Paradoxon je někdy žertem, někdy jízlivým úsměškem. Někdy má dobrý účel, aby lépe vynikla položka paradoxu protivná; než, užívání takového paradoxu je nesnadné a nebezpečné tomu, kdo je pronáší a hájí, jelikož může sám nepravdivě důvody paradoxu pokládati posléze za pravdivé.“ A to se stalo, myslím, dr. Bendovi, když ve svém článku napsal: Pravdivý paradox je v tom, že existuje JEDINÁ Církev svatých i hříšníků, a v Katolických novinách v článku „Dokumenty“ prohlásil rovněž, že Církev je svatá i hříšná.

Předně se tu ukazuje, že dr. Benda nepochopil dobře, co je paradox. I podle neúplné definice, kterou udává (viz začátek), věta: existuje jediná Církev svatých i hříšníků, není paradoxem, protože to není tvrzení nevšední, protismyslné, odporující rozumu a denní zkušenosti. Zde je pouhé logicky i věcně správné, v sobě možné spojení dvou protiv. Paradoxní bylo by tvrzení, že v Církvi jsou nejenom svatí nebo jen hříšní. Církev však od počátku učí proti všem bludařům, že do Církve patří svatí i hříšníci. Jiný smysl mají však slova: Církev je svatá i hříšná. Tu je skutečný, pravý paradox, a tedy nepravdivý, neboť odporuje pravdivému učení církve katolické, že Církev Kristova je pouze svatá.

O tom teď uvažujeme důkladně, přesně logicky i teologicky, zcela neparadoxně. Svoje mínění, že Církev je svatá i hříšná, dokazuje dr. Benda takto: „Je totiž článkem víry, že k Církvi patří nejenom ‚svatí‘, ale i hříšníci (D 1424–1428) a viditelná (pozemská) Církev je tedy otcovským domem i pro hříšníky. Z toho pak plyne, že je také ‚hříšná‘ (viz K. Rahner: Kirche der Sünder, Viedeň 1948). Musíme totiž rozeznávat mezi ‚placnou‘ a ‚plodnou‘ příslušností v Církvi. Ale pokud hříšníci jsou jejími dětmi (a o tom není pochyb), pak jsou i jejími údry a svými hříchy ‚poskvvrňují‘ svatě a tajemně Kristovo Tělo. Tak je konkrétní Církev (a Církev nemůže být jiná než konkrétní!) nejenom UNA SANCTA, ale také UNA PECCANS! Svatost i hříšnost jsou tváří Církve jako historického zjevu a nikdo z nás nemůže tento paradox odstranit... Nakonec tedy přece ontologickým a existenciálním znakem Církve jako Zařízení ke spáse je její svatost a nikoliv hříšnost. Je svatá, protože je ve stálém a organickém spojení s Kristem, který je Zdroj veškeré svatosti. Její vnitřní osobní strukturou je Duch svatý, jenž provívá výšiny i hlubiny.“

V této zdánlivě správné argumentaci je mnoho chyb. Gordický uzel se nerozplétá, prostě se roztne. Církev se tu chápe jednou jako historický zjev, čili lidská společnost, v níž jsou lidé svatí i hříšní, podruhé jako Zařízení ke spáse, veskrze svaté, a z těchto jednotlivých, částečných stránek Církve usuzuje se na celek: Církev je svatá i hříšná. Avšak neplatí vždy o celku, co platí o částech a naopak. Vojsko, které porazilo nepřítel, je vítězné i udatné i když někteří vojáci v něm jsou zbabělí. Tím spíše je nutno přesně rozlišovat, jde-li o Církev, která není jednoduchou věcí, nýbrž velkým tajemstvím. Pro to je také nesnadné stanovit dokonale definici Církve. Dr. S. Braito v důkladné studii „Církev“ na str. 300 dospívá k této definici: „Církev je společnost lidí přivtělených ke Kristu, vedená z Kristovy moci a Kristova pověření svrchovanou hierarchickou autoritou, jedním učení a svátostnými milostmi ke spáse.“ Stručněji definuje Církev na str. 299 jako „společnost společenství Kristova, což je jen jiné vyjádření: mystické tělo Kristovo.“

Konkrétní (věcná, skutečná) Církev jako podstatný celek je ve smyslu sv. Pavla: Mystické tělo Kristovo, tedy nadpřirozený, tajemný živý organismus, živé společenství stvořených bytostí s Kristem a skrze něho

Bohem Otcem a Duchem svatým. Kristus je v Církvi hlavou (Králem) i tělem, Duch svatý je duší Církve. Z toho základu vyplývá veškerá fyzická (ontologická, reálná) svatost Církve: její učení, svátosti, úřady a svatý cíl. Z Krista rozlévá se svatost do všech údů Církve. Všichni věřící jsou spojeni alespoň křestním znamením s Bohem. Proto je nazývá Písmo svaté „národ svatý“, „lid vlastnický“ (1. Pet. 2, 9), tj. lid, který patří (Bohu) jako vlastnictví. Jest tedy zcela na místě denominatio a potiori a právem se modlíme: Věřím v svatou církev.

Sv. Pavel píše o poměru Církve ke Kristu: „Ta jest jeho tělem, plností toho, jenž všechno všim naplňuje“ (Ef. 1, 23). A v 1 Kor. 12, 12 nazývá církev prostě „Kristus“. Z toho vyplývají důsledky: Trpí-li věřící pro Krista, trpí také Kristus („Šavle, Šavle, proč mne pronásleduješ“, skut. 9, 4). Bylo by však absurdní tvrdit: hřeší-li věřící, hřeší také Kristus. Církev nemůže hřešit, protože veškerou hříšnost vylučuje. Do Církve, svatého království Božího nevstupuje nic hříšného. Je nutno projít branou svatého křtu, získat milost posvěcující a tak se stát plodným údem Církve. Svatost čerpá tedy člověk ze svaté Církve, hříšnost však z ní čerpat nemůže, protože církev není hříšná. Poněvadž jednota věřících s Kristem v Církvi není hypostatická, ani fyzická, ani jen morální, nýbrž je to jednota reálná, mystická, kterou otcově nazývají (quasi-) physica, zůstává člověku porušená přirozenost a svobodná vůle. Proto může hřešit a zhřešit v okamžiku, kdy se rozhodne vědomě a dobrovolně přestoupit Boží zákon. Avšak hříšné činy, které věřící koná, do Církve naprosto nepatří, ani hříšník svým hříšným stavem. U lehkého hříšníka zůstává svatost, protože lehké hříchy neničí posvěcující milost. Avšak i lehké hříchy Církev odsuzuje, protože se protiví Bohu a Kristus žádá dokonalou svatost. Jde tedy jen o hříchy těžké, které odstraňují z duše posvěcující milost a lásku k Bohu. Přitom však neničí křesťanský charakter, který je zárodkem svatosti a zůstávají víra i naděje, byť mrtvé, dále schopnost konati některé nadpřirozené skutky (víry, naděje, poslušnosti), možnost obnovit svatost a vnější organizačně-právní spojení s Církvi. Tím všim patří hříšník do Církve, nikoliv však svojí hříšností. A patří, jak říkají teologové, jen k tělu Církve, nikoliv také k duši Církve. F. Pilgram píše o hříšnících v pozoruhodné knize *Physiologie der Kirche*, str. 134: „Pokud tedy mají věřící ještě svět a světskost v sobě, nepatří k Církvi; jen potud k ní náležejí, pokud opravdu vešli v jednotu společenství s Bohem. Osobně náležejí tedy všichni věřící k Církvi, svou přirozeností však všichni a každý jen potud, pokud je tato přirozenost s Bohem sjednocená, svatá.“ Jinak řečeno: jako hříšníci do Církve nepatří — jako ti, kteří zhřešili, do Církve patří. Tento názor je možno zdůvodnit i filosoficky, neboť „Hypostase nebo osoba je něčím věčně rozdílným od přirozenosti ať už jednotlivé nebo všeobecné“ (M. a J. Skácel: *Základy vědecké filosofie*, str. 150). Těžký hříšník tedy nepatří do Církve svou porušenou přirozeností, zbavenou milostí posvěcující, nýbrž patří do ní jen tím, co v něm zbývá svatého. Církev je svatým otcovským domem, i když jsou v něm hříšníci, dobrou sítí, i když jsou v ní špatné ryby, pšeničným polem, i když je mezi pšeničí koukol, který zasel nepřítel. Každá skutečná příslušnost je platná, avšak není každá příslušnost v Církvi plodná, živá a plná. Věřící ve stavu těžkého hříchu je mrtvým údem v Církvi, uschlou ratolestí na vinném kmenu - Kristu. Kdybychom vztahovali všechny částečné, individuální vlastnosti na církev jako celek, mohli bychom mluvit o Církvi svaté i hříšné, plod-

né i neplodné, živé i mrtvé, jednotné i nejednotné, neomylné i omylné, pravověrné i bludařské apod., což bylo by zcela nesmyslné. Vaticanum II. v konstituci o Církvi zdůrazňuje: „Je to jediná církev Kristova, již v Symbolu vyznáváme jako jednu, svatou, obecnou a apoštolskou... Církev zahrnující ve svém lůně hříšníky je zároveň svatá a vždy potřebuje očisty, vyžaduje neustále pokání a obnovy“. Tato slova (je-li překlad správný) jsou jasná. V Církvi jsou hříšníci a přitom je církev svatá. Potřebuje stále pokání a obnovy, protože svatost jejích pozemských údů je nedokonalá. Nikde však není zmínka o Církvi svaté i hříšné. Konstituce mluví také o Církvi jako o svátosti. Ve shodě s církevními otců učí, že „Kristus i církev je původní Svátost: nejintimnější sjednocení s Bohem a jednota celého lidstva“. (Viz dr. V. Benda: *Dokumenty v Katolických novinách* 32/1967). Je-li však církev Svátost (mysterion-sacramentum) ve smyslu křesťanském, ať úzkém či širokém, pak je také celá svatá a jenom svatá. O nějakém vnitřním a podstatném poskvrnění Církve hříchy nemůže být řeč, jak je zřejmé z neporušitelnosti křesťanského charakteru a z platnosti úkonů hříšných kněží. Proto dr. Benda napsal správně: „poskvrňují“. Uvozovky mohou znamenat, že je to metafora, nebo lépe: neposkvrňují. Není třeba dělat z Církve „naprosto kladného hrdinu“, nýbrž objevit a zdůvodnit pravdu. A pravda je tato: Jako má Kristus svatou, neposkvrněnou Matku, tak musí mít a má též čistou, svatou Nevěstu-Církev, a to od počátku její existence. Kristus „miloval církev a vydal sebe samého v oběť za ní, aby ji posvětil, když ji očistil křtem vody v slově (života). Tak chtěl sám sobě připravit církev slavnou, bez poskvrny, bez vrásek nebo něčeho podobného, aby byla svatá a bezúhonná“ (Ef. 5, 25—27). A dal jí všechny potřebné prostředky, aby stále svatou zůstala. Sám se zavázal: „A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa“ (Mat. 28, 20).

Nebudu hodnotit další zdánlivé paradoxy v článku dr. Bendy, jen podotýkám, že je v nich opět dosti nejjasností a nepřesností. Z toho, co jsem napsal, lze učinit závěr: V činnosti Boží a v Písmě svatém není skutečných, pravých paradoxů. Paradoxy nepravé, zdánlivé lze připustit. Protože však pojem paradoxu není jednoznačný a je těžký k pochopení, je nebezpečí, že snadno se považuje za paradox, co jím není a vysvětluje se pak činnost Boží a Písmo jednostranně, záměrně a násilně. Proto je paradoxální teologie, jak ji podává dr. Benda, disciplína zbytečná. Stačí dosavadní názor, že v náboženství se jedná o věci nadpřirozené, mnohdy tajemné, zázračné, které jsou supra (praeter) rationem, nikoliv contra rationem. Neměl jsem možnost studovat práce, jichž se dovolává dr. Benda (J. Bauer: *Das Gesetz der Paradoxie in der Heilsökonomie*, K. Rahner: *Kirche der Sünder*), proto se moje kritika na ně nevztahuje, lépe — dotýká se jich jen potud, pokud dr. Benda správně čerpá z těchto pramenů.

Nestačí mít odvahu k myšlení a přijímat hned každou novou, neobvyklou myšlenku, odporující tradiční teologii, nýbrž je nutno mít také odvahu a schopnost k myšlení důkladnému a přesnému. Mladí moderní teologové a filosofové měli by si jasně uvědomit, že správné a pravdivé nové myšlení předpokládá dokonalou znalost „starého“ myšlení teologického a filosofického. Bez této znalosti budou často dělat různé chyby na škodu svou i věřících. Že je nutná pomoc Ducha svatého, netřeba zdůrazňovat. Nejlepšími teology jsou světci. Proto usilujme především o svatost, abychom jasně poznávali pravdu a byli co neplodnějšími údy svaté Církve Kristovy.

P. František Münster

PSYCHOETICKÁ STUDIE KATOLICKÉHO MANŽELSTVÍ

Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, vybavil je specifickými danostmi tělesnými i duševními, a to k vzájemné doplňkové jednotě za účelem plnění funkce přirozeného i nadpřirozeného řádu. Manželství bývá zřídka věcí chladného a vypočítavého rozumu; nejčastěji je výslednicí tajemných činitelů, které představují dynamickou potenci v člověku. Hybnou silou v nás jsou zpra-

vidla skryté city, přání, tužby i jiné iracionální motivy hloubkové psychiky, které se zdají být spíše náhodné a namátkové, přestože jsou dominantními stimuly a částečně i regulativy.

Není pochyby o tom, že vzájemná náklonnost a přitažlivost vědecky těžko zachytitelných a vysvětlitelných příčin vede lidi k rozhodnutí společného žití. Tento při-

mární důvod není skrývaným pudovým libidem, nýbrž duševním faktorem. Erós a sexus jsou výraznými prvky vnitřní dynamiky, které se vynořují z hlubinné množiny lidské psychiky a strhávají na sebe často neprávem plnou pozornost. Je však jisté, že bychom vysondovali ještě mnoho dalších činitelů z podrobnějšího rozboru této skutečnosti, než právě tyto dva, které se zdají být nadány největší impulsivní silou a vehemencí. Komplexní pohled je tajemnější a méně vyhraněný než ten, který je podmíněn a motivován apriorními záměry rozškrtávaných tendencí specializovaných odborníků. Jako jinde, i zde jsou poslední příčiny de facto tajemstvím a záhadou, kdežto dílčí vědecké aspekty odkrývají jen atomisované části, jejichž součet nedává nikdy přirozený celek živé skutečnosti, která má svůj vlastní imanentní řád i strukturu.

Živé společenství manželů v rodině vykazuje mnoho vazebné poutové sepětí, které odpovídá Stvořitelovu plánu za účelem vzájemného přirozeného uspokojení, jakož i splnění funkce vyššího určení. Jakékoliv dílčí pohledy na manželství jsou zkreslenými jednostrannostmi vyňatými z živého kontextu řádového bytí. Psychofyzické relace a vazby jsou zde velmi bohaté a závisejí do značné míry na vzájemném uvědomění si svého funkčního poslání a lidského důstojenství v rodinném svazku. Tajemné kouzlo půvabného napětí vzájemného jiskření a někdy až fascinující elektromagnetická a fluidní přitažlivost, která dovede zastínit rozum je *vzácnou chvilí božského navštívení*, svátkem v šedi dnů, vláhou pro posílení růstu vzájemné náklonnosti, která se dostavuje v manželství čas od času, aby byla odměnou za námahu, práci, starosti i tíhu života a dodala ochotu i sílu k dalším obětím, bez nichž není žádné manželství. Lze to tak trochu srovnat s Kristem, jenž přichází občas i k zavřeným dveřím lidských srdcí se svými dary a milostmi, zaklepe, postojí, a není-li vpuštěn, odejde smutně pryč. Svatopisci přirovnávají často manželskou lásku k neskonale lásce Stvořitelově k nám (Velepíseň) nebo ke vztahu Krista a Církve (sv. Pavel). Ony božské chvíle psychického vznícení a posvátného soucítění jsou darem nebe, jímž se manifestuje tajemná moc moudrost a dobrota Boží v nás. Současné jsou určeny i k tomu, aby se omladilo, osvěžilo, občerstvilo, v lásce a věrnosti upevnilo znavené a neklidné lidské srdce. Není to setrvalý stav v poměru mezi manžely, nýbrž vzácné okamžiky navštívení. Nevyužijí-li jich, ochuzují se sami o zvláštní dary přírody a nebe, o hřejivý lék, životodárný pokrm a posilu pro další dny úkolů a povinností. V průměru vyvstává před duševním zrakem obraz rybníka Siloe, do kterého rovněž vstupoval občas anděl, který rozčeřil jeho vody, které pak měly zázračnou moc... Podobně vybavil Bůh manželství zvláštními silami, které rozčeřil čas od času nitro manželů mimořádnou náklonností a integrující touhou. Podivuhodnými dary, které mají občerstvit jejich ducha a upevnit svazek jejich srdcí, a to zvláštním, jakoby zázračným způsobem, asi jako ony vody Siloe. Není pochyby, že je to vůle Boží a dar nebe. Riziko dalšího nežádoucího otěhotnění však vede manželku nejdříve k odpírání manželského práva a komplikuje kdysi běžnou věc. Manželé, kteří žijí ve vzorné rodině a spořádaném manželství, zvyklí na vzájemné vyhovění si v této věci, dostávají se pojednou do napjatého kritického stavu. Nemůže-li mít muž svou ženu tehdy, kdy po ní nejvíce touží, je celkem přirozené, že v něm časem povolí soudržnostní pouta jemného přediva hluboké vnitřní náklonnosti a iracionálního vaziva lásky. Velké napětí v jeho nitru se nemůže uvolnit obvyklým toužebným spojením se svou milovanou ženou, která tak přestává plnit funkci manželky a stává se jen hospodyní. Tato skutečnost nemůže být bez otřesné odezvy v psychice obou. Jisté ochladnutí a částečné vnitřní odcizení je přirozeným důsledkem aspoň na určitou dobu. Podle individuálního založení existuje zde široká škála následných reakcí; všechny jsou však negativní a psychicky destruktivní. I když nedochází hned k napětí, které ohrožuje soudržnost a klid rodiny, stává se takové manželství těžkým břemenem. Nevyhoví-li totiž manželka svému muži v době jeho největší zainteresovanosti, musí se to projevit ve vzájemném vztahu. Nemůže-li se muž napít

v největší žízni, nestojí pochopitelně valně o pít, když už nic necítí. Rozcítlivělé nitro reaguje pochopitelně málo radostně. Tolik k odkazu na tzv. neplodné dny. Domnělé vyřešení neodpovídá psychickým ani fyziologickým kontextům životního proudu; je teorií jednoaspektovou, nepřiléhá ke komplexním vazbám, podmínkám, okolnostem a struktuře celé osobnosti; je mechanickým, matematickým měřítkem, kterému unikají vnitřní, podstatné a živé motivy skutečnosti. Praxe této teorie působí leckdy dojmem poněkud nepřirozeným, neboť hlavním důvodem sblížení zde má být nikoliv přirozená, vnitřní, psychofyzická dispozice, nýbrž jen vnější, mechanická časová míra, která postrádá psychický moment duševního napětí a touhy. Takové spojení neplyne z vnitřní potřeby, kvalitativně ani kvantitativně se nemůže srovnávat i při úplnosti svého obsahu s jakýmkoli spojením v době psychického napětí a přirozené vnitřní potřeby vyvolané tajemnými silami hloubkové psychiky, která se nedá přivodit uměle vůlí, tím méně pak stanovit kalendářně matematickými výpočty. Oficiální místa se dosud nevyjádřila k možnosti klidného spojení bez vrcholného vznícení, pouze za účelem plného vzájemného procítění a uklidnění, bez orgasmu a ejakulace. Jedni vůbec nevěří v tuto skutečnost, druzí ji odmítají jako velké nebezpečí blízké příležitosti (konzervativní pojetí). Jen část to schvaluje, i když pokládají věc za nutné zlo a jakýsi kompromis.

Dobré prostředí manželství a rodiny musí mít svou tepelnou atmosféru. Je to manželské specifikum, jímž se liší od ostatních. Kdyby toho nebylo, byl by psychický růst a vývoj všech členů rodiny zakrnělý, podvyživený, studený a nezdravý. (Viz výzkumy dětí bez rodin!) Bůh dal do lidské přirozenosti síly a schopnost jak pro vznik rodiny, tak i pro uchování její soudržnosti. Je na lidech, přijmou-li nabízené prostředky a dají-li se jimi vést nebo pčastaví-li se vůlí proti nim se svými osobními záměry. Manželský stav představuje proti kněžskému zvláštní širší rok pole citových vztahů a vazeb, které jej činí svěbytným a svérázným ve své výrazové formě. Pohledu zvenčí se to zdá být něčím změkčilým, slabošským, nepodstatným, podřadným, ba i zženštilým. Ve skutečnosti tu jde o sám kořen posvátného stavu, jímž manželství vzniká, udržuje se i se rozpadá. Proto je lyricko-tepelný vztah mezimanželský integrální složkou svého druhu a nikoliv přezíranou sentimentalitou. Bez něho by bylo manželství jen snůškou suchých povinností, denních starostí a trampot i povahových disonancí. Jak by potom mohlo plnit své poslání? Z jakých zdrojů by bralo sílu k obětím? Z rozumu sotva. Vzájemně kladný vztah s hlubokým citovým přizvukem je motivem společného manželského života i odměnou za plnění úkolů a povinností stavu. V manželství se vzájemná náklonnost buď posvěcuje a upevňuje, nebo oslabuje a vytrácí; soužití se pak stává jen poloprázdnou formou bez vnitřního obsahu, tíživým břemenem, skutečností vynucenou vnějšími vazbami zevních podmínek života. Ze studeného poměru dochází pak snadno k vzájemnému citovému uvolnění i odcizení. Hádává, neústupné a duševně nabitě prostředí je potom zvěstí neblahých zítřků nebo i totálního rozpadu rodiny, jemuž předcházelo rozklížení vnitřních vazeb soudržnosti. Je to asi jako s duševním vývojem školního dítěte a člověka vůbec: buď roste, nebo uoádá. Neříká se tedy zbytečně, že láska je jako jemná květinka, která potřebuje pěstování a ošetřování, neboť usychá, nemá-li dost vláhy a tepla. Mnohé možnosti nechávají lidé nevyužity a mnohé hříbniny pohozy. Bůh dal každému z nás nějaké vybavení a co chce jiného, než abychom toho užívali k dobrému? Věci mají svou krásu, půvab a přitažlivost za určitým cílem. Pocítí-li proto např. v manželství jeden rozcítlivělou náklonnost a touhu po druhém, proč by mu mělo být odpíráno jeho přirozené právo? Nedochází-li příslušné odezvy, bolestně se stáhne zpět a ještě se snadno citově urazí a zatvrdí. Někdy nastává i mezimanželský poměr a vztah typizovaný psychickým vakuem; možno jej srovnat s přerušeným telefonním vedením, spálenou lampou v přijímači, přetřezanou strunou u houslí, vyhaslým ohněm v krbu, zkamenělým srdcem a zmrazeným citem. Je to tragická krize vnitřního sebeuzavření

pro hrubé nepochopení a citovou disharmonii. Jemné, hluboké vnitřní ladění a spoje jsou zpřetrhány, takže je na delší dobu vyloučena možnost jakéhokoli důvěrnějšího sblížení. Nejhorší na věci je to, že rozum ani vůle zde nezmohou nic. Hlubokově otrěsná psychická katastrofa zasáhla zřejmě nejcitlivější místo samého dna osobnosti. Po několika dnech má třeba druhý partner i opravdový zájem o navození nebo navázání intimnějšího poměru, a protože citově postižený není k tomu nijak svolný, domnívá se, že nechce ze vzdoru, uraženosti nebo paličatosti; ve skutečnosti si toho sám přeje v hloubi duše, která hladově po soucítění, ale nemůže se realizovat, i kdyby chtěl, protože jeho citový život je v daných okolnostech uzavřen jako chladný hrob a zapečetěn. A bez vnitřního duševního vzruchu a napětí daného hloubkovými citovými akcenty není možný ani zevní příslušný projev, neboť ten je vždy jen sekundárním ohlasem primárního psychického motivu. „A tak hrozi pokaždé nebezpečí zatvrdnutí, když nepoznáme pravou chvíli svého navštívení a necháme ji nevíšimavě přejít kolem“ - praví berlínský arcib. Bengsch o poměru člověka k božskému vanutí Ducha sv., ale platí to obdobně i pro citový vztah mezi manžely, neboť i zde je struktura přediva a vazeb neobyčejně bohatá a jemně reaktivní.

Také obava z možnosti dalšího rodinného přírůstku činí někdy z katolického manželství neúnosné břímě. Snadno dochází k bolestným citovým komplikacím, které nemívají vždy hladký průběh, ani dobrý konec. Nejen že se pak vzájemná náklonnost neupevní, pouto přichylnosti nezesílí, ale naopak dochází k ochlazení, které přivodí i nepokoj rozmlísky a ohrožuje klid a bezpečnost jejich domova. Osobní rozladěnost se přenáší snadno i na děti, které ovšem za nic nemohou. Zásada vazebné spojitosti se prožívá v rodině reálně nejčastěji a nejkonkrétněji. A sáhne-li se po antikoncepčních praktikách, je to opět morální kalamita. Církve je si dobře vědoma, že oboje skutečnosti narušují zdraví rodiny, proto hledá řešení paličivého mezimanželského problému. Bez pomoci laiků se to však nedá řešit od zeleného stolu učitelského úřadu. Jakýkoliv dílčí pohled na tuto otázkou je špatný, protože postrádá komplexní vidění šířkově i hloubkově vazebnosti lidské psychiky, v níž tkví kořen věci. Dřívější pojetí vidělo motiv pouze v biologicko-hormonální oblasti, proto kladlo střed do nižší části lidské přirozenosti, kdežto nová koncepce, přijatá i koncilium, odhaluje jádro věci v lidské psychice, neboť v ní spatřuje právem centrum vši lidské činnosti. Manželství tak dostává novou základnu a jeho problémy se řeší již v novém světle.

Dr. Josef Huška

PŘÍPRAVA NA MANŽELSTVÍ

Není pochyby, že v posledních desetiletích se stala s manželstvím velká změna. V rolnicko-řemeslnické společenské struktuře bylo manželství chápáno jako rodina a nebylo jen osobním společenstvím, ale také hospodářským a výrobním svazkem. Tak byla dána jeho stabilita i z věcných potřeb, i když už třeba pravá láska mezi manžely byla dávno pryč. Manželství se udržovalo vzhledem na podnik, hospodářství, živnost, při které volky nevolky pomáhaly sotva jen trochu povyrostit děti. To všechny stmelovalo. Se vzrůstajícím zprůměrněním a zvláště socializací bylo manželství ve smyslu velké rodiny vždy zřetelněji zatlačováno ze zmíněné funkce, rodina ztrácela svou dřívější hospodářskou funkci a dětství a mládí je pod zčela jinými vlivy. Nelze to přehlížet a nemělo by smyslu, kdybychom se chtěli pokoušet o návrat dřívějšího manželského a rodinného života. Spíše si musíme uvědomit, že změna společenské struktury nepřinesla manželství jen ztrátu, ohrožení stability následkem odpadnutí dřívějších opor, ale též zisky, které vyplývají z obrácení zřetele k vnitřní oblasti manželství; ukazuje se, že manželství získalo na hodnotě, manželské společenství, nezávislé na nezbytném hospodaření všech členů rodiny v rodinném podniku, dostalo ušlechtilější tvář, že dnes zdárné manželství dalekosáhle závisí na osobních vlastnostech, na postoji a mravním se osvědčování partnerů. Rozhodně nynější manželství klade daleko větší požadavek na manželskou lásku a věrnost než dříve, jelikož manželé většinou žijí celý den, ba týden i déle odloučení od sebe. Proto se budeme snažit líčit temně dnešní manželství; manželství a rodina prokazují se také stále ještě jako existenční pozadí, opěrný bod, bezpečný přístav všech lidí, kteří stojí na exponovaných místech. Otec, matka a sourozenci, manžel a manželka, synové a dcery jsou vždy poslední důvěrníci. Jen v rodině a manželství se vidí člověk celý, chápe se podle svého bytí a podstaty a nikoliv ve specializované roli. Když jde ke konci kariéra, ale také ve štěstí a zdaru dává rodina pocit domova, bezpečí i spásy.

Dnes je styl manželství partnersky pěstovaným stykem druhů a formou jeho výrazu je dialog a jeho klimatem musí být láska. Muž nemůže mít prostě nárok na vedení jako výsadu a musí jej spíše docilovat bezděčnou intelektuální a mravní převahou, vést manželku a děti k uskutečňování jich samých, aniž je nutí do závislosti na sobě. Na druhé straně žena bude práva své partnerské úloze, bude-li se lidsky a manželsky dále rozvíjet a vzdělávat; dlužno tedy probouzet a podporovat její zájem a ochotu se vzdělávat — jen tak může být manželkou, která svého manžela stále upoutává a schopnou matkou svých dětí, aby děti mohly být jednou postaveny do ži-

vota jako kvalitní občané a jednou to dotáhnout až do nebe. V každém manželství se odráží celé manželství — začínající, rostoucí, šťastné nebo nešťastné, ale také nudné, nic neříkající, rozpadávající se nebo snášené, trpěné, nebo osvědčené a směřující k dokonalosti. Takřka všechny dřívější lidské zážitky a zkušenosti, i takové, které nemají nic společného s manželstvím a láskou, a zejména každá forma pohlavní výchovy, jako výchovy a vzdělání vůbec podporují nebo brzdí, působí příznivě nebo nepříznivě na pozdější uzavřené manželství a na křesťanský manželský život.

A tu se musíme zamyslet, počínáme-li si jako duchovní otcové ve farnosti správně a vystačíme-li na přípravu k manželství podle našich dosavadních předpisů a praxe. Podle kán. 1033 nemá duchovní otec opomenout poučit snoubence podle jejich rozličné povahy o svatosti manželské svátosti, o vzájemných povinnostech manželů a povinnostech rodičů vůči dětem a důrazně je povzbudit, aby před manželským sňatkem se pečlivě vyzpovídali a přistoupili ke stolu Páně. Kánon 1020 pak duchovnímu otci ukládá zjistit event. manželské překážky a zdali oba snoubenci jsou v křesťanském učení dostatečně vzděláni, a toto vzdělání, příp. doplnit (katechismus).

Jesliže CIC v mnohých věcech neodpovídá už dnešní skutečnosti (proč se také pracuje na novém Kodexu), nelze se též spokojit s výše uvedenými pokyny k přípravě manželství. Rozhodně nelze ulpět na starém útvaru manželství a s naší přípravou na manželství čekat, až snoubenci několik dní před svatbou přijdou na faru, že by si přáli mít požehnání v kostele a teprve potom jim něco povídat — byť třeba nábožensky vystupňovaným patosem — o kráse a důstojnosti manželství, a že křesťanské manželství skýtá svátostnou milost. Budiž mi odpuštěno, říkám-li, že nestačí to křesťanský veliké jako by — a to ještě v poslední chvíli, kdy mají snoubenci plnou hlavu jiných starostí — nakapat na světský útvar manželství, který nota bene může být někdy též moc málo připraven, nebo vůbec nepřipraven. Křesťanství musí prolínat celý život věřících jako kvas těsto — od začátku až do konce, a tu by se mohlo opět hovořit o důležitosti co nejhojnějšího hlásání Božího slova. Duchovní otec má přece vědět, co chybí jeho svěřeným dětem, a třeba až do ochraptění mluvit o tom, co je potřeba nejen pro jejich věčné, ale i časné blaho. Musí všechny své svěřené vzdělávat, radit jim, otcovsky je vést. Mladí lidé, kteří se připravují na manželství, jsou většinou ve věku, v němž se výchova již nedoporučuje.

Jak z výše řečeného patrně, manželství předchází výchova nepřímá, která musí být doplněna solidní a moud-

rou výchovou a přípravou přímou v době dospívání a bezprostředně po ní a na konec bezprostřední přípravou před manželským sňatkem. Musíme častěji zdůrazňovat, že při nepřímých formách křesťanské výchovy pro manželský život je důležitý zejména vzor rodičů. Vzájemný styk rodičů a jejich společné chování k dětem, čímž je míněno více než specifický vztah matky a dítěte, dále postoj jednotlivých dětí k sobě navzájem a jejich láskyplné a spravedlivé vedení matkou a otcem, poměr k dědečkovi a babičce, jakož i k příbuzným a spřáteleným rodinám a jejich dětem — to vše a ještě mnohé jiné nepřímo ovlivňuje budoucí manželství mladých; a lze říci daleko působivěji, než si někdo myslí. V pozdějším pohledu na domov a jeho zvyklosti učiní pochoptelným mnohé, co bylo dříve hádankou. Je též významné, zda rodiče se k svému manželství jako ke křesťanské formě bytí staví kladně, a utvářejí je s radostným srdcem, nebo pocítují náboženskou víru jako manželské břemeno, omezování a snižování života. Kněz má připomínat, že omezení leccého lidského může znamenat také u manželů spíše zlidštění.

Zkoušení tvrdí, že nepřímá výchova k manželství je v mnohém směru významnější, než přímá. Tvoří předpoklady zážitku k zaujetí vztahu (kamarádství, přátelství) a je proto směřovatelná, jak se později přijme, pochopí a vyloží přímá příprava na manželství. Vše, co je dáno rodičům ke křesťanskému chápání otcovství, resp. mateřství, nebo jim ukáže novou úlohu otce a matky v rodině, je vždy působivou pomocí kněze pro nepřímou výchovu dětí pro manželství. Navyknou-li si rodiče včas správně hodnotit své malé ješitnosti vůči svým dětem, nebudou později děti vázat na sebe a držet je, jako by byly jejich majetkem, nýbrž od puberty je budou uvolňovat pro vlastní vývoj, aby šly povlovně samy jako dobře smontované a natažené hodiny. A lze říci, že to je již základní uvedení do budoucího zdárného manželství.

Dále dlužno říci, že vliv rodičů na nynější, všude uvažovanou, a také nutnou přípravu pro manželství, má být zajišťován moudrou spoluprací rodičovského domu se všemi vhodnými mimorodinnými činiteli a faktory. Nepřímá příprava pro manželství se uskutečňuje každým dobrým vedením a vzděláváním k lidskosti, jakož i cvičením a ukazováním příkladů křesťanského života. Jaké tu opět možnosti pro kněžské slovo. Ve škole se dávají do pohybu otázky, připravující manželství tak, že se nenápadně zařazují do témat biologických, mezi poučení o životě a povolání; zájem státu se pak obvykle vztahuje na oblast zdravotně politickou, na zajištění dostatečného sexuálního, hygienického a lékařského poučení, případně se klade též důraz na odborné seznámení s právními otázkami manželství. I tomu všemu musí kněz rozumět, a i když na tuto výuku nemá vliv, může a má u věřících leccos připomenout, doplnit a pozvednout do křesťanského světla.

Je ideální, zasazují-li se jednotlivé stupně přípravy na manželství do věku a tělesné duševního vývoje mladého věřícího člověka. Je třeba se o to snažit, i když je ne snadné dosáhnout optima. Nejen nedostatečná sexuální výchova, ale také předčasné, opožděné nebo nepravdivé vedení k manželské lásce a rodině mohou přinést nepříznivé následky. S mimorodinnou přípravou na manželství mělo by se pravděpodobně začínat dříve než dosud. Zvláště pečlivého povšimnutí potřebují ti mladí lidé, kteří v bezprostřední budoucnosti chtějí rychle uzavřít manželství; měla by být pro ně vhodně připravená opatření nezávisle na věku a zralosti — někdy se dokonce doporučuje taktní energická, ovšem nikoliv výčitkami doprovázená pomoc k zamezení nešťastného manželství.

Kde jsou lékařské, sociologické, právní a hospodářské otázky dostatečně zodpovídány na mimocirkevní půdě, může se naše příprava katolických snoubenců na manželství omezit na oblast náboženskou a křesťanskou lidskou. V žádném případě však nesmí se církevní výchova k manželství chápat tak, jako by věcná informace ve zmíněných oblastech nebyla nutná, resp. nábožensky nedůležitá. Právě zde je ještě dosti nedůvěry proti našemu poučování o manželství. Jako ve všech otázkách, tak ta-

ké v otázce manželství se dnes očekává informace opravdu všestranná, znalecká, založená na vědeckém poznání a musí být bezpodmínečně pravdivá a povitá. Nejlépe je vycházet z konkrétních potřeb snoubenců. Nikoliv ovšem každá sexuální otázka, týkající se manželství a rodiny přispívá k poučení, ale neřekne-li se a nepohovoří-li se o tom, co všichni očekávají, křesťanská příprava na manželství bude mít málo úspěchu. Je-li duchovní dobře připraven a dovede-li zachovat klid, může solidně zodpovědět a věcně vysvětlit i choulivé otázky a může říci téměř vše ze všech hledisek až po řízení početí.

Manželské a rodinné štěstí nepadá mládeži do rukou. Seznámení mladých lidí je dnes jistě snazší, ale správný přístup k partnerovi je někdy těžký. Vzory mladým lidem jsou rodiče, kteří ve svém manželství žili jako rovnocenní partneři a snažili se i o kamarádský poměr k dětem. Jako módní slovo má partnerství na sobě vždy něco jiskřivého i pološerého; tím ztrácí na ceně, a to je také důvodem, proč partnersky ražené manželství se církví dostatečně neuznává a přijímá s rezervou. Avšak právě proto patří k dnešní přípravě na manželství zvykat mladé lidi již záhy na partnerské chování a v přímém poučování jim vysvětlovat smysl a bohatství manželského partnerství. Jelikož partnerství může dokonce platit jako původní křesťanská manželská forma (Gal 3, 27; Kol. 3, 11) — uskutečňovalo se vždy ve vysokých formách křesťanského manželství (Efes 5, 21—33), i když tento výraz neexistoval, a proto návod k partnerství se ukazuje dvojnásobně důležitý. Kněz tedy nesmí o partnerství hovořit jen svrchu, nýbrž u vědomí toho, co partnerství skutečně znamená, a co manželské partnerství může ještě obsahovat na zvláštních hodnotách. Schopnost k partnerství závisí v mnohem směru na tom, co můžeme označit zráním nebo zralostí k manželství. Avšak tato manželská zralost, která vyžaduje velkou míru vzájemného pochopení a poznání, nedocílí se předmanželským pohlavním stykem, nýbrž chladně chápanou kázní, kterou člověk v životě tolik potřebuje a která přemáhá i mladistvé požitkářství a sobecký vztah k sobě vzhledem na budoucí naplnění manželského partnerství, sexualitu integruje do celku osobnosti a uschopňuje ji k důkazu manželské lásky, a nikoliv, aby snoubenec snižoval svou milou na předmět pohlavní rozkoše, jestli právě s ní bude plně sexuálně uspokojen.

K manželství je třeba víc než pohlavní bdělost. Ač je to také důležité a patří to k celku, ale dnešní životní podmínky od partnerů vyžadují vysoký stupeň duševní síly resp. již bohatou míru lidské dospělosti; manželé musejí být s to probouzející se podněty a city řídit bez velké námahy a uvádět je v řád z hlediska společného života a nikoliv ze stanoviska individuálního. Jen tak mohou své vnitřní spojení a všechny manželské zájmy udržet v rovnováze. Žádný z manželů nesmí kroužit jen kolem svého vlastního já, nesmí být individualista, nesmí se cítit ani ve středu, ani na okraji bytí, nýbrž oba se musí přiznávat na svém místě otevřeně k domácímu úkolům a k úkolům v povolání. Důležitá je i odborná zdatnost, ona činí člověka schopným odevzdání a odpovědnosti. Zralí manželé se upoutávají k partnerství aniž se zřikají sami sebe z vnitřní svobody a slovo „ano“ je pro ně nezrušitelné. Jsou odhodláni s manželstvím přicházející závazky vykonávat jako trvalý úkol a manželskou cestou jít ve vzájemném obohacování a doplňování až do konce svého života. Takové a podobné otázky zralosti měly by se v křesťanské přípravě na manželství důkladně prohovět a vyrovnat s námitkami, neboť velmi snadno se nezralost k odevzdání a neschopnost se vázat zaměňuje se „svobodou“ a „nezávislostí“, nebo vzhledem na rozvod se nezralí manželé omlouvají, že žít spolu až do smrti je neproveditelné. Zde je nutno poukázat na svátostnou milost, která je s to člověka uschopnit, aby se mu to stalo možným.

Mladí lidé většinou očekávají od manželství neobyčejně mnoho, dělají si o manželské pospolitosti představy, které jsou nedosažitelné a i jinak neodpovídají skutečnosti. Některé filmy a časopisy ukazují mladá manželství v příliš jasných barvách a zralejší manželství plná bez-

východné tragiky. Už mladým lidem měla by se poskytnout informace o obtížích a krizích manželského života, jakož i o možnostech jejich překonání. Křesťanské rodiny by měly dále silněji kořenit v křesťanských obcích (farní obci), neboť vznik křesťanského manželství se dotýká všech věřících. Je to něco, při čem by měla svědčit celá obec a srdečně se spolupracovat.

Žádná církevní příprava na manželství nesahá dále,

než jak se věří a prožívá křesťanské manželství v konkrétní obci. Když se zdá, že příprava na manželství selhává, není to jen selhání této přípravy, nýbrž také selhání církevní obce. Ať každý duchovní otec se snaží liturgickou obrodou nábožensky obrodit svou farnost a pak bude úspěšnější i jeho pastýřská péče o ty, kteří se připravují na manželství; šťastnější budou i novomanželé i všichni příslušníci farnosti. *ThDr. Jaroslav Kouřil*

MANŽELSTVÍ, RODINA, SPOLEČNOST

Lidská společnost, jak se nám jeví ve formě kmene, národa, státu, je složena ze základních buněk, rodin. Rodina je základní, nejrozšířenější formou lidské společnosti, formou, od níž jsou odvislé jakékoliv formy lidské společnosti. Z této základní skutečnosti vyplývá, že lidská společnost ve své podstatě odvozuje svou charakteristiku od charakteristiky rodiny. Poněvadž zakladatelem rodiny je instituce manželství, pak je lidská společnost charakterizována charakterem muže a ženy manželství uzavírající. Osobnost muže a ženy je jádrem buňky lidské společnosti. Takto dostáváme uzavřený kruh, v němž se křížují všechny průměry, vytvářející plochu kruhu, v němž nelze ani mechanicky ani chemicky odloučit vztahy, poutající navzájem jedince, manželství, rodinu a celou společnost. Jakýkoliv jev, změna jedince, odráží se v manželství, rodině i celé společnosti a naopak. Vlivy, péče, prospěch či škoda a vše další uplatněné na jedinci, odráží se v celé lidské společnosti.

O člověka pečují množství lidských institucí, a to některé po stránce jen tělesné, jiné duševní a duchovní, rodina však má úkol péče po všech stránkách. Zdá se, že všechny lidské instituce vynakládají ve své péči svrchované své možné úsilí, ale nesetkávají se s plným předpokládaným úspěchem, ba dokonce některé instituce pozorují výkyv charakteristiky jedince, manželství, rodiny. Mnohá úsilí objevují se dokonce jako bezvýsledná. Příčinu nutno vidět jasnými očima ve skutečnosti, že působí tu lidská síla a mocí vymykající se faktor, a že jakékoliv úsilí vynakládané na blaho člověka, chť změní vztahy v kruh uzavřený, chť změnit podstatu člověka, který jím zůstane i s amputovanou nohou, zmrzačenou, deformovanou podobou, oblékne-li se v herce či diktátora, je-li prostý a neučený nebo rozšíří-li svůj obzor vědění a úsilí jakékoliv formy změnit vnější či vnitřní tvář člověka, a tím celé lidské společnosti je bezvýsledné, nevidí-li se střed nejen kruhu, tvořeného jedincem, manželstvím, rodinou a celé společnosti, ale také plochy těchto vztahů. A člověk cítí, že to není on, který je středem, poněvadž tento střed není vytvářen ani obvodem ani plochou kruhu, nýbrž naopak střed udržuje jak obvod, tak plochu kruhu.

V lidském těle buňky stárnou, chladnou, odumírají, v objemu duševního života přibývá i ubývá pojmů, ale člověk do jisté míry zůstává týmž, který slyší, vidí, cítí, touží, odvrhuje, zamítá, připouští a ani nepozoruje, že musí slyšet, vidět, cítit, chť nebo nechť. A toto nepozorovatelné nitro jedince vytváří nitro celé lidské společnosti, v níž se obdobně ukazují jevy, které společnost nezamýšlí, a přece se dostaví.

Jako v lidském jedinci vznikají problematická ohrožení lidského organismu, jeho zdraví a samotného života, vznikají obdobná ohrožení i v těle lidské společnosti. Šťastný jedinec zakládá šťastné manželství a rodinu a vytváří se šťastná celá lidská společnost. Je-li napadena zhoubnou chorobou buňka lidské společnosti, manželství a rodina, pak je ohrožena celá společnost. Z toho nutno vyvodit, že chceme-li mluvit o šťastné společnosti, musíme udržovat zdraví základny v manželství a rodině.

Ohrožená manželství a rodiny varují. Volají k zamyšlení nad vysokými čísly rozvodovosti manželství a rozcháranosti rodin s důsledky chuligánství a dalšími nezdravými a palčivými jevy současnosti, rekrutujícími se právě z takovýchto napadených buněk lidské společnosti. Volají k energickým krokům a opatřením, která se již léta promýšlejí.

Manželství je stav, instituce a nikoliv zaopatřovací společenství, manželství je instituce přirozeného, jemu

vlastního práva zplodit dítě, nikoliv společenstvím k holdování pohlavních vášní. Manželská práva jsou důstojná, odpovídající lidské důstojnosti a tkví v samotné lidské přirozenosti. Člověk si svou přirozenost nedal, ani manželství nevymyslel, obojí prýší z darování. Z toho hlediska pak musíme přiznat, že lidská přirozenost k manželství má normy, které se vymykají jakémukoliv lidskému zákonu. Lidstvo může svými ustanoveními tyto normy jen respektovat, dodržovat a napomáhat, aby byly respektovány a dodržovány. Lidská ustanovení zasahují a rozhodují o manželství jen potud, pokud realizují přirozené normy. V právu každého člověka je dobrovolně se pro manželství rozhodnout, nemůže být k němu ani donucen ani mu v uzavření nemůže být zabráněno. Manželství je však základem rodiny a lidské společnosti, a proto manželství z tohoto hlediska musí být pro společnost prospěšné, musí být společenským dobrem, aby se stalo součástí nejvyššího úsilí a touhy dosáhnout nejvyššího dobra společnosti, pozemského blaha. Z toho hlediska pak společnost musí mít zájem na tom, aby byla uzavírána dobrá manželství dobrými jedinci, tj. jedinci, vyhovujícími podmínkám dobrého manželství. Společnost proto má právo zasáhnout tehdy, kdy se vyskytnou okolnosti, které by nebyly zárukou vzniku dobrého manželství a dobré rodiny. Takové okolnosti jsou např. fyzická nebo duševní nezralost. Zde stojíme u jednoho z mnoha varovných hlasů. Tryskový vzlet vědy a techniky nikterak nemění přirozený růst lidského organismu. Rozmach vědy a techniky obohacuje sice ducha, ale dospělost nedospělým neurychluje.

Tempo pojmového pokroku daleko předbíhá pozvolný přirozený vývoj, růst a zrání fyziologické. Předpubertální a pubertální věk je chaotický věk a nemůže mu přinést plnou harmonii, žádné urychlené poučování o lidském zárodku, o kopulaci apod. Psychologické je, že tento chaotický věk, zavalený pojmy, které se řadí k jeho věkové chorobě, poučení většinou zneužívá než aby ho chápal jako pomocného prostředku k urychlení harmonie mezi bouří těla a chaosem mysli. A dále je psychologické, že nechápané pojmy, dynamika nerozváženého mládí je podnícena k co nejrychlejšímu příležitostnému realizování získaných pouček. Domnívám se, že ať cvičebnice somatologické či přednášky v tomto zorném poli tropí více škody než užítu. Vedou k nerozváženosti, k stykům dětských těl, k stykům předmanželským a konečně k uzavírání manželství předčasně a tím také k brzkým rozvodům. Opět jedno volání a varování, nečinit z dětí somatologické znalce a pak dětské manžele a rodiče.

Manželství je institucí netoliko práv, ale i povinností, odpovědností. Chť ať uživatel práv předbíhá daleko chťeni a plnění povinností, a v tom je přirozený rozpor pojmu manželství.

Každý člověk má právo manželství uzavřít jen tehdy, splňuje-li přirozené podmínky a totéž platí i o založení rodiny. Věk plné zralosti tělesné i duševní, věk schopný nejen manželská práva poznat, pochopit a je převzít, ale i odpovědný v povinnostech, je jistě z podmínek nejzákladnějších vedle samozřejmého předpokladu tělesného i duševního zdraví. S těmito podmínkami souvisí i další volání po dobré přípravě k manželství a rodičovství, poučení pravdivé jak o kladech, radostech, právech, tak o překážkách, obtížích a povinnostech manželských a rodičovských. Řadí se tu i podmínky prozkoumání vztahu k dětem, předpokladech schopnosti vychovatelských, být připraven a schopen vytvářet radostné momenty, ale stejně být připraven a schopen překoná-

vat i momenty neradostné, obtížné, být schopen dělit se o radost i starost, umět poslouchat jako poroučet, dávat jak brát. To všechno jsou nutné předpoklady k založení šťastného manželství a rodiny, trvalého společenství muže a ženy i dětí.

Manželé a rodiče rostou z dětí, jimž lidská společnost připravuje stále pohádkovější prostředí, ale nevrací se společnosti dorůstající mládež s vděčným postojem. Není tu místo k zamyšlení, proč se asi tak děje? Není to snad v tom, že společnost příliš předčasně děti staví do řad dospělých, že jim dětství zkracuje např. již zmíněným předčasným poučováním, dále i požadavky věku neodpovídajícími.

Velmi varovným signálem jsou statistická čísla rozvodů. Veřejná slavnostní atmosféra uzavírání manželství, kdy společnost bere účast na radosti i z toho hlediska, že vznikla nová základna lidské společnosti, se velmi zhusta končí poměrně brzy tragickými neshodami, soudními řízeními a rozpadem manželství zákonem rozvozem. Utrpení dětí v rodině svářících se manželů, v dušivém prostředí někdy i uměle vyvolaném a udržovaném, v období rozvodového řízení i po rozchodu rodičů je nepopsatelné. Bylo by to samostatné obsáhlé dílo, vyprávět ze zkušeností důsledky rozchodu rodičů na dětech, aniž bychom chtěli nějak zveličovat celou tragiku.

Co bývá příčinou rozvodových řízení? Zmíněný chaotický věk teprve tělesného i duševního zrání a dozrávání, v němž se manželství uzavírá a rodina zakládá, nepřipravenost odpovědným poučením, nekritickým sebe-přeceněním schopností a předpokladů mladíka a dívky manželství uzavírajících a rodinu zakládajících a kritický omyl jejich a někdy i jejich rodičů, že za každou cenu musí manželství uzavřít. Již jsme řekli, že manželství je stav, instituce, ale není tento stav pro každého, nemá-li k němu předpoklady.

Předčasně, ukvapeně a neuvážené uzavírání manželství považují za základní příčinu nejčastějšího rozvodového momentu manželskou nevěrou, kterou společnost ponechává téměř beztrestnou. Rozvod si od zákona vynucují manželé sami. Ovšem vědomí poměrně lehce rozvodu dosáhnout chystanému rozchodu manželů a popřípadě rodičů napomáhá. Dosavadní opatření v průběhu rozvo-

dového řízení je pozdní, které nebývá úspěšným lékem pro obnovení a zpevnění manželského soužití. Vědomí možnosti rozvodu, který je přichystán manželskou nevěrou, a to nepostiženou, a který může být libovolně násoben, mělo by být provázáno těžkými podmínkami jak rozvodového řízení, tak stavu rozvedenosti a zejména pak možnosti uzavření manželství nového. Společnost má právo chránit své zdraví ve zdravých buňkách své existence v manželství a rodinách. Společnost ve svém právu může vytvořit podmínky a prostředky k ochraně trvání manželství uzavřených a zejména těch, které založily rodinu.

Postihování manželské nevěry, kterou se porušuje rovné vlastnické právo manželů navzájem, které jim zákon při uzavírání manželství potvrdil, veřejně a slavnostně prohlásil, jistě by bylo velkým ochranným prostředkem manželství a rodiny, stejně jako zpřísnění podmínek rozvodu.

Je psychologicky přirozené, že se člověk brání proti hrozbícímu zlu, že se snaží hrozbící obtíže odstranit, jim se vyhnout, jim zabránit; blíží-li se neodvratně, připravuje se, jak by je překonal a dostaví-li se, pak s nimi urputně zápasí a je přemáhá. Každá lidská obtíž je překonatelná a ani v manželství nejde o jiné obtíže než lidské, a proto překonatelné. Slaboství manželů v překonávání vyvstálých nesnází mělo by posílit zákonné opatření, aby nemohli se vzdát boje a vítězství v setrávání manželského soužití, aby nemohli prchnout lehkým zařízením rozvodového řízení, beztestně dopouštět se nevěry a poškozovat rodinu a pak i celou společnost.

Dalo by se předpokládat, že dítě je zpevněním věrnosti a lásky manželské, ale mnohdy se ukáže dítě jako obtíž, překážkou manželů. Stává se tak u těch manželů, kteří chápou manželství jen jako instituci práv, a to především práva kopulačního a zapomínají na souvztažný moment povinnosti. Manželství a rodina skýtají mnohou slast a radost vzájemnou a společnou, která musí zaujmout místo dřívějších forem společenských radostí, které si mohou dovolit svobodní či bezdětní. Je to jedna z mnohých forem břemen manželství a rodiny, forma sebe-kázně, sebezáporu, odříkání, ale břemena a sebezápor jistě manželskými a rodinnými radostmi dostatečně vyvážené.

ThDr. Jaroslav Michal

K DĚJINÁM KŘESŤANSKÉHO OLTÁŘE

I.

1. Od 16. století, kdy se reformační mluvčí obracejí proti tradičnímu dvojímu charakteru Eucharistie (oběť a svátost), a proto upírají křesťanskému oltáři charakter obětiště, počíná se věnovat oltáři kromě dosavadních hledisek (praktických, církevně právních, symbolických) zájem i z hlediska dějinného vývoje. Ostatně i komplexní směrnice, obírající se oltářem (vztahují se na oltář, jeho pořízování a vybavení) jsou známy až z konce 16. století, kdy sv. Karel Boromejský vydává proslulou „Instructio fabricae ecclesiae“, jež vzešla ze třetí milánské provinciální synody roku 1573. Přestože Instrukce neměla všeobecnou závaznost, působí podnětně i mimo hranice mateřské diecéze. Tak „Ornatus ecclesiasticus“ řezenského generálního vikáře Myllera (vydán v Mnichově roku 1591 latinsky i německy) jest pouhou adaptací této Instrukce pro německé poměry. Stejně i předpisy pražské synody z roku 1605 o zařízení kostela a zvláště oltáře se v podstatě opírají o Instrukci. Zvláštního významu dosáhla Instrukce tím, že z ní Gavanti přejal do svého díla „Thesaurus sacrarum rituum“ (poprvé vyšlo v Miláně roku 1628) stěžejní směrnice, týkající se oltáře.

Autoři četných liturgických publikací, usilujících o dějinný pohled na oltář, všimají si spíše jednotlivých momentů oltáře a téměř do poloviny 19. stol. se nepokoušejí o soustavné zpracování jeho dějin. Roku 1838 uveřejnili v Norimberku K. Heidelhoff a G. Neumann nepřehlednou studii „Der christliche Altar, archäologisch und artistisch dargestellt“. Ucelenější pohled

na oltář z tohoto hlediska podává práce Fr. Laiba a Fr. Jos. Schwarze „Studien über die Geschichte des christlichen Altars“ (Stuttgart 1857), dělící vývoj křesťanského oltáře do tří období. Přínosem jest však až „Der christliche Altar und sein Schmuck, archäologisch und liturgisch dargestellt“ (Regensburg 1871), jejímž autorem je A. Schmid. Autor člení dějiny křesťanského oltáře od nejstarších dob až do současnosti do šesti vývojových období.

Schmidova práce byla koncem 20tých let tohoto století přepracována O. Doeringem a L. Bauerem a vyšla v Paderbornu 1928 pod názvem „Der christliche Altar, sein Schmuck und seine Ausstattung“.

Velkoryse koncipované dílo G. Rohaultse - de Fleury „La messe, Paříž 1883 a n., všimá si v I. svazku oltáře, ve II. oltářního sepulkra, v V. portatilu. Dílo je pokladnicí materiálů pro dějiny oltáře do 14. stol.; k jeho přednostem patří rozsáhlý ilustrační doprovod (četné kresby a náčrty, pořízené autorem).

Oltářem předkonstantinského období se obírá „Mensa u. Confessio“ (München 1906), dílo Fr. Wielanda, jež se stalo předmětem trapné kontraverze, takže se roku 1911 dostalo na index. Jako pokračování této studie vydal autor roku 1912 v Lipsku „Altar u. Altargrab der christl. Kirchen im 4. Jahrhundert“.

Roku 1903—4 byla v Zeitschrift für christliche Kunst, roč. 16—17, otištěna studie P. Bedy Kleinschmidta „Der mittelalterliche Tragaaltar“, jež jest dosud považována za nejobsáhlejší i nejkvalitnější z toho, co bylo napsáno o přenosném oltáři (portatile).

Nepřekonaná zůstává rovněž dvoudílná monografie J. Brauna „Der christliche Altar in seiner geschichtlichen Entwicklung“, München 1924. Vedle textu, sledujícího v nebyvalé šíři a úplnosti dějiny oltáře i jeho vybavení zhruba do 14. stol. (pro další staletí, zvláště od renesance se autor vzdává pro nezvladatelnost materiálů — „lesy oltářů“ — soustavného a všestranného sledování vývoje oltáře), uvádí asi 800 reprodukcí, převážně unikátů, jež přerůstají rámec obvyklého reprodukčního doprovodu a vytvářejí jakési „dějiny oltáře v obrazech“. Jestliže Schmid a po něm i Doering nanášejí na horizont každého vývojového období skutečnosti, týkající se samotného oltáře i jeho doplňků, věnuje Braun I. díl výlučně dějinám oltáře (mensa, stipes, sepulkrum), zatímco doprovodné jeho části odkazuje do druhého dílu. Důraz je položen na altare fixum, jež představuje normální typ křesťanského oltáře, i když není opomenuto ani altare portatile, ani altare quasi - fixum a pozornost jest věnována i průzkumu historie svěcení oltáře. (Dějiny křesťanského oltáře jsou převážně dějinami západokřesťan. oltáře. Pro vypsání dějin oltáře ve vých. ritech chybí uspokojivý pramenný materiál. Dějinami oltáře u luteránů se zabývá H. Eggert v hesle Altar a Altarretabel in d. protestant. Kirche v „Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte“, herausgegeben von O. Schmitt, Stuttgart 1937. Luterští autoři s oblibou upozorňují na tzv. Kanzelaltar (oltář kombinovaný s kazatelnou někdy i s varhanami) jako na luterské specifikum — srovn. také G. Stuhlfauth, Der christl. Kirchenbau des Abendlandes, Berlin 1924.

2. NÁZVY OLTÁŘE.

A. Písmo svaté:

Vulgata uvádí tři názvy pro oltář: altare — ara — mensa.

Název altare se vztahuje téměř vždy na oltář, zasvěcený pravému Bohu. Pohanské oltáře jsou skoro vždy označovány jako ara. Toto rozlišení je obvyklé jak ve St. z., tak i v N. z. (I. Mach., 1, 57, uvádí současně oba výrazy a staví je do názorného protikladu.).

V Novém zákoně jest názvu ara použito pouze jedenkrát, a to v Pavlově řeči k Athénánům (Act 17, 23). Altare jako označení křesťanského oltáře přichází v N. z. v listu k Židům (13, 10), ovšem za předpokladu, že zde oltář znamená liturgický předmět a nikoliv metaforicky Krista Ukřižovaného nebo kříž. Výrazem mensa (ve smyslu liturgického předmětu) je ve St. z. označován „stůl chlebu překladných“. Ve významu oltáře je ho použito např. Ez. 41, 22.

„Mensa“ ve významu pohanského oltáře použil sv. Pavel v I. Cor 10, 21; Pavel však používá téhož výrazu (mensa) i pro označení eucharistického stolu.

Rozlišení v řeckém textu je sice méně důsledné, přesto však obvykle bývá užito výrazu THY odpovídající altare, který — jak se zdá — byl přímo vytvořen pro potřeby Septuaginty.

B. U Římanů a Řeků:

Obvyklé označení oltáře u Římanů bylo „ara“, kdežto „altare“ používali Řidčeji. V mnohých případech může altare znamenat část celého oltáře (snad horní část oltáře). U klasických autorů se vyskytuje pouze plurálová forma (altaria); singulárová (altare) je doložena až u Petrinia.

„Mensy“ se užívalo v pohanských chrámech buď k umístění obětního náčiní, nebo se na ni kladly obětiny, jež byly božstvům toliko zasvěcovány, jako víno, obilí, květiny. V tomto použití nabývá charakteru oltáře, zatímco v prvním případě má pouze funkci stolu.

U řeckých autorů je oltář obvykle označován BO. Výrazu TRA, odpovídajícímu latinskému slovu „mensa“, se málo používá. THY pro označení pohanského oltáře Řekové neznají. Používá ho jedině Philo, který výraz jistě přejal ze Septuaginty.

C. U Otců:

I když východní Otcové užívají všech tří biblických označení pro oltář, přece nejsou u nich všechna stejně obvyklá; zvláště v nejstarším křesťanském období byla patrna tendence vystříhat se používání BO pro označení křesťanského oltáře.

Proto BO jako výraz pro křesťanský oltář přichází velmi zřídka. (Např. u Origena, který vyprovokován Celsovým výpadem, jako by totiž křesťané neměli oltářů (BO), vypůjčuje si toto označení, běžné pro pohanský oltář, aby jím označil duši nebo nitro spravedlivcov.)

Rozdíl mezi BO a THY názorně vystihl sv. Jan Zlatoustý: „Toužíš-li po krvi, pak nezbarvuj do ruda pohanské oltáře (BO), tak praví Kristus, krví nerozumných zvířat. Učíš však tak na mém vlastním oltáři (THY), mou vlastní krvi.“

[Nebo ve spise „Contra Iudaeos et Gentiles“ líčí vítězství křesťanství nad pohanstvím: Celý svět se v krátké době naplnil křesťanskými kostely. Pohanské chrámy a oltáře (BO) i modly jsou zničeny a všude jsou budovány křesťanské oltáře (THY). Na území Římanů, Peršanů, Maurů, Skýthů, Indů, ba i na území ležících dosud mimo zemský okresek. Neboť i Britské ostrovy zachvátila síla Slova, takže jsou tam budovány křesťanské oltáře (THY). Rovněž spisy sv. Řehoře Naz. poskytují četné doklady, např. z II. řeči proti Juliánovi: „Jestliže je (Juliána a jemu podobné) vytrhne Bůh ze všech útrap, pak jistě poskvrní hanebnou krví obětovaných zvířat oltáře, nazvané takto (THY) právě pro nejčistší a nekrvavou obět, a způsobil navíc posvátným místům potupu tím, že tam postaví své bezbožecké oltáře (BO).“]

Výrazy THY a TRA jsou používány podle toho, zda autor chce vyjádřit spíše obětní charakter Eucharistie, nebo její svátostný ráz. TRA označující eucharistický stůl bývá spojován s epitetem, a to zvláště tehdy, není-li z kontextu jasný význam TRA jako liturgického předmětu, odlišného od profánního stolu. Sv. Jan Zlat., ale i jiní starokřesťanští spisovatelé, označují velmi často oltář za „svatý stůl“. Jiná epiteta blíže určující TRA: nedotknutelný stůl, tajemný stůl, tajuplný a božský stůl, ctihodný stůl, mystický a duchovní stůl, hrůzný, hrůzunahánějící stůl, Božský, svatý, liturgický stůl. Otcové s dostatek naznačují, že označení THY a TRA nejsou věcně odlišná, ale toliko různá označení pro stejný liturgický předmět.

[Dokud oltář není posvěcen a převzat v liturgické užívání, je zcela obyčejným kamenem. Pak se však stává svatým stolem (TRA), neposkvrněným oltářem“ (THY), prohlašuje sv. Řehoř Naz.

Podobně se vyjadřuje i Pseudo Atanáš: Pán ve svém utrpení poslal apoštoly k pohanům, kteří Boha neznali, když jim předtím rozprostřel stůl, tj. svatý oltář, a na něm nabídl nebeský a neplesnivější chléb.]

Latínští církevní spisovatelé používají pro označení oltáře právě výrazu, který se v klasické latině méně užíval, totiž „altare“. Tak tomu bylo nejen u Otců prvních staletí, ale též v dalších obdobích, kdy výraz ara po ukončení pohanských obětí ztratil svůj pohoršlivý a různé vyvolávající charakter. Výrazu ara se pro označení křesťanského oltáře snažili vyvarovat starší, latinsky píšící církevní autoři, a to ze stejných důvodů jako východní Otcové výrazu BO, i když s menší úzkostlivostí. Soustavně označují výrazem ara pohanské oltáře, když je staví do protikladu k oltáři užívanému v křesťanském kultu: „Delubra et aras non habemus“ (Minucius Felix).

Naproti tomu označení ara ve smyslu křesťanského oltáře používá Tertulián „... si ad aram Dei steteris“; sv. Augustin „... non aram fecimus Stephano sed de reliquiis St. Stephani aram Deo“; sv. Maximus Tur.: „Recte ergo sub ara martyres collocantur, quia super aram Christus imponitur“. Z jiných spojení: ara salutis, ara sancta Domini, ara Dei. Ara výjimečně znamenala část

oltáře (oltářní desku), zatímco altare platí pro označení celého oltáře. Nebo jinde ara označuje oltář a altare pak prostor, obklopující oltář-oltářště. Výraz „altare“ bývá používán na rozdíl od klasické latiny téměř vždy v singuláru. Jako vedlejší tvary se vyskytují u křesťanských autorů „altar“ a zvláště „altarium“. Tento výraz (altarium) přichází velmi často ve spisech galských autorů. Zkrácená forma „altar“ je použita pouze v básních. „Altarium“ má také někdy význam celého oltářního prostoru. Řehoř Tour. uvádí, že „altarium baziliky sv. Martina v Toursu má 32 oken“. Výrazu „mensa“ se na Západě tak často nepoužívalo jako u řeckých autorů TRA. Podobně i v latině bývá výraz mensa často spojován s mnoha epitety: Mensa Dominica, mensa magna, mensa divina, mensa Dei, mensa mystica, mensa venerabilis, mensa caelestis. Mensa ve specifickém významu jako část oltáře — oltářní deska — přichází až v 6. stol. v encyklice papeže Vigilia. [Když se ho chtěli zmocnit pochopové v bazilice sv. Petra v Cařihradě, chopil se papež oltáře tak křečovitě, že se tento bezmála převrhl a deska (mensa) mohla spadnout na Vigilia.] Někdy bývá výrazem mensa označován přenosný oltář.

V pokarolinském období používají západní autoři pro označení oltáře výrazů:

1. „altare“ i „altarium“ (altarium se po 13. stol. nepoužívá).
2. „Mensa“ pro označení celého oltáře se užívá jen tehdy, má-li se zdůraznit jeho charakter jako místa liturgické hostiny. Naproti tomu mensa dostala specifický význam, a jest ji označována oltářní deska v protikladu k jejímu nosiči, nazývanému stipes nebo titulus.
3. Označení „ara“ bývá v této době zřídka používáno jako označení křesťanského oltáře. Výrazu ara se užívá tehdy ve významu oltářní desky. [Sv. Benedikt z Aniane (r. 821) umístil na jednom oltáři tři desky „in uno altari 3 aras“.] Ve druhé polovině středověku přešlo toto označení na altare portatile a zvláště ve Španělsku bylo pro přenosný oltář běžné (někdy „arula“).

D. Zvláštní názvy oltáře.

Některé oltáře byly označovány výraznými názvy, aby se odlišily od jiných: Oltář označovaný jako „hlavní“ měl ve středověku různé názvy: Altare senius (zdůrazňuje přednostní postavení hlavního oltáře); alt. principale [princeps et altare maius]. Označení alt. summum, anebo alt. primum jsou zřídka kdy používána.

Alt. capitaneum (praecipuum, principale) — jde o hlavní oltář, od něhož nutno odlišovat altare capitis in capite — oltář na vrcholu chóru. (im Scheitel des Chores). Alt. cardinale (= principale); alt. dominicale (dominicum) býval oltář, zasvěcený původně Trojici nebo Vykupiteli, později každý hlavní oltář. Název alt. dominicum odpovídá německému označení „Vronaltar“ (nebo Fronaltar). Alt. magistrum naznačuje, že hlavní oltář má přednost před ostatními. Název přežívá ve francouzském „maitre autel“; authenticus (= auctoritate plenus, mobilis); alt. titularium [jde o oltář, zasvěcený patronu kostela]. Alt. matutinale je častý název pro oltář umístěný v chóru. Býval převážně instalován v klášterních a kolegiálních chrámech pro celebrace mší, které navazovaly na recitaci matutina. Někdy býval umístěn před hlavním oltářem, jindy za ním v apsidě (alt. capitis, in capite, někdy alt. de Retro). V protikladu k alt. maius se nazývá často alt. minus. [Alt. minus bývalo vyznačeno pro „vedlejší“ oltář]. Zvyk označovat oltáře jménem světece či světců, k jejichž počtě byly zřízeny, je velmi starý a jistě vznikl v době, kdy byly vedle jediného oltáře v kostele budovány i další oltáře, takže je bylo nutno odlišit. Nejvýhodnější bylo označit oltář jménem světece, jemuž byl zasvěcen (titulus). Do sepulkra bývaly obyčejně vkládány relikvie oltářního patrona. V dřívějších dobách, kdy nebylo zvykem stavět více oltářů v kostelích, byl jen tehdy označen oltář světcovým jménem, když

byl zbudován přímo nad jeho tělem nebo pořízen jako memoria na místě jeho mučednictví. Zvláštního významu nabyl ve středověkých klášterních a kolegiálních chrámech oltář sv. Kříže (Alt. s. Crucis). S oblibou býval používán při bohoslužbách pro farníky, příslušející ke klášteru, nebo kolegiát. chrámu. Pro to bývá nazýván „altare laicorum“, nebo „parochiale“, někdy i „plebanis“. Až ve vrcholném středověku se stalo zvykem nazývat oltář jménem jeho zakladatele; zvláště cechy usilovaly o to, aby oltář, zbudovaný k počtě jejich cechovního patrona, nesl označení cechu. Označení altare privilegium pochází až z 15. stol.

Nutno dodat, že oltáře označujeme jako altaria fixa (immobilia), nebo altaria portabilia (mobilia).

E. Názvy přenosného oltáře.

Přenosný oltář byl označován ve středověku: tabula, lapis, mensa, ara, altare, superaltare. Nejstarším označením přenosného oltáře je tabula a bývá nejednou spojováno s epitety jako: sacrata, consecrata, itineraria, portabilis, fabrefacta nebo tabula altaris. Jako nejstarší doklad, označující výrazem tabula liturgický předmět, oltář, je znám dopis tří galských biskupů (Licinia, Eustachia a Melania), adresovaný britským kněžím Louvacovi a Catihernovi. Dokument pochází ze 6. stol. Biskupové v něm píší, že nemají pochyb o svěcení tabulae, které používali tyto britští misionáři v Bretagni; kárají je však za to, že vnášejí do liturgie nešvary, zvláště, že dovolují ženám, označeným jako „conhospitae“, vysluhovat Krví Páně při mši sv. Ve středověku bylo pro portatle používáno někdy i všeobecného označení altare; někdy byl výraz doplňován atributy jako gestatorium, levaticum, mobile, portatile, itinerarium nebo viaticum. Od 12. stol. jest značně rozšířen přívlastek portatile (portabile). Altare portatile se stalo oficiálním označením pro liturgický předmět v korespondenci papežské kanceláře. C. I. C. užívá pro přenosný oltář také označení petra sacra podle italského „pietra sacra“. Rubricae generales římského misálu (tit. XX.) používají „ara“, což je tradičním španělským označením.

3. Pevný, přenosný a zdánlivě pevný oltář.

Oltář může být buď pevně stojící, stabilní, pevný (altare fixum, immobile), nebo přenosný (altare portatile, mobile), anebo altare quasi-fixum, zdánlivě pevný. Altare fixum se liší od altare portatile předně tím, že se skládá ze dvou celků navzájem pevně spojených, vytvářejících jednotu [oltář jako celek]; tvoří jej oltářní deska (mensa) a nosič (stipes). Naproti tomu přenosný oltář je tvořen jedinou deskou. Dále se oba oltářní typy liší rozměry. Konečně altare fixum je umístěno stále na stejném místě, zatímco altare portatile může být snadno přemisťováno. Středověk používal dvou druhů portatillí. První odpovídal dnes běžně používanému přenosnému oltáři. Druhý napodoboval altare fixum a skládal se z podložky, povětšinou dřevěné, a z olt. kamene, který nejednou sloužil i za uzávěr sepulkra, uloženého v dřevěném podstavci. Kámen a podložka vytvářely obdobnou jednotu jako mensa a stipes u alt. fixum. Označením „altare quasi-fixum“ rozumíme buď dosud neposvěcené altare fixum, nebo oltář, který nemůže být posvěcen (není consecrabile; musí proto být do takového oltáře zapuštěno altare portatile, aby byl uzpůsoben pro konání mešní oběti.

[Synodální dekret Hynkmara z Remeše z r. 857 dokládá, že již v 9. stol. byly neposvěcené oltáře opatřovány portatilem. První kánon dublinský synody z r. 1186 dovoluje v kaplich a oratoriích sice zřizovat dřevěné oltáře, ale jen v případě, nelze-li pořídit kamenné. Do dřevěných oltářů musí být nahore zasazen biskupem konsekrovaný oltářní kámen. Jde však jen o výpomoc pro kaple a oratoře. Naproti tomu ve farních a klášterních kostelích se vyžadují výhradně altaria fixa]. Pevný oltář, altare fixum — je vlastní, normální oltář, kdežto oba zbývající typy jsou pouhou jeho náhražkou. (Pokračování) P. Dušan Řezanina

LITURGICKÁ PŘÍPRAVA SLOVA

3. POSTNÍ NEDELE

Provázíme dnes v duchu katechumeny k jejich veřejným zkouškám. Mají přesvědčit církevní obec o své duchovní i mravní zralosti. Jako novokřtěncům i nám platí slova sv. apoštola Pavla křesťanům v Efesu (5, 1—9): „Bratři, berte si Boha za vzor, když jste jeho milované děti a vaše jednání ať je plné lásky.“ Zejména z našeho čistého života a dobročinnosti — které jsou opakem nečistoty a lakomství — ať vidí každý, jaký duch nás ovládá. Vždyť nečistota a lakomnost nejsou jenom naší vlastní hancou; poškozují i bližního. Jako novokřtěncům, platí i nám výzva: „Byli jste kdysi ovšem ve tmě, ale teď se vám dostalo světla z křesťanské nauky.“ Světlo a tma, pravda a blud, svatost a vina, Bůh i ďábel — to jsou protivy, mezi nimiž se máme rozhodovat. Proto obrácíme s důvěrou své oči k Pánu, aby on sám byl naší silou. S jeho pomocí přemůžeme i sílu ďábelského útoku.

Evangelium: Luk 11, 14—26: „V tom čase Ježíš vyháněl zlého ducha z člověka, který byl němý.“ Lidské ohledy často svazují i náš jazyk, že se neodvažujeme prohlásit se za křesťany, ani hájit Pána Ježíše a jeho sv. církev. Horší je však němota, která zavírá ústa křesťana, aby nevyzval svoje hříchy ve sv. zpovědi. Ďábel je mocný pán a bdí nad vším, čím by mohla milost Boží vniknout do srdce jeho otrocka. Ale Kristus Pán je silnější a všechnu svou milost dává srdci zkroušenému a pokornému. Oltář a jeho poklady jsou živým dokladem lásky Spasitelovy. „Vrabc se našel domov a hrdlička hnízdo, kam uložila svá mláďata. Já pak oltáře tvé, Pane zástupů, můj králi a můj Bože. Blaze těm, kdo přebývají ve tvém domě: bez přestání tě smejí chválit!“ (Žalm 83, 4—5).

Václav Zemek

4. POSTNÍ NEDELE

Na chvíli zmlkají vážné tóny postu a jako o třetí neděli adventu, plně toužebně radosti, „že Pán blízko jest“, radujeme se dnes, že jest blízko naše vykoupění. Katechumenům se přiblížil den sv. křtu a nám den křestní obnovy i našeho znovuzrození s Kristem. Radostí bylo novokřtěncům stát se dětmi církve sv., radostí je i pro nás patřit k církvi, která jest naší matkou. „Naše matka není otrokyně, nýbrž svobodná. To je ta svoboda, ke které nás Kristus osvobodil.“ (Epištola sv. Pavla galatským křesťanům 4, 22—31.) Celý Starý zákon toužil po zákonu lásky. My jsme jej dostali darem již tím, že jsme se stali dětmi církve sv. Musíme si tedy vážit jí tak, jako vděčně děti si váží odkazu rodičů. Jen v ní a s ní nalézáme Krista, který pro nás při mši sv. znovu obnovuje lásku, kterou ukázal zástupům na poušti.

Evangelium: Jan 6, 1—15: „Ježíš vzal chleby, vykonal děkovnou modlitbu a rozdával sedícím; stejně dostali i z ryb, kolik si kdo přál.“ Kdysi na Hoře pokušení žádal satan, aby Spasitel učinil z kamení chleba. Na místě pustém dnes Syn Boží rozmnožuje chléb, Boží dar jako předobraz největšího Božího daru — Nejsv. Svátosti oltářní. Není živ člověk jenom chlebem. I duše hladová. I duši je třeba nasýtit! Spolu s rozmnoženými chleby podává Kristus Pán zástupům i rozmnožené ryby. Obraz ryby byl mezi prvními křesťany poznávacím znamením a vyznáním víry v Ježíše Krista, Syna Božího, Spasitele. Když jej budeme přijímat, bude bezpečná pout naše k nebeskému Jeruzalému ve společenství Krista, Krále našeho. Před zástupem, který jen hmotářsky smýšlel o království Božím, se Kristus Pán ukryl. Ale králem našeho srdce chce být a do něho chce stále sestupovat jako náš duchovní pokrm. Po sv. přijímání prosíme proto s celou vroucností — „ať s upřímnou úctou zacházíme s těmi svatými dary, kterými se ustavičně sytíme, a vždy ať je přijímáme s myslí věřící.“

Václav Zemek

DOBA UTRPENÍ NAŠEHO PÁNA JEŽÍŠE KRISTA

5. postní neděle „Smrtná“

Dnešní neděle už vcházíme do vlastního utrpení nebo umučení Páně. Proto nám dnešní evangelium mluví o

tom, jak nedlouho před Ukřižováním se židé pokusili Krista kamenovat.

Byli jsme zvyklí říkat „zlí židé“ Krista Pána umučili. Tak jsme to pocítovali už v dětství a tak jsme při tom zůstali.

Nyní však — po koncilu — nám církev říká, abychom to už nedělali. Proč? Z politiky a taktiky, abychom proti sobě nepoštvali svět? Ne. Za tím je daleko víc.

Podívejte se, můžeme si to dnes objasnit velmi snadno. Dlouho, po staletí bylo v církvi svaté všechno stále stejné. Mše svatá byla stejná — ostatně to byla věc pana faráře nebo kněze a vy jste si při tom zazpívali své oblíbené písničky nebo se modlili růženec, křest byl stejný, pohřeb byl stejný — zkrátka, kdo do kostela chodil, znal už všechno nazpaměť a mohl předem říct, co bude následovat.

A najednou — po koncilu — pořád se vymýšlí něco nového, stále novoty a jaké! Je po růženečkách při mši sv., je po oblíbených písničkách, dokonce většinu obrazů, sošek a ozdob, které někdo koupil a věnoval kostelu, chtějí z kostela vyházet pod záminkou liturgické obnovy. Mnohé už to přestává bavit. Jsou nespokojeni, reptají, stěžují si, nařikají a čekají, kdy se konečně objeví někdo rozumný a řekne: Už dost, necháme toho a všechno zůstane při starém.

Vidíte, zrovna tak to asi vypadalo ve Svaté zemi a v Jeruzalémě za dob Krista Pána. Starozákonní židé také měli všechno už po staletí stejné a byli na to pěkně zvyklí. Byli zvyklí na to, že se jim stále zdůrazňovalo, že je jen jeden Bůh, byli zvyklí na své posty, na své oběti, na svá očistování, zkrátka na všechno.

A najednou jim nějaký Ježíš z Nazareta do toho začne mluvit, to se mu nelíbí a to mu nevyhovuje a to chce mít jinak, to opravuje a o tom zase prohlásí, že to už nebude. Myslíte, že to museli být nějakí „zlí“ lidé, nějakí zločinci, kterým se to nelíbilo? Ne. Naopak. To byli právě ti zbožní, kteří na Krista Pána nakonec vykřikli: My to máme všechno od Mojžíše a od proroků, ti to všechno schválili a ustanovili a doposud to bylo dobré. Kdo tedy vlastně jsi, že se ti toho tolik nelíbí a že chceš mít jinak? A když Kristus řekl jasně: Já jsem Syn Boží — víc než Mojžíš a proroci, místo aby padli na kolena, chápali se kamení a chtěli ho ve zlosti na místě zabít.

Tak vidíte, jak může dopadnout i zbožný člověk. A podobně bychom mohli dopadnout v dnešní době i my.

Celou liturgickou obnovu, všechny ty dnešní změny v kostele a v církvi — to chce tentýž Ježíš Kristus, Syn Boží v církvi dál žijící.

On ví, že to všechno, čeho se nechceme vzdát, bylo kdysi dobré a proto to bylo zavedeno a proto to tak dlouho vydrželo. Ale Kristus také ví, že my dnes stojíme na prahu nového věku, který nazýváme atomový a kdy už všechno to staré musí být nahrazeno něčím, co bude zase pro ty příští věky.

My vlastně dnes stojíme na podobné křižovatce, jako ti Kristovi současníci. A podobně jako oni, buď pochopíme, jako apoštolové, a staneme se jádrem Kristova stáde budoucnosti, anebo se křečovitě chytíme toho starého — a pak se tím vzdáme Krista a staneme se nakonec jeho nepřáteli.

6. postní neděle „Květná“

Dnešní liturgií máme oslavovat Mesiáše, Vykupitele. A máme ho oslavovat dvojím způsobem. Tak jak si jej představovali a jak jej oslavili lidé, a pak tak, jak jej chtěl a jak jej oslavil Bůh.

Židé, Kristovi současníci, si představovali Mesiáše lidsky. Čekali, že se uchopí moci, že založí říši nebo království, že všechny ty, kteří půjdou s ním, povýší a zabezpečí a všechny své a jejich nepřátele že zdeptá a potrestá.

Protože však Kristus Pán nic takového nedělal, byli zmatení a pochybovali o tom, že je slíbeným Mesiášem.

Kristus Pán chtěl těmto lidem pomoci. Chtěl jim vyjít vstříc, chtěl vyhovět jejich představám — a proto sedl na oslátko, proto se dal oslavovat a v slavném průvodu

vjel před svým utrpením do Jeruzaléma a do chrámu, aby ukázal, že je tím očekávaným knížetem nebo králem, ovšem knížetem a králem pokoje.

Lidem se tento Kristův slavný vjezd do Jeruzaléma líbil. S nadšením Krista doprovázeli, s nadšením jásali a zpívali a z nadšení mu házeli palmové ratolesti na cestu.

A stejně tak se tento průvod líbil křesťanům. Už ze začátku 5. století máme ličení očitě svědkyně, španělské abatyše, příbuzné cařihradské císařovny. Líčí tam, jak o Květné neděli opakuji místní křesťané i poutníci celého světa v Jeruzalémě tento palmový průvod Kristův z hory Olivové do Jeruzaléma. A z Jeruzaléma se tento průvod rozšířil do všech míst tak asi, jako lurdský průvod se opakoval a napodoboval i všude jinde.

Ale kromě průvodu máme v dnešní mši sv. i *pašije*. Ty nám ukazují jiného Mesiáše, jiného Vykupitele. Takového, jak si jej představoval Bůh, trpícího, umírajícího a ukřižovaného.

Jak máme tyto dvě představy spojit?

Tak jak je spojil Bůh.

Tu první, představu Vykupitele jako slavného knížete a krále, nám Bůh ukázal a dal částečně i prožít — ale hned také zdůraznil, že je to představa eschatologická. Co to znamená? Znamená to, že je to až poslední cíl, že to nastane až kdysi — pro většinu z nás až v našem posmrtném a věčném životě. Tam budeme skutečně u Krista-Vykupitele oslaveného, tam budeme účastní veškeré té slávy a radosti, po které toužíme.

Zatím jsme k tomu všemu jen na cestě.

A cestou je kříž a křížová cesta, jak nám ji ukazuje Kristus Pán svým vlastním utrpením.

Známe Kristovo utrpení. Připomínáme si je často bolestným růžencem, a teď v postní době jsme si připomínali i pobožností křížové cesty.

Proč tedy ještě teď to čtení pašijí při mši sv.? To má být vyvrcholení našich vzpomínek na Kristovo utrpení. Neboť to je víc než bolestný růženec a víc než pobožnost křížové cesty.

Při bolestném růženci a při pobožnosti křížové cesty jen vzpomínáme na Kristovo utrpení. Připomínáme si tedy něco, co už bylo a co bylo dávno.

Při čtení pašijí si sice také nejprve jen připomínáme minulost. Ale po pašijích mše sv. pokračuje, a mše sv. je obnova a opakování utrpení a smrti Kristovy na kříži. Proto také pašije se mši sv. a ve mši sv. nejsou jen připomínáním Kristova utrpení, nýbrž jeho obnovou a znovuprožíváním.

A ještě něco. Když si připomínáme Kristovo utrpení růžencem nebo pobožností křížové cesty, jsme sice také dojatí, lépe a účinněji litujeme svých hříchů a děláme dobrou předsevzetí.

Ale to jsou jen *naše* úkony, jsou jenom lidské a nedokonalé.

Když ve mši sv. sledujeme pašije, a tak si připomeneme Kristovo utrpení, také se v nás ozvou lítost, soucítí, dobrá předsevzetí a podobně. Zase jsou to všem jen naše, a proto nedokonalé úkony — ale protože jsme je vzbudili ve mši sv. a mše sv. pokračuje, bere tyto naše úkony Kristus Pán do své nejsvětější oběti a posvěcuje a proměňuje je — takže už nejsou jen naše, nýbrž i Jeho.

Zelený čtvrtek

Dnešní den je připomínkou a liturgickou oslavou Poslední večeře Páně. Ale celé večeře Páně, ne jen Eucharistie v tom našem neprávem zúženém slova smyslu.

Při Poslední večeři Kristus Pán nejdříve apoštolům umyl nohy. Proč? „Chápete,“ říká Kristus Pán apoštolům, „co jsem udělal vám? Vy mě nazýváte Místrem a Pánem a to právem, protože to jsem. Jestliže tedy jsem vám já, Pán a Mistr, umyl nohy, máte také vy jeden druhému umývat nohy! Dal jsem vám příklad. Jak jsem udělal já vám, tak máte dělat i vy!“

To je první poučení dnešního dne: máme se mít rádi! První křesťané si toho byli vědomi a plnili to — neboť čeho si nekřesťané na nich všimli, bylo právě toto: „Podívejte se, jak se mají rádi!“

Ti první křesťané slavili mši sv. trochu jinak než my. Každý, kdo mohl, přinášel s sebou na mši sv. obětní dary, totiž chléb a víno. Z toho se vzalo, kolik bylo třeba

ke mši sv. a ostatní se po mši sv. dalo na stoly a všichni zasedli k společné hostině, které říkali hostina lásky. Tak vznikala ta jejich soudržnost a láska.

Ovšem, všechno lidské se může zvrhnout. Už sv. Pavel kárá v listě Korintské, že se při těch hostinách nechovají všichni dobře, ba že se i opíjejí. Proto se od toho upustilo.

Ovšem, bohužel se i hodně vytratilo vědomí, že Eucharistie je také svátostí vzájemné lásky. My, co spolu slavíme mši sv. a my, co spolu přistupujeme ke sv. přijímání, bychom se měli mít tak rádi, že všechny příbuzenské vztahy by měly být slabší. To nám chce právě dnešní den připomenout. Tedy ne, abychom se při mši sv. a při sv. přijímání snažili pohroužit jen každý do sebe a usebrat se tak, abychom ani neviděli, kdo je v kostele s námi a kdo přijímá vedle nás — ale abychom si naopak dobře všimli, kdo je s námi účasten těchto svátostí, abychom k němu cítili a vždycky osvědčovali opravdové bratrství a sesterství.

Tam, kde žijí katolíci roztroušeni mezi jinověrci, najdeme ještě, jak se cítí blízko těm, s nimiž se scházejí na bohoslužbách. Nebo ve městě. Lidé jsou si tam cizější, nezajímají se tak o sebe — proto si spíš zapamatují lidi, s nimiž se vidají v kostele nebo u sv. přijímání a cítí se jim blíže, když je na ulici potkají.

My, kteří se známe i odjinud, se o to také musíme snažit. Jinak nesplníme příkaz Kristův: „Dal jsem vám příklad — abyste dělali i vy, jak jsem učinil já vám“.

Ale dnešní den je i dnem Eucharistie v užším slova smyslu. Vždyť po umývání nohou nám Pán dal mši sv. a sv. přijímání a podmínku k tomu: kněžství.

Jeden protestant, který se zajímal o naši víru, se ptal katolíka, od něhož čerpal informace: A ty skutečně věříš v přítomnost Krista Pána v nejsvětější svátosti oltářní? Katolík samozřejmě odpověděl podle pravdy: Ovšemže věřím! A protestant se na něj zadíval a povídá: To je divné, že při své víře všude jinde déle vydržíš a jsi častěji jinde než v kostele před svatostánkem. Já bych se asi od svatostánku nehnul.

Toto si chceme také uvědomit. Vždyť Zelený čtvrtek je zároveň den, kdy si připomínáme Kristovu opuštěnost na Hoře Olivové. On zápasil se strachem a úzkostí — a apoštolové spali. Tak často spíme i my, necháváme ho samého a opuštěného — jak si ve zjeveních o svém nejsv. Srdci stěžuje — a proto i toto chceme dnes a v budoucnu napravit.

Velký pátek

Velký pátek je den svatého kříže. Jsme křížem nebo kříží obklopeni. Máme jej v kostele a na kostele, máme je doma, kříže zdobí leckde naše rozcestí nebo památná místa, žehnáme jím dítě, přicházející na svět i umírajícího nebo zemřelého člověka, žehnáme se jím kolikrát denně sami.

Ale i zde se ukazuje, že mnoho je někdy málo. Příliš jsme si na kříž zvykli, otupili jsme se vůči němu, přestali jsme mu rozumět.

Proto nám jej Církev sv. na Smrtnou neděli zahalila a nyní nám jej znova odhaluje — abychom jej lépe viděli a lépe chápali.

Čeho si máme všimnout?

Za prvé toho, že kříž vyrůstá ze země.

Nebyl to Bůh, kdo jej vyrobil, byli to lidé. Kříž přece znamená bolest, utrpení, smrt. A to všechno nestvořil Bůh, to způsobili lidé. A způsobují dodnes. Jeden druhému a sami sobě.

Když však už zde kříž je, staví jej Bůh tak, aby druhý konec svislého břevna ukazoval vzhůru do nebe.

Praotec Jakub kdysi viděl ve snu veliký žebřík sahající až do nebe a viděl, jak po tom žebříku sestupují andělé a vynášejí po něm k Bohu modlitby a dobré skutky lidí. Tohoto žebříku již není zapotřebí. Proč? Protože je tu svatý kříž. Když s křížem spojíme svou modlitbu, šeptáme ji samému Bohu do ucha, ba dokonce do srdce a nepotřebujeme už žádného jiného prostředníka. Když křížem posvětíme svou práci a spojíme ji s dobrým úmyslem, s Kristovým utrpením a jeho smrtí, má tato naše práce cenu i na věčnosti a dostaneme kromě výplaty pozemské i výplatu věčnou. A když na kříž Kristův slo-

Žijme všechny bolesti a všechna svá utrpení a obětujeme je na všechny ty úmysly, za něž trpěl na kříži Kristus, můžeme těmi utrpeními vykoupit sebe, své drahé a celý svět.

Ale každý kříž má kromě svislého břevna i břevno vodotěsné. Jedno jeho rameno visí nad tímto naším životem a připomíná nám, že bez kříže a utrpení nikdy nebudeme. Kdybychom měli sebe víc, kdyby náš život byl samý úspěch a samá výhra, vždycky se najde někdo nebo něco, co nám radost zkazí a otráví, vždycky se najde nějaká bolest nebo ztráta nebo zklamání.

Máme však proto malomyslněť nebo zoufat?

Naprosto ne.

Vždyť druhé rameno kříže sahá přes smrt a přes hrob na věčnost. Dával jsem už nejednomu nemocnému a umírajícímu políbit sv. kříž. A mohu vám říci bez výjimky: Čím kdo více trpěl, čím už byl v beznadějnějším stavu, tím dýchavěji a vroucněji tiskl své rty ke sv. kříži — a to i tehdy, ba tehdy nejvíce, když za života o kříži nechtěl ani slyšet. Proč? Protože už chápal, ba přímo hmatl, že toto je to jediné, co jej může převést i přes smrt, co platí i na věčnosti.

Líbáme-li při umírání kříž, zdobíme-li si jím své hroby, držíme se ho i za života a těm, kteří už jsou na věčnosti, pošleme po tom břevnu kříže své modlitby, své dobré skutky a svá utrpení posvěcená a ozářená křížem Kristovým.

Bílá sobota

Dnešní liturgie je bývalou celonoční liturgií prvokřesťanů, při níž se dostávalo posledního poučení dospělým křtěncům, pak sv. křtu a nakonec při mši sv. svatého přijímání.

Pro nás má být tato liturgie obnovou našeho křtu a pak dnem opravdu procítěného velikonočního sv. přijímání.

Nejdříve jsme posvětili oheň a velikonoční svíci, tzv. paškál. Obojí nám má znázorňovat Krista. Neboť On je světlo našeho života a naší spásy, On má být začátek i konec našeho počínání.

Potom bylo čtení z Písma sv. Byl to zbytek opakování věrouky s čekatelí křtu sv. a pro nás připomínka, abychom neustále se nábožensky vzdělávali a rozšiřovali své vědomosti.

Potom byly litánie ke všem svatým a svěcení křestní vody. Voda je přírodní živěl, jímž jsme obklopeni. A je to užitečný živěl. Teď na jaře kdy se všechno znova zelená a pučí a kvete, má na tom voda nemalý podíl. Kdyby jí nebylo, zůstala by kolem nás poušť. I pro nás je voda důležitá. Potřebujeme ji na vaření a na pití a na umývání. A jak se všechno staré a zaprášené a znečištěné zase zaskvěje, když je to dobře umyto! I my samy se citíme po koupeli jako znovuzrozeni. To všechno dovede voda — očišťovat, umývat a být zdrojem nově rašícího života — a proto ji Bůh vyvolil, aby byla spolu-příčinou i duchovního očištění a duchovního života. Ovšem voda může být zdrojem nejen požehnání ale i zkázy. Slyšeli jsme v posledních dobách dosti zpráv o povodních a záplavách a dovedeme si je představit. Při nich voda naopak ničí a znečišťuje všechno, s čím se setká a když opadne, zanechá za sebou dokonalý obraz zkázy. To má na mysli církev a proto nejdříve vymítá a zařikává z vody všechno zlé a dáblské a ničivé a pak ji teprve posvěcuje za křestní vodu.

Do této nově posvěcené vody křestní sestupovali a celí se ponořovali křtěnci v prvních dobách křesťanských. To proto, aby si uvědomili, že celí potřebují obmytí a očištění a že křtu sv. že musejí vyjít celí noví a úplně jiní. Sv. Pavel jim to ve svých listech nejednou připomíná: Celí jste byli křtem sv. ponoření do Krista, tím jste vešli do jeho smrti, starý člověk ve vás musí být ukřižován (mrtev) a musíte nyní žít úplně jinak, svatě a čistě jako Kristus.

My jsme byli křtěni už v dětství a proto se i ten křestní obřad musel přizpůsobit tomu a našim podmínkám. Ale někdy to vypadá, jako by naše křesťanství — ve srovnání s prvními křesťany — bylo úměrně jen těm několika kapkám vody křestní, kterou nám kněz při křtu sv. vylil na hlavu. A to není v pořádku. Musíme si uvědomit — a dnes je k tomu právě příležitost — že jsme byli očištěni od hříchu a posvěceni za syny a dcery Boží — a i my musíme proto žít úplně jinak, svatě a čistě jako Ježíš Kristus a jako všichni ti svatí, které jsme si litániemi připomínali.

Proto dnes si svůj křest připomínáme a proto obnovujeme svůj křestní slib. *Simajchl*

„AŽ MI VYSTAVĚJÍ STÁNEK, JÁ BUDU BYDLIT UPROSTŘED NICH...“

Bylo to na turistické stezce v Jeseníkách. Z jedné strany hluboké údolí Desné neustále hučící skrytým jakýmsi vodopádem, a krásné panoráma zasmušilých hor, zrůna jásajících východy slunka, tvořících každou chvíli jinou kulisu tvým myšlenkám. Skupinka městské rodiny, rozmazlený klouček vrní: „Mámo, pojďme už domů, tady je pořád jenom samé kamení a samé stromy, to je otrava...“

A druhá taková vzpomínka je na úžas, když jsem projížděl po smělé klenutém mostě přes Vltavu tam někde u Písku. A takřka každý zastavil autem, aby se znovu podíval na pilíře i klenutí, spojující dvě stráně údolí. Až se ti dech zatajuje, což teprve asi pohled na mrakodrapy, oceánské kolosy v přístavech, hučení eroplánů na letištích, atd. Často si připomínám slova spisovatele (Maxim Gorkij), která volně podána zní asi takto: „Nejzajímavější na lidech našeho věku je skutečnost, že ihned jakmile se člověk naučil létat, přestal se tomu divit.“

Tak nějak by se mělo vést i nám, kdykoliv jdeme kolem, což teprve, vstoupíme-li do ať už vznosné katedrály, či do kterékoliv křesťanské svatyně. Naplní nás posvátným úžasem a pocitem velebnosti pohled na krásy přírody, pohled na dílo lidské vynalézavosti a techniky. Křesťanský chrám je velebný však nikoliv pouze svou architekturou, krásou, je vznešený tajemnou povahou svého poslání.

Každý křesťanský chrám je veliký a slavný proto, že v něm bydlí Bůh, že jej Bůh svou zvláštní přítomností posvěcuje. Dnes je nejhodnější příležitost tyto si připomenout, abychom se nepodobali klukovi, který neumí ocenit krásy stvořitelského díla, námořníkovi, kterému

zevšedněl pohled na oceánský parník, umývače nádobí v restauraci na letišti, které zevšedněl hukot leteckých motorů.

Chrám je viditelným zobrazením trvalého obcování Boha s člověkem zde na zemi. Aby nám Bůh stále připomínal svou lásku k člověku, jeho Srdce chce být viditelné u toho, kterého miluje. Vyvolený národ, dokud žil životem nomádů v dobách praotců, udržoval myšlenku na Boha jediného a neviditelného předáváním z generace na generaci. Ale když Izraelští vyšli z Egypta, na hoře Sinaj dal Bůh Mojžíši příkaz: „Ať mi vystavějí stánek, já budu bydlit uprostřed nich...“ (Ex 25, 8) A když národ vytváří stát, tehdy jeho král staví i nádherný chrám z kamene a cedrového dřeva, opatřený pečlivě sestavenou bohoslužbou. Do tohoto chrámu (dvakrát přestavěného) vstupoval sám Spasitel, učil v jeho nádvorech, ale svou vlastní obět přinesl na návrší strašné Kalvárie. To byl starý stánek Boží, ze kterého zbylo několik kvádrů, u kterých dnes židé obřadně oplakávají zašlou slávu svého národa.

Dnes není světaří, kde by se netyčily k nebi věže či vížky křesťanských chrámů, ve kterých před oltářem září věčné světlo. Ať už jsou to strmé katedrály, či betlémské stáji podobné kapličky někde v pralesích Zambie či na tichomořských ostrovech.

Dovedeme pochopit, čím je křesťanský chrám? Dovedete to říci svým dětem? Staré čínské přísloví praví, že vězení, ať jsou stále zamčená, jsou plná, zatímco chrámy jsou stále otevřené a jsou prázdné. To asi proto, že mnoho lidí se podobá rozmazlenému chlapčovi v horách, mnoho lidí nedovede v ustrnutí pohlížet na tyto vznosné mosty spojující zemi s nebem.

UT OMNES UNUM SINT

První den občanského roku byl k radosti všech mírumilovných lidí světa na návrh svatého Otce Pavla VI. prohlášen jako „Den míru“. Katolická církev chce *sloužit* míru, avšak přesto jsou nejen katolíci, nýbrž všichni lidé dobré vůle voláni, aby zcela zvláštním způsobem mysleli na mír a pracovali pro mír.

My všichni jsme si vzali výzvu svatého Otce k srdci a budeme se snažit, aby každý den tohoto roku byl dnem míru, míru vnitřního, o kterém sv. Otec tak vzácně v předvánoční době mluvil, míru sociálního a míru světového... Nulla dies sine linea! „Každý den učiníme něco pro mír — ať pro mír vnitřní, nebo sociální, rodinný, společenský, ať již slovem nebo skutkem...“

Avšak jako katoličtí křesťané a kněží nebudeme zapomínat na druhou naši povinnost, která v tomto roce trvá až do 29. června.

My všichni víme, že někteří teologové na západě hlásají naši svaté katolické víře nebezpečné názory, o kterých jednali a diskutovali Otcové biskupské říjnové synody v Římě. Byla to jedna důležitá otázka z pěti, které se projednávaly na synodu... Proto se budeme modlit každý den růženec, tak jak jsme se vždy modlivali v Čechách

a na Moravě: „Věřím v Boha“, Otčenáš, 3 zdrávasy za tři Božské ctnosti: víru, Qui adaugeat nobis fidem, za naději a lásku a pět desátků radostného, nebo bolestného nebo slavného růžence budeme se modlit na úmysl zachování, čisté nenarušené víry! Jak velice potřebujeme v postkoncilové době zpevnění víry, její prohloubení a ne překrucování dogmatických tézí, jak to někteří teologové činili.

Se svými odloučenými bratry chceme žít sjednocení v lásce v duchu Jana XXIII. — Všichni věříme v Boha Otce i Syna i Ducha svatého. Všichni jsme spojeni v Nejsvětějším Trojjedném Bohu, v Bohočlověku Ježíši Kristu, Pánu našem. — Všichni věříme v život věčný a všichni, my, katoličtí křesťané i naši odloučení bratři, očekáváme, důvěřujeme a doufáme, že svého posledního cíle nadpřirozeného dosáhneme „vitam venturi saeculi...“ Na tyto skutečnosti se díváme, ty nás spojují přes všechny ty zvláštní názory, které nás rozdělují. Nedržme se a nechť máme míti účast na oněch míněních, které sice sporadicky (jak se jednou o nich svatý Otec zmínil), avšak přece nebezpečným způsobem pro naši svatou víru a pro sjednocení ve víře s našimi odloučenými bratry, hlásají někteří katoličtí bohovědci na západě. — Proto se vážně a důkladně

zabýval touto otázkou říjnový synod, proto jsme se také v ekumenické oktavě od 18. do 25. ledna modlili všichni společně „aby všichni jedno byli“ tak, jak Kristus nás všechny chce mít na té cestě, kterou nás všechny chce vést.

Nikdy však hesmí vyznání vlastní víry a věrnost k poznání pravdy porušit lásku ke svému bratru v Kristu, ani tehdy ne, kdybychom snad poznali, že je to bratr bloudící. Neboť pravdivost a opravdovost a upřímnost v dialogu musí se vždy projevovat v lásce, nikdy ne v rušné nenávislné hádce a musí nám připomínat příkaz Kristův: „Na tom poznají lidé, že jste moji učedníci, jestliže se máte navzájem rádi.“ Řeč lásky, která se ožívá všude tam, kde společně jeden druhému sloužíme a společně jdeme nouzí a utrpení lidstva na pomoc, jak to činí náš milovaný sv. Otec Pavel, ukazuje jasně všem lidem světa *jednotu* všech křesťanských církví i v jejich konfesionální různosti *všude tam, kde se jedná o věc míru a o věc lásky* k bratrům a sestrami bez ohledu na náboženskou příslušnost, neboť všichni jsme rozumní tvorové Boží, tvůrčí Lásky a Všemohoucnosti.

Ut omnes unum sint!

ThDr. Karel Sahan

OBRÁZKY Z DUCHOVNÍ SPRÁVY

II. Farní kronika

Farář Oborka seděl při svíčke u stolu v kuchyni a četl farní kroniku. Za jeho zády veselé praskal oheň v kamnech a zaléval jej příjemným teplem. Byl sice červen, měsíc, který měl z celého roku nejraději, ale dlouhotrvající deště toho léta způsobily, že mu při dlouhém, večerním vysedávání nad kronikou bylo zima. Kamna byla starobylá, se zelenými kachliky. Na každém z nich byl zobrazován v poloreliéfu cep, hrábě, kosa a snop pšenice.

Již několik dní byl farář Oborka na svém novém působišti a stále přemýšlel, proč nalezl kostel a faru v tak ubohém stavu. „Snad abych se podíval do farní kroniky“, řekl si a šel do kanceláře. V rohu stála vysoká police, zakrytá vpředu závěsem. To byl farní archiv. Zároveň to byl také jediný kus nábytku v kanceláři, jinak byla místnost úplně prázdná, ani stůl a židle tam nebyly. „Jaké asi tajemství se za tím závěsem skrývá?“ Odhrnul plátno a spatřil přihrádky s nápisem na sežloutlém papíru. „Chudinství — nadace — nalezení“, četl a měl radost, že se zde kněží starali o ty nejobožejší. „Škola — trestanci — meteorologická pozorování“, promlouvaly k němu další přihrádky. Udivil jej rozsah někdejší činnosti duchovních správců, kteří pečovali o další život provinilců a zúčastňovali se aktivně i na předpovídání počasí. Chtěl se již podívat do těchto záznamů, ale v tom utkvěl jeho zrak na dalších nápisích. „Věci matriční — jmění kostelní — farní kronika“. Dychtivě sáhl po kronice. Byla to stará kniha, s ohmatanými a potrhanými okraji, do které již po staletí zaznamenávali zdejší faráři dějiny farnosti. A tak se i Páter Oborka konečně dozvěděl, proč je kostel v Kujanově tak ubohý.

Vysvětlení bylo vlastně již na první stránce. Léta Páně 1737, devatenáctého ledna, zapsal důstojný pán Antonín Šudrach, úhledným a dobře čitelným písmem, v jazyce

latinském toto: „Svůj farní kostel jsem nalezl zpustošený a farní dům podobný zřícenině. Střechy obou budov byly tak dřevavé, že nejenom ovce, nýbrž i voly by jimi pohodlně projít mohli. V kostele se tvořily za častých dešťů tak veliké louže, že jsem je musel s velkou námahou a prací ven vylévat, aby lid ze strachu před utonutím nebyl zdržován od služeb Božích. Tato mizerie trvá ve zdejší kostele již šedesát let a mohla být zpočátku napravena jedním zlatým, nyní pak ani dvacet a více na nejnětější opravu nestačí. Aby byl kostel uveden do lepší formy, k tomu schází hlavní nerv a to jsou peníze“.

Přeložil jsem ten první zápis poněkud otrocky, ale učinil jsem tak úmyslně, aby tím více vynikl starobylý a latinský duch této správy. I na faráře Oborku jakoby dechla při čtení těchto řádků ta ubohá doba po třicetileté válce. Byl tenkrát veliký nedostatek kněžstva, byl to čas kruté roboty, kdy venkovské obyvatelstvo žilo v takové bídě, že sotva samo sebe uživilo, natož aby mohlo něčím přispět na kostel.

Leč obraťme zažloutlý list a čtěme dále ve farní kronice.

„Roku 1756 se stal duchovním správcem v Kujanově P. Josef Koukal, magister svobodných umění a bakalář teologie. Do kroniky nezapsal ničeho. Jeho nástupce však o něm poznamenává, že na zdejší mizerii benefiči po po tři léta zářil mečem slova Božího, na obě strany broušeným. S velikou bdělostí sekal v kázáních napravo i nalevo, načež nohu svou na tučnější obročí v Chrásticích pohnul“.

Farář Oborka si nemohl v té chvíli vzpomenout, kde jsou ty Chrástice a zda tam mají tučnou faru, ale tušil, proč musel asi onen bakalář teologie a magister svobodných umění z Kujanova odejít. Co mu bylo platné, že sekal mečem slova Božího napravo i nalevo, když neměl co jíst. A tak svou nohu pohnul k odchodu. A snad dobře učinil, jak se dozvídáme z dalšího zápisu. Rozechvělým a trochu neuspořádaným písmem je zde sdělováno: „An-

P. FRANTIŠEK VONEŠ

P. František Voneš se už naší galerií českých katolických duchovních, zahynuvších v nacistických mučírnicích jednou mihl. Je to onen mladý, vlastenecký kněz, kaplan ve Ždánicích, který byl zatčen současně se svým farářem Václavem Kostihou a s ním také společně v Kouníkových kolejích v Brně zastřelen (Duchovní Pastýř č. 8—9, 1966).

Zbývá tedy jen říci pár generálií a několik slov o jeho životě. P. František Voneš se narodil 16. září 1913 ve Stříteži u Rožné. Střední školu studoval v Novém Městě na Moravě. Po maturitě, kterou složil s vyznamenáním, se rozhodl studovat teologii a vstoupil proto do biskupského semináře v Brně. Jeho touha po kněžské důstojnosti došla svého naplnění dne 5. července 1937, kdy z rukou brněnského biskupa dr. Josefa Kupky přijal kněžské svěcení.

Již na svém kaplanském místě v Letovicích (severně od Brna) prokázal vlastnosti moderního, vlasteneckého a sociálně založeného kněze. Je obecně známo, že finanční a existenční postavení kaplanů bylo málo záviděníhodné, a je proto s podivem, co všechno P. František Voneš ze svého platu dokázal. Podporoval chudé a nezaměstnané, oblékal nemajetné děti, aby mohly k sv. přijímání, opatroval lidem práci. Po třech letech byl přeložen do Ždánic u Brna, jako kaplan k farářovi P. Václavu Kostihovi. Řekneme-li, že se v osobě těchto dvou kněží setkal ideální farář s ideálním kaplanem, nebude to nadsázkou. Oba byli plni horlivosti a nadšení, oba pláli pro svatou věc národa i víry.

Jako tolik jiných viděl i P. Voneš nejprve své vlastenecké i kněžské poslání v posilování a v povzbuzování svých posluchačů z kazatelny. Patřil stejně tak jako jeho farář k neohroženějším a nejproslulejším kazatelům z celého okolí. Snad jeden druhého svým příkladem vedl i rozněcoval.

Antonín František Noblitz zde po dvě léta působil. Poněvadž farní dům pro svou zchátralost spadl úplně a proměnil se v hromadu kamení, bydlel u jednoho sedláka a na stravu chodil po čístech. Avšak lidé se k němu chovali špatně a tak se u něho začaly jevit známky choromyslnosti, na kterou umřel. Tentýž osud postihl po několika letech i jeho nástupce Vincence Josefa Morávka, který musel být dán pro svou duševní chorobu do zvláštního opatrování.

Pátera Oborku při čtení těchto smutných řádek zamrazilo v zádech. „Dva faráři se zde pomátli na rozum,“ blesko mu hlavou. „Kdybych to nečetl a na vlastní oči zde neviděl, měl bych za to, že si to někdo vymyslíl.“ A zdálo se mu, že kamna za jeho zády nějak chladnou, dohořívají. Vstal, otevřel dvířka a přihodil tam něco dřeva. „Ta kamna to ale hltají“, napadlo mu při tom, „jako ta doba sociálního útlaku a nespravedlnosti ničila tenkrát kněze“.

Nebudeme však rozpítvávat myšlenky faráře Oborky a tak čtíme dále: „Po jeho odchodu jsem já, Jan Václav Kolouch, obdržel prezentací beneficium Kujanovské a byl jsem kanonicky investován. Nalezl jsem snoubenku svou, farnost, od temena hlavy až k patě zraněnou, takže o ní lze užít slov Velepísně: „Pobili mne a poranili, můj ze mne strhali plášť“. A dále líčí tento kněz, jak po mnohém shánění a soužení se mu podařilo kostel opravit jak faru, až ke dveřím zřícenou, obnovil a radostnějším oděvem oblékl. — Tak se přece trochu pozměnila a někdo si tenkrát povšiml ubohého stavu farnosti i zbědovaného života kněží.“

Ale už nám zahrnědlé listy kroniky ukazují další obraz: „P. Václav Růtschl s horlivostí apoštolskou jako dobrý pastýř zde působil. Byl hotov dnem i nocí život svůj za svěřené ovečky položit. Byl to muž osvědčeně trpělivosti a ve snášení protiventství statečný. Odešel na odpočinek do domu pro vysloužilé kněze v Praze“.

Farář Oborkovi se vynořil před očima ten veliký, starobylý dům poblíže Karlova náměstí v Praze. Stojí hned vedle kostela sv. Karla Boromejského, v jehož kryptě zahynuli za války partyzáni po atentátu na Heydricha. „Tam tedy prožil poslední léta svého života jeden z mých předchůdců,“ řekl si a potěšilo ho, že církev již tenkrát měla domovy důchodců. Naklonil se znovu dychtivě nad knihami. Ale vtom si povšiml, že svíčka už dohořívá. Byla skoro půlnoc.

„Podívám se ještě rychle na poslední stránky“, řekl si a četl zápis z doby první republiky: „Přijmy zde mám takové, že kdybych nemusel jísti a se odvíti, tak bych zde mohl být docela slušně živ,“ zapsal tam roztrpčeným písmem jeden z pánů farářů.

„Ten tomu nasadil korunu,“ pomyslel si Páter Oborka pobaveně. Ale v duši mu nebylo tak jako na tváři. Zůstal zamýšleně sedět nad knihami. Všichni ti kněží, o kterých četl, jakoby mu najednou splynuli v jedinou postavu. Postavu venkovského kněze, žijícího v osamocení a námaze, vylévajícího vodu z pobořeného kostela, spravujícího neustále se rozpadávající faru, strádajícího se strádajícími lidmi, chodícího po blátivých a kamenitých cestách, trpícího zimou a nespravedlností.

A vzpomněl si v té chvíli na svého profesora církevního práva z pražské bohoslovecké fakulty. Byl to zavallý člověk, menší postavy, s chytrými očima advokáta, ale dobrý kněz a bystrý pozorovatel. Před svými přednáškami občas promluvil ke studentům několik vět, aby je nadechl a rozohnil. A jednou jim řekl: „Milí studenti, jako právník vám musím povědět, že základem Církve jsou biskupové pod vedením papeže. Bez nich by Církev nemohla existovat. Ale kdo v Církvi koná práci nejtěžší, kdo snáší břímě dne i horka a ke komu musíme mít tu největší úctu — to je a vždy zůstane — venkovský farář.“ (Pokračování.) P. Antonín Odvárka

Je podivuhodné jaké tenkrát byly časy! Jak málo stačilo, aby člověk mohl být zatčen! Nejotřelejší fráze zdály se Němcům nebezpečné a vlezrůdné. Říci z kazatelny, že stromy nerostou do nebe, nebo že Boží mlýny melou pomalu, ale jistě, bylo hrdinstvím, za které se platilo smrtí. Ovšem na druhé straně i toto málo dokázalo v lidech vzbudit novou víru a naději, novou vůli k rezistenci.

O heydrichiádě bylo nařizováno modlit se za zesnulého generála gestapa a pronést pár slov o jeho vynikajících vlastnostech a o hanebnosti jeho „bestiálních vražd“. P. Voneš však přešel jeho smrt mlčením, jako by žádné nařízení neexistovalo. Dokonce se proslechlo, že prý se soukromě vyjádřil, že se to Heydrichovi mělo stát už před dvěma léty, dřív než stačil postřílet a pozavírat tolik nevinných českých lidí. To už však bylo v době, kdy už i nad ním, nad P. Vonešem, se vzášlo smrtelné nebezpečí a kdy se reflektory gestapa zaměřily i na něho.

Je nesporné, že podnět k tomu vyšel z českých řad. Kromě hrdinství kvetlo za protektorátu i udavačství a více než jindy bujela zrada. Jedny prameny mluví o jakémisi učitelovi a „ještě jednom zvrhlíkovi“, kteří prý kaplanovy výroky napsali německé tajné policii, jiné o bývalém rotmistrovi čs. armády Viktoru Ryšáňkovi, který zradil odbojovou skupinu působící na Kyjovsku, do níž byl zapojen i P. Voneš a jeho farář. Nešlo totiž jen o výroky: už od dubna 1942 skrývali oba kněží na žďánické faře dva parašutisty, Oldřicha Pechala a Cyrila Žižlavského.

Gestapáci vpadli do Žďánic v neděli 26. června 1942, krátce před mší svatou. Parašutisté už na faře nebyli,

ale na sýpce v pytli byla objevena puška! Když vedli z fary zatčeného P. Kostihu, vyšel ze své kaplanky i plavovlasý kaplan a rázně se starého, nemocného muže zastal. Byl ovšem na místě zatčen a spolu se svým farářem vkopnut do gestapáckého auta a odvezen.

Nedávno jsem slyšel v rádiu krásný výrok: „Opravdový muž se pozná podle toho, že bojuje bez váhání, i když jeho prapor prohrává“. Takovým opravdovým mužem byl P. František Voneš. Nezapíral, nevykrucoval se, neskrýval se se svým smýšlením, naopak vmetl gestapákům klidně v tvář svůj názor na jejich ničemnosti a bestialnosti. Žalován byl z účasti na spiknutí, ze štvání proti říši, ze sabotáže a vlezrady. Konec byl takový, jaký se dal očekávat; jeden každý z bodů žaloby stačil k rozsudku smrti!

Poprava zastřelením byla určena na 1. července 1942. Oba kněží se vzájemně vyzpovídali a celou noc probdělali na modlitbách. Nadešlo ráno: Arena patet, milites Christi! Nejprve byl vyveden na popraviště P. V. Kostih, pak jeho kaplan a po nich další vlastenci z Kyjovska.

Představa soudu nad nimi je vskučku otřesná a plná vzrušujícího napětí. Na jedné straně mordýři v soudcovských talárech, na druhé straně nevinní bezbranní, kteří nechťeli víc, než aby jejich národu byl ponechán život a svoboda. Jejich je podle slov Pána Ježíše království nebeské, jako všech, kteří jsou pronásledováni pro spravedlnost.

Na žďánické faře byla na památku obou kněží odhalena deska. Věříme však, že jejich památka a zásluha o vlast jsou kovu trvalejšího.

Dr. Josef Beneš

Doba očima kněze

KLAMNÉ TICHŮ

Delegace Světové rady míru navštívila nedávno Sýrii, SAR a Jordánsko a seznámila se tam s následky izraelské agrese. Očitý svědek vydává nyní svědectví v „Izvěstijích“.

Tábory uprchlíků vyrůstaly na poušti nikoli jako děsivý příznak, nýbrž jako krutá připomínka, že na Středním východě není a nemůže být opravdový mír, dokud jsou statisíce lidí zbaveny přístřeší a mnozí z nich i svých blízkých. Moře stanů, plachet, občas hliněných chatrčí, do nichž se nevchází, nýbrž leze. V každém takovém obydlí žijí dvě až tři rodiny. Podlaha je hliněná, strop z plachty. Tyto útrapy sdílejí s dospělými i docela malé děti. Čoud z petrolejek je silnější než všechno ostatní. Na malých vařičích se vaří jídlo. Vítr rozvíruje žlutošedé sloupy pisku. Pichlavá zrnka pisku bodají do tváře, do očí, špiní vlasy. Zánět spojivek je zde nejběžnějším onemocněním, stejně jako žaludeční choroby. V mnoha táborech je nedostatek vody a leckde je voda zdravotně závadná.

Jenže — co dělat? Hlavní je nezoufat, neztrácet naději.

Ale — jak dlouho člověk může žít nadějí? Ještě před několika měsíci tito lidé pokojně pracovali ve svých vesnicích v oblasti Kunajtra. Zčista jasna udeřil hrom v podobě bomb a napalmu, a pak přišli okupanti — izraelská vojska. Do 5. června 1967 bylo v Sýrii asi 150 000 arabských uprchlíků. Po červnové agresi Izraele k nim přibýlo ještě 115 000 lidí, kteří byli vyhnáni, nebo odešli z okupovaného území v oblasti Kunajtra. V důsledku této agrese bylo od svého domácího krbu vyhnáno do táborů pro uprchlíky půl miliónu lidí, kromě 1 200 000 uprchlíků z období arabsko-izraelského konfliktu v letech 1948—1949.

V těchto táborech není nouze o dramatické náměty. Co člověk, to tragédie. Asi polovinu všech uprchlíků tvoří lidé mladší 18 let. Zvlášť tíživý je pohled na děti, jimž se svět omezuje na prostranství kolem tábora; tyto děti nevědí, co je postel a normální jídlo, nemluví o školní lavici, učebnici, školní tabuli. Osud dětí v táborech pro uprchlíky burcuje lidské svědomí zvlášť naléhavě, žádá neodkladné řešení problému uprchlíků, úplnou likvidaci následků izraelské agrese. Je opravdu nepochopitelné, že ani velmi skrovná pomoc, jakou uprchlíkům poskytuje

OSN, není určena pro děti v těchto táborech. Nedostávají žádné potravinové balíčky. A přitom v táborech žije nemálo rodin se 6—8 dětmi.

Neméně palčivým problémem v těchto táborech je nedostatek pracovních příležitostí pro práceschopné uprchlíky. Snaha alespoň částečně zlepšit situaci projevuje se sice v Sýrii, SAR i Jordánsku, ale problém vyřešit nelze. Teplo rodinného krbu nemohou těm lidem nahradit žádné subvence. Ne nadarmo dostávají děti uprchlíků jména Džihad, Harb a Ajda, což znamená „Boj“, „Bitva“ a „Ten, kdo se vrátí“. Západoněmecký básník Erich Fried se nedávno vyjádřil o Izraeli takto: „Rozhodně jsem nebyl pro to, abyste se zalkli mořem, ale jsem proti tomu, aby se jiní místo vás udusili na poušti“. „Všechno je v pořádku“, říkalo se v Tel Avivu, čímž byl klamán především vlastní lid. Generál Dajan však už 8. listopadu m. r. prohlásil: „Vojenské vítězství Izraele nijak nepřiblížilo mír na Středním východě. Jakékoli řešení bude souviset s tím, že my (to znamená Izrael) zde musíme žít spolu s Araby“. Míru utrpení, která tisícům a miliónům lidí působí izraelská okupace, nelze utajit. Na Jordánské vrchovině, kde se uprchlíci usadili, začaly lijáky, chladno a sníh. V polovině října stihla živelní pohroma tábor uprchlíků v úzkém údolí Adžlúnských hor. Po dlouhotrvajících deštích vznikly potoky bláta, jež odnesly asi 200 stanů; 800 lidí, mezi nimi mnoho dětí, zůstalo bez přístřeší.

Uprchlíci však stále jdou a jdou. Z Gazy, z Jericha, z Jeruzaléma, z Kunajtry, ze Sinajského poloostrova... Válečné akce byly sice zastaveny, ale útek z okupovaných oblastí pokračuje. Vojáci hlídkující na izraelské straně jsou téměř ještě děti, je jim nejvýš 18 let. Samopaly míří na nosné pilíře rozbitého mostu a sledují nekonečný zástup uprchlíků opouštějících okupované území. Pod nimi pomalu teče Jordán, opěvovaný v bibli. Je klamné ticho. Osudy uprchlíků ze Středního východu musí znepokojovat každého poctivého člověka, jemuž leží na srdci osud míru. Je jasné, že tento problém nelze vyřešit, dokud okupanti obsazují arabské území. Na vyřešení problému uprchlíků závisí nastolení trvalého míru, bezpečnosti a stability na Středním východě.

Nebude na škodu připomenout, co napsal v jednom

článku veliký humanista a vědec Albert Einstein: „Jen pracující třída je schopna navázat zdravé vzájemné vztahy mezi židy a Araby...“ Einstein vyzýval, aby v Palestině „byla prováděna humánní a důstojná politika, a aby se bojovalo proti úzkému nacionalismu“. Nebude na škodu znovu připomenout, co napsal ve svém poetickém pamfletu „Poslyš, Izraeli!“ Erich Fried z NSR: „Přikazu-

jete uprhlíkům: „Zujte se!“ A jako obětní beránky vyháňte do pouště, do veliké mešity smrti, každého, kdo má sandály z pisku. Oni vám však neodpustí hříchy, které na ně svalujete. Stopy jejich bosých nohou v poušti přezijí stopy vašich bomb a těžkých tanků...“

Nad těmito slovy by se měli zamyslet ti, jimž jsou určena. Ještě je čas.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

v měsíci březnu se dožívají vřdp.:
85 let

3/3 Msgr. Josef Vymětal, pluk. v. v., Praha-Dejvice.

75 let
1/3 Josef Opletal, děkan v. v., Mor. Budějovice.

70 let
3/3 Bohumil Kittrich, admin. v. v., Starý Jičín, 5/3 Oldřich pepřla, farář v. v., Vyškov.

65 let
1/3 Josef Hübner, farář v. v., Křepice.

60 let
28/3 Jan Akřivan, kaplan Karlovy Vary, 29/3 Emil Nešpor, admin. v. v., 33/3 Jaroslav Veselý, kooperátor v. v., 33/3 František Beneš, děkan v. v., Chocní.

55 let
9/3 Antonín Vobr, admin. Volar, 21/3 Josef Martinásek, farář v. v., 22/3 Jaroslav Vese-

lý, kooperátor v. v., 33/3 František Beneš, děkan v. v., Chocní.

50 let
2/3 Jan Brhel, admin. Střílky, 7/3 Jan Podhrázský, admin. Kunžak, 11/3 Bohumír Obruča, admin. Kamenický Šenov, 29/3 Jaroslav Procházka, admin. ve Vladislavi, 33/3 Jiří Reinsberg, admin. Praha.

KNEŽSKÁ VÝROČÍ:
20 let probostství:

19/3 Dr. František Drábek, probost Mikulov.

30 let kněžství:

12/3 Josef Nogol, Albrechtice, 13/3 Václav Knittl, admin. Petrovice, 13/3 Bohuslav Koza, admin. Karlovy Vary, Jan Mára, kanovník Praha.

35 let kněžství:

19/3 ThDr. Josef Gospoš, kaplan N. Bohumín, Emil Kula, admin. Bohumín, Josef Nowak, admin. Vidnava.

40 let kněžství:

23/2 Alexander Pacoň, admin. Hor. Lomná.

MODLITBA ŘIDIČOVA

Italský kněz dr. Luigi Stefani složil modlitbu pro řidiče. Zní takto:

„Dopřej mi, Pane, pevnou ruku i jisté oko. Dej, ať vždy řídím s pocitem odpovědnosti a nedovolím, abych někoho přel. Ty jsi dárce života: dej mi, prosím, abych žádným svým skutkem nezničil nebo nepoškodil tento dar. Kéž vždy pomáhám každému, kdo mne potřebuje. Nedovol, ó Pane, aby mne ovládla záliba v nezřízené rychlosti. Kéž se vždy těším z krásy stvořeného světa, kéž jedu svou cestu vždy klidně, vyrovnán a pln radosti a kéž bez nehody dojeďu k svému cíli. Ó Pane, průvodce můj na svých cestách, pomáhej mi.“
K. P.

HLASY POD KAZATELNOU

K stejnojmennému článku z minulého čísla DP bych chtěl připojit také jeden závažný hlas, je všeobecně znám, že řečnické umění stále víc a víc upadá. Dnes už téměř vymizeli řečníci a na jejich místo nastupují jen čtenáři: s brýlemi nebo bez brýlí, ale vždy s papírkem v ruce. I ten nejkratší zahajovací, neb uvítací projev

se čte. Do nedávné doby byly toho nešvaru ušetřeny jen kazatelny. Jakmile však byly před oltářem zavedeny pulky k čtení evangelia, rozmohlo se v mnohých kostelích nahližení do písemných elaborátů kazatelů. Někde jen mlsy, někde se přečte celá homilie. Do konce i prosé živo opisy světců se prostě celé přečtou. Je trapné předstírání kazatele, který všelijak krouť hlavou, aby to nevypadalo, že nahlíží do papírku.

Čtvrthodinové kázání vyžaduje však důkladnou přípravu. Ze zkušenosti vím, že na dvacetiminutový projev jsem se připravoval dva týdny, avšak na dvouhodinový mi stačilo v rychlosti si poznamenat na papír pět šest bodů a mohl jsem mluvit bez další přípravy.

Obdivuji u jednoho velmi vzdělaného kněze jeho krásnou a správnou výslovnost, téměř akademicky uspořádanou a slohově vybrousenou homilii, avšak bez valné odezvy u posluchačů. Zde platí to, co už bylo vysloveno v článku Balthasara Fišera: „Z kazatelny očekáváme rozumné, jasné, strhivé, systematické a cílevědomé poučování o zcela vědních a nejednoduchých náboženských věcech.“
Bohuslav Malenovický

E. WINTER SEDMDESÁTILETÝ

Sborník „Ost und West in der Geschichte des Denkens und der kulturellen Beziehungen“ vyšel s předmluvou presidenta Mezinárodní akademie historických věd A. P. Juškeviče k sedmdesátinám u nás známého prof. Humboldtovy university dr. E. Wintera v Berlíně roku 1963.

K jeho vydání příspěvek nemám mezinárodní vřelý hlas, který svou vědeckou kariéru začal v Praze a získal si během čtyřicetileté badatelské a učitelské činnosti i nemalé zásluhy o posunutí našich znalostí vpřed v mnohých oborech historického bádání. Winter je členem Německé akademie věd a Académie Internationale d'Histoire des Sciences v Paříži.

Hned od počátku se jeho zájem soustředil na historii náboženského a filosofického nejen dění, nýbrž — a to bylo u něho specifické — také myšlení. Později, v posledních dvou desetiletích, rozšířil obzor svých zájmů na německoslovenské a mezikoslovenské kulturní vztahy. V této době pracuje Winter s oblibou kolektivně. Dovede vyhledat spolupracovníky stejného zájmu i stejného nadšení pro lepší a všestrannější poznání s uduvaných problémů a tak přispět k uplatnění moderních pracovních kooperací metod. Také zájem posluchačů dovede sympaticky osobnost jubilarova podchytil a podnětnými radami udržet, jak jsem se mohl přesvědčit v jeho tichém historickém semináři, bohatě vybaveném množstvím potřebné odborné literatury v monumentální budově Humboldtovy university v Berlíně.

Winterovu účelovou badatelskou činnost zachycuje bibliografie jeho prací na 23 stránkách. Jsou mezi nimi i české tituly zájemcům dobře známe: Bolzano a jeho kruh. Brno 1935; Namci a Ceři v pojei J. Pexare. Rad 1937; Premonstrát Jeroným Hirschheim, Filos. Revue 1937; Jaroslav Bidlo, Kyrios, Berlin 1937; Kard. Schwarzenberg a kazatel Weith 1937, Lex. Theol. Kirch. IX. 1937; Tisíc let duchovního zápasu, Praha 1943; Josefínismus a jeho dějiny, Praha 1945; Bolzano, filosof a matematik, Praha 1943; Clanky v Lex. Th. K. o diecési královéhradecké a litoměřické; tituly: Lohel, Milde, Zippe, Frint, Fessl, Stepling, Enrich, Ondřej z Brodu, Thun ald.

I mnohé příspěvky v jubilejním Sborníku mají tematiku zasahující do dějin naší vlasti: Töpfer, Cnliastische Elemente des Matthias v. Janov; Andorf, Die Mantelin Drucibibel u. Codex Teplensis; Vavra, Die Oltmützer Societas incognitorum; Minarik, Slowakische Literatur des XVIII. Jahrdts; Polivková, Bolzano's Vorlesungen; Zeil, Vincenc Fiebrich; Louzil, F. T. Bratráněk atd. Snad polovina celého svazku je věnována českým kulturním dějinám, a to je vlastně také zásluhou Winterovu.

Děkujeme mu touto cestou a přejeme do další desítky života zdraví a tak příznivé okolnosti, aby mohl ještě mnoho vykonat pro pokrok v historickém bádání. Patří mu i náš věčný dík za pěkné věnování ve Sborníku, který nám zaslal. Dr. Bartůněk

DRUHOU NEJVĚTŠÍ CÍRKVI V POLSKU

— po římskokatolické — je pravoslavná; má asi 440 000 věřících a 250 duchovních; 293 kostelů a kaplí. Evangelická církev augsburského vyznání má v Polsku asi 100 000 příslušníků, 117 pastörů, 218 modliteben, 151 kaplí; evangelická reformovaná, metodistická a další církve jsou rozšířeny podstatně méně. Přes 20 000 příslušníků dohromady mají jen rozšířené církve starokatolické s desítkami kněží a koselů. V Polsku je uznávána od roku 1943 také tzv. polská katolická církev, založená na přelomu století polskými vystěhovalci ve Spojených státech amerických na protest proti diskriminaci Poláků ze strany německých a irských katolických duchovních. Na polském území má dnes tato církev asi 29 000 příslušníků, 126 kněží, 91 kostelů a kaplí. Uznávání jsou i adventisté, baptisté a další vyznání s malým počtem příslušníků. K židovskému vyznání se v Polsku hlásí jen asi 5500 osob; mají 11 synagog a 19 modliteben.

DESET ZATČENÝCH KNĚŽÍ

Při dělnických demonstracích ve Španělsku, souseděných na 27. říjen 1967, bylo mezi 200 zatčenými též 10 kněží. V Bilbao byli zatčeni „pro své provokační chování“ tři hasičští kněží, další tři v barcelonském průmyslovém předměstí Tarrasa;

jeden dělnický kněz v Madridě byl zatčen při účasti na tajné schůzi vedoucích protifrankistické odborové organizace, z dalších tří kněží uvězněných rovněž v Madridě jsou dva jezuité. Demonstrovali po boku dělníků.

PAMÁTKY HRDINY ODBOJE

Při partyzánských manifestacích v Bolzanu, jež byly koncem října 1967 uspořádány pod heslem „Odboja a Horni Adize“, vzpomněli účastníci mimo jiné předsedy hornoadizské katolické akce Mayra Nusserra, jež esesáci barbarsky zavraždili. Při nynější manifestaci byl jeho hrob ozdoben věncem.

BRAZILSKÝ ARCIBISKUP MSGRE HELDER CÂMARA

arcibiskup z Olindy a Recife, napsal ve své právě dokončené knize o zaostalosti Latinské Ameriky, že Spojené státy americké neposkytují upřímnou pomoc ožebračeným zemím, „ponevadž myslí jen na zisky, na investovaný kapitál a na úroky“. Stát nabízí jednou rukou pomoc, ale druhou rukou zároveň loupi. Chtějí-li Spojené státy v rozvojových zemích pomoci, říká msgr. Câmara, „ať si však neodvážejí naše suroviny, aby nám potom prodávaly průmyslové výrobky. My potom od nich kupujeme věci, které jsou naše.“

PAŠIJE K. PENDERECKÉHO

Stanisław Skrowaczewski s velkým úspěchem diriguje ve Spojených státech amerických „Pašije podlé sepsání sv. Lukáše“ od vynikajícího skladatele Krzysztofa Pendereckého. Dne 2. 11. 1967 řídil Symfonický orchestr v Minneapolisu, který s Pašijemi vystoupil i v newyorské koncertní síni Carnegie Hall. K. Penderecki byl za Pašije vloni vyznamenán Cenou Włodzimierze Pierzaka, udělenou polským katolickým sdržením PAX. Při své nynější návštěvě Spojených států se zároveň zúčastnil zkušek i slavnostních vystoupení jmenovaného orchestru v Minneapolisu i v New Yorku a dalších provedení v Chicagu a Filadelfii. Setkal se také s představiteli amerických hudebních kruhů. — O tomto mladém, ale již tak proslulém polském skladateli byl v jeho vlasti právě natočen film Krzysztofa Zanussiho a Ludwika Erhardta v sérii „Portréty“. Pašije K. Pendereckého byly s velkým úspěchem provedeny již téměř po celé Evropě, nedávno triumfovaly při dalším provedení např. ve Stockholmu a ve Stuttgartě, dále pak rovněž za autorovy přítomnosti zazněly v gotickém chrámu sv. Severna v Lausické čtvrti v Paříži, a to v provedení rozhlasového a televizního pěveckého sboru i orchestru pod tak ovkou Ch. Brucka. Ve Francii jsou tyto Pašije známy z amních desek Philips i Harmonia Mundi (Davidov žalm, Stabat Mater aj.). J. Longchamps v Le Monde hodnotil mladého polského skla-

datele slovy, že „po dvou a půl století navazuje na tradice J. S. Bacha“. bp

ROUDNICE—CONSUETUDINES—DEVOTIO MODERNA.

Prof. Eduard Winter pše ve svém díle „Frühhumanismus“ (Akademie Verlag-Berlin) časokrát o „Consuetudines Rudnicensis“ a připisuje jim velký vliv na rozvoj hnutí „devotio moderna“. Nikde však nevykládá co „Consuetudines“ vlastně jsou. Jeho, pro české a hlavně církevní dějiny, velice zajímavá práce vyšla r. 1934 a teprve v r. 1935 vydal docent Josef Siegwart v universitním nakladatelsv. díl friburském ve Švýcarsku důkladnou studii „Die Consuetudines des Augustiner-Chorherrenstiftes Mirbach im Elsass“ (XII. Jhrdt.).

Co tedy byly „Consuetudines“ velice oceňované, ale blíže nevyvětlené? Jak už sám název napovídá byla to jakási „prováděcí nařízení“ a doplňky v podstatě jednoduchých řeholních pravidel augustiniánských. Mladý doc. dr. J. Siegwart podává přísné vědeckými metodami nejprve jejich správné znění. Posloužily mu k tomu zachované texty jedné z nejstarších, a sice z augustiniánského kláštera v Mirbachu v Elsassu jižně od Kolmaru, vzniklé někdy kolem roku 1120. Podle nich se klaustrální život augustiniánských mnichů řídil předpisy obsaženými ve 158 stručných kapitolech.

Tu je pozoruhodné, že se v nich vůbec nemluví o nějakém studiu. Obsahují ustanovení jen o práci manuální a povinnostech liturgických. Ohledně ložnic stanoví, že všichni bratři se ukládají ke spánku ve společném dormitoriu. Kdyby nestačilo, tedy v prostorách po 10 a 20 lůžkách a to tak, že lože mladšího bratra je umístěno vedle staršího. Ložnici ozářuje po celou noc svíce nebo lucerna. Winter ve zmíněném díle upozorňuje, že „Consuetudines Rudnicensis“ přilily s průkopnickou novotou, znamenající radikální přelom do staleté mnišské praxe v tom, že povolovaly rozdělení starého společného dormitoria na celý pro jednotlivce. Ty už nesloužily jen ke spánku, ale také ke studiu a k literární činnosti. Vznikly patrně nikoli bez vlivu biskupa Jana IV z Dražic, který býval v Avignoně ve styku s ležícím papežským palácem V. Durandem „doktorem moderním“. Roku 1352 se jim dostalo papežské úchvaly a mohly se zavádět také do jiných domů (Siegwart, I. c. 98: do Neukirchen 1397, Langenzenn 1409, Indersdorf 1417, Rottenbuch 1428 aj.). Touto změnou vyšlou z Cech, (dedukuje Winter) byla umožněna expanse raně humanistických a prohloubeně náboženských snah ústících v devotio moderna. Dr. Bartůněk

TAJEMSTVÍ MOŘSKÝCH HLUBIN

Za posledních 300 let vidělo více než tisíc lidí jakousi mořskou obludu, jednomyslně nazývanou „mořským hadem“. V 19. i v našem století docházelo téměř každý rok zprávy o setkání s neznámým mořským živočichem. Viděli ho rybáři, námořníci i cestující četných lodí, lidé různých povolání — vědci, spisovatelé a cestovatelé. Objevují se podrobné popisy těchto setkání, podoba zvířete i jeho pohyby.

Zvíře se objevuje v nejrůznějších místech. Viděli je u pobřeží Severní Ameriky, Norska, Anglie, poblíže Portugalska, u Azorských ostrovů, u břehů Západní Afriky, u Skotska, severní Francie, v Indickém oceánu, v Rudém a dokonce i ve Středozemním moři. Nejčastěji byly uváděny takové názvy, jako „mořský drak“, „mořská žirafa“, „obrovský úhoř“ i „mořská labuť“. Brzy po válce, v roce 1948, se pověsti o objevu obludy znovu vynořily. Pak se přihlásili očití svědci. Rybář George Seghers v roce 1947 popisoval setkání s „mořským hadem“ u ostrova Vancouver takto: „Vlevo, asi 45 metrů od lodky, se nad vodou tyčila hlava a krk přes metr dlouhé; dvě jako smůla černé oči se na mne upřeně dívaly. Vystupovaly z hlavy. Nikdy jsem nic podobného neviděl. Hlava měla v průměru asi 47 centimetrů. Zvíře na mne hledělo asi minutu, potom se obrátilo a já viděl jeho záda. Mělo cosi jako tmavohnědou hřívu, kterou však tvořily spíše svazky brajovic než chlupy“. Po nějaké době byla na západním pobřeží ostrova Vancouver nalezena kostra. Obě fakta byla srovnána a dospělo se k závěru, že to byl týž „mořský had“. Kostra ležela na břehu, ale ocas měla ve vodě. Hlava připomínala rozměry beraní hlavu a páteř byla 12 m dlouhá.

Hydrografický úřad USA dostal 31. prosince 1947 radiogram z paluby parníku Santa Clara, který plul z New Yorku do Cartagena v Kolumbii. Kapitán v radiogramu oznamoval, že se parník setkal s nějakou mořskou obludou, kterou buď zabíjel nebo těžce ranil. Zvíře bylo asi 13 metrů dlouhé, mělo hadí tělo, které měřilo asi metr v průměru. — Počinaje rokem 1948 se o mořském hadovi mluvílo každý rok. V roce 1959 byla u jednoho ostrova Vnitřních Hebřid pozorována obrovská mořská želva. Popis této želvy připomínal spíše popis mořského hada, zubitý hřbet na zádech, dlouhý pružný krk, tlama jasně červené barvy, žadné zuby a kůže bez šupin. To dalo podnět k otázce, nejde-li o obrovskou želvu. — Dne 1. prosince 1959 byli rybáři z Durbanu uvedeni v naprostý úžas. Na širém moři potkali celé hejno těchto strašných mořských nestvůr. Kapitán

rybářské lodi vyprávěl, že jich bylo asi dvacet a měřily devět až deset metrů. Za celý svůj život na moři neviděl nic podobného! Zájem o mořského hada neochabuje. V roce 1983 byl spatřen u španělského pobřeží. Koncem roku 1984 došlo k senzáční události: podařilo se získat první fotografie dosud neznámého mořského hadovitého zvířete. Tyto fotografie pořídil Francouz Robert le Sereq v Austrálii. Soudí se, že velcí mořští živočichové s hadovitým tělem nemusí být „mořští hadi“. Tato zvířata, vědě dosud neznámá, mohou patřit k různým druhům. Mohou to být savci a plazi, stejně jako obojživelníci.

Skutečnost, že tato zvířata existují, nevyvolává prý pochybnost. Jejich další průzkum je velmi důležitým problémem vědy — soudí významný belgický zoolog prof. B. Eyvelments.

Papež Klement XIV. koupil jednou od jakéhosi mistra několik obrazů a tážal se slavného malíře Antonína Rafaela Mengse (mimochoodem: narodil se r. 1728 v Ústí nad Labem), co o nich soudí. Mengs neměl o obrazech valné mínění. „Ale vždyť mi je dvorní malíř doporučil“, zvolal zklamáný papež. „To je možné“, odpověděl Mengs. „On chválí, co je nad jeho síly, já haním, co je pod moje.“

PRÁVNÍ PORADNA

POZOR NA PŘEVODY POZEMKŮ

Často se stává, že některé organizace, např. Sokol na venkově, hodlá rozšířit cvičiště. Zjistí se, že sousední pozemek je zádušní a patří kostelu. Začne tedy vyjednávat mezi organizací, farou a konstitucí, sjednávají se podmínky, zejména směny pozemků apod. Když se však má převod provést a je třeba výpis z pozemkové knihy, zjistí státní notářství u církevních pozemků na listu C tento zápis:

„Podle § 10 odst. 2 zákona č. 46/1948 Sb. a výměru o výkupu ze dne X. X. 1949 poznamenává se provedení výkupu všech nemovitostí.“

Prakticky to znamená, že pozemek byl státem vykopen (výše náhrady zatím stanovena nebyla) a že tudíž takto zapsanými pozemky disponuje stát, v daném případě fin. odbor ONV.

Tam je proto třeba žadatele o pozemek odkázat.

Z tohoto výkupu byly zpravidla vyloučeny stavební parcely církv. staveb, hřbitovy a zahrady a zapsány do zvláštní vložky.

Doporučujeme p. farářům, aby se při příležitosti seznámili v poz. knize na státním notářství jejich okresu se současným stavem farních pozemků. Předejde se tak mnohdy zbytečnému vyjednávání a korespondování, které se nakonec ukáže být bezúčelným. Dr. V.

NABÝVÁNÍ POZEMKŮ KE STAVBĚ

Chceme-li stavět rodinný domek nebo chatu, požádáme o pozemek příslušný MNV. Tento národní výbor pozemek od vlastníka vykoupí, ONV nám zřídí právo osobního užívání pozemku. Na základě rozhodnutí ONV sepíše pak státní notářství „Dohodu o zřízení práva osobního užívání pozemku.“ Nejde sice o vlastnický převod, ale na základě tohoto užívacího práva je možno na pozemku stavět, zastavěný pozemek dále převádět, dědit atd. Neprodává tedy vlastník stavebníku pozemek přímo!

Podle § 490 obč. zákona však smějí být převáděny pozemky, určené ke stavbě na občany přímo v těchto případech: Příbuzným v řadě přímé a sourozencům. Tedy rodiče dětem, vnukům, jakož i sourozenci mezi sebou.

Poněvadž s jarem přichází vlna zájmu o výstavbu rekreačních chat a domků, máme možnost upozornit na tuto stať farníky, kteří mají o stavby zájem. Nikdo nepochybí, když před zamýšleným převodem zajde na státní notářství jak pro informaci, tak pro tiskopisy potřebné k převodu, zejména „Dotazník a čestné prohlášení“. Blíže informace rádi zodpovíme. Dr. V.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉZE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Hájek Pravoslav, administrátor, Mrtník, ustanoven od 1. 12. 1967 administrátorem v Kolíně.

Doležal Antonín, administrátor v Křivoklátě, ustanoven od 1. 12. 1967 administrátorem v Mrtníku a excurrento administrátorem ve Sv. Dobrotivě, okres Beroun a ve Strašicích, okres Rokycany.

Nováček František, administrátor v Žalmanově, ustanoven od 15. 11. 1967 administrátorem ve Stodu a ex-

currento administrátorem ve Vsi Touškově, okres Plzeň-jh.

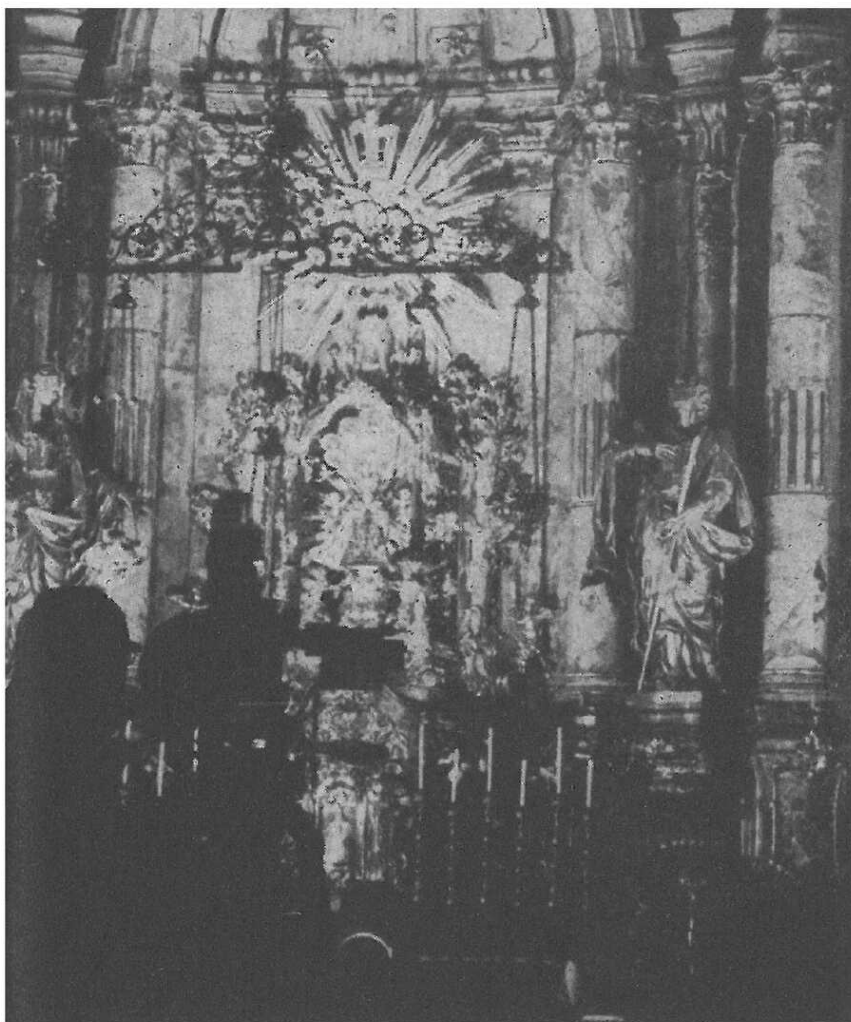
Svoboda Jiří, kaplan v Chebu, ustanoven od 15. 11. 1967 administrátorem v Žalmanově a excurrento administrátorem v Bochově, Bražci, Javorné, Lukách a Údrči, okres Karlovy Vary.

Filip Bohumil Valerián, Sedlčany, ustanoven od 1. 12. 1967 kaplanem na arciděkanství Plzeň.

Úmrtí:

Ježek František, arciděkan v. v., Příbram, zemřel 19. 11. 1967 ve věku 73 let.

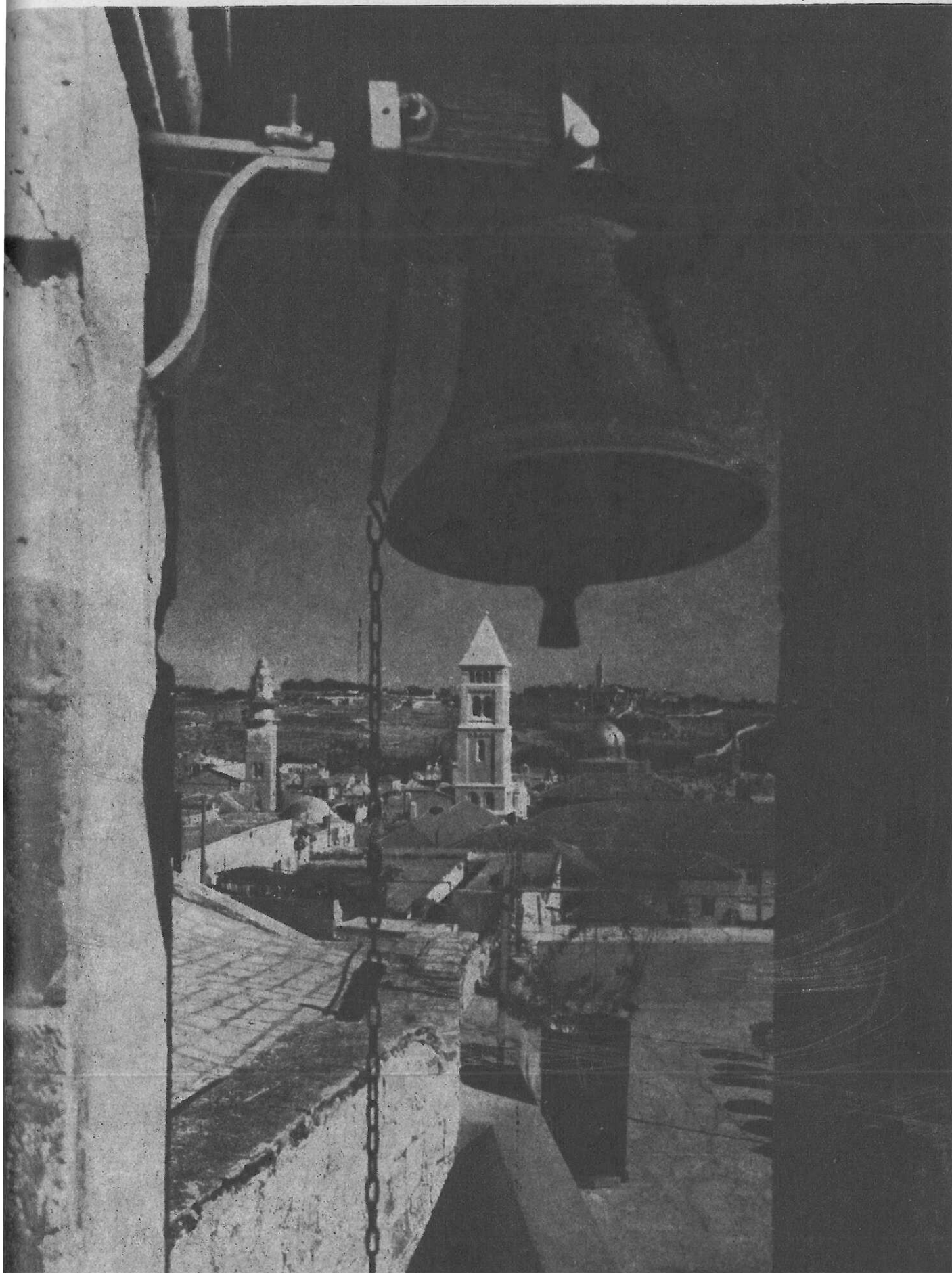
Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne ÚNC, novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15,— Kčs, celoročně 30,— Kčs, cena jednotlivého výtisku 3,— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávký příjímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. Podepsáno k tisku 29. 1. 1988. — A-15*81084

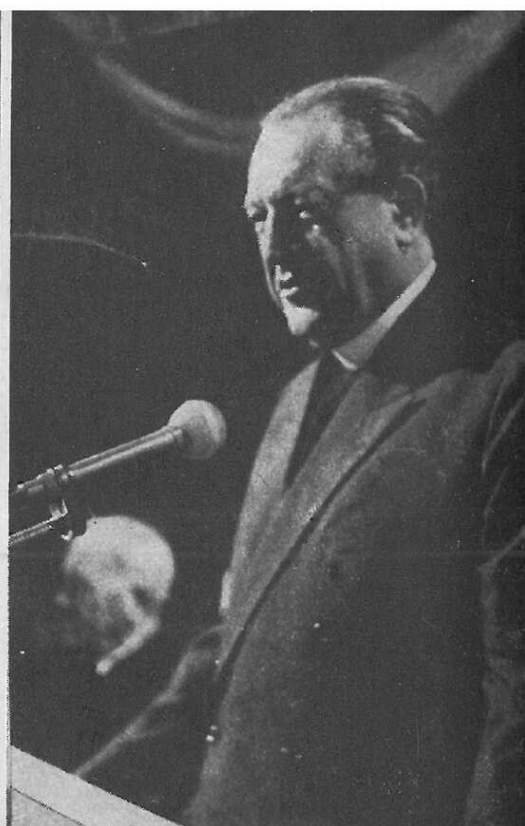

První strana obálky: Vlastimil Zikmund: Praha únorová. Druhá strana obálky: Pohled na historický tábor lidu na Staroměstském náměstí v Praze dne 21. února 1948 a na Mariánském náměstí v Brně. Třetí strana obálky: Pražské Jezulátko bylo v den Vietnamského národního svátku, dne 21. prosince slavnostně oděno do šatiček, které jsou darem vietnamských katolíků. Při této příležitosti uctili milostnou sošku zástupci VDR. Pracovní snímek z natáčení filmu o Pražském Jezulátku, který bude součástí celovečerního filmu o Praze. Čtvrtá strana obálky: Snímky k článku P. Dušana Řezaniny: K dějinám křesťanského oltáře. Stolový oltář, truhlový oltář, oltářní stipes, skříňový oltář, antická ara, zděný oltář, oltářní stipes, oltářní stipes.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ ³ 196

První a čtvrtá strana obálky: Autentické snímky dnešního Jeruzaléma z archivu jordánského ministerstva informací. Druhá strana obálky: Snímky ze zasedání rozšířeného ústředního výboru Mírového hnutí katolického duchovenstva ČSSR v Praze dne 15. února t. r. Pohled na předsednický stůl, záběry ze sálu, předseda MHKD, ministr dr. Josef Plojhar při projevu a místopředseda MHKD báňskobystrický kapitulní vikář Ján Dechet. Třetí strana obálky: Snímky k článku P. Řezaniny „K dějinám křesťanského oltáře“: Stolový oltář, Florencie. S. Maria Annunziata, oltářní stípes, Ravena, Museo Nazionale, stolový oltář S. Manno v Perugii, oltářní stípes, Řím, S. Luigi dei Francesi, oltářní stípes St. Marcel Les Sauzet, stolový oltář Antibes, stolový oltář Bastia, hřbitovní kaple a stolový oltář Perugia, S. Matteo.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA, ROČNÍK XVII., ČÍSLO 3. — BŘEZEN 1968

BSAH. P. Ant. Hugo Bradáč: Věčný vítěz, ThDr. Jan Merell: Od encykliky Divino afflante Spiritu ke konstituci Dei verbum, ThDr. J. Michal: Manželství v tradici a po koncilu, ThDr. Ant. Salajka: Věroučné rozdíly mezi pravoslavnými církvemi a církví katolickou. P. Dušan Rezanina: Z dějin oltáře, Hus dnes, Křesťanská antropologie — Liturgická příprava slova, Náš zápisník, právní poradna, zprávy úřední.

Věčný Vítěz

P. ANTONÍN HUGO BRADÁČ

BYLA TO JEDNA Z BOLESTNÝCH ZKOUŠEK, kterými musí projít každý, kdo stoupá úzkou a trnitou cestou k výšinám. Božský Spasitel odešel v ústraní, do hlubokého ticha samoty, aby vzdálen neklidného, rozptýlujícího ruchu světa mohl nerušeně naslouchat tepotu svého božského srdce, hlasu vlastního vnitřního života a hlasu věčného Otce na nebesích. „*Abychom lidi milovali, třeba občas od nich odejít a uchýlit se do samoty*“, říká Giovanni Papini. Samota je branou do království pravdy, školou očišťavé lásky, vážnosti a pravé důstojnosti člověka. V jejím stínu pohasínají bludičky marnivé, sobecké náruživosti a dech modlitby se tu stává nejsladším chlebem duše i těla. Zde vchází člověk do své nejvnitřnější svatyně a jeho duše rozmlouvá se svým Stvořitelem. Avšak čím vyšší akce, tím mocnější reakce. Čím výše hodnoty ducha, k nimž jsme stoupali, tím výraznější próza a žiznivější půda tělesného života. Bylo tomu tak i u Syna člověka. Dlouhodobým postem tělo zemdlelo, zesláblo a stalo se lačným. „*Dej mi jísti*“, volalo, „použij k tomu, nelze li jinak, své divotvorné božské síly. Vždyť jako Boží Syn všechno můžeš. Anebo seskoč s chrámového címburí a ukojíš zvědavost a zázrakuchtivost lidu. Učiň mu tu radost, staň se králem svého národa, vysvoď jej z tesknosti otroků, upějících v římském jařmu. Kdybys užil své božské moci, celá země by ležela u tvých nohou.“

KDYBY BYL JEŽÍŠ podlehl našeptávání odvěkého nepřítel pravdy, nebyl by se stal Vykupitelem světa. On však přemohl pokušení a nezneuctil svou božskou moc. Tím vykonal veliký kus cesty k naší záchraně a zároveň nám dal pro všechny časy zářivý příklad, abychom se nedali zlákat mámnivými hlasy sebelásky a hříšné chťivosti, která zavádí do zrádných hlubin zkázy.

DVAKRÁT V LITURGICKÉM ROCE mluví církev matka a učitelka o pokušení Páně. Na počátku vážné a posvátné doby postní a na jejím konci v bolestném týdnu pašijovém. První pokušení přemáhá Spasitel v skalnatých horách pouště, druhé v zahradě Getsemanské. Tam se vzepjalo lidství celou silou ještě jednou proti nastávajícímu bolu. Zemlené tělo se vzepřelo v zoufalé, zlekané

úzkosti proti hrdinnému úmyslu a rozhodnutí Bohočlověka Vykupitele. Božská síla Mesláše má chránit a bránit jeho zrazené lidství proti bližícím se nepřítelům, vedeným jedním z těch, které si sám vyvolil jako učedníky. Slovo by stačilo, aby byli zničeni, dvanáct pluků andělů poslechlo by rozkazu svého Pána. Ale všemohoucí božských sil nebylo a nesmí být zneužito k cílům nenávisti a ničení. Taková jest vůle nejvyšší dobrotvivého tvůrce světa. Struna lidství musí umlknout pro lásku k člověku, Syn člověka se podrobuje vůli Otce, věčnému zákonu lásky, který mu určil nastávající útrapy jako nejtěžší, poslední zkoušku a jako nejvyšší obět.

LITURGIE SVATOPOSTNÍHO A VELIKONOČNÍHO ČASU nás roubuje na ustřední nerv našeho svatého náboženství, na tajemství nejvyšší oběti na kříži. Oorací se k nám ve znamení kříže, nejdojemnějšího a nejmocnějšího Božího hlasu, ohlašujícího každé věřící duši, co Bůh učinil pro nás v Ježíši Kristu, co bylo nutno učinit, mě-li být smazán náš hřích, mělo-li se zapomenout na naše provinění, měly-li být odpuštěny naše nepravosti. To, co vánoční doba avizovala, svatopostní a velikonoční čas dokonává. Bůh pokoje vstoupil do neklidného světa, zmámeného velikostí provinění, zmučeného pomyšlením na nemožnost dostat se z hříchu a uniknout smrti. Stal se člověkem, aby žil navždycky mezi námi, aby nás učil a dal nám zákon nového, pravého života, zákon milosrdenství a lásky. Hlásal slova útěchy a lásky chudým, utiskovaným, bezejmenným, ponižovaným a opovrhovaným, přinášel zdraví a pokoj trpčícímu, plakal s plačícími, ohlašoval a připravoval království, nemající pranic společného s Petrovým mečem ani s bombami, které američtí letci shazují na děti, starce a ženy v krajinách, kde lidé strádají a kam by se měly raději posílat přebytky z bohatých stolů těch, kteří se v tragickém omylu a poblouznění skrývají za jméno křesťanů nejsvětější.

MOCNÍ SVĚTA za Spasitelova pozemského přebývání mezi námi tupili, zmučili a ukřižovali velikého Spravedlivého. Domnívali se, že usmrčením těla zabijí i jeho Ducha, že jeho smrtí zničí a zahladí i jeho učení. A přece i jeho nejmocnější odpůrci za všech dob museli vždycky nakonec kapitulovat a přiznat: „*Zvítězil jsi, Galilejský!*“

DEKLARACE DRUHÉHO Vatikánského koncilu, encyklika „*O působení k pokroku národů*“ a „*O církvi v dnešním světě*“ se obrací k modernímu člověku a lidstvu, obklopenému civilizačními prostředky, zneklidněnému hlucným a nejistým světem. Myšlenky a celý obsah těchto důležitých dokumentů Církve Matky a Učitelky vyznívají do slov: Ježíš Kristus, oslavený Pán Církve, který byl dán z nekonečné Boží lásky k spáse věřícím a k pokoji, spravedlnosti a svobodě celému světu. „*Bůh, který otcovsky pečuje o všechny, chtěl, aby všichni lidé vytvářeli jedinou rodinu a chovali se k sobě navzájem jako bratři. Vždyť všichni, stvoření k obrazu Boha, který učinil, „aby z jednoho praotce všechno lidské pokolení přebývalo na veškerém povrchu zemském“ (Skutky 17, 26), jsou povoláni k jednomu a témuž cíli, tj. k samému Bohu. Proto prvním a největším přikázáním je láska k Bohu a k bližnímu. Písmem svatým jsme poučeni, že lásku k Bohu nelze odloučit od lásky k bližnímu. Vyplněním zákona je láska. (Řim. 13, 9-10, 1. Jan 4, 20). Ze je to pravda svrchovaného významu, to potvrzuje den ze dne rostoucí vzájemná závislost lidí a den ze dne se více sjednocující svět. (Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě § 24.)*“

VŠECHNO, CO ODPORUJE LÁSCĚ, odporuje životu a je hanebností otravující lidskou civilizaci a poskvrňující více ty, kteří zlo páchají, než ty, kteří trpí bezprávím." Právě se dále v této konstituci.

CÍRKEV MATKA A UČITELKA zavrhuje každý náboženský, rasový a politický fanatismus, který je schopen naplout větší hrůzy a pohromy, než jsou ty, které hodlá odstraňovat. Vždyť u pravých humanistů a největších

JEŽÍŠOVO SOCIÁLNÍ POLITICKÉ PROROCTVÍ, vyslovené prošlo objektivní kritikou dějin. Zde je velikost daru, který Učitelky dnešního složitého světa vychází z tohoto základu a je pokračováním této životodárné, nejsladší zvěsti světa, v níž máme své bytí a kterou potřebujeme jako

V TĚCHTO DNECH veliké křesťanské bolesti a veliké lásky a slávy Boží bledne a mizí naše lidská pýcha, jihně srdce, ozývá se svědomí, zatížené hříchem. Ve stínu kříže a ve světle zmrtvýchvstání docházíme k nezvratným absolutním pravdám. Všichni lidé jsou si rovni před tváří Absolutna, které my věřící nazýváme Bohem. Není hierarchického rozdílu mezi duší otroka a miliardáře. Základy národního a ani všelidského štěstí a blaha na zemi nelze tmelit slzami individuálního utrpení, neboť lidské pokoření, lidská slza a krev jsou substancí, trhající nejpevnější ocelová tkaniva diktatur a všech nelidských společenských organizací stejně jistě a účinně jako melinit a dynamit zvětralé skály. Slzy a krev, řinoucí se z očí a těl ujařmených a bezbranných musí nakonec projevít všechnu svou nesmírnou rozrušující výpouštnost. Každé zlo a násilí musí nakonec doznat a zvolat: Zvítězil jsi, Galilejský! Zvítězily jste, spravedlnosti, pravdo a láska!

POHLED NA KŘÍŽ, kde byla dokonána nejvyšší oběť za záchranu a život světa, je vždycky také pohledem za kříž, za Kristův pohřeb a hrob, do jeho života nynějšího, do jeho života věčného Vítěze nad smrtí. Církev není jen shromáždění věřících duší, je to nejvzácnější nebeský dar, je to náš skutečný život, nezasloužený darovaný nám z milosti a lásky, je to podstatná forma spojení, jejímž prostřednictvím může mít člověk podíl na božství. Takto se jeví Církev živým tělem vtěleného slova, histo-

„POKOJ VÁM“, velikonoční pozdrav věčného Vítěze nad smrtí není jen apoštolskou záležitostí. Jako záznam Písma svatého je určen všem, nejenom oněm jedenácti, kteří uviděli na vlastní oči jeho oslavené rány, ten nevysychající zdroj milosrdenství, milosti a pokoje. Písmo svaté nemluví toliko o minulosti, ale i o přítomnosti a budoucnosti, nejenom o tom, co se událo, ale co se stále děje, neboť ukřižování a vzkříšení Pána života je naším životem a naším věčným dědictvím. I nám, dětem zneklidněného a nejistého světa, je třeba upokojení, míru a jistoty. Dnešní mírové snažení lidstva není již zdaleka pouhou formálitou. Jde v něm stále víc o velký postoj mravní, o uvedení základního křesťanského přikázání „Ne z a b i j e š“ ve všeobecnou platnost, jde v něm ve světle nejnovějších papežských encyklik o růst, rozkvět a rozvoj dobra na tomto Bohem stvořeném a nám daném světě. Jásavé velikonoční Aleluja a radostné Pokoj vám je dáním útěšné jistoty, že je člověk usmířen s Bohem, a že zvítězí na zemi svatý mír a pokoj, z jehož živné půdy rostou a rozvíjejí se všechny velké hodnoty, tedy i křesťanství, mravnost a láska.

OSLAVENÝ A POVÝŠENÝ VÍTEZ NAD SMRTÍ se zrodil z kříže, z lásky a oběti, zbraní mocnějších než atomové bomby a bombardovací letadla. Dar lásky dosud nabyt a nebude nikdy světu odňat. Je třeba zvednout z prachu pýchy a sobectví tento zakopaný poklad, tuto nejmocnější zbraň, zdvihnout ruce k práci a modlitbě za život, aby zmizela navždycky příšera zbesilého válečného vraždění, kouře atomových bomb, barbarství nacistických koncentračních táborů, bídy a strádání, aby zvítězila láska a spravedlnost, aby celý svět ovládl svatý pokoj a mír, který nám přinesl a nabízí věčný Vítěz nad smrtí.

OD ENCYKLIKY DIVINO AFFLANTE SPIRITU KE KONSTITUCI DEI VERBUM

Po druhé světové válce a hlavně po II. vatikánském koncilu nastal mohutný rozmach katolické teologie, speciálně na úseku biblických věd. Předmětem bádání a rušných diskusí není tak Starý zákon, jako tomu bylo v době před druhou světovou válkou, ale spíše Zákon nový, hlavně evangelia. Mnoho se diskutuje o vzniku evangelii, o moderním chápání jejich historické pravdivosti, o Ježíši historickém a Kristu evangelii a s tím úzce související demytologizaci Nového zákona. Na žádost redakce DP a mnohých spolubratrů hodlám v několika článcích podat vzhled do těchto časových problémů a navázat tak na své články v minulých ročnících DP.

Letos je tomu právě čtvrt století, kdy vydal na svátek sv. Jeronýma papež Pius XII. biblickou encykliku

dobrodinců lidstva nám nezáleží na sociálním či politickém programu, na prostředku, který doporučují jako lék proti poznaným příčinám nemoci, jimiž trpí člověk, za to však hloubka jejich pohledu do toleostného tajemství lidských niter, srdečnost jejich lásky k trpícím, pronikavé rozpoznání zla ve světě, a všechno to prostředky, jimiž je uchváčena duše těch, k nimž dobrodinec lidstva mluví, — to je to, čeho si lidstvo u svých nejušlechtlejších duchů vždy cenilo, cení dosud a vždy bude cenit.

na hoře blahoslavenství a v tolika slovech evangelia, byl věnován trpícím celého světa. Hlas Církve Matky a Učitelky dnešního složitého světa vychází z tohoto základu a je pokračováním této životodárné, nejsladší zvěsti světa, v níž máme své bytí a kterou potřebujeme jako

rický zosobněného v boholidské podobě Ježíše Krista, jehož tělo roste a rozvíjí se ve smyslu teilhardovského dynamismu, aby nakonec obsáhlo celé lidstvo v jednom boholidském organismu. Aby člověk směřoval k tomuto cíli, kterému musí nezbytně předcházet uskutečnění Božího království na zemi, je mu třeba spravedlivého vztahu ke všem lidem a přiměřené moci nad hmotnou příro-zeností. Proto musí své myšlení a jednání uvést v soulad s řečí Spasitelova kříže, která je mluvou oltáře a lásky, proto je mu zapotřebí, aby v sobě měl zárodek Božího těla, čímž vyššího života, jehož se mu dostává přímo od Krista, zdroje absolutní pravdy.

STÁT POD KŘÍŽEM sötva znamená pýchu. Nač bychom také mohli být pyšní, když právě zde je možno vidět všechnen náš hřích s celou jeho tíží a vinou. Postoj pod křížem musí být vždycky postojem kajcníka, který si uvědomuje, že nevinný Boží Syn vzal jeho viny na sebe. Jít za křížem znamená volat: „Čiňte pokání! Buďte svatí, jako je Bůh svatý, dokonalí, jak je Bůh dokonalý. Od-pouštějte, jako Bůh odpouští, milujte se, jak Bůh miluje vás. Učinite-li to, nebude již mezi vámi otroků a zotročujících, tyranů a deptaných, přesycených a hladových, a království nebeské vás odmění za nespravedlivá království pozemská. Pohled víry na kříž je výzvou k radikální změně dosavadního životního stylu a k nastoupení cesty za věčným Vítězem, ve kterém jedině je možno zvítězit.

„Divino afflante Spiritu“ — „O časovém podporování biblických studií“. Ta se stala velkou chartou těchto studií, vytvořila ovzduší důvěry pro katolické biblisty — otevřela tak dveře svobodnému biblickému bádání. Teprve dnes, po větším časovém odstupu, zjišťujeme její nesmírný dosah a význam: Nebýt této encykliky, i neje-den koncilní dokument by možná vyzněl jinak. Není pochyby o tom, že velký podíl na zpracování encykliky DAS měl rektor Papežského biblického institutu, dnešní kardinál Augustin Bea. Encyklika se vědomě dotýká nejpalčivějších problémů a zdůrazňuje nutnost, aby se katoličtí exegeté nevyhýbali těmto problémům, nýbrž naopak, aby pomocí moderních prostředků věnovali náležitou pozornost i nejtěžším otázkám.

Podnětem k vydání encykliky bylo jednak 50. výročí

biblické encykliky Lva XIII. „Providentissimus Deus“ 1893, jednak nezdravé a konservativní exegetické proudy, které se projevovaly zvláště v Itálii. V letech 1930–1939 vycházel a po celé Itálii byl rozšiřován výklad Pisma svatého, jehož autor se kryl pseudonymem Sac. Dain Cohenel. Autorem komentáře byl neapolský kněz Dolindo Ruotolo. Kritika přecházela komentářem v mlčení, anebo s velkými výhradami. Byla uznávána neobojnost autorova, rozjímavý charakter výkladů, ale na- prosto byla odsouzena jeho metoda a nevědecký ráz ko- mentářů. Autor nedbal literárního smyslu a proti všem zásadám hermeneutiky zbudoval na pochybené etymo- logii, např. hebrejských jmen, svou exegesi, která u od- borníků vyvolala jen úsměv a znevažovala vážný výklad Pisma sv. I teologické názory autora, který byl obda- řen obdivuhodnou fantazií, se hemžily nesprávnostmi, takže dekretem sv. Officia z 20. 11. 1940 byl dán ko- mentář na index. Autor se sice podrobil, ale záhy nato vydal anonymně spisek „Velké nebezpečí pro církev a duše“, v němž obvinil některé italské biblisty z rationa- lismu a modernismu. Zvláště Papežský biblický institut je ve spisku napadán jako semeniště historicko-kritické metody studia bible, jež prý je profanací, ba přímo sva- tokrádeží slova Božího. Exegetovi podle názoru pisatele musí stačit latinská Vulgáta, není třeba studia řeči, archeologie, textové kritiky, je třeba jen Pismo medito- vat. Na první pohled bylo zřejmo, že účelem spisku, kte- rý byl poslán svatému Otci, všem biskupům a předsta- veným řádů v Itálii, je apologie odsouzeného Cohene- lova komentáře. Odpovědi na tento zmatený spisek byl list Biblické komise arcibiskupům a biskupům Itálie z 20. 8. 1941.

Obsahem listu byly hlavně čtyři body: a) Při výkladu Pisma sv. je nutno nalézt především smysl literární. Smysl duchovní anebo typický musí být založen na smyslu literárním a dokázán užíváním samotného Krista, apoštolů, inspirovaných spisovatelů, tradice a zvláště liturgie, protože „lex orandi=lex credendi“.

b) Proti anonymnímu autorovi spisku, který vykládal nesprávně dekret Tridentského koncilu, jako by jedině Vulgáta podávala věrný text Pisma, od něhož není do- voleno se odchýlit, stanoví list jasně, že skutečným slo- vem Božím je text původní a každý překlad — tedy i Vulgáta — je pouze ohlasem Božího slova podle věr- nosti, jak odpovídá textům původním. Autenticita Vulgá- ty není autenticitou kritickou, nýbrž pouze juridickou.

c) Z této funkce původních textů plyne oprávnění, nutnost a užitečnost kritiky textu, kterou autor ve svém spisku ostře napadá.

d) Má-li být stanoven věrně smysl literární, a to z pů- vodních textů, je k tomu nutná znalost biblických ja- zyků a všech pomocných biblických disciplín osvětluji- cích posvátný text. Jejich studium se však nesmí stát cílem, jsou jen nutným prostředkem k přesnému a sprá- vnému porozumění slova Božího.

Za dva roky nato vyšla encyklika Divino afflante Spiritu, obsahově velmi blízká listu Biblické komise. En- cyklika je jednak stručným přehledem vykonané práce za uplynulých půl století (část dějinná), jednak ná- stínem toho, co ještě zbývá vykonat (část věroučná). Encyklika stanoví jasně podmínky exegese, která musí být nejenom vědecká, ale i křesťanská. Jsou to:

1. Aniž je popřen oficiální charakter latinské Vulgá- ty, musí exegese vycházet z původních textů, uprave- ných podle platných zásad textové kritiky.

2. Správná exegese budíž založena na smyslu literár- ním s použitím přínosu filologie, archeologie, historie a zvláště teologie. Katolická exegese nesmí zanedbávat ani smyslu duchovního, ale úzkostlivě necht se střeží překládat přenesený význam jako pravý smysl Pisma svatého.

3. Každá doba má své zvláštní úkoly. Pro exegetu dneš- ní doby lepší znalost starověku a prostředí, kde vznika- ly knihy Pisma svatého, je spojeno i s povinností nové- ho studia. Encyklika zdůrazňuje zvláště:

a) Nutnost zjištění osobnosti, svérázu biblických spi- sovatelů a dobového prostředí, v němž žili.

b) Nutnost šetření literárních druhů, zvláště v dějin- ných vypravováních,

c) a konečně nutnost věnovati pozornost studiu sta- rovědy, archeologie, historie a starověké kultury.

4. I když mnoho otázek, jež před padesáti lety ještě byly nerozřešeny a jichž bylo spíše používáno v boji pro- ti Pismu sv., je objasněno, jsou stále ještě otázky, jež katolickému exegetovi působí nemálo námahy. I ty musí exegese s použitím všech odvětví vědy vyřešit, a to v ovzduší svobody dítek Božích, v lásce a věrnosti k Církvi.

5. Pismo sv. nesmí být pouze předmětem studia odbor- níků, nýbrž bylo dáno podle slov sv. Pavla, aby nás při- vedlo „ke spáse skrze víru v Kristu Ježíši, ... aby člo- věk Boží byl dokonalý a způsobilý ke každému dobrému skutku“ (2. Tim 3, 15. 17.). Proto v posledním odstavci věroučné části encykliky dává Pius XII. praktické poky- ny pro pastýřské použití Pisma sv.

Jedním z nejzávažnějších bodů encykliky je stať o li- terárních druzích v Písmě svatém. Právě se zde: „Exe- geta musí se s veškerou pečlivostí snažit zjistit aniž při- tom zanedbává poznatky, jež přineslo novější zkoumání, jaký byl svéráz a životní stav biblického spisovatele, v které době žil, kterých ústních nebo písemných pra- menů použil, kterého způsobu mluvy užil ... Je důleži- té šetřit literárních druhů, zvláště v dějinných vypra- vováních. Literární smysl nějakého místa nejvíce se však u slov a spisů starých východních autorů často tak zřejmě jako u našich dnešních spisovatelů ... Staří Východané nepoužívali totiž k vyjádření svých myšlenek vždy těchž tvarů a způsobů mluvy jako my, nýbrž spíše oněch, jež u lidí jejich doby a jejich země byly obvyklé. Které byly tyto tvary mluvy, nemůže exegeta zjistit a priori, nýbrž jen pomocí pečlivého průzkumu staré východní literatury. „Encyklika pak konstatuje, že z po- svátných knih není vyloučen žádný způsob mluvy, je- hož lidský jazyk používal u starých, zvláště na Východě, k vyjádření myšlenek, ovšem za předpokladu, že použi- tý druh mluvy nijak neodporuje svatosti a pravdivosti Boží.“ Proto exegeta, aby vyhověl dnešním požadavkům biblické vědy, nesmí právě tento úsek svého exegetické- ho bádání zanedbávat, neboť to by bylo jen ke škodě katolické exegese.

Zásada o literárních druzích není nová, znali ji již svatí Otcové, ale propracována byla teprve v novější době, hlavně v posledních letech. Do moderní katolické exegese uvedl nauku o literárních druzích na sklonku minulého století P. M. Lagrange, zakladatel Jeruzalém- ské biblické školy a ještě více rozvedl P. de Hummelauer. Podle obou autorů Pismo svaté obsahuje nejenom knihy přísně historické, ale i knihy, jež se sice zdají histo- rickými, ale neodpovídají pojmu historie, jak ji dnes chápeme my. Co se nám zdá historickým, je někdy jen lidová tradice, která má sice historické jádro, ale toto jádro je vyzdobeno a okrášleno poetickými a legendár- ními dodatky, jež historickými nejsou, ale jsou jen vý- tvorem básnické lidové obrazotvornosti. Zvláště Humme- lauerova sentence, který připouštěl v bibli různé literár- ní druhy, z nichž každému přísluší vlastní pravda, byla na jeho dobu příliš smělá, takže knize bylo odňa- to církevní imprimatur. Toto opatření — podobně jako odpověď Biblické komise ze 23. 6. 1905, která teorii jako všeobecnou zásadu odmítla — je ovšem nutno vidět v duchu tehdejší doby a nebezpečí modernismu.

Až do encykliky DAS práce katolických exegetů na úseku studia literárních druhů v bibli byla brzděna oba- vou, aby exegeta nebyl nařčen z modernismu. Proto ja- ko balzám působila slova Pia XII. „Snahy těchto zdat- ných dělníků na vinici Páně třeba posuzovat nejen mír- ně a spravedlivě, nýbrž i láskyplně. Této povinnosti necht jsou pamětlivi všichni ostatní synové Církve a necht jsou dalecí oně málo opatrné horlivosti, která se domní- vá, že musí proti všemu, co jest nové, již proto, že je to nové, bojovat nebo se chovat podezřívavě.“

Zdálo se, že se po těchto slovech encykliky již nevrátí doba bezdůvodného podezřívání anebo dokonce napadá- ní. Proto velmi překvapil článek, který uveřejnit Mons.

A. Romeo v časopise Lateránské university „Divinitas“ (1960, str. 347—456), v němž autor označil některé biblisty, hlavně profesory Papežského biblického institutu v Římě (M. Zerwick, S. Lyonnet, L. Schökel) jako obhájce Metody historie forem, kteří popírají historickou pravdivost evangelií a jejichž názory se blíží názorům R. Bultmanna. Byli dokonce označeni jako odpůrci tradice a magisteria, kteří pochybují o bezbludnosti Písma svatého. Reakcí na toto obvinění bylo Monitum Svatého officia a odnětí veniae legendi pro odbor exegese některým profesorům Biblického institutu. Za této citlivé a napjaté situace na poli katolické biblistiky dochází k zahájení vatikánské koncilu a k projednávání schématu „O pramenech zjevení“. Cesta ke konstituci bylo dlouhá a složitá od předkoncilních porad z r. 1959 až k jejímu vyhlášení v r. 1965. V konstituci O Zjevení — Dei verbum — nakonec zvítězily zásady encykliky DAS a progresivní biblistiky a došlo i k rehabilitaci suspendovaných profesorů.

K objasnění nejpálčivějších problémů — inspirace, historická pravdivost evangelií, demytologizace — přispěla jednak k studiu kardinála A. Bey vydaná jako rukopis pro potřebu koncilních Otců „O historickém charakteru evangelií“, jednak Instrukce Biblické komise a z 21. dubna 1964 týkající se rovněž historické pravdivosti evangelií.

V úvodu své studie píše kardinál Bea, že byl častěji a naléhavě žádán spolubratry v biskupském úřadě, aby jim podal vysvětlení k různým pohledům na obtížnou otázku historické pravdivosti evangelií. Jest známa nebezpečná situace, která se vytvořila nejen na poli exegeze, ale i na širším poli teologie a náboženského života vůbec objevením toho, co se nazývá „historie forem“ (Formgeschichte) a zvláště vlivem demytologisující školy Bultmannovy. Tato hnutí uvedla do závažných pochybností historickou cenu evangelií. Ani Bultmann, ani tato škola neodmítají křesťanství jako takové. Jejich přáním, zvláště však Bultmanna samotného, jest přiblížit křesťanství modernímu člověku a učinit mu je srozumitelným. Domnívají se, že velká část Ježíšova života, jeho skutky a činy, jeho zázraky, jak se o nich mluví v evangeliích, i nejzákladnější nauky Nového zákona, jsou dodatečnými přimíšeninami, ne-li dokonce fantastickými výtvary, podobnými pohanským mytům. Proto pozorný vykladač je má odložit, aby došel k pravému a hlubšímu jádru Nového zákona, zvláště k jádru osoby Ježíšovy a jeho poselství. Ale tento nejlepší úmysl dát modernímu člověku něco pro jeho náboženský život, dát mu „pravé“ jádro Nového zákona, zvětšuje toto nebezpečí, neboť se ukazuje pod zdáním dobra (sub specie boni). Aby spolubratři v biskupském úřadě byli orientováni v otázce historické pravdivosti evangelií, jak ji vidí moderní exegese a i v otázkách kolem metody historie forem a demytologizace, hodnotí kardinál Bea historický charakter evangelií z hlediska lidských dějin i jako inspirovaná díla a slovo Boží. Studie byla mnohým koncilním Otcům cenným vodítkem při diskusi o schématu De revelatione, i když někteří biblisté, hlavně italsí, měli výhrady proti kardinálovým vývodům.

Na pojednání kardinála Bey navázala v roce 1964 21. 4. Instrukce Papežské biblické komise „O historické pravdivosti evangelií“, v níž se dostalo pokrokovým sentencím v biblistice sankce. Jde sice o stručný, ale velmi hutný dokument, který se nevyhýbá citlivým otázkám a který měl značný vliv na konečnou redakci konstituce Dei verbum. Instrukce připomíná nejdříve všeobecné zásady hermeneutiky a omyly Metody historie forem (1), pak přechází k problému pravdivosti evangelií a popisuje tři stadia nauky a života Ježíše Krista, tj. působení a učení Ježíšovo, kázání apoštolů a konečně písemné zaznamenání evangelií (2). V závěru se Instrukce obrací k profesorům biblických věd (3) a k těm, kteří v kázáních, populárních spisech (4) a biblických sdruženích (5) seznamují věřící se slovem Božím. Jádrem Instrukce je stát o třech etapách v historii evangelní látky a velmi závažné konstatování, které přešlo i do koncilních textů: „Apoštolové s dokonalejším porozuměním předávali posluchačům to, co Pán skutečně řekl a učinil, poněvadž sami byli poučeni slavnými činy Kristovými a osvětleni světlem Ducha pravdy.“ Při-

pouští se tedy, že apoštolové, co Ježíš skutečně řekl a činil, viděli a chápali s dokonalejším porozuměním v důsledku velikonočního prožitku a osvětlení Duchem svatým. Jde tedy o teologickou interpretaci, která však není volným přikládáním toho nebo onoho smyslu věci. Byli pod vlivem Ducha svatého, takže nedošlo k porušení, ale k prohloubení Ježíšova učení a skutků. Nemusi ovšem vždy jít o ipsissima verba Jesu v našem písemném záznamu Radostné zvěsti. K Instrukci se vrátíme ještě v dalších článcích.

Encyklika DAS, pojednání kardinála Bey i Instrukce podstatně ovlivnily konečnou formulaci **věroučné konstituce o Božím zjevení**, která patří k nejzávažnějším usnesením II. vatikánské koncilu. Konstituce má šest hlav a jejím hlavním předmětem je, jak již naznačuje její úvodní slovo (**Dei verbum**), Písmo svaté.

Hlava první pojednává o vlastním zjevení Božím, které se stalo činy a slovy, které navzájem vnitřně souvisejí. Druhá hlava pojednává o předávání božského zjevení a o vzájemném vztahu mezi tradicí a Písmem svatým a o vztahu obojího k Církvi a učitelskému úřadu Církve. Třetí hlava o inspiraci Písma sv. a o božském a lidském původu biblických knih. Důležitá jsou slova řečená k exegetům, aby při výkladu biblických knih měli vždy na zřeteli, o jaký literární druh jde. Zde se konstituce cele staví za zásady biblického bádání podle encykliky DAS a instrukci z r. 1964. V krátké, ale velmi hutné hlavě čtvrté, mluví se o Starém zákoně. Plný smysl starozákonních knih se jeví teprve v Novém zákoně; naopak knihy Starého zákona zase osvětlují a vysvětlují knihy Zákona nového.

Hlava pátá je věnována Novému zákonu. I v koncilních dokumentech se jeví duch doby. Hlava je věnována hlavně apoštolskému původu a pravdivosti evangelií, kdežto jen velmi stručně je hovořeno o ostatních knihách Nového zákona, jejichž obsahový význam je v tom, že potvrzují dílo Kristovo a hlouběji osvětlují jeho poznání. Je zde vidět odraz diskuse o pravdivosti evangelií jak v bohaté literatuře, tak na půdě samotného koncilu. K vývodům konstituce ve věci autorství a pravdivosti evangelií se ještě vrátíme v příštích článcích, zatím budíž jen podotknuto, že koncilní text ve jméno tradice trvá na historičnosti evangelií a staví se proti každému pokusu o její podkopávání, ale rozlišuje také různé druhy historičnosti a připouští výslovně mnohé, co s sebou přináší podle své povahy určitý odstup mezi událostmi a způsobem podání. Neméně závažné je i tvrzení, že apoštolové nepředávali, co bylo temné a nesrozumitelné v životě Ježíšově rovněž temné a nesrozumitelné, ale že to hlásali z nového pochopení, kterého se jim dostalo ze vzkříšení Kristova a ze seslání Ducha svatého.

Poslední, šestá hlava, ukazuje význam Písma svatého v životě Církve. Je to kapitola nesmírného dosahu pro biblické hnutí a pro biblí v životě Církve i v osobním životě katolíků.

Encyklika DAS, instrukce Sancta Mater Ecclesia a konstituce Dei verbum jsou tři základní dokumenty, jež se stávají vodítkem jak pro otázky biblické introdukce, tak i pro moderní katolickou exegesi. Encyklika DAS jak obsahem, tak formou znamenala převrat na poli církevních biblických dokumentů. Místo výstražného varovného prstu — jak řekl P. M. Zerwick na pastorálním kursu v prosinci v r. 1966 ve Vídni — výzva k vážnému, nebojácnému studiu na všech úsecích biblických věd. Instrukce Biblické komise S. Mater Ecclesia je nesena celé duchem encykliky DAS a její význam spočívá hlavně v tom, že aplikuje otázky literárního forem výslovně na Nový zákon, zatímco DAS mluví ještě jen o Starém zákoně. Proto instrukce nebyla s nadšením přijímána těmi, kteří chtěli zásady DAS omezovat jen na Starý zákon. Vyskytlo se i volání: „Ruce pryč od Nového zákona!“ A konečně v duchu těchto dokumentů a jimi ovlivněná odhlásování konstituce Dei verbum dala podnět k plodné práci v biblickém bádání, ve stycích ekumenických i k použití Písma svatého v pastoraci a biblické zbožnosti.

ThDr. Jan Merell

MANŽELSTVÍ V TRADICI A PO KONCILU

Tradiční církevní učení o manželství je zakotveno jednak v dosud platném církevním zákoníku (1) a jednak ve dvou mimořádně důležitých encyklikách (2).

Kodex podává normy platné církevní kázně, encykliky rozvádějí a objasňují podstatné a průvodní prvky církevního učení. Normy církevního práva jsou trvalým vyjádřením zásadního církevního učení, encykliky bývají odezvou současné problematiky a nabývají mnohdy charakteru apologetického.

Předat normy kodexové praxi přejímají kanonisté. Tito nejsou vždy zajedno ve výkladu a pojetí kodexových výrazů, rozpřádají bohaté diskuse o smyslu, interpretaci a platnosti norem a opírají své názory úvahami filosofickými, dogmatickými, morálními a popřípadě i vědeckými poznatky teologickými i profánních oborů, a tím zamezují přímé slovo interpretační kodexové komise, která ponechává vědeckému diskusnímu obzoru široké pole činnosti. Církevní výroky encyklik a ostatních dobových dokumentů třeba chápat jako „nutné slovo doby“ a nikoliv jako trvalou normu, poněvadž církevní výroky jsou také odvislé od dějinných podmínek a změn.

Porovnáme-li can. 1013 CIC, v němž je vytyčen účel manželství výrazy „*finis primarius — finis secundarius*“, s okružním listem „*Casti connubii*“, opírajícím se o Písmo sv., shledáme, že je tu s plnou vážností vyjádřeno společenství muže a ženy jako instituce Stvořitele, který klade v manželskou tvůrčí moc plnou odpovědnost za rozmnožování, za rozšíření vlastního života, za pokračování a vývoj lidstva, a že společenství muže a ženy není jakýmsi povyražením bez závaznosti.

Kodexové normy nutno chápat a vykládat v souvislosti s obecnými zásadami církevního učení.

Abychom mohli poznat a pochopit tradiční učení a mohli posoudit změny od II. vatikánského koncilu zejména v otázce pojetí manželství, řízení početí a dalších závazných manželských problémů současnosti, nutno přihlídnout blíže k příhodným textům okružního listu *Casti connubii*.

V odst. 55. se praví: „... manželské obcování je svou povahou určeno k tomu, aby byl dán život dítěti; jedná-li proti přírodě a konají cosi nepočetného a svou podstatou hanebného ti, kdo úmyslně olupují úkon o tuto jeho přirozenou účinnost.“

Ještě enrgičtěji zaznívají slova v odst. 57.: „... někteří, zřejmě se odkloňující od křesťanské nauky, která hned od samého počátku byla převzata a bez přetržení hlášána, v poslední době byli toho mínění, že se má slavnostně zaujmout jiné stanovisko k tomuto jednání. Proto církev katolická, již Bůh sám svěřil úkol učit a chránit bezúhonnost a počestnost mravů, uprostřed této mravní spouště, aby zachránila neporušenou čistotu manželství před touto ohavnou zkázkou, na znamení svého božského poslání důrazně našimi ústy zvedá hlasu svého a znovu prohlašuje: Jakékoliv manželské obcování, při němž je olupován úkon úmyslným zásahem lidí o svůj přirozený účinek, to jest dát život dítěti, je prolomením zákona Božího a přirozeného, a ti, kdo se dopustili něčeho takového, poskvňují své svědomí těžkou vinou.“

Okružní list na základě dlouholeté tradice a zkušeností z četných literárních děl, psychologických pojednání a článků obhájců volné lásky zaujímá naprosto jednoznačně negativní postoj. A nelze se divit, že uprostřed protikladů, v době jednostranného zdůrazňování smyslné touhy a žádosti po rozkoši, v době pansexualismu, podřízeného absolutnímu individualismu, v době, kdy se volá po manželství na zkoušku, manželství ka-marádském (3) bez trvalého a osobního svazku a bez závaznosti k dítěti, v době, kdy se stále více zdůrazňuje pána jako pudová přitažlivost a pohlavní požitek, nelze je individualistické pohlavní vyžití, a kdy je láska chápána se divit, že v této souvislosti okružní list zná jen alternativu: vyhnout se odpornému břemenu narození dítěte, ale holdovat pohlavní rozkoši (kontrola početí a egoistický hedonismus). Okružní list v této situaci mohl dát odpověď z hlediska morálky byla možná a každopádně správná.

Poněvadž nikdo si neuvědomuje, že tělesný styk muže a ženy nemusí být motivován pouze láskou a uskutečňován jako povinnost lásky, nýbrž že by měl být právě výrazem, důkazem a prohloubením manželské lásky, a poněvadž tělesný styk bývá chápán výhradně pod zorným úhlem: početí a rozkoš, proto okružní list položil v této sféře důraz.

Kritika okružního listu, který nalezl odpor u nepřátel křesťanského pojetí manželství a rodiny a zejména u těch, kteří vedli totální útok proti všem vyšším hodnotám lidské přirozenosti a kteří usilovali zničit všechny křesťanské a duchovní hodnoty, tato kritika se zaměřila jen na tyto okružním listem zdůrazněné otázky pložení a rozkoše a úmyslně přehlédla jiné, rovněž zdůrazněné otázky, jako etickou vnitřní hodnotu osobního styku lásky v tělesném manželském spojení, vystupující v popředí dokonce tam, kde se jedná o jiném účelu manželství, než o účelu pložení.

Odst. 24. a dále: „... Toto vzájemné vnitřní utváření manželů, toto vytrvalé úsilí navzájem si pomáhat k dokonalosti, velmi oprávněném v jistém smyslu, jak učí Katechismus římský (4), se může nazvat také prvotní příčinou a důvodem manželství, chápe-li se arcif manželství nikoliv v přesnějším smyslu jako zřízení k řádnému zplodění a výchově potomstva, nýbrž ve smyslu širším jako společenství, pospolitost všeho života. Táž láska musí být duší také všech ostatních práv a povinností manželských. Musí být tedy nikoliv jen zákonem spravedlnosti, nýbrž i normou lásky významné slovo apoštola: Muž číh manželce, čím je jí povinen a podobně i manželka muži (5). Dále, když byla zpevněna rodina poutem této lásky, musí v ní zavládnout řád lásky, jak to jmenuje sv. Augustin...“

Sv. Augustin bývá velmi často citován, ač dnes jeho výroky se považují za apologetické proti různým sektám: Manichejcům, Pelagianům a Donatistům a z toho hlediska také je nutno jeho výroky rozumět. Ve svém spise „*de bono coniugali*“ vypočítává tři dobra manželství: 1. potomstvo, které má být přijato se srdečnou láskou, dobrotivostí má být vychováno a bohabojně vedeno; potomstvo má být základem manželství, skrze něž se přirozeně chtěná plodnost zušlechťuje a nesprávný vztah manželů udržuje v řádných mezích; 2. věrnost, již se rozumí výhradní tělesný styk manželský; 3. láska — milost plynoucí ze svátosti ve smyslu vztahu Krista a Církve; sv. Augustin ovšem v tomto smyslu nemluví ani o lásce ani o milosti ze svátosti plynoucí.

Sv. Augustin, který byl v mládí přívržencem Manicheje, do smrti se nezbavil určitých manichejských přesudků, což vysvětluje také z jeho *Regulae*, a dále, i když cosi o lásce mohl vědět, přece těžko říci, že by rozuměl lásce ženy a k ženě, zejména, když vlivem manicheismu byl v obzoru pohlavnosti velmi nedůvěřivý (viz *Regulae*).

Naproti tomu sv. Tomáš oceňuje netoliko plodnost, ale i manželský úkon jako něco v sobě dobrého. Aristotelovským způsobem se přidržuje přírody a viditelných, hmatatelných, fyziologicky přirozených pochodů. Jestliže Manichejci, Gnostikové a Spiritualisté pokládají tělesný styk za zřízení ďábelské, tedy něco špatného, člověka ponižujícího, sv. Tomáš dospívá k hodnocení manželského tělesného úkonu jako úkonu vyplývajícího z přirozenosti, Stvořitelem uloženého, a proto dobrého. Sv. Tomáš správně uzavírá, že tělesný styk z hlediska pložení je nutný, Stvořitelem v tvůrčím řádu chýlený, proto dovolený; za takový jej musí pokládat i křesťané, a to i za cenu vědomí, že v návalu náruživosti se vybočí z rozumného sebeovládání.

Novější věda (6) poukázala na omezené fyziologické poznatky středověkých filosofů i teologů, a to zejména v nedostačujícím a jednostranném pojmů fyziologické přirozenosti v oboru humánně-sexuologickém.

Ve smyslu římského právníka Ulpiana (7) se posuzovala jen živočišná přirozenost a živočišné pochody, ovšem za které je nutno se stydět, avšak z hlediska pložení se nedají vyloučit. Ani římská ani řecká filosofie nepronikla do hloubky lidské sexuality, která zasahuje do jádra

lidské osoby a osobnosti a má vyšší hodnoty a smyslový obsah ve vlastním určení účelu, jak právě osvětluje encyklika Casti connubii.

Encyklika poukazuje na to, že tyto fyziologické skutečné povahy, obsahující nejjasnější důkaz usměrnění sexuálního života v plození, jsou v souvislosti, kterou nesmějí pustit ze zřetele ti, kteří by chtěli zdůraznit jen osobní lásku, osvobodit se ode všech pout, povinností a určeného účelu sexuálního života a dovolit styk předmanželský a mimomanželský, ba dokonce i styk téhož pohlaví.

Sexuální život a jednotlivý tělesný styk lidský má zcela od živočišné říše odlišný smyslový obsah, který nelze ztotožňovat se smyslem plození. Přirozenost lidská odděluje akt k plození od touhy po aktu spojení. Teoretické rozlišení, že tělesné spojení per se je určeno k plození, které per accidens selhává, je disputabilní. Předpokládá, že tělesný akt má svůj ovládající a určující cíl v plození, které z nepochopitelných důvodů se někdy neuskutečňuje. Takový předpoklad ovšem nemůže uspokojit ani fyziologickou ani psychologickou povahu, poněvadž jinak by Stvořitel dal člověku, přirozenosti lidské, touhu po aktu spojení za cílem plození vymezenou dobu, jak to spatřujeme u ostatních živočichů. Písmo sv. na žádném místě nic takového nezjevuje.

Tradiční názor vidí určení účelu v jednotlivém aktu, v němž je síla a moc plození a v okamžité touze po rozkoši, méně však přihlíží k aktu spojení jako k části, potvrzení a součinnosti celkového osobního vztahu mezi manžely.

Již bylo připomenuto, že encyklika Casti connubii nutno chápat jako okamžitou reakci a apologii proti současným teoretickým pojednáním a praktickým pokusům, které budily dojem učinit měřítkem lidského počínání živočišné podmínky a hodnoty sexuálního života. Doba, ve které encyklika vychází, přináší leckde ve světě snahu nalézt nové formy společenství a sexuálního života a pokouší se dokonce instituce manželství a rodiny odstranit jako formy společensky přežitě. Z toho hlediska nutno chápat mnohé výroky encykliky, bojující v zápalu, v němž byly učiněny i mnohé překotné a jednostranné teze. II. vatikánský koncil tyto omyly napravuje svými doplňky a svou revizí.

Proti negativnímu postoji encykliky je koncilní dekret (8) založen v smyslu ducha Jana XXIII. zcela pozitivně, s pozitivní tendencí k prohloubení a v Církvi obnovenému chápání manželství.

V encyklice pro svou dobu byly vyzdvíženy realistické objektivní skutečnosti (9), poněkud jednostranně, kdežto v koncilním textu subjektivní prvek vzájemného osobního vztahu manželského (10) dosahuje lépe svého uplatnění.

V encyklice byla postavena hráz jednostrannému zdůrazňování sexuality vymezením určení jejího účelu, v koncilním textu na podkladě prohloubené nauky o člověku jsou uznány správné hodnoty sexuality. Encyklika reaguje na názor pojetí manželství své doby jako insti-

tuce pouze lidské, koncilní text mohl vyjít z toho, že: „Moc a síla manželství a rodiny se projevuje tím, že hluboké změny dnešní společnosti, přes všechny z nich vystávající nesnáze, prozrazují stále častěji různým způsobem pravou povahu těchto institucí...“ (11).

V encyklice se odrážejí obavy, že doba směřuje k odstranění rodiny, osobní svobody a odpovědnosti, zkušenosti dalších desetiletí však uklidnily hladinu v celé lidské společnosti a tak koncilní text může zaujmout postoj klidnější a pozitivnější.

V encyklice musela být vzata v ochranu hodnota manželství a rodiny, což jasně v dějinném chaosu a dobové zmatenosti vidí a hodnotí text koncilní.

Každá doba vyžaduje své závažné slovo, na které má slovo právo, obsahuje věčně platné jádro v pomíjející skořápce. Bible obsahuje pravdu v souvislosti celkové, nikoliv jen ve vytržené větě a obdobně nyní v době pokoncilní jasně hájíme, že pravda se rozvíjí v celkové souvislosti lidských a světových dějin a plná pravda se zjevuje ve vývoji vědy, techniky, umění, společenských vztahů, všeobecného poznávání a zkušenostmi lidstva.

Tato okolnost nedokonalosti a relativity každého lidského poznání nás neosvobozuje od povinnosti usilovat o poznání a řídit se vždy pro nás dostupnými poznatky. Naopak zavazuje, abychom nasadili všechny síly, poznatky a zkušenosti a zúčastnili se na stále rozšiřující se a prohlubující se pravdě, až do posledního svého dechu.

Poznámky:

Srv. David, Neue Aspekte der kirchlichen Ehelehre, Bergen Enkheim, 1967

Encyklika Pia XI. „Casti connubii“ z 31. XII. 1930

Encyklika Lva XIII. „Arcanum divinae sapientiae“ z 10. II. 1880

Konstituce pastorální Pavla VI. „Gaudium et spes“ odhlasovaná II. vatik. koncilem 7. XII. 1965

Internationale Zeitschrift für Theologie „Concilium“ seš 10. X. 1967

Státní statický úřad, Číslo pro každého 1967/68, Praha, 1967

1. ccan 1012—1143 CIC

2. Enc. Casti connubii I. díl v odst. 1—44; Enc. Arcanum, Dz 1853—1854, ed 31 a. 1957; 3142—3146 ed 33 a. 1965

3. USA, Anglie

4. Catechismus Romanus p. II c 8 q 13

5. I Kor. 7, 3

6. Mitterer, Doms. Weber

7. Ulpian: Natura est id, quod natura omnia animalia docet

8. Konst. Gaudium et spes odst. 47—52

9. biologické vztahy, plození, potomstvo

10. plození, láska

11. Konst. Církev v dnešním světě čl. 47, konec 2. odst., v DP 1967/68, str. 141.

ThDr. Jaroslav Michal

VĚROUČNÉ ROZDÍLY MEZI PRAVOSLAVNÝMI CÍRKVEMI A CÍRKVÍ KATOLICKOU

Na konferenci pravoslavných církví v Moskvě r. 1948 (k oslavě 500. výročí autokefalie ruské pravoslavné církve) se praví v rezoluci: Vatikán a pravoslavná církev, — že římští biskupové porušili čistotu víry prvotní všeobecné Orthodoxie vyhlášením nových dogmat o Filioque, Neposkv. početí Panny Marie a především učením o prvenství papežově v církvi a jeho neomylnosti (15).

Po prohlášení článku víry o nanebevzetí Panny Marie podle těla papežem Piem XII. (1. listopadu 1950) vzrostl počet dogmatických rozdílů mezi křesťanským Východem a katolickou církví na osm.

Uvedli jsme zde pouze nejhlavnější věroučné rozdíly mezi odloučenými církvemi východními a církví katolickou. Je jisté, že časem povstalo mnoho různých i v jiných bohoslovných otázkách, ba můžeme říci, že v každém bohoslovném pojednání najdeme nějaké odchylky

východních bohoslovců od katolické nauky. Jde tu však většinou o tzv. teologická mínění (16).

Je nutno se ještě zmínit o christologii a o tzv. palamismu. V novější době někteří východní autoři, zvláště ruští, při výkladu unie hypostatické v Kristu, přiklání se k nauce monofyzitské (např. A. Čekanovskij, S. Bulgakov). Rovněž nelze schválit soteriologické výklady některých ruských autorů (P. Ponomarev, I. Orfanickij, P. Svetlov, metrop. Antonij, hieromon. Tarasij a jiní), kteří vytýkají katolické nauce o vykoupení Kristově, zvláště „juridismus“ (17).

Někteří autoři (D. Stanislaoe, Vasilij Krivoč a Vl. Losskij) se snaží dokazovat, že tzv. palamismus je nejen ústředním bodem nauky o duchovním životě, nýbrž i celé východní teologie (18).

Nyní bychom měli probrat jeden věroučný rozdíl za

druhým a zkoumat, do jaké míry je překážkou případného obnovení církevní jednoty mezi křesťanským Východem a katolickou církví [19]. V této věci jen stručně připomínáme:

1. Na koncilu florentském byl objasněn smysl formule: Duch svatý vychází od Otce skrze Syna (ex Patre per Filium). Od východních křesťanů sjednocených (katolíků východního obřadu) se nežadá, aby recitovali „Filioque“ v symbolu. Také Liturgie sv. Jana Zlatoústého, vydaná v Římě r. 1940 v symbolu víry (Věruju) má slova „i Syna“ v hranaté závorce. Žádný koncil neodsoudil nauku západních (latinských) sv. Otců a spisovatelů o vycházení Ducha svatého. Východní teologové nevstupují ani tak proti samému článku víry o vycházení třetí božské osoby, jako spíše proti jednostrannému zavedení „Filioque“ do symbolu. Můžeme tedy soudit, že „Filioque“ by nebylo po stránce věroučné rozhodnou překážkou k obnovení církevní jednoty.

2. V nauce o svátostech je to hlavně učení o epiklesi. Nejde tolik o zavedení epiklese a její užívání v liturgii, nýbrž o to, že někteří východní bohoslovci učí, že pouze epiklesi, tj. modlitbou následující až po konsekračních slovech, se děje přepodstatnění obětních darů (chleba a vína), zatím co katolická nauka je připisuje právě slovům konsekračním. Všimneme-li si však slov, která východní liturgie užívá při proměňování obětních darů, jsou obsahově stejná se slovy liturgie západní a také kněz spolu s jáhnem po těchto slovech se klanějí před posvátnými proměněnými dary.

3. V otázce očištění, očišťovacího ohně a odplaty spravedlivých hned po smrti, jak se o tom mnoho debatovalo na koncilu florentském, nebylo by tak nesnadné dojít k dohodě, neboť základní myšlenka očišťovacího pojmu je oběma stranám společná.

4. Učení o Neposkvr. početí Panny Marie není všeobecně zamítnutou naukou východních církví. Celá řada východních bohoslovců toto učení hájí a též východní liturgie mu přeje. Obecně je nepovažují východní křesťané za překážku církevní jednoty.

5. Totéž lze říci i o článku víry o nanebevzetí Panny Marie podle těla, neboť je to víra celé tradice křesťanského Východu.

6. Za hlavní a nejdůležitější překážku obnovení církevní jednoty je nutno pokládat prvenství a neomylnost římského papeže. Většina východních autorů by připustila za daných okolností čestné prvenství římského biskupa (primatus honoris), nikoli však z práva božského, nýbrž pouze církevního. Někteří z východních autorů připouštějí pak i jistý stupeň prvenství pravomoci (primatus jurisdictionis) římského papeže nad celou Církví. Neomylnost římského papeže si východní autoři vesměs mylně vykládají, ztotožňují-li ji např. s bezhříšností apod. Zde je nutno mít na paměti, že jak podle katolických, tak pravoslavných bohoslovců novější doby, jde vlastně o celé pojetí Církve Kristovy u východních odloučených autorů, které je od katolického pojetí odlišné. Domníváme se, že II. vatikánský koncil schválenou Dogmatickou konstitucí o Církvi. (jejíž 3. kapitola jedná o biskupech a jejich poměru k římskému papeži) i dalšími proponovanými dekreti, které vymezí pravomoc římského papeže i biskupů, přispěje v mnohém k objasnění této základní otázky. Tato otázka bude jistě i hlavním před-

mětem nastávajícího dialogu mezi pravoslavnými církvemi a Církví katolickou. Jde tu zvláště o dobu před východním církevním rozkolem, kdy křesťanský Východ a Západ souhlasil ve víře a o dobu po východním rozkolu, kdy Východ i Západ se odděleně ubíral svými cestami, přes pokusy o církevní jednotu (na II. lyonském koncilu a na koncilu ferrarsko-florentském i jinde), v kterémto době západní Církev prohlásila některá dogmata, odmítnutá pravoslavnými církvemi. Doufejme, že společným úsilím, za společné modlitby východních i západních křesťanů a s pomocí světla Ducha Svatého, se podaří dospět k uznání správného pojetí jediné a všeobecné Církve Kristovy, zbudované na základě Písma sv., ústního podání i dějin církevních. Tak zmizí i tato základní překážka obnovení církevní jednoty a uskuteční se volebněská modlitba našeho Spasitele: „Aby všichni jedno byli“ (J 17, 21).

ThDr. Ant. Salajka

Literatura.

1. Srv. A. Szeptyckij, Deux mentalités. Irénikon, t. I (1926), 232—235, 261—266.
2. Th. Spáčil, Conceptus et doctrina de Ecclesia iuxta theologiam Orientis separati, III, Romae 1924, 113 n.
3. M. Jugie, Theologia dogmatica christianorum orientalium ab Ecclesia catholica dissidentium, I, Paris 1926, 154 n.
4. Th. Spáčil, Conceptus et doctrina de Ecclesia, I—II, Romae 1923, passim.
5. PG 102, 280—400.
6. Mansi, t. XVI. c. 128.
7. PG 120, 789—796.
8. PG 120, 789—796, srv. M. Gordillo, Compendium theologiae orientalis, edit. 3, Romae 1950, 46, nota 4.
9. Vydal J. Hergenröther, Monumenta Graeca ad Photium eiusque historiam pertinentia, Ratisbonae 1869, 62—71.
10. A. Palmieri, Theologia dogmatica orthodoxa, II, Florentiae 1913, 58—68.
11. Srv. liter. u Gordillo, Compendium, 46, nota 3—10.
12. Text Odpovědi podává Ekklesiastiké Aletheia, 1895.
13. M. Gordillo, Compendium, 49, nota 3.
14. Srv. A. Palmieri, Theologia dogmatica orthodoxa, II, 150, nota 3.
15. Actes de la Conférence des Chefs et Représentants des Églises Orthodoxes autocéphales, réunis à Moscou à l'occasion de la célébration solennelle des Fêtes du 500 anniversaire de l'autocéphalie de l'Église orthodoxe russe (8—18 juillet 1948), 2 vol., Éditions du Patriarcat, Moscou 1949, Hlas pravoslavi 1948, č. 7, 107—112: Oslavy 500. výročí samostatnosti ruské pravoslavné církve a porady hlav a zástupců autokefálních pravoslavných církví v Moskvě.
16. Srv. v této věci spisy A. Palmieriho, M. Jugie, B. Spáčila, F. Grivce, A. Malvy, M. J. Congara aj.
17. Kritiku těchto názorů podali: A. Bukowski, N. Ladomerský, B. Schultze, srv. též A. Salajka, Nauka východních odloučených teologů, zvláště ruských, o Kristově vykoupení, Praha 1936.
18. M. Gordillo, Compendium, 50—52.
19. Odkazujeme tu na staf: A. Wenger, Les divergences doctrinales entre l'Église catholique et les Églises orthodoxes, Regards sur l'Orthodoxie 1054—1954, Paris 1954, 72—96.

Z DĚJIN OLTÁŘE

II.

1. Oltář v předkonstantinském období
O oltářích v prvních křesťanských stoletích jsme málo informováni. Býval jím obvykle stůl anebo předmět denní potřeby, podobný stolu.

A. Liturg. předmět, na němž se koná eucharist. slavnost, výslovně označují za stůl (TRA, mensa):

1. Origenes ve svém spise proti Celsovi. (L. 8., c. 24.)
2. Hippolyt ve fragmentu k Průpovědím. (Mg. 10., 628.)
3. Dionysius z Alexandrie v listě papeži Sixtu II. (U Eusebia, Hist. eccl. L. 7., c. 9.)
4. Gnostické „Skutky sv. Tomáše“.

5. V traktátu de eleatoribus (oltář označován jako mensa).

[Gnostické skutky sv. Tomáše podávají mimo jiné zprávu o obrácení jakési Mygdonie, jež byla chotí Charisiuse, příbuzného krále Misdaeuse. Vyprávějí, jak po udělení křtu byla udělena i Eucharistie. Apoštol (sv. Tomáš) nařídil svému jáhnu, aby opatřil stůl. Tento, jako stolu použije lavice, již nalezl v domě Mygdonie. Tomáš na ni rozestřel lněný ubrus, položil naň chléb (eulogie - chléb požehnaný, nikoliv konsekrovaný) a vyslovil konsekrační modlitbu. Eucharistický děj - proměnění - sice prozrazuje gnostické prvky (není použito víno, konsekrační formule) a bylo by mylné spatřovat v něm slavení Eucha-

ristie po katolickém způsobu v první polovině třetího století, ale skutečnost, že apoštol koná Eucharistii na stole, přikrytém lněným ubrusem, odpovídá i katolické praxi.]

Pro oltář, na němž se konala eucharistická oběť, nerozlučně spojená s eucharistickou hostinou, se forma stolu přímo vnucovala. Sám Ježíš Kristus slavil eucharistickou oběť na stole a jistě to byl stůl, jehož používali apoštolové na svých cestách při slavení této, napodobující Pána a Mistra (Pavlova „mensa Domini“). Jelikož navenek se podobal jiným běžně užívaným stolům - byl tedy kusem domácího nábytku - nevzbuzoval u pohanů podezření. Z této skutečnosti (nenápadné podoby běžného stolu) mohly vyplynout i pohrdavé výtky pohanů, jako by křesťané nezřizovali „arae“ či „altaria“, čímž se miní oltář jako obětiště. Pohané považovali za oltář kamenné konstrukce v podobě hranolu nebo válce, zhotovované nejednou z jednoho bloku, zdobené zásvětnými nápisy a reliéfy. Pohanské oltáře stávaly před chrámem a sloužily k různým obětem, zvláště krvavým. V pohanských chrámech byly používány také stoly - mensae. Sloužily k umísťování obětního náčiní, k zabíjení a čtvrcení obětních zvířat, stejně jako k přijímání votivních darů. V tomto případě byly kousci náhražkou za arae, ale přesto v obětním řádu pohanském hrály podřadnou úlohu. Pohané nikdy nevytýkali křesťanům: „Mensas non habetis!“ Pochopitelně křesťanské oltáře právě svou stolovou formou nebyly ničím novým, neznámým pro svět, v němž tehdy žila církev. Neboť odmyslíme-li si jeho oltářní charakter, zůstává svým tvarem obyčejným stolem, běžnou součástí zařízení antických domácností. Teprve tehdy, když církev tento profánní stůl, vyhovující potřebám i charakteru Eucharistie, tak jedinečně použije pro liturgické účely, stane se ze stolu oltář.

To však neznamená, že za oltář bylo vždy výhradně používáno stolu, nebo předmětu na způsob stolu. Na misijských cestách, nebo za pronásledování, se mohlo přihodit, že k slavení Eucharistie nebyl po ruce stůl, a proto bylo nutno se přechodně spokojit s náhražkou za stůl, třeba deskou, jiným nábytkovým kusem, jako je truhlíce, nebo votivním kamenem či podlahou výklenku atp. [Ještě v 5. stol. si pozoruhodně pomohl biskup Theodoret z Cyru († 458); protože nebyl k dispozici oltář, rozhodl se, jak sám vypravuje, celebrovat po přinesení posvátných nádob tak, že ruce jeho jáhnů mu posloužily za oltář, aby takto mohla být slavena ona „mystická, božská a spásu skýtající Oběť.“] Zvláště ve vězeních naráželo opatření stolu na značné obtíže. A přece byla i zde slavena Eucharistie, jak to dosvědčují např. Cyprián a Augustin. [Cyprián nabádá k opatrnosti, když se koná návštěva vězňů, spojená se slavením Eucharistie. Nemá tak činit vždy stejný kněz a stejný jáhen, je třeba tyto střídát. Augustin uvádí: „Illic (sc. in carcere) a christianis celebrata sacramenta, ubi christiani propter eadem sacramenta tenebantur inclusi.“ Philostorgius vypráví o presbyterovi Lucianovi, který zemřel jako mučedník ve čtvrtém století, že se ve vězení položil naznak, neboť nebylo zde oltáře, a obklopen s ním uvězněnými křesťany, sloužil mši sv. na své hrudi.]

B. Katakomby. V katakombách, především římských bývalo prý používáno jako oltářních stolů ke slavení Eucharistie arkosolií. Na podporu tohoto mínění se uvádí citát z Tertuliana, De corona (c. 3.) a z Pseudo-Origena, Comment. in Job. Místa však nehovoří o naticích martýrů, jež se měly konat na arkosoliových hrobech, nýbrž o všeobecném zvyku slavení liturgie za zemřelých a naticích a v pamětné dny. Ostatně, arkosolia nebyla proto budována, aby sloužila za oltář. Jde pouze o náročnější formu hrobu, která je častějším zjevem až ve 2. stol. Pro použití arkosolií jako křesťanských oltářů připadal dostačující text dekretu, připisovaného papeži Felixu I. (269—274): Hic constituit supra memorias (super sepulcra) martyrum missas celebrare. Zmíněný dekret sotva pochází od papeže Felixe I. Je spíše pravděpodobné, že Liber Pontificalis, jež je dílem 6. stol., i u tohoto dekretu přenáší úsilí, které je vlastní počátku 6. stol., do dřívější doby a spojuje se jménem papeže té doby, jak to činí s oblibou i u jiných liturg. i kánon. opatření papežů prvních století.

Pro pravidelné či častější využívání arkosolií ke slavení mešní oběti (při pohřbech, aniversariích - naticích mučedníků či náhodné společné bohoslužbě - Gemeindeliturgie - kdyby se tato v důsledku pronásledování musela v katakombách odbyvat) chybějí doklady. Domněnku, že v arkosoliích byla slavena Eucharistie, lze připustit s jistým omezením; že se tak velmi pravděpodobně mohlo dít až v pokonstantinském období, kdy se katakomby staly cílem mnoha zbožných poutníků a kdy při stoupajícím kultu svatých ostatků mohlo být příležitostně použito arkosolií jako oltáře (mešní oběť konaná nad ostatky svatých martýrů). Prozatím však ani pro tento případ není dosvědčujících dokladů.

C. Určitou představu o eucharistickém stole předkonstantinského období - jak asi vypadal aspoň v některých případech - pomohou vytvořit dvě fresky z tzv. kapli svátostí u sv. Kalixta.

Jedna z nich představuje eucharistický stůl, na němž je Ichtis a jeden chléb, kolem jsou košíky s chleby, jakýkoliv figurální doprovod chybí.

Druhá je proslavená, často reprodukováná scéna, pravidelně označená za konsekraci.

Na obou zobrazeních je kulatý stůl o třech nohách. Jde tedy o podobu stolu, jež je známá jak ze starokřesťanských, tak i profánních zpodobňování stolu z doby císařství. Z římských katakomb lze však uvést další případy: např. v cemetériu u sv. Domitilly ve scéně, představující pohřební hostinu (patrně z konce 1. stol.) aj.

Co se týče formy eucharistického stolu sotva možno připustit, že byl povždy okrouhlý a třínohý; tento typ je sotva praktický, tam kde bylo větší shromáždění věřících. V takových případech byly vhodnější stoly čtyřhranné, zvláště pravoúhlé, jichž se též tehdy běžně užívalo v denním životě. Jestliže později býval oltář téměř vždy pravoúhlý, dá se právem předpokládat, že již v předkonstantinském období stoly užívané ke slavení Eucharistie, měly převážně tuto formu.

D. Vyhraněné místo zaujímal oltář při liturgii odevádání. Vyplynulo to z charakteru liturgie, stejně jako i rozlišení přítomných na liturga, konajících úkon, a ostatních věřících. Stablně mohl být umísťován pouze tam, kde pro slavení Eucharistie byla vyhrazena natrvalo samostatná místnost. V „Didascalia“ jsou napomínány vdovy k zdrženlivému životu. Vdova se má trvale zdržovat doma, nemá se potulovat, slídit po domácnostech věřících, kde by co pochytila. Má si být vědoma, že je oltářem Božím. Oltář Boží se však nepotuluje, nebloumá z místa na místo, ale je pevně umístěn na jediném místě. Oltář, jež autor Didascallii má na mysli v tomto přirovnání, byl tedy reálný oltář, mající trvalé umístění. Podle akt Theodota z Ancyry nařídil tamní prefekt (poč. 4. stol.), aby byly kostely se svými oltáři srovnány se zemí. Musely tam tedy takové oltáře existovat. Oltář, který pořídil Paulinus z Tyru, jako vrcholné dílo baziliky, kterou r. 314 vystavěl, resp. obnovil, nebyl jistě nejstarším stablním oltářem v Orientu. Eusebius proslavil při jeho zasvěcení slavnostní kázání, z něhož nikterak nevysvítá, že by šlo o zavedení novoty; naopak stejně jako o jiných liturgických předmětech (katedra, sedíle, mříže apod.) pojednává kazatel i o oltáři jako něčem běžně známém, zavedeném, co je vlastní oltářní prostora. (Eusebius, Hist. eccl. I. 10, c. 4.)

Lze však předpokládat, že i tam, kde mohl zaujímat oltář trvalé místo (ve 3. stol. bylo takových shromáždíšť, zvláště v Orientě, velký počet), bylo nutno, zvláště za pronásledování, oltář odstraňovat. Neboť pro mensa domínica, altare Domini, pro tajemný a Božský stůl, který obdržel své svěcení - podle Origena - drahocnou Krví Kristovou, bylo nutno učinit všechna opatření, aby neupadl do pohanských rukou. Proto bylo nutno jej přinášet ke slavení Eucharistie a pak odklízet; podobně se to dalo i s posvátnými nádobami. [Proto Cyprián, když se papeži Korneliovi zmiňuje o bohoslužebném shromáždění, píše: „Considentibus Dei sacerdotibus et altari posito.“ U Cypriána (např. De unitate eccl. c. 17.) se vyskytují obraty, jako altare ponere, constituere, collocare, erigere; přesto však z nich nevysvítá, zda jde o umístění oltáře natrvalo (stabilita oltáře), či pouze o přechodné jeho použití.] (Pokračování.) P. Dušan Rezanina.

HUS DNES

Pět set padesát let od smrti Jana Husa vyvolalo oživení jeho sporu s církví a s ním publikace, které se znovu vracejí k jeho osobnosti a k jeho osudu. Jubileum této události spadalo však také do doby II. vatikánského koncilu, a do doby obrodných snah v církvi, vyvolaných v život novátorskými zásahy nezapomenutelného Jana XXIII. V tendencích těchto snah vystává také možnost nového pohledu na Husa, nového ocenění jeho práce i jeho postoje vůči církvi, tím spíše, že radikální změnu názoru katolíků na něho požaduje katolický církevní historik, Belgičan a benediktinský řeholník Paul de Vooght. Činí tak spisem sice církevně oficiálně neschváleným, ale vydaným v knihovně Revue d'histoire ecclésiastique, redigovaném kanovníkem a profesorem lovaňské university Rogerem Aubertem. Spis obsahující některé historické nesprávnosti vychází z pramenného materiálu a ignoruje celou bohatou i katolickou literaturu poslední doby. To mu na rozdíl od dřívějších historiků, Sedláka nevyjímaje, umožňuje vidět na Husovi celou řadu kladů, které dřívějším a priori zaujatým hlavně katolickým historikům unikaly. Slo přece kromě jiných důvodů o kacíře a hledat na něm podrobněji nějaké světlé stránky se za dob vlivného austrokatolicismu nevyplácelo. Jak tedy posuzovat Husa a jeho činnost dnes?

Je jisto, že Hus se dopustil dogmatických úchylek, které mu bez ohledu na ústní výpovědi svědků byly dokázány z jeho písemných prací. 8. června 1415 se ptal vyšetřující člen koncilu Petr z Aliacu Husa osobně na každý z 39 závadných článků vyňatých z jeho spisů. Když Hus popíral, že tak inkriminované výroky v jeho spisech nejsou, dal je vyšetřující orgán ve spisu Husově okamžitě na místě vyhledat a přečíst. V několika případech se konstatovalo, že Husova tvrzení jsou docela v souvislosti závadnější, než jak zněla osamocena. Překvapuje Husův požadavek, aby byl napřed poučen, jak činil sv. Augustin, „pulchre, pie et humiliter“ a teprve, když nechtěl od bludů upustit, že má být i tělesně potrestán.¹⁾ Jak by dnes, v době humanity každý i nejvládnější soudce víceméně důrazně odkázal podobný požadavek na znění procesního řádu? Zvlášť nepochopitelně zněla Husova tvrzení, že hříšný člověk ve všem co podniká, jedná hříšně, a když tvrdil, že ani král, je-li ve hříchu smrtelném, není před Bohem králem, zaujal proti sobě i Zikmunda.²⁾ Postoj Husův není v dalším dost jasný. Prohlašuje, že se chce podrobit poučení, ale sněm ve funkci soudu požaduje, aby se podrobil rozhodnutí. Pozoruhodné je počínání kardinála Zabareilly, který se blíží k Husovi s výjimečným projevem křesťanské laskavosti. Sliboval mu dodat formulí o odvolání dostatečně vymezenou, aby mohl uvážít, chce-li přijmout. Zikmund se asi v této době proti Husovi více zatvrzuje³⁾.

Koncil se tedy vyhýbá přímému konečnému, i když už opodstatněnému rozhodnutí a opětovně osvědčuje dobrou vůli předložením Zabareilou slíbené formulace sporných článků, která by umožňovala Husovi odvolání. Novotný tentokrát objektivně konstatuje, že „formule znamená opravdu ze strany koncilu krajní možnost a více ze svého stanoviska učiniti nemohl“⁴⁾. 5. VII. přišli do minoritského kláštera kardinál Petr z Aliacu a Zabarella s papežským auditorem a šesti biskupy a předvedenému Husovi nabídli odvolací formulí, která mu byla ještě před několika dny přijatelná. Hus ani tentokrát nezměnil svého smýšlení. Zůstal neoblomným k otcovským domluvám, aby nelpěl na tom, co zahrnuje církev obecná a tolik koncilních odborníků. Hardt se domnívá, že klíč k jeho zatvrzelosti spočíval v tom, že se nechtěl kompromitovat před svými stoupenci v Čechách. I když to patrně není hlavní ani jediná příčina, jistě tvoří závažnou součást jeho postoje. Ale ani tehdy nebyl ještě ponechán svému osudu. Z rozkazu Zikmundova, třeba zaujatého, přišli k Husovi jeho významní krajané Jan z Chlumu a Václav z Dubé se 4 biskupy, aby jej pohnuli k povolnosti. A tu dochází k pohnuté scéně, snad vysvětlitelné nervovým přepětím vyslychaného. Hus se rozplakal, ale nedůsledně nelogicky a kondicionálně prohlašuje po tolikerém usvědčení ze svých spisů, že by chtěl odvo-

lat pokorně, kdyby věděl, že v něčem pobloudil, ale že žádá důkaz z Písem. Tím vlastně nadšený kazatel vyřkl soud sám nad sebou.

Vedlo by daleko vysvětlovat od kdy a proč církev lásky a pokoje zavedla na teoretiky náboženství, dostanou-li se do úchylných pozic, krutý tělesný trest veřejné degradace a konečně smrti. Středověk měl na tyto záležitosti svůj názor a my s ním nechceme dnes a nemůžeme souhlasit, ačkoli je velmi dobře známo, že všechna velká společenská i nenáboženská hnutí těžce nesou úchyly od svých základních norem. Úchyly jsou prostě nesympatické, narušujíce vždy jednotu. Nesouhlasíme tím spíše, že i čistota pokladu víry se dá a má jinak hájit než tělesným trestem, než zničením života, a k tomu takového člověka jako byl Hus, který se při nejmenším za procesu choval nevýbojně, zmateně a především jako živě a hluboce věřící křesťan a kněz. Vždyť nedávno před ním to byl Čech Jan z Jenštejna, utrpěvší od hlavy křesťanstva Urbana VI. daleko více než Hus od celého koncilu, který prohlašoval, že „zbraní církve jsou jen slzy a modlitby“⁵⁾. Tedy Husovi byly dokázány úchyly a Hus zemřel jako krutou středověkou praxí odsouzený kacíř. Je to obraz ponurý, bolestný, v dnešním nazírání evangelium kompromitující, dnešní katolické křesťany hluboce zarmucující. Rádi bychom jej nějak odčinili, aspoň slavným prohlášením, že v Husovi poznáváme i přes některé dogmatické nepřesnosti kněze horlivého, mravně neporušeného a v tom ohledu dokonce vzorného. A to i v tom případě, že si katolicismus zvláště u nás na nepřátelství, nepřítelství, pomluvách, potupách, ústřech všeho druhu až do dnešního dne za Husovu smrt vytrpěl své, nevzpomínáme-li zástupů povražděných katolických kněží za husitských válek a zničení takřka nesčetných kulturně významných objektů. Chceme podle svých možností v zájmu evangelia nějak zadostiučinit, aspoň morálně rehabilitovat Husa tím spíše, že jeho soudcové nebyli podle všech evangelistických měřítek na výši, (ačkoli je to striktně při soudní praxi irrelevantní).

Jestliže národnostně mimo stojící historik a katolický řeholník, i když patrně ne ve všem po právu, očividně straní tomuto našemu nešťastnému krajanu, neproviníme se nikterak, když ochotně jeho názory přijmeme a vynasnažíme se jim porozumět, hlavně z citových, lidských důvodů, v intencích dnešního ekumenického hnutí.

De Vooght se snaží na analogických případech ukázat, že to byli Husovi současníci a následovníci, kteří se proti katolické dogmatice, disciplíně a praxi provinili daleko více a přece zůstali bez trestu. Tak hned Jakoubek ze Stříbra prohlašující současnou církev za „ženu hříšnou“ z evangelia a papežství za vtěleného antikrista. A on to byl, zůstává až do konce stoupencem remanence, který za vydatné podpory Mikuláše z Drážďan zavedl v Praze přijímání podobojí. Také Mikulášův spis „Quaerite primum“ je tak radikální svou směsí mysticismu a ironie, že ve srovnání s jeho ideovým obsahem se jeví Hus jako slabý a kolísající, Jakoubek bezradný a povrchní. Koncil se těžce kompromitoval, ponechává Mikulášovi volnost a beztrestnost a vydává Husa katanům. Ideologicky vybudovali husitismus Janov, Wiclif, Mikuláš z Drážďan a Jakoubek. Hus svým osudem byl jako morální reaktor hybnou jeho silou. Svou smrtí platil za ostatní.

Co však je důležitější, ba nejdůležitější? Nikdo a nikdy neměl být mučen a na smrt odsouzen pro herezi. Na omluvu koncilu se uvádí, že tresty ve středověku vůbec a dlouho potom byly drakonické, neslučitelné s lidskou důstojností. Že ponětí o evangelických pravdách a o církvi bylo vysoké a jakýkoli postup proti nim se považoval za revoluci vůči existujícímu společenskému řádu, jehož porušování se i dnes přísně trestá. To však nemělo platit ve sféře náboženské a s takovým trestem nikdy neměli souhlasit hlasatelé evangelia. Zasahovat člověka fyzickým zničením pro jeho vnitřní přesvědčení zůstává při nejmenším nehumánní a hluboce kontrastuje s učením lásky. V tom smyslu napsal Jan XXIII.

v „Pacem in terris“: „K lidským právům náleží také právo uctívat Boha způsobem odpovídajícím svědomí a náboženství vyznávát soukromě i veřejně.“¹ Předseda sekretariátu pro jednotu křesťanů, kardinál Bea, prohlásil: „Velkým poblouzením nesprávně chápáné lásky k pravdě, byly bolestné náboženské války, jimiž se ve jménu pravdy usilovalo určitá přesvědčení vnutit jiným lidem násilím, při čemž se opomíjela skutečnost, která je neméně závažná jako láska k pravdě: totiž svoboda člověka. Tato svoboda tkví v právu člověka podle vlastního svědomí úplně svobodně rozhodovat o svém vlastním osudu. Z této svobody vyplývá povinnost a právo člověka následovat hlasu svého svědomí. Tomuto právu a této povinnosti odpovídá povinnost jednotlivce a společnosti tuto svobodu a toto sebeurčení také respektovat.“² Na rozšířenou námitku udržovanou v některých katolických kruzích, že blud nemá existenčního oprávnění, odpověděl kard. Bea: „Tomu je třeba jen namítnout, že blud je něco abstraktního a proto nemůže být subjektem práva. Tím je spíše člověk, také tam, kde bloudí nepřemožitelně, tj. aniž může svůj blud poznat a opravit (Hus!). Má tudíž povinnost a právo následovat hlasu svého svědomí a tudíž také právo, aby tato jeho nezávislost byla od ostatních uznána.“³ K případu Husově možno užítí výroky sv. Tomáše A. Aquinského, který zdůrazňo-

val nutnost volné kritiky, correctio fraterna, i na církevních představených⁴.

Moderní katolický kritik výslechu a verdiktu kostnického, i když poněkud přeháněl, se domnívá, že Husově dobré víře v koncil se nevycházelo úměrně vstřícně. Že Hus vůbec do Kostnice jel, překvapuje po výroku, který učinil v Postile, vzniklé r. 1413 v kázání na IV. neděli postní: „Nestál jsem u dvora papežského proto, abych darmo života neztratil: neboť všude nepřítel jest plno i Čechů i Němců, již mé smrti hledají.“⁵ De Vooghta jako nás naplňuje hrůzou scéna kněžské degradace neumdlévajícího hlasatele očišť, zaniceného milovníka evangelia a svatých Otců církevních. Praví: „Fanatismus nespoutaný neznal mezí. Ale zločin dříve nebo později potrestá sám sebe, až se jasně objeví v odstupu času.“⁶

(Pokračování.) ThDr. Václav Bartůněk

¹ J. Sedláček, M. Jan Hus, Praha 1915, 33.

² De Vooght ovšem prohlašuje, že Hus kázal také opak a že tedy nebylo třeba se obávat všeobecné anarchie. Škoda, že necituje přesné dotčené výroky Husovy. Paul de Vooght, L'hérésie de Jean Huss. Louvain 1960, 298.

³ J. Sedláček, l. c. 341.

⁴ V. Novotný, Jan Hus I, 2, 428, Praha 1921.

⁵ R. Holinka, Církevní politika arcib. Jana z Jenštejna. Bratřislava 1933, 125.

⁶ H. Küng, Kirche in Freiheit. Einsiedeln 1964, 32.

⁷ V. Flajšhans, Hus, Postila. Praha 1900, 110.

KŘESŤANSKÁ ANTROPOLOGIE

ThDr. František Kalník

narozen 31. srpna 1913 ve Fryštátě, nyníjší Karvině I - Město. Kněžské svěcení 4. července 1937. Místa působení: Skalce u Frýdku, Rychvald, Střítež, Nový Bohumín, Dětmorovice, Petrovice, Kandeřín, Fryšát, Dobrá, Frýdek, nyní ve Vratimově. 25. října 1955 promován doktorem teologie.

poznat Boha. Antropologie, i když se přímo nezabývá otázkou člověk—Bůh, nemusí být ještě ateistická.

Antropologie jako vědecká disciplína, jejímž předmětem bylo hlavně lidské tělo (tzv. fyzická antropologie), existuje již dlouho. Tato věda, jejíž bádání kulminovalo koncem minulého století, se zabývala různorodostí lidských plemen. Jeden z pozdějších Kantových spisů Anthropologie in pragmatischer Hinsicht pojednává o znacích a mravech lidských plemen. Etnologický zájem západní kultury existuje však již od dob Herodotových cestopisů a Tacitovy Germanie. Tehdy jsme však byli my oněmi cizími, kuriózními a exotickými národy, které poutaly pozornost tehdejších učenců.

Na základě této čistě empirické vědy vznikla r. 1869 Berlínská společnost pro antropologii, etnologii a pradějiny lidstva, v jejímž čele stál lékař Rudolf Virchow.

STATUS QUAESTIONIS

1. Pojem antropologie

Teologie měla vždy své učení o člověku, i když je nenazývala antropologií. Touha člověka po dokonalosti nemůže se cele uskutěčnit v tomto životě, v němž je člověk vydán rozumovým i mravním nejistotám. Smysl člověka se nemůže naplnit bez osobní nesmrtnosti. Člověk může být vystižen dvěma ideami: ideou obrazu a ideou obrazu Božího. Křesťanské učení o člověku jako obrazu Božím má stěžejní význam i dnes, kdy se člověk stává ústředním předmětem zájmu v četných vědeckých disciplínách. Tento stále vzrůstající zájem o antropologii předpověděl Hegel slovy: Protože základna, kterou určil filosofii všemohoucí čas a jeho kultura, je rozum zatížený smyslností, nemůže filosofie poznat Boha, ale to co nazýváme člověkem. Chce tím říci, že rozum není dostatečně duchovní, aby stačil

Charakteristická pro tuto dobu je spolupráce anatomů, etnologů, prehistoriků, lékařů, statistiků atd.

Počátkem našeho století se specializací dělí stará antropologie na různé vědecké obory. Vznikla samostatná genetika, která v poslední době upoutala pozornost problémem ohrožení dědičné lidské substance zářením. Jinou takovou samostatnou disciplínou je vývojová teorie o fosilních nálezech.

Z těchto vědních oborů, s výjimkou anatomie, která splynula s medicínou, se vyvinula tzv. kulturní antropologie. Její badatelský směr provádí praktická zkoumání u malých národů s primitivní kulturou, např. mezi americkými Indiány a na malých ostrovech v Tichém oceánu, kde žijí v sobě uzavřené kultury. Zkoumání se provádí ze všech aspektů (zdravotní stav, zvyky, mravy, řeč, efekty, morálka, náboženství, mytologie, způsob hospodaření a dělby práce). O těchto výzkumech vycházejí zajímavé monografie. Příkladem je světoznámá kniha Ruth Benedict Patterus of Culture. Pojednává o kmeni Dobu v Nové Quineji, o kmeni Indiánů v severozápadní Americe a o tzv. Pueblos v Novém Mexiku. Obsahuje velké množství příkladů o inteligenci, fantazii a tvůrčí síle těchto primitivů.

Také v Evropě je velký zájem o tento způsob bádání (P. Šebesta, A. Schweitzer). Naskytá se otázka, zda by nebylo možno použít těchto metod výzkumu, které se osvědčily při průzkumu malých, prostě žijících národů, na vysoce civilizované společnosti. Pokusil se o to v USA G. Gores v knize Američané, v níž se zabývá znaky amerického života, které evropskému člověku nejsou zcela blízké, kupř. významná politická role ženských spolků, úspěch, jako smysl života velké části Američanů, jejich pedagogická horlivost apod. Je to příklad výzkumu kulturní antropologie použitý na velkém moderním a vysoce civilizovaném národě.

Pojetí antropologie od dob Virchowových prošlo tedy vývojem. Lze ji dnes dělit na antropologii anatomicko-biologickou a kulturně etnologickou-sociologickou, jejichž zdokonalené vědecké metody přinášejí stále překvapivější poznatky.

2. Historický vývoj

Shodnou představou o člověku ve smyslu dějin naší kultury měla evropská filosofie spolu s teologií až do 17. století. Do té doby existovala v teologii otázka o člověku jako zjevená pravda víry o prvním a druhém stvoření. Člověk ve světle víry, jak ho viděla scholastická filosofie, je stvořením a obrazem Božím. Bůh stvořil člověka bezprostředně. S hmotným tělem spojil duchovní, individuální a nesmrtelnou duši. Od takto stvořených

prarodičů pocházejí všichni lidé podle těla, zatímco duše každého jednotlivce je i nadále tvořena bezprostředně Bohem. To je dogmatický křesťanský názor o člověku.

Až do 17. stol. bylo úkolem filosofie, aby tyto teologické pravdy o člověku interpretovala. Vystoupením Descartovým se filosofie odloučila od teologie a stala se samostatnou disciplínou. Descartes sice nepopíral teologické učení o stvoření člověka, ale filosoficky je neinterpretoval. Tím dospěl k vyhozenému dualismu: Člověk je stroj oduševněný duchem.

Schéma kartesiánského dualismu, které způsobilo rozchod filosofie a teologie, bylo čas od času narušováno německou idealistickou filosofií. Kant, Fichte, Hegel a Schelling nepřijímali tento dualismus, ale pokoušeli se znovu o úplnou spiritualizaci člověka. Avšak v poslední řadě německých idealistických filosofů Schopenhauer se již opět přiklání k dualismu. Jeho dualistické schéma bylo možno použít při organizaci všech věd, ať už duchovních nebo přírodních.

V západní filosofii 20. století prodělává filosofie člověka složitý vývoj. Analýza lidského jsoucna je úkolem fundamentální ontologie, která má připravit půdu pro filosofickou otázku smyslu bytí. Zvláště u M. Schelera stojí otázka člověka v centru pozornosti. V člověku spatřuje dvě vzájemně odlišné stránky. Na jedné straně instinktivní, pudovou, živočišnou, na druhé straně duchovní, individualizující. Dualismus nižšího a vyššího, pudového a duchovního faktoru, je uhlavním bodem celé Schelerovy filosofie. Základy tohoto pojetí se projevují i v jeho etice, respektive v teorii hodnot. Odlišuje hodnoty, jež chápe jako ideální kvality, od pouhých statků (Güter). Zatímco statky náleží přírodním jevům, představují hodnoty vyšší skutečnost, která je poznatelná jediné intuitivně. Hodnoty, zvláště díky svému apriornímu uspořádání, řádu, přesahují oblast člověka a nabývají zvláštního, kosmického a náboženského charakteru. Božský princip a „věčné“ v člověku tvoří jednotu. Duchovní faktory určují obsah společenského vědomí, avšak v jejich možnostech není jeho realizace. Tu zprostředkovávají faktory reálné, mezi něž patří ekonomické, výrobní, geografické a jiné vztahy.

V r. 1928 vyšla Schelerova studie s názvem *Die Stellung des Menschen im Kosmos*. Novum tohoto díla spočívá v tom, že neinterpretuje člověka ve vztahu k Bohu, ale zabývá se otázkou poměru mezi člověkem a zvířetem. Hledá totiž mezi nimi podstatný rozdíl. Do popředí se tedy dostává aspekt biologický. Scheler tvrdí, že to, co odlišuje člověka od nejvyspělejších zvířat, není jeho inteligence, ani fantazie nebo paměť. V inteligenci, fantazii a paměti, ve schopnosti volby, popřípadě ve schopnosti užívání nástrojů je pouze graduální rozdíl mezi nejvyspělejšími zvířaty a člověkem, nikoliv rozdíl principiální. Princip ryze lidský, jímž je určen podstatný rozdíl, je princip protikladu k životu vůbec. Tento princip nazývá Scheler duchem. Podstatu ducha vidí v jeho odlučitelnosti od tlaku všeho biologického a jeho odlučitelnost od závislosti na životě v tom smyslu, že tvor, který vlastní ducha, již není ovládan pudů a nespívá s prostředím jako zvíře, ale dovede se nad prostředí povznést, ovládnout je a distancovat se od něho. Tato svoboda vyvěrající z nitra, tato jistota lidského poznání, že věci jsou takové, jak je poznává, bez ohledu na to, zda patří do řady biologie, nebo ne, to je lidské specifikum. Scheler dále tvrdí, že člověk je otevřený vůči světu (weltoffen). Člověk může zpředmětnit také sebe a toto zpředmětnění sebe sama a distancování od sebe samého, toho odcizení se sobě samému jej nakonec uschopňuje, aby sobě a svým životním projevům dovedl říci ne. A tato schopnost brzdit své vlastní pohyby a úsilí mu dává možnost stát se mravní bytostí, která v základních životních otázkách je schopna jednat asketicky, neboť teprve asketizmus získává duch svou pravou energii.

V podstatě tím Scheler dřívější dualismus pouze posunul. Vyhrcoje starý dualismus tím, že staví ducha výslovně do protikladu k životu. Toto centrum, z něhož člověk získává své poznatky, jímž zpředmětnuje svět, své tělo a svou duši, toto centrum nemůže být částí tohoto světa, ale spočívá v metafyzické příčině bytí, o níž se blíže nezmiňuje.

Vezmeme-li v úvahu dvě Schelerovy teze, tj. jeho srovnání člověka v protikladu ke zvířeti a jeho učení o otevřenosti člověka vůči světu, vyplývá z nich především přesné rozlišení mezi člověkem a zvířetem. Zvířata jsou bez výjimky omezena vrozenými instinkty, každé podle svého druhu a ve svém vlastním osvětlení. Uvedme jako příklad osvětlení pavouka a srny, žijících ve stejném lese. Tato osvětlení jsou naprosto odlišná. Každý druh má své specifické životní projevy a přijímá s vrozenou jistotou jen to, co je pro něho životně důležité, tj. úkryt, partner, nepřítel, kořist. Uvnitř tohoto velmi úzkého kruhu se chová zvíře s vrozenou jistotou a správností, kterou nazýváme instinktem. Také jeho schopnost získávat zkušenosti, učit se, uskutečňuje se pouze uvnitř tohoto rámce. Na tomto pozadí můžeme nyní pozorovat mimořádné postavení člověka v přírodě, když si uvědomíme, že člověk je kvalifikován nedostatečnou fyzickou vybaveností, nejistotou a zakrňováním svých instinktivních schopností do té míry, že je na místě užít pro něj Herderova názvu *Mangelwesen*, tj. nedostatečný tvor. Lze říci, že kdyby byl člověk vystaven tvrdé přírodě jako zvíře, byl by se svou vrozenou fyzis a svými nedostatečnými instinkty takřka neschopen života. Tato nepříznivá kvalifikace je však vykompenzována tím, že člověk je schopen za všech okolností měnit a uzpůsobovat přírodní podmínky tak, aby sloužily jeho životu. Určujícími jeho přednostmi jsou vzpřímená chůze, jeho ruka, jedinečná schopnost se učit, plasticita jeho pohybu, jeho věčnost, inteligence a otevřenost jeho smyslů, která není omezena a zúžena na oblast instinktu. Na to vše je třeba pohlížet jako na jednotný systém, jako na souvislost, která člověka uschopňuje žít stejně na rovníku jako v Antarktidě, v pralese nebo na poušti.

Kromě Schelera má filosofie člověka řadu dalších představitelů, jejichž koncepce se často značně odlišují podle toho, na kterou stránku života člověka se zaměřují a jakých metod a poznávacích prostředků využívají. Zvláště od poslední války vznikla na toto téma rozsáhlá literatura velmi rozdílné hodnoty, v níž zaujímá určité samostatné místo i teologická antropologie.

3. Současný obraz

Freudův obraz člověka, uznávaný ještě ve dvacátých letech našeho století, je po zkušenostech z obou posledních válek značně vybledlý. V pojetí nové filosofie o člověku, které je koncipováno trpělivou prací mnoha vědních oborů, není už člověk zužován na pouhého ducha nebo nevědomé tendence, ale vzrůstá smysl pro pluralismus v člověku a člověk je zároveň posuzován na pozadí současných společenských a výrobních podmínek. Lze říci, že k psychologii ab intra se přidružila psychologie ab extra.

Evropské a americké národy žijí z jedné strany pod velkým tlakem intelektuálních požadavků civilizace, na druhé straně se však značnou měrou podílejí na výhodách, které poskytuje člověku tato strojová civilizace, narůstáním volného času počínaje a hmotným blahobytem konče. K prvnímu je nutno podotknout, že uvedené národy žijí pod tlakem skutečnosti spolu nesusouvisících, které je třeba duchovně a mravně překonávat či integrovat. Nezpracované, nebo nedokonale zpracované do jmy však vytvářejí v člověku jakási reziduum, které způsobuje nepříznivé stavy v jeho psychické oblasti (zcižení, frustrace).

Stavy odcizení, jejichž klinickou formou jsou tzv. psychogenní poruchy, nevznikají ani tak frustrací biologických potřeb, jako těch, které jsou spjaty se společenskou existencí člověka.

Nemůžeme tedy termín odcizení pojímat jen abstraktně filosoficky, nýbrž musíme vidět, co se děje empiricky a psychologicky v odcizeném člověku. Zevrubně tuto otázku analyzuje E. Fromm v kapitole „Láska a její rozklad v soudobé kapitalistické společnosti“.

Charakterizuje situaci v kapitalistické společnosti, tvrdí, že „lidské vztahy jsou v podstatě vztahy odcizených automatů, z nichž každý zakládá svou bezpečnost na tom, že se co nejtěsněji přimyká k stádu, že se od něho neliší myšlením, cítěním či jednáním. Protože se každý snaží být co nejbližší k ostatním, zůstává docela

sám, zaplaven hlubokým pocitem nejistoty, úzkosti a viny, který je výsledkem nemožnosti překonat lidské odloučení". (E. Fromm: Umění milovat).

Boj proti odcizení, úsilí o desalienaci na nových základech se obnovuje v každé civilizované společnosti. Bylo by věru čirou utopií se domnívat, že snad existuje nějaké zázračné opatření, které může podobné jevy eliminovat a vyloučit. „Jde spíš o to, aby tyto jevy byly postupně omezovány, aby se vytvářely prostředky a cesty které nejenom mohou účinně zasáhnout proti negativním procesům, ale takové jevy předpokládat a nepřipustit, aby se rozvinuly nad určitou míru.“ (J. Cvekl: Filosofie a současnost).

Člověk stále usiluje zbavovat se všech životních těžkostí. I když je ve světě ještě tolik nezaviněné a nesmyslné bídy, brání se člověk jakékoliv myšlence na bolest a životní kříž. Je zjištěným faktem, že člověk redukcí instinktů ztratil celou řadu brzdicích regulativů. A jenom v souvislosti s odstraněním těchto regulativů se dá pochopit moderní luxuria. A tak odpor, na který naráží každá lidská práce, konaná v „potu tváře“ — řečeno slovy Bible, je skutečnou kategorií člověka, a to tím, že okolní svět vytváří přirozené zábrany proti lidské náklonnosti k rozmařilostem. Narůstání volného času však hu pouze askeze. Prakticky by to znamenalo, že by se tuto kategorii vážně ohrožuje.

Hledáme-li východisko z této situace, přichází v úvahu pouze askeze. Prakticky by to znamenalo, že by se člověk — podle výroku Bergsona — měl zdržovat obecného pachtění za blahobytem. Pak by se askeze ve své nejvyšší náboženské formě nejevila jako sakrifícium, ale jako disciplína. V této formě, koncentrace ducha a kontrola vůle, zdá se být dnešní společnosti, toužící po zvyšování životního standardu zcela neuskutečnitelná. Je-

jí důležitost však lze dobře poznat z toho, že ze všech prvků křesťanského života jediné ona nebyla sekularizována, neboť pojmy svobody, rovnosti, pokroku, humanity a mnoha jiných vznikly právě sekularizací křesťanství. Antropologie však musí zařazovat askezi mezi kategorie nejvyššího významu. Lze se domnívat, že z hlediska redukce instinktu nebo jejich vyloučení je askeze přímým pokračováním uskutečňování člověka.

Středem lidského osudu není ovládnutí přírody ani vychutnávání vlastního života, nýbrž postupné uskutečňování spoju mezi jednotlivými lidskými vědomími a všeobecného dorozumění mezi lidmi. Mír není stav slabosti, je to stav, který vyžaduje na jednotlivcích největší možnou míru odříkání, úsilí, závaznosti a odvahy.

Disciplinované osobnosti a praxe živého porozumění pro bližního (což křesťané nazývají charitou), již osobnost vystupuje ze sebe a vydává se druhé osobnosti, toť první akt míru. Jistě dáme za pravdu autoru proslulé knihy Manifest personalismu E. E. Mounierovi, když se domnívá, že problém míru není v prvé řadě problémem diplomatickým, nýbrž především problémem morálním a zároveň hospodářským a sociálním.

Moderní doba si troufá pohrdat každým, kdo v zájmu péče o vnitřní život volí cestu askeze. Kdo se nepodílí na obecném chvatu, na honbě za penězi je považován za omezence a vytýká se mu nedostatek citlivosti.

Doporučuji tuto otázku k vážnému zamyšlení, protože strach z askeze a střídmosti, který převládá i v řadách inteligence, je závažnou mravní chorobou, již trpí naše doba. Je třeba za dané situace, aby křesťanství našlo svou údernou sílu a zároveň cestu k moderní skutečnosti a živým srdcím lidí. Stupňuje-li v moderní době svůj elán, nesmí nic slevit ze své přísnosti (míním požadavek askeze), nýbrž spíše naopak.

SKRIPTURISTICKÉ ARGUMENTY

P. Karel Dušek

narozen 15. května 1927 v Brně, vysvěcen 23. prosince 1950 v Praze. Místa působení: Velvary, Klobuky, Nezabudice u Rakovníka, nyní Malotice.

Stvořitelův záměr. Když svatopisec zaznamenal vznik dobytka, plazů a polní zvěře pokračuje: „A Bůh pravil: Udělejme lidi jako svůj obraz, nám podobné, ať vládnou mořským rybám, létajícímu tvorstvu nebeskému, dobytku, všem zvířatům polním i všemu plazu, který leze po zemi!“ (Gen. 1, 26). Výslovné rozhodnutí uvádí slavnostně poslední Boží tvůrčí dílo. Již tím je naznačeno, že *Boží kon*, který bude následovat, bude něčím *jedinečným a zvláštním, odlišným od stvoření ostatních tvorů*. Jde o dílo nejvyšší, o korunu tvorstva, o člověka. Člověk je stvořen k panování nade vším, co dosud ze stvořitelské Boží ruky vyšlo. Má vládnout nad živo-

čichy v moři, ve vzduchu i na zemi, a má si zemi podmanit (Gen 1, 26. 28.) To je zároveň důvodem jeho stvoření. V tom se naplňuje jeho podobnost s Bohem. Člověk má na zemi vykonávat Boží vládařství, má jeho samého zastupovat. Tím je povýšen nad všechno ostatní stvoření.

Stvoření člověka. Své rozhodnutí Bůh vzápětí provedl: „Vytvořil člověka z prachu země a vdmychl do jeho nozder dech života: tak se stal člověk živou bytostí“ (Gen 2, 7.) Oním *jedinečným a zvláštním konem vzniklo tedy nejprve tělo, potom i duše*. Tento kon se nejvhodněji chápe jako bezprostřední činnost Boží. — Sloveso „vytvářet“ se používá o hrnčíři, který modeluje na hrnčířském kruhu nádoby. Tento na prvý pohled hrubý anthropomorfismus užitý při zprávě o stvoření lidského těla se stává srozumitelnějším, pojímáme-li ho z hlediska orientálního myšlení. U Egyptanů sedí bůh Chnum na hrnčířském kruhu a formuje lidi. Th. Boman ve svém díle *Das hebräische Denken im Vergleich mit dem*

griechischen (Göttingen 1954) však poukazuje na to, že by Egyptané o témže bohu mohli říci, že tvoří věci svým slovem, ba že o bohu Ptahovi je uvedeno obojí dokonce v jedné větě vedle sebe: „Tomu, jež vytvořila tvá ústa, jehož stvořily tvé ruce“. Jak Boman dovozuje, bylo pro antického člověka slovo tělesnější a látka duchovější než pro nás. — Do vytvořeného těla vdechuje Bůh nozdrami dech života. Teprve potom se stává člověk člověkem, totiž živou bytostí. — „A člověk jmenoval jména všeho dobytka a nebeského ptactva a veškeré polní zvěře, ale pro člověka nenašel pomocnice, která by byla jeho protějškem“ (Gen 2, 20).

Eva. Tento nedostatek odstranil Bůh stvořením ženy. Ona tvoří s člověkem *jeden pár lidí*, který nám představují první kapitoly Genese. Ježto jejich *cílem je popsati skutečný začátek lidského rodu*, je zřejmé, že od tohoto páru celý lidský rod odvozuje svůj původ. Svědčí o tom i jméno, které dal první člověk své ženě: „A člověk pojmenoval svou ženu Chava, neboť měla být matkou všech živých“ (Gen 3, 20.) Je to nové, druhé jméno, jež je plně naděje, ba zní téměř vítězně: Chawwah (naše slovo Eva) značí matku živých. Člověk může trvat na zemi ve svém potomstvu a tak naplňovat nejsvětější Boží příkaz. V tom je díl rajskeho stavu, který se přenáší i do stavu vyhnanců. Eva je čestným titulem, který v sobě chová nádej.

Prach země. Jak jsme slyšeli z úst svatopiscových vytvořil Bůh, Jahve, člověka „z prachu země“ (Gen 2, 7). Zdvojení „prach“ a „země“ je nápadné. Zjevně je spísovatelem obojí důležité. Pro zemi je ve své práci člověk určen, stojí s ní v osudovém spojení, jak již vyjadřuje souzvuk slov: adamah se jmenuje země, a to úrodná orná půda, Adam se jmenuje člověk pro zemi určený. Prach však je ve Starém zákoně obrazem nepatrnosti a pomíjivosti. „Do prachu smrti mne odvádíš“ (Ž 21, 16.) Kniha Job mluví o slabosti a smrtelnosti člověka (Job 4, 18—20), ba prach je dokonce „živlem podsvětí“ a tak výrazem oddálenosti od Boha (Ž 21, 30.) Boman ve svém zmíněném díle praví: „Tím je dán smysl stvoření člověka z prachu: Člověk je malý. Zpráva tedy říká posluchači, jakým je člověk sám o sobě: člověk je prach; nebyl

tedy jen kdysi z prachu učiněn, nýbrž je to jeho trvalá přirozenost". — Naprosto odlišené od tohoto prachu země se mluví o dechu života — o vdechnutí duše. Tato duše byla rozumná, ježto se Adamovi ihned ukládá morální závaznost, ježto je pověřen pojmenováním věcí apod.

Boží obraz. Z celé ekonomie spásy je zřejmo, že v jednom každém člověku se předpokládá duše *individuální*. Písmo svaté nazývá duši „*spiritus*“ a předpokládá její existenci i po odloučení od těla (Koh 12, 7; Mat 10, 28; Skut 7, 59.) Předpokládá konečně její *nesmrtelnost* v nauce o vykoupení, blaženosti, zavržení. Dlouhou dobu se mělo za to, že duchová přirozenost člověka je vlastním důvodem jeho podobnosti Bohu. Od Gunkela nabylo půdy pojetí, jež vidí bod srovnání především ve vnějším přímém držení těla a v tělesném zjevu člověka. Obojí názor však sebou nese jednostrannost. Hebrejský člověk nerozeznává mezi tělem a duší, ale vidí člověka jako celek. Celý člověk s duší i tělem je nositelem zmíněné podobnosti. Porozumění pro to je právě dnes opět snadnější, ježto se nově poznává dokonalá jednota v bytí a působení těla i duše

II. POVÝŠENÍ ČLOVĚKA (Elevatio)

Příkaz. Svou vládu měl člověk vykonávat v zahradě Eden, stíněné rozličnými stromy, mezi nimiž vynikal strom života a strom poznání, a zavlážené proudem. Tato vláda byla výrazně postavena do závislosti na absolutním panství Božím: „Bůh, Jahve, dal člověku tento příkaz: Ze všech stromů zahrady smíš jísti, ale ze stromu poznání dobra a zla nesmíš jísti“ (Gen 2, 16). Od obecného a velkorysého dovolení jíst ze všech stromů je učiněna výjimka týkající se stromu poznání. O tom, zda lidé směli jíst také ze stromu života, se nemluví. Otázka zůstává pro vypravěče a tím i pro nás otevřenou až k odpovědi v 3, 22. Popis tvůrčí působnosti Boží ustupuje na těchto všech místech Genese rozpracovanou situaci, v níž se člověk ocitl. Všechno je na ni koncentrováno. A právem. V sázce jsou nejcennější statky člověka. Tridentinum (D 788) praví: „Když Adam přestoupil příkázání Boží v ráji, ztratil ihned svatost a spravedlnost, ...“ Adam měl a ztratil to, co Kristus znovu získal — *posvěcující milost*.

Poloha zahrady. Člověk ozdobený milostí se stává adoptivním synem Božím, schopným blaženého patření. To všechno převyšuje přirozenost. Je tedy i sama milost darem nadpřirozeným. Další dary, jimiž byl člověk vybaven ve stavu prvotní spravedlnosti, jsou dary mimopřirozené. Ztráta integrity právě tak jako nesmrtelnosti postihla po hříchu jak Adama, tak jeho potomky. Potomci však nemohou být zbaveni dobra přirozeného, nýbrž jen *mimopřirozeného*. Mimoto byly tyto dary znamením *zvláštního, nikoliv nutného* Božího přátelství. Totéž platí i o zvláštním vědění. Písmo svaté ho zřejmě popisuje jako *část blaženosti v ráji*, jež s touto blažeností zároveň přestala. — Kde bylo ono šťastné místo, kde člověk požíval darů tak vzácných a tak mimořádných? Východiskem domněnek bývají čtyři toky, v něž se dělí proud pramenící v Edenu. Genese (2, 11–14) uvádí jejich jména: Pišon, Gichon, Chiddekel a Ferat. Alespoň jeden z nich můžeme bezpečně určit: čtvrtý je Euphrat. Pravděpodobně je třetí Tigris. Oba protékají Mezopotámií a vlévají se do dnešního Perského zálivu. Oba další nelze přesně označit, náleží však též k Mezopotámii a neoznačují snad — jak se mělo dlouho za to — jiné velké proudy dalšího okolí jako Ganges a Nil. Jinak by bylo sotva třeba podrobného popisu v prvním a lokalizovaní ve druhém případě. — Chtěl spisovatel říci, že zahrada Eden (jak soudí F. Stier v citovaném článku) — nyní sice nepřístupná — náleží přece do našeho geografického světa a nikoliv do mythické říše, již zná pouze fantazie? Ze potom třeba hledat zahradu v neznámé vrchovině, v níž mají velké řeky svůj společný původ? Či chtěl velké proudy, podklad veškerého života a kultury, označit za požehnaný pozůstatek ráje, v němž se jeví otcovská péče Boha o lidstvo?

Potomstvo. Podobně jako zvířata, dostal i člověk Boží požehnání. Tentokrát je text obšírnější (Gen 1, 28.) V jeho slovech se ještě jednou stručně shrnuje povolání člověka: má se rozmnožovat a zalidňovat zemi, má si ji

podmanit a vykonávat panství nad všemi zvířaty. Po výtce platí Boží požehnání rozmnožování lidského rodu. Div vychovávání potomstva je plodem Božího požehnání. Výslovně se toto požehnání nad potomstvem Adamovým opakuje znovu podobnými slovy (Gen 9, 1 násl.; srov. 5, 1 násl.). Svému potomstvu měl první člověk předat stav prvotní spravedlnosti — bohatství rajských darů. Dokazuje to Pavel v listě k Římanům. Ve svém nedokončeném souvětí 5, 12 naznačuje, že *Kristus nám znovu získal (restituoval) ztracenou milost. Tato restituce je však možná jen tam, kde existuje alespoň nárok na ni.*

III. DĚDIČNÝ HŘÍCH (Peccatum originale)

Pokoušení — *had.* K předání rajských darů Adamovu potomstvu nedošlo. Zdvihla se opona k třetímu dějství rajskeho dramatu, jež se bolestně odrazilo v dějinách lidského rodu. Do rajske idylly se vmísil had a svedl první lidi k přestoupení Božího příkazu (Gen 3, 1–6.) — V myšlení starých národů platí had též za moudré zvíře s vyšším věděním, jak na to upozornil H. Renckens ve své Urgeschichte und Heilsgeschichte (Mainz 1959). Svatopisec mluví o něm ve dvojím smyslu. Jednou zůstává v rámci vyprávění a tím při prostém významu hada jakožto zvířete. Podruhé má vyprávění hlubší význam, had je nepřítelem Boha a nepřítelem lidí. Pisatel neví a nemůže vědět o osobním nepříteli Boha, ježto — jak připomíná F. J. Schierse ve svém článku Satan (Handbuch theologischer Grundbegriffe od H. Friese, München 1962–63) — teprve Nový zákon zná ďábla (diabolos) jakožto nepřítele Boha po výtce. Zlo je sice přítomno ve světě, ale jasné poznání, v čem spočívá a kde má svůj původ, je dáno teprve v plnosti zjevení (Mat 4, 1–11; Jan 8, 44; 1 Jan 3, 8).

Potrestání (Gen 3, 14–19). Hada, jakožto osnovatele osudné události, postihuje nejtěžší trest. On sám je proklet všemi třemi jednájcími osobami. Výrok má dvě zřetelně oddělené části. Prvá (v. 14) ukazuje, že pisatel myslí na skutečného hada. Jeho zvláštní způsob života je trvalou připomínkou Boží kletby. Druhá (v. 15) říká mnohem více. Chce sice též zdůraznit nelibostný boj mezi člověkem a hadem, skutečnost, že — a na to je tu třeba zvláště myslet — palestínský rolník po něm šlape nohou, kdykoliv se s ním setká, a že především žena má vitální strach před nebezpečností a cizostí tohoto zvířete. Mnohem důležitější je tu však náboženský smysl, který vidí v ženě nejen Evu, nýbrž i Marii a v jejím potomstvu Krista, popřípadě i lidi spravedlivé, v posvěcující milosti. V tomto smyslu je soudní výrok nad hadem protoevangeliem — první radostnou zvěstí o vykoupení lidského rodu. — Ze zmíněného biblického vyprávění o příkazu, pokoušení a trestu je zřejmé, že *pravodíče těžce zheřili. Příkaz byl závažný jak z hlediska cíle zákona, tak z okolností.* Od požití ovoce závisel osud lidského pokolení. Bylo zde plné vědomí a naprostá dobrovolnost. *Proto ztratili původní spravedlnost.*

Vyhánění z ráje. Hříchem skončila doba rajskeho pobytu prvního člověka: „A Bůh, Jahve, ho vyhnal z Edenské zahrady obdělávati zemi, ze které byl vzat. Vyhnal člověka a na východ od Edenské zahrady dal prodávati cherubům a plameni mávaného meče, aby hlídali cestu ke stromu života (Gen 3, 23–24). Cherubové jsou smíšené bytosti, půl člověk a půl zvíře, které se od starosumerké doby znázorňovaly plasticky jako strážci u vchodu do chrámů a paláců a byly postaveny též ve chrámech v Jeruzalémě (3. Král 6, 29). Plamen meče snad poukazuje na stylizované znázornění blesku, který má zapuzovat nepovolané vetřelce a zajišťovat dodržení příkazu. Dvojím obrazem znázorněná stráž naznačuje každému zřetelně, že není cesty nazpět do zahrady a ke stromu života. — To všechno však, *co člověk trestně pozbyl, lidské přirozenosti nutně nepříslušelo.* Přirozená dobra, pokud přísluší člověku jakožto jedinci (individuui), mu odňata nebyla. S nimi začíná další, mimorajský úsek života, který již přesahuje rámec této stati.

Literatura:

- L. Lercher S. J., Institutiones theologiae dogmaticae II, Oeniponte 2, 1934, 387–486.
- Dr. A. Lenz, Anthropologie katolická, Praha, 1882.
- ThDr. J. Merell, Malý bohovědný slovník, Praha, 1963, heslo Anthropologie.
- W. Trilling, Im Anfang schuf Gott, Leipzig, 1963.
- W. Trilling, Denn Staub bist du, Leipzig, 1964.

ASKETICKÉ DŮSLEDKY

Dr. VLAD. KRYŠTOFSKÝ
narozen 14. května 1909
v Přerově, vysvěcen r.
1933 v Olomouci. Místa
působení: jako katecheta
v Přerově, profesor nábo-
ženství v Lipníku nad
Bečvou, nyní duchovní
správce v Dlouhé Loučce.
Publikační činnost: píšíci
redaktor přerovského No-
vého Národa, příspěvatel
brněnské Hlídky a autor
obsáhlé studie o brněn-
ských minoritech vydané
v Mojžírově řiši.

Ve světle Zjevení je člo-
věk bytost daná, není zde ze sebe, podobně jako ostat-
ní svět, který se rozprostírá kolem něho. To je styčný
bod. Ale přece je tu veliký rozdíl. Svým postavením
v okolním světě je člověk jedinečný, je světem v sobě
a ostatní svět se potom jeví jenom jako kulisa pro dě-
jiny člověka a spolu s ním v nynější formě přestane
(„a bude nové nebe a nová země“). Vůči okolnímu světu
tu stojí jako vyvrcholení, jako jeho dobyvatel — svou
vnitřní i vnější činností vchází ve styk s ostatním
okolním světem, aby jej objevoval, poznával, zmocňoval
se ho a jej ovládal. To je jasné ze zprávy o stvoření a
její vlastní smysl. Ale Zjevení jde ve svých zprávách
o člověku ještě dál. Člověk je jediný tvor v hmotném
světě, který je schopen transcendentna, a tedy jediný,
který může vést s Bohem dialog, protože je duchový,
svobodný a relativně věčně trávající; dialog, který se roz-
vine až v „patření tváří v tvář“ a poznání „jako je sám
poznáván“, protože má obedienní schopnost účasti na
Boží přirozenosti, má schopnost přijímat do sebe bo-
ž-

ské — totiž milost. To je tedy stručně a víc náznamově
první poznatek, který o člověku podává dogmatická
antropologie a hluboce věřící člověk tento poměr k Bo-
hu a okolnímu světu takřka vycítuje a prožívá.

Ovšem jenom tento pohled by se mohl — a také se
jeví — modernímu technickému člověku jako zcela
aprioristický a nerealistický. Jenomže Boží Zjevení nám
podává druhý poznatek. Dalo by se to vyjádřit slovy:
gravitační síla okolního světa vůči člověku. Je to výraz
nepřesný, protože podle zjevení Božího je centrum této
hmotné gravitace nejen v okolním světě, ale v člověku
— samém, a to jeho vlastní vinou. A člověk, který má
okolní svět objevovat, poznávat, zmocňovat se ho a jej
ovládat následkem této gravitační síly — se mu vzdává.
A tu nastávají konfliktní situace při nichž často, ba velmi
často, selhává a vítězí pouze na rovinách, kde nemusí se
zahlučovat do sebe — na rovinách konkrétních věd a
techniky, zatím co na rovině vnitřní kultury klesá dolů
často až k úplné nekulturnosti. Samozřejmě, že se tím
odvrací od Boha, stává se méně schopným dialogu s Bo-
hem a přijímat „božské“. Důsledky na morální platfor-
mě jsou zcela zjevné i pro moderního technického člo-
věka velmi reálné, poněvadž jimi mnohdy velmi a velmi
trpí.

A právě z toho vyplývají důsledky, které lze nazvat
asketickými. Askeze totiž není samoučelné odříkání a
sebetřýznění. Tyto věci jsou pouze falešnými výkony
pravé askeze. Pravě slova smyslu chce askeze harmo-
nizovat a ne stavět hráze. Askeze chce, aby člověk splnil
své lidství: aby objevoval, poznával, zmocňoval se a ovlá-
dal i přírodu v sobě, aniž se staví nepřátelsky k okolnímu
mimo sebe; aby se stal schopným vnášet harmonii do
všeho lidského konání; aby objevoval, poznával, zmoc-
ňoval se a ovládal okolního světa sloužilo člověku,
který tím bude tvářit sám sebe a poroste kulturně
i mravně: aby usměrnil onu gravitaci a tak se uscho-
pil pokud to na něm závisí k dialogu s Bohem a přijímat
dokonaleji „božské“.

Nepříjemná stránka věci je v tom, že to nelze vyří-
dit jednorázově. To vyžaduje trvalého a trpělivého sebe-
pozorování bez zaujetí, srovnávání a uskutečňování, při
čemž člověk volí uvážlivě prostředky a jiné uvážlivě za-
vrhuje a volí často ty, které nelahodí a odmítá ty, které
jsou příjemné, ale nevedou k cíli. A to je právě to, čemu
se říká umrtvování a sebezápor, slova tak nepříjemně
znějící, ale co není než uvolnění od gravitačních sil, kte-
ré brání člověku, že nemůže poznat sebe a rozvinout sí-
ly, které skuteční správný vztah k okolnímu světu,
ostatním lidem a k cíli, všeho — Bohu.

KŘESŤANSKÁ ANTROPOLOGIE

Praktická sociální aplikace

ThDr. Prokop Valena
narozen 28. května 1902,
ordinován 28. 6. 1925,
nynější působitelské admi-
nistrátor v Brumovicích
na Moravě, okres Břeclav.

V našem století se vícekrá-
te řešil problém, aspoň im-
plicitně, o poměru jedince
individu ke společnosti. Při
některém řešení se může
zdát, že tito dva stojí proti
sobě; zvláště totalitní reži-
my pohlcují svým diktátem
jedince, který pak má za
úkol jen sloužit, vyhovovat
režimu, řekne se, že má být
užitečným členem společ-
nosti, jako by jedinec byl ta-
dy čistě pro společnost. Po-
dle křesťanského názoru
však zaujímá dominující
místo jedinec individuum a
společnost má přispívat k je-
ho rozvinutí a zdokonalení,
jak po stránce duchovní a
kulturní, tak i co do život-
ního standardu. Ovšem, člo-
věk je tvor společenský, od-
kázaný na pomoc druhých,

a každý člen společnosti má svá práva i povinnosti a pro-
to samozřejmě jeden člověk musí mít ohled na druhého,
a společnost musí normovat jejich vzájemné vztahy, aby
život ve společenství se vyvíjel řádně a spravedlivě.
Když byl na světě jediný Adam, tak ovšem nemusel svo-
je hospodaření nijak omezovat, byl pánem, nemusel mít
ohled na nikoho. Jak ale lidí přibývalo, tak bylo nutné,
aby společnost, potažmo autorita společnosti — stanovi-
la normy, kterým se museli všichni podříditi. Tak na-
příklad, kdyby v městě byla jen jedna studna pitné vo-
dy, která by sice ležela na pozemku jistého občana a by-
la jeho majetkem, — tento však by nesměl vodu uzavřít
a ji rezervovat jen pro svou potřebu, vždyť i ostatní oby-
vatelé mají právo na vodu, a tak by musel být stanoven
zákon, podle kterého by byla voda k dispozici všem,
třebaže by bylo nutné stanovit, kdy a v jakém množství,
nebo jakým způsobem se bude voda rozdělovat. Podobně
je tomu i s jinými záležitostmi, týkajícími se více lidí.
A čím více je lidí na světě, tím hustší jsou normy a zá-
kony, až konečně máme dojem, jakoby společnost úplně
pohltila individuum a toto se stalo pouhým trpným ko-
lečkem v mechanismu společnosti.

Chceme-li mluvit o křesťanské antropologii — s as-
pektem na sociální aplikaci, tak nám málo pomůže ona

filosofická definice: homo est animal rationale, která člověka staví na určitý stupeň hodnot a podstatně ho rozlišuje od ostatních tvorů. Ani nám nepomůže zkoumání teorie evolučního humanismu Jul. Huxleye. Podle něho z jediné látky hmoty-energie vznikají evolucí a samotvořením nové stavy, až k člověku. Teprve člověk má vědomí svého vlastního vývoje a může dále tvořit svou budoucnost a mít vliv na uspořádání světa. Jsou jiné názory na člověka, jako: materialistický, nihilistický, pesimistický, hedonický, Kantův s jeho kategorickým imperativem, Sartreův existencialistický. Nebo Nietzscheův člověk se svým uplatněním se v životě a „chtěním dosáhnout moci“, až k jeho nadčlověku. Albert Camus vidí osudy člověka v nesmyslnosti — absurditě života a kosmu. Samozřejmě popírá Boha i nesmrtnost lidské duše. Jeho člověk má bojovat proti zlu a hlát život.

Křesťanská antropologie staví člověka do poměru k Bohu a do poměru k druhým lidem. Bůh je stvořitelem člověka, jeho původcem, jeho pánem, ale také jeho cílem. Jako stvořitel musel dát Bůh svoje směřnice člověku, jak to učinil pro každého jiného tvora. Bůh nehodil člověka do světa, aniž by se dál o něj staral, jak učí deisté, a uvádějí příklad hodináře, který sestaví hodinky, ale pak se už o ně nestará. Takže by se potom ani člověk nemusel vůbec starat o Boha. — Bůh je i cílem člověka, neboť v Bohu dojde člověk svého nejvyššího zdokonalení. Je proto povinností člověka, aby svědomitě plnil Boží příkazy a tak dospěl k vytčenému cíli.

V křesťanské antropologii je velmi důležitý poměr člověka k druhým lidem. Kristus tolik zdůrazňoval lásku k bližnímu. Je pozoruhodné, že i z Desatera první tři příkázání se vztahují na Boha, ale ostatních 7 na druhé lidi. Z těchto — až na čtvrté — jsou všechna negativní: To nedělej, to nesmíš! Tím jsou stanoveny nejzávažnější mezníky, a kdyby někdo zašel až za ně, tak by ztroskotal ve své lidské důstojnosti. Samozřejmě třeba převést tyto mezníky i do křesťanské sociální aplikace. A tak kromě výroků Písma, papežských dokumentů a studií sociologie z pera katolíků, stačí přečíst encykliku Pavla VI. „O působení k pokroku národů“ a poznáme jasně, jak se staví křesťan k sociálním otázkám. Za tím účelem chci citovat pár odstavců z této encykliky.

Odst. 14: Pokrok, o kterém mluvíme, se neměří jen hospodářským vzestupem. Právý pokrok musí být všestranný, to jest, musí dbát o prospěch každého člověka a celého člověka... „Odmítáme oddělovat ekonomické od lidského, pokrok od civilizace, k níž náleží. Co pro nás má cenu, je člověk, každý člověk, každá skupina lidí, až k celé lidské společnosti.“

Odst. 17: Člověk je členem společnosti: náleží celému lidskému společenství. Nejen ten nebo onen člověk, nýbrž všichni lidé bez rozdílu jsou povoláni, aby působili k pokroku celé lidské společnosti. Kultura se ro-

dí, rozkvétá a umírají... My, kteří jsme dědici minulých generací a přijímáme plody práce svých vrstevníků, jsme zavázáni všem. Nemůžeme se proto zbavovat starostí o ty, kdo přijdou rozmnožit lidskou rodinu po nás. Vzájemné vztahy všech lidí nám nejen prokazují dobrodiní, nýbrž přinášejí nám také povinnosti.

Odst. 22: Již na první stránce Písma sv. čteme tato slova: „Naplňte zemi, podmaňte ji.“ Gen 1, 28: poučujeme se z nich, že všechny věci na světě byly stvořeny pro člověka, jemuž byl svěřen úkol silami svého ducha zvětšovat jejich cenu a svou práci je dokončit ke svému užitku... každý člověk má právo na to, co nezbytně potřebuje. Druhý vatikánský koncil to připomenul touto větou: „Bůh určil zemi se vším, co na ní je, k užívání všem lidem a národům, aby za vedení spravedlnosti a doprovodu lásky plynuly stvořené statky dílem všem.“ Všecka ostatní práva bez rozdílu, nevylučuje právo vlastnické a právo svobodného obchodu, jsou podřazena této normě a nesmějí ztěžovat, nýbrž naopak usnadňovat její provádění.

Odst. 39: Každá sociální činnost zahrnuje nějakou doktrínu. Křesťan odmítá každou doktrínu, která spočívá na materialistické a ateistické filosofii, která nerespektuje náboženské smýšlení upoutávající člověka k věčnému a nejvyššímu cíli, svobodu a lidskou důstojnost.

Odst. 45:...Dnes už nikdo nemůže nevědět, že na celých kontinentech sužuje hlad nescetné muže a ženy, že nespokojení chlapci a dívky umírají v útlém věku následkem podvýživy, že je ohrožen tělesný i duševní vzrůst mnoha jiných, a že tak obyvatelé rozsáhlých krajin, uvrženi v zármutek, požívají mysli.

Odst. 51:...v Bombaji, žádali jsme vládcu státu, aby z části vydal, jež vynakládá na vojenské účely, vytvořili společný Světový fond pro pomoc nejnutnější. To, co platí pro přímý boj proti bídě, má význam i v oblasti rozvoje.

Donald Horning, vědecký poradce presidenta Johnso-na předpokládá, že k uskutečnění letu na Mars s lidskou posádkou, bude třeba obnosu 100 miliard dolarů. Kdyby se tato suma rozdělila mezi nejpotřebnější, tak by se pomohlo 20. miliónům rodin na rok. Mělo by se svědomitě uvažovat, zda je ospravedlněn *spěch* v tomto nákladném podnikání — s nezaručeným úspěchem — tvář v tvář tolikeré bídě a negramotnosti všeho druhu na světě.

Nakonec bych chtěl ještě připomenout, že motu proprio Catholicam Christi ecclesiam, Acta Apo. Sedis 59/1967, str. 27 byla zřízena při římské kurii papežská komise, která by „rozněcovala ve všem lidu Božím plné vědomí povinnosti, kterou na něm naše doba vyžaduje: aby působil k pokroku chudších národů, podporoval sociální spravedlnost mezi národy a aby poskytoval méně pokročilým národům pomoc, s jejímž přispěním by mohly samy pečovat o svůj vzestup“.

KŘESŤANSKÁ ANTROPOLOGIE - PASTORAČNÍ DOPAD

ThDr. Vojtěch Jestřábek
narozen 8. července 1903,
ordinován 5. července
1927, na doktora teologie
promován, 15. dubna
1932 v Praze, nyní administrátorem
v Kopřivnici,
okres Nový Jičín

Antropologie od řeckého *ανθρωπος* = člověk a *λόγος* tj. nauka o člověku. Tato prastará, zajímavá otázka o vzniku člověka souvisí s otázkou o vzniku života na zemi a jeho vývojové schopnosti. Objektivní věda antropologie o této otázce nemůže uvést vědecká fakta naprosto dokázaná vědeckými důkazy bez jakýchkoliv rozumných pochybností, nýbrž pouze uvést pravděpodobné teorie, domněnky. Lidé na vyšším stupni vzdělání poznali vyšší bytost rozumovou jako zákonodárce vesmírných zákonů i původu člověka a tak vzniklo mínění, že nadpřirozená všemohoucí bytost Bůh nebo bohové stvo-

řili člověka z nějaké hmoty. Podle čínského podání byl člověk stvořen ze žluté hlíny, podle chaldejského podání ze země smíšené s božskou krví. V klasické Řecku filosofové se pokoušeli vysvětlit původ člověka přirozeným způsobem z živočichů. Tak Anaximander z Miletu (r. 547 před Kr.) a jiní se domnívali, že živočichové vznikli vlivem slunce z vody a hlinitého hleny a z nich člověk v podobě ryby, jež zanikla při životě na souši. Říman Lukrecius (r. 99—55 před Kr.) převzal názor od Epikura (342—270 před Kr.), že prý kdysi ze země mnohem svěžejší, vyšlo množství živočichů, z nichž někteří zrůdní zanikli, jiní se zachovali svými přednostmi v boji o život. V těchto názorech jde jen o filosofické spekulace bez přírodovědeckého podkladu i když se líčí jako předchůdci moderních vývojových nauk. Tradice o původu člověka a lidstva přešla na další kmeny Malé Asie a na Sumerany, Akády, vytvořivši starou říši, později babylónskou a pak na Asyřany, Araby a Židy jako vesměs semické kmeny. Tak povstal geo- a theogenní názor židovský o původu člověka na základě biblického prazjevení Starého zákona po stvoření světa a živočistva stvořeného v ráji přímo Bohem zvlášť těla z hlíny země oži-

veného duchem Božím nesmrtelnou duší. Tak biblická Genesis se stala podkladem víry o stvoření Adama a Evy, prvních lidí stvořených Bohem, jako prarodičů celého lidstva na zemi, kteří dostali schopnost se pohlavně množit jako nejdokonalejší tvorové boží na zemi, vládnoucí nad nižšími tvory. Mezi středověkými národy, nositeli kultury došel biblický názor o stvoření prvních lidí podle Genese všeobecného uznání křesťanství, jako článek víry zásluhou sv. Augustína, tedy připouštěl vývojový názor, jako důstojnější pro všemohoucnost a moudrost stvořitele vytvořit první hmotu a dát do ní vývojové zákony, podle nichž by se vyvíjel celý vesmír a tvorstvo. To dokazují církevní badatelé Knabenbauer a Wasmann. V Genesi vysvětluje svatopisec prostě a přesvědčivě postup, gradaci tvůrčí činnosti Boží od uspořádání hmoty k rostlinstvu, k nižším a vyšším živočichům a konečně k člověku, jako nejdokonalejšímu tvorů na zemi. Podle Darwinovy teorie vývojové prý vznikl první člověk dlouhým časovým vývojem z nižších živočichů, zvláště z antropoidních opic, (gorila, šimpanz, orangután) s nimiž má některé podobné tělesné znaky, např. složení krve, podobu lebky, mozku, páteře, končetin, zažívací ústrojí. Antropologové se odvolávají na zbytky fosilních nálezu při vykopávkách, jako zbytků koster svědčících o přechodných člancích mezi veleopy, nadopy a předlidmi, z nichž se teprve vyvinul pračlověk. (Srov. (Hrdlička, Matiega: „Určitého bodu, kde přestával op (opičák) a pak počal nadop (nadopičák), kde ustal ten a nadešel předčlověk a kde tento konečně dal místo člověku, nestává. Čára hraniční jest tam, kde ve vědeckých našich představách nemůže se již považovat daný druh za nižší a kde nutno mu přiznati hodnotu vyššího.“ (Hrdlička: O původu a vývoji lidstva i budoucnosti lidstva str. 39 z r. 1924.) Podle Genese I., 1–10 Starého zákona byl první člověk přímo stvořen na konec tvorstva tvůrčí mocí Boží: „Učiníme člověka podle obrazu našeho.“

Odlisně od ostatních nižších tvorů bylo stvořeno zvlášť lidské tělo ze země a zvlášť oživující duše k obrazu Božímu, jako samostatný princip. Jmenoval se Adam, tj. člověk ze země a později z jeho žebra mu stvořil Bůh pomocnici ženu Evu, tj. matku všech lidí, žili ve volné rajske přírodě a podle slov tvůrce: „Rostte a množte se a naplňte zemi!“ (Genesis I, 1 a následující) měli být prarodiči lidstva na zemi. Tohoto líčení o stvoření prvních lidí Bohem odlisných od nižších tvorů se přidržují nejen Židé a křesťané, ale i ostatní vyznavači různých náboženství světa jako Mohamedáni, buddhisté, atd.

Zhodnotme tyto dva sobě odporující názory na původ prvního člověka na světě, resp. prvního lidského páru muže a ženy schopných rodit potomstvo bez rozdílů rasových, jež vznikly vlivem různé teploty, vegetace, povětrnostních a hospodářských poměrů na zemském po-

vrchu. K prvnímu vývojovému názoru Anthropologů, že člověk vznikl z nižšího zvířete podává dr. Al. Hrdlička svou domněnku: „V celém onom divuplném vývoji od třetihorních primátů (opic) ku člověku dnešnímu hraje hlavní úlohu tak dalece, jak dnes nám možno určit, tyto činitele: 1. Změna stravy převážně rostlinné za převážně masitou. 2. Předcházející či následující, ale stále přibývajícím změna okolí z lesů na volná místa. 3. Následkem změny stravy a zvyků, ztráta na hmotě svalů, kostí, ústrojí, celková úleva od činnosti prostě živočišných (čelistních), zažívací, metabolické, eliminační, krevní, plicní a osvobození do odpovídající míry čivstva a mozku. 4. Zdravý a nekonečně vzněcující vliv na objevení se zvlášť nadaných jednotlivců, míšení se, sexuální výběr a zvýšené množení. Ničivě neb zdrženlivě působilo násilí všech druhů ne nejméně asi mezi pokračujícími tvory samými a nemoci.“

Proč se nevyvinují nadopové nebo předlidé další z šimpanzů nebo goril neb paviánů, kteří žijí mimo lesy do dnes, má zajisté svoje vážné příčiny, ne nejmenší z nich sám člověk tyto tvory již odedávna hubí nebo nedovolil se jim rozšířit do příznivějších krajín. Věda nezná dosud ani v jediném z těchto případů, jak vyhlizeli předkové těchto opů a přesná pozorování na nich samých jsou dosud jenom v počátcích kdežto důkladné vývojové změny vyžadují mnoha tisíciletí. To vše se týká jen lidského těla a mozku a kde se vzala lidská duše? Musíme doznati, že experimentální věda nemůže duše ještě určit, neboť dosud ještě nepřekročila meze hmotné fyziky a nenalezla postupem vývoje k člověku co vyznáváme pod dojmem duše rozumné, odlisné od duše zvířete. Jest jisté, že národové historičtí měly soustavné názory o nesmrtelnosti lidské duše o posmrtném životě a účtě k zemřelým. Na takové existenci jsou založeny všechny náboženské víry předkřesťanské a křesťanské.

Kdybychom připustili teorii Darwinistů o skutečném vývoji prvního člověka z některé antropoidní opice bez jakéhokoliv vlivu a působení vyšší moci Boží, pak bychom se mohli právem tázat: „Z kterého zvířete se vyvinuly antropoidní opice?“ O tom se vědci nezmiňují v žádné knize ani teorii, proto rozumně myslící člověk jest na rozpacích, neboť buďto se vyvinuly z nižších neuvědomených druhů nebo byly stvořeny jako první lidé v biblickém ráji. Teorie o samovolném plození (generatio aequivoca spontanea) jest již vědecky překonána, pokusně bylo dokázáno, že všechno živé vzniká jen z živého, to je vajíčka, semene a nikoliv z mrtvé hmoty. To dokázal Pasteur, Linné a Cuvier, nábožensky věřící přírodovědci.

Nezbývá tedy logicky myslícím člověku než věřit v pravdivost zásahu tvůrčího a původce vývojových zákonitostí, pokud byly vědecky prokázány nadpřirozeným vlivem Božím.

LITURGICKÁ PŘÍPRAVA SLOVA

SETKÁNÍ SE VZKŘÍŠENÝM PÁNEM

(Jan 20. 19–31)

Zprávy o setkání se Vzkříšeným v Písmě svatém jsou rozmanité. Když je však přečteme všechny a dáme dohromady jejich společné rysy — pak pochopíme snadněji, co asi chtěly zvěstovat a co nám i dnes mají připomínat.

1. Zavřené dveře

Učedníci mají strach před Židy — je zde lidsky určen motiv porážky jejich Mistra.

O této věci čteme i v jiných částech:

a) učedníci jdoucí do Emauz: jsou smutní, doufali, že Pán vysvobodí Izraelity a zatím přišlo ukřižování a smrt.

b) zjevení v Galileji — učedníci se navrátili ke své všední práci a zřekli se boje za Boží království.

Teprve skutečnost prázdného hrobu a vzkříšení — setkání se s Ježíšem říká, že Golgota nebyla jen pouhým popravním místem, a že Ježíš není jen jedním z mnoha náboženských hrdinů a ztroskotaných mesiášů — ale skutečně Kristem.

Tento motiv zavřených dveří se pokusme dotáhnout v analogii až k nám:

I my jsme za zavřenými dveřmi. Ano, Ježíše a jeho učení zavíráme jen do svého soukromí, zavíráme ho jen ve své domácnosti a nenecháme, a bojíme se někomu nechat nahlédnout, že my jsme věřící, že chceme žít podle víry a v této víře vychovávat i druhé. Ovšem my zavíráme Krista i do svých kostelů, jako by jeho požadky neměly nic společného s životem venku, jako by to byla jen nedělní povinnost nebo sváteční záležitost, ale nic pro všední a praktický život.

I my utíkáme od Ježíše — jeho království necháváme až na poslední čas, konci světa a neuskutečňujeme ho mezi lidmi. Vymlouváme se — ono to nejde! I my raději lovíme ryby, jako oni učedníci v Galileji, než abychom lovili lidi, jak to chtěl Ježíš.

To je tedy první motiv těchto zpráv:

bez myšlenky na vítězství Ježíšovo v jeho vzkříšení a setkání se s ním, jsme ustrašení a nenacházíme odvahu následovat Ježíše, když vidíme jen Kalvárii — ukřižování.

2. Učedníci jsou pohromadě

Musíme si všimnout, že za zavřenými dveřmi jsou učedníci pohromadě. Je zde tedy naznačen motiv jejich společenství.

O této věci čteme také na jiných místech Písma:

- a) dvěma se zjevuje na cestě do Emauz
- b) jedenácti se zjevuje při večeři
- c) sedmi se zjevuje při lovení

Je zajímavé, že evangelia nehovoří o individuálním setkání s Ježíšem vzkříšeným (kromě Maří Magdalény). On se neukazuje jednotlivcům, ale společenství učedníků — učedníkům, bojícím se a opouštějícím jeho nároky, ale jsoucím pohromadě.

Analogie k nám:

Musíme dát pozor na kdovíjaké individuální (církvi neschválené) setkávání s Kristem. Může totiž být výrazem sobecké zbožnosti, vize nebo halucinace. Ježíš i nás ujišťuje o svém vítězství, především ve společenství ostatních věřících. Jedině, když jeden druhého budeme podírat ve víře, budeme věřit v jeho vítězství.

Ptejme se také: Kde jsou dnes jeho učedníci? Za zavřenými dveřmi, na lovu ryb — ano — ale sami, každý si hraje na svém písčku, každý si dýchá jen na svou dušičku — a zapomínáme a divíme se, že se nemůžeme takto setkat s Ježíšem oslaveným a ujistit se o jeho vítězství. A i když se sejdem společně v jeho domě — je to opravdu společenství, které vytváříme? Myslím, že mnohdy ne — vždyť do poslední doby bylo zase jen individuální a individualistické vyžívání se v soukromé zbožnosti. Ani na společný pozdrav se nezmůžeme, ani na podání ruky, ani na společný zpěv se svým sousedem. Ne — takovým učedníkům se Ježíš neukáže — s takovými učedníky se nesetká.

Druhý motiv zpráv o setkání se Vzkříšeným je tedy: On se setkal a setkává s těmi, kteří jsou pohromadě, kteří vytvářejí společenství.

3. Poselství Vzkříšeného

Všimněme si jak Ježíš Kristus po svém zmrtvýchvstání oslovuje učedníky. Říká jim: Pokoj vám! Nebojte se! Jedině on přináší pokoj. Klid do lidské duše, pokoj do křesťanské rodiny, pokoj a mír i do společnosti, a všech národů. Pokoj a mír může totiž být jedině tam, kde lidé vytvářejí společenství. Proto vyznáváme i v apoštolském vyznání víry: věřím v communio sanctorum — tj. do češtiny přeloženo — společenství věřících. A z tohoto pokoje se pak učedníci zaradovali.

Analogie dotočená k nám:

Proč je tak málo radosti a míru mezi lidmi? Proč je tak málo radosti mezi křesťany? Věřícího člověka si přece každý spíše představí jako vážného a zahloubaného, než člověka radostně se usmívajícího a divajícího se na svět i lidi. Smutný svatý — a to není žádný svatý! Křesťané se tedy asi ještě nesetkali s evangeliem — tj. do češtiny přeloženo radostným poselstvím — nesetkali se s Ježíšem nositelem radosti a pokoje a proto jsou tak neradostní a nepokojní. Proto stále pochybují nejen o Ježíšově vítězství, ale i sami o sobě.

Třetí motiv zpráv o setkání se Vzkříšeným je tedy: Jedině On dává pravou radost a pravý pokoj.

4. Pochybnosti o Vzkříšení

A tu jsme už u pochybojícího Tomáše. Bez něho by velikonoční zvěst nebyla úplná. Nebyl s učedníky pohromadě — proto nevěřil, proto pochybuje.

Motiv pochybností je však znám i z jiných míst:

- a) ženám přicházejícím od hrobu také nevěřili
- b) nevěřili ani učedníkům jdoucím do Emauz

Jak odpovídá Pán na tyto pochybnosti? Pán neopouští učedníky ani v pochybnostech. Proto vidíme, že se ukazuje i Tomášovi, když je pohromadě s ostatními. Dává mu dokonce i hmatatelný důkaz. A Tomáš vyznává svou víru. Pán tuto víru přijímá, ale zároveň Tomáše napomíná a ukazuje, že pravá víra může a má být i bez těchto hmatatelných důkazů. Víra je přece důkazem věcí, jež nemohou být patrné.

Analogie dotočená až k nám:

I my chceme mít všelijaké důkazy i na skutečnosti, které se běžným měřítkům vymykají. Nechápeme, že věci víry jsou něco jiného než věci tohoto světa? Nechápeme, že vidění vzkříšeného je jiné povahy než je vidění věcí tohoto světa. V Ježíšově větě: Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili — je tedy kritika této snahy mít vše dokázáno. Není záslužná víra, pro niž poskytuje zkušenost

lidský smysl nebo rozum. Cílem je víra, která se neopírá o předchozí vidění. Na blahoslavenství této víry máme mít i my podíl.

Poslední motiv, který vyčítáme ze zpráv o setkání se Vzkříšeným: Do naší skutečnosti se Kristovým příchodem a vítězstvím vlomila nová skutečnost, na kterou nemůžeme ovšem brát běžná měřítka.

Literatura: T. Toth: Vítězství Kristovo

Řehoř Veliký: Homilie

J. B. Souček: Utrpení Páně

Richard Scheuch

BOŽÍ HOD VELIKONOČNÍ

Velikonoční poselství

Americký film „Svět temnot“ má tento obsah: V Jeruzalémě učený archeolog koná vykopávky v oblasti Kalvárie. Jednoho dne oznámí, že učinil úžasný objev. Zjistil, že našel hrob Josefa z Arimatie. Ale hrob nebyl prázdný! Ve hrobě byla balzamovaná mrtvola ukřižovaného člověka. Vědec ukazuje všem, kdo se sběhli, balzamo- vanou mrtvolu, posetou ranami, s jizvami hřebů a s probodeným bokem. Je to tělo Kristovo! — Kristus tedy nevstal z mrtvých. Zpráva se rozšíří rychlostí blesku do všech koutů světa. Zpráva všude zapůsobí jako země- třesení. Všem je jasné, že všechno, co žije z Krista, všechno, co ho připomíná, je neúprosně odsouzeno k zániku. A tak se podle filmové fabule, uzavírají kostely, kněží přecházejí do civilních zaměstnání, kláštery se vyprazdňují, misionáři se vrací domů, kříže v domech i na veřejných místech se odstraňují, ... ale nejen to. Svět se zakrátko dostává do nevýslovných duchovních temnot. Život lidí na zemi se stává životem džungle, peklem na zemi, protože všechny mravní zákony přestaly platit. A tu starý archeolog pod tíhou odpovědnosti, u vědomí co způsobil, před smrtí kající vyznává, že se dopustil podvodu. Nebyl to hrob Josefa z Arimatie, který kdysi našel a nebylo to tělo Kristovo, které tehdy ukazoval. Vše předem připravil na oklamání světa.

Je to jen film, ale má nespornou zásluhu, když ukazuje, že nic není pro svět důležitější, než vědět, co se stalo třetího dne ve hrobě, kam položili tělo ukřižovaného Krista. Vstal Kristus z mrtvých?

Pro apoštoly, kteří toho jitra běželi na zprávu žen ke hrobu, to byla otázka rozhodující. Znamenalo to pro ně totéž jako otázky: „Kdo byl ten Ježíš z Nazareta, s nímž jsme strávili přes tři roky svého života? Byl to jen velíkáš, chlubil, snad podvodník, takže jsme s ním jen ztráceli čas, namáhali se nadarmo, bylo vše jen marným, pro nás zahanbujícím dobrodružstvím, anebo je tento Ježíš Syn živého Boha, vykupitel světa?“

Od těchto odpovědí závisel celý jejich další život a život celého lidského pokolení.

Od toho dne, od toho velikonočního jitra lidstvo je rozděleno okolo Kristova hrobu na dva tábory. Pro jednoho Kristus zemřel jednou pro vždy a je jím jasné, že další starosti jsou zbytečné. Pro druhého Kristus sice zemřel, ale žije a z jeho smrti vzešel pro celé lidstvo nový život. Podle toho, na kterou stranu kdo se přidá, podle toho se mění pohled na život, na svět a podle toho se mění i stupnice hodnot. Jestliže Kristus nevstal z mrtvých, nebo zůstává pro nás zavřený, jsme dál v hříších, vlastně ani není hříchu, země je královstvím temnot a smrti. Nevstal-li Kristus, odstraníme kříže s oltářů, s věží kostelů, z rozcestí, kam je postavila zbožnost předků, odstraníme kříž i ze srdce, ze svého života, ať umlknou zvony, když šíří do světa jen lež! Nevstal-li Kristus z mrtvých, mučedníci, kteří pro něho dali své životy umřeli nadarmo, jsou politování hodní a jejich mučitelé měli pravdu a zvítězili.

Avšak jestliže Kristus vstal třetího dne jak předpověděl, potom nebe je otevřené, protože jeden z nás tam už vstoupil, potom pouta hříchu jsou zlomena, potom naše víra není marná, potom naše nejvroucnější naděje jsou oprávněné a bezpečný základ mají naše neuvěřitelnější city. Jestliže Kristus vstal z mrtvých, jak předpověděl, zvony ať jásavě šíří světem aleluja vzkříšení a my li- bejme vykupitelský kříž a postavme jej pevně ve svých srdcích a všude kolem sebe a nad sebou, vždyť krev hrdinů lásky ke kříži, krev mučedníků se stala semenem života. Vstal-li Kristus z mrtvých, potom s důvěrou

můžeme pohlížet budoucnosti do tváře a církev Kristova, ať jsou jakkoliv velké její úzkosti, může si opakovat slova filosofa Montalemberta: „Církev má už po více než 19 století proti všem, kteří ji pomlouvají, kteří ji zra- zují a kteří se snaží ji ztročit, zaručeno vítězství a pomstu. Pomsta záleží v tom, že se za ně modlí a vítěz- ství v tom, že je přezívá.“

Dnes církev znovu opakuje světu poselství, které se přenáší od století ke století. Poselství zní: „Bratři, Kris- tus vstal z mrtvých!“ Svátý otec Pavel VI. před dvěma roky volal ve svém velikonočním poselství: „Bratři, bratři blízcí i vzdálení! Bratři, kteří jste se mnou spojení ve víře i v lásce! Křesťanští bratři, kteří jste ještě stále odloučení! Vy všichni lidé, kteří jste mými bratry svým lidstvím, které nás všechny spojuje jako děti Boží spo- lečným přirozeným osudem života i smrtí! Vy všichni po- slyšte naše poselství! Kristus vstal z mrtvých! Je to vo- lání víry, je to svědectví o skutečné události, která na- plňuje svět slávou našeho Pána Ježíše Krista a skýtá lí- dem světlo a naději. Víra je počátek nového života, po- čátek obrození lidstva, počátek vzkříšení ze vši naší osobní a lidské slabosti. Víra je pojátkem pro pravou, bratrskou a plodnou jednotu rodiny lidstva!“

Kristus vstal z mrtvých! To pro každého z nás zna- mená, že se nám otevírá brána života. Můžeme vyjít z temnoty a vejít do světla. Slavný francouzský filosof Bergson ještě dávno před tím, než vnitřně přilnul k cír- kvi, napsal: „V pravdě, kdybychom měli jistotu, že bude- me po smrti žít dál, nemohli bychom myslet na nic jin- ného. Naše pozemské radovánky a potěšení by zůstaly, ale byly by zatemněny a zbaveny barvitosti, protože je- jich intenzita závisí od pozornosti, kterou jim věnujeme. Zbledly by jako světlo našich lamp v ranním slunečním světle. Potěšení by byla zatlačena do pozadí radosti.“ A opravdu je veliký rozdíl mezi potěšením a radostí. První je na povrchu, druhá v hlubinách duše. A právě radost, skutečnou radost dnes církev přeje a dává svým dětem. Tu radost, ze které sama žije. Ví, že i my potře- bujeme tuto radost, protože člověk nežije jenom chle- bem. K opravdovému životu potřebujeme ještě mnohem více radost. Vědět, že Kristus vstal z mrtvých znamená také vědět, že život vítězí nad nicotou a smrtí, znamená, že zima je přemožena a jaro se blíží i pro naše duše.

Církev ohlašuje každoročně celému světu poselství o Kristově vzkříšení jako poselství naděje, aby mu vnuk- la odvahu uspořádat život podle zásad Vítěze nad svě- tem a smrtí. Církev připomíná světu, že pánem světa je vzkříšený Pán, který je nad světem, ale skrze svou církev i ve světě. Chce se zúčastnit života každého z nás, chce nám kráčet po boku, žít v nás, pomáhat nám, chce nás vést k vítězství dobra v nás i ve světě, k vítězství spravedlnosti a lásky ve vztazích mezi lidmi, chce nás upevnit ve věrnosti a vytrvatlosti ve svých službách, aby, až přijde na svět viditelně pro všechny s celou svou slávou a mocí jako Soudce a Odplatitel, aby každý z nás se mohl k němu hlásit. A aby dosáhl účasti na jeho vzkříšení a na jeho věčné slávě.

Bohumír Konečník

1. neděle po velikonočních

Dnešní neděle se nazývá „Bílá“, protože v křesťan- ském starověku o této neděli nově pokřtění odkládali svá bílá roucha, která jako symbol čistoty a nového nad- přirozeného života přijali při slavném křtu o velikonoční vigílii. Odložení slavnostního křestního roucha bylo zna- mením, že oslava velikonočního svátku Skončila. Ale co tehdy při této příležitosti Církev kladla na srdce no- vě pokřtěným, to dnes se ukládá modlit se i nám: Ra- dost z Kristova vítězství, pokoj, který nám přinesl, no- vý život, který nám získal, všechny užítky Kristova vzkříšení mají v naší duši trvat dál! Máme s Kristem také vítězit a tak památku na jeho vítězství uchovávat ve svém jednání a životě. (Orace) Ve vstupním zpěvu dnešní mše sv. nás Pavel upozorňuje, že jsme teprve jako nově narozené děti, že ten nový život, který jsme přijali od vzkříšeného Krista, je nutno udržovat, posilo- vat a rozvíjet. Prostředky k tomu nám nabízí sám Původ- ce našeho nadpřirozeného života. Vždyť vzkříšený Kristus

žije dál, je přítomen a žije ve slávě svého Otce, ale sou- časně i v církvi, ve svém tajemném těle.

V dnešním evangelium Pán Ježíš přesvědčuje apoštoly, že skutečně vstal z mrtvých, že je zase s nimi, ale také je připravuje na to, že s nimi stále nebude viditelně přito- men, že ve světě budou viditelně v jeho jménu jako jeho zplnomocnění zástupci působit oni. Sám bude přítomen a bude působit v církvi neviditelně, a to skrze Ducha sva- tého, skrze svého a Otcova Ducha, který bude v církvi za jejich přísluhování působit svou přítomností a účinky své- ho vykoupení. Oni budou nástroji Ducha sv. Proto jim ho sděluje. Účinky svého vykoupení Pán Ježíš souhrnně vy- jadřuje pozdravem: „Pokoj vám“. Tímto pozdravem židé vy- slovovali svou naději na konečnou spásu. V ústech vzkří- šeného Pána tato slova znamenají, že spása už přišla. On ji vydobyl a předává ji svým, své Církvi, a to tím, že dá- vá sám sebe. Dýchnutím na apoštoly naznačuje, že jim skrze Ducha svatého dává svou moc, svou sílu, sebe. Skrze Ducha svatého bude přítomen mezi apoštoly a v církvi dokonaleji, bude působit účinněji, bude přiná- šet větší duchovní pomoc a útěchu, než za svého vidi- telného pozemského života. — O tom mluvil Pán Ježíš apoštolům už při poslední večeři. Řekl jim tehdy, že je pro ně prospěšné, aby odešel. Když odejde, nenechá je sirotky. Pošle jim Ducha svatého a skrze Něj bude s nimi stále zůstat.

Dnešní evangelium ukazuje, jak Pán Ježíš svůj slib splnil. Je s nimi zase a nyní už s nimi a se svou církví bude až do konce světa. Bude s nimi, když budou ká- zat, učit, křtít, slavit eucharistii, když budou udělovat svátosti, bude s nimi v celém jejich životě. Apostolům bylo třeba delší doby, aby přivykli skutečnosti jeho no- vého tajemného života, jeho nové přítomnosti a bylo jim třeba delší doby i k tomu, aby si navykli na tu jeho neviditelnou přítomnost. Teprve potom se od nich při- svém nanebevstoupení na trvalo vzdálil. Od toho dne všechny nedůvěřivé námitky stran jeho skutečného vzkří- šení se budou muset spolehnout na zkušenost a vyznání nedůvěřivého, krajně kritického Tomáše, který uvěřil až teprve poté, když sám viděl a dotýkal se vzkříšeného Pána. Pro budoucno bude platit: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“ a věří v Kristovo vzkříšení, v jeho Božskou důstojnost, v jeho přítomnost, v jeho život a pů- sobení v Církvi.

Kristus žije v církvi a naplňuje ji svým Duchem. První apoštolská církev zcela žila ze skutečnosti Kristovy ne- viditelné přítomnosti. A to do té míry, že nepovažovala za důležité a ani nám nedochovala různé podrobnosti např. z Kristova života před jeho veřejným vystoupením, popis jeho zevnějšího zjevu a podobné věci.

II. vatikánský koncil chce v nás obnovit, prohloubit toto vědomí o Kristově tajemné přítomnosti mezi námi. Církev je shromážděna v jeho jménu a tak On je upro- střed nás. On sám nás vyvolil a shromáždil ve své církvi, shromáždil nás i na toto slavení eucharistie, On k nám mluví z četby Pisma sv., mluví k nám skrze modlitbu Církve, ústy kněze obrací na nás, na náš život slova Pís- ma sv., působí v nás svým Duchem. Naše víra, naděje a láska, naše zbožnost, naše ochota jednat podle Boží vůle, to všechno jsou známky, že Kristus je přítomen a žije i uprostřed nás. Jedná a působí mezi námi, jako jed- nal a působil mezi apoštoly, když se jim viditelně uká- zal. Má všechnu moc na nebi i na zemi. Dává nám svého Ducha, jak Ho dal apoštolům. Odpouští nám naše hří- chy a dává nám svůj pokoj, dává nám sebe, svůj život, svou lásku, svou sílu do našeho života. V každé svá- tosti se setkáváme osobně se vzkříšeným Kristem. Ne- vidíme Ho sice tělesnými očima, jak Ho viděli apoštolo- vé, poznáváme jeho přítomnost jen vírou, ale za to naše víra Ho poznává bezpečněji než oči Tomášovy a dotýká se Ho skutečněji než jeho ruce. Jsou opravdu blahoslavení ti, kteří přesto, že vzkříšeného Krista nevidí očima, přece živě věří v jeho přítomnost. S touto vírou dovedou pře- máhat svět.

Svět nás jako křesťany ohrožuje všechny. Chce nás zcela zaujmout jen pro sebe, chce v nás udusit každou vyšší myšlenku a tužbu, chce nás připodobnit sobě, chce nás učinit jen přírodními bytostmi, abychom žili jen pro

tento svět. — Ale Kristus zvítězil nad světem. Kdo v Něho věří, kdo je s ním spojen a žije jeho životem, ten vítězí nad světem s ním. Pokušení světa, která Kristus překonal, jsou mu také překonatelná, ztratila pro něho svou okouzlovací, hypnotizující moc. — Na křtu sv. jsme se všichni zřekli zlého ducha, jeho skutků, jeho pýchy, jeho svodů. Když opravdu věříme v Krista, dovedeme v jeho světle prohlédnout léčky, úklady zlého ducha a mařit je. Ale i když jsme se dopustili hříchu, máme východisko ze své porážky, ze svého osamocení. Upřímnou lítostí, opravdovým pokáním se můžeme stát opět plnoprávními členy Božího království a získat poučení a posilu do dalšího usilování. Když důvěřujeme v sebe, stavíme se na půdu světa a svět v nás vítězí. Ale jakmile důvěřujeme v našeho Pána a jsme s ním spojeni, nejnebezpečnější zbraně světa ztrácejí nad námi svou moc. Vira v Krista, Božího syna, otevírá naši duši Boží lásce a láska důvěřuje v Boha a jeho pomoc a proto je odváž-

ná, nezná strachu, přináší vnitřní jistotu, pokoj a tím i vnitřní svobodu. Jenom lidé, kteří se bojí, mohou být přemoženi, zotročeni světem. Na svobodě, kterou dává Kristus, ztroskotává všechno, čím svět tyranizuje: zlé žádosti, pýcha ducha i těla, móda, duch doby. Z víry v ukřižovaného a přece vzkříšeného a žijícího Božího Syna křesťan získává správné ocenění světa a sílu vítězit nad ním. Vítězstvím nad světem v sobě i mimo sebe budujeme v sobě i ve světě Boží království. Vítězství v tomto království se dosahuje jen křížem a obětí. To nám připomínají každé velikonoce, ale i každá mše sv.

Je třeba přicházet včas na mši sv., živě se zúčastnit oběti Kristovy, přijímat obětovaného, ale vítězného, živého Krista do srdce, aby nyní i v budoucnu nám byla lékem tato přesvatá tajemství a aby se jím upevnilo naše vykoupení (*postcom.*) a my byli schopni Kristovo království šířit i ve světě.

Bohumír Konečný

NAŠE CESTA JE VÍTĚZNÁ A KRÁSNÁ

SLOVY, KTERÁ JSOU V NADPISU, charakterizoval kdysi činnost Mírového hnutí katolického duchovenstva ČSSR jeho předseda ministr dr. Josef Plojhar. A ta slova byla v průběhu sálu nad předsednickým stolem při schůzi ústředního výboru MHKD, která byla uspořádána ve čtvrtek 15. února k oslavě 20. výročí Vítězného února. Schůze se účastnili též členové profesorského sboru Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty a kněží pražské arcidiecéze.

Slavnostní schůzi zahájil místopředseda MHKD probošt dr. E. Oliva, kapitulní vikář litoměřický, který celému jednání předsedal. Naznačil pořad, jehož posláním bylo hodnotit v odstupu 20 let historické události, kdy náš lid povstal proto, aby se už nikdy nikomu nepodařilo narušit bratrské svazky Čechů a Slováků, ani svazek s lidem sovětským, ani cestu k socialismu.

Slavnostní projev k 20. výročí Vítězného února učinil předseda MHKD ministr dr. J. Plojhar. Slavnostní řečník adresuje hodnocení únorových událostí před 20 lety hlavně mladším, kteří tehdy ještě nemohli zaujmout aktivní stanovisko a účastnit se bezprostředně rozvoje naší nové společnosti. K hodnocení historických událostí vychází řečník z politiky kapitalistického Československa, pokračuje přes katastrofu — ztrátu svobody a nacistickou okupaci — až po osvobození a nová nebezpečí, která vyvstala v osvobozené republice od protilidových živlů. Ministr dr. J. Plojhar, sám přímý účastník únorových událostí, hodnotí význam Února a dovozuje, že mohutný rozvoj naší společnosti má kořeny v únorových dnech 1948. Obsáhle líčí, proč naši kněží i věřící mají důvod s radostí i hrdostí slavit Vítězný únor. K němu se upíná zrod Mírového hnutí katolického duchovenstva, jež vzorně plnilo své úkoly a připravovalo se být mluvčím duchovenstva i věřících i do budoucnosti. Povinnosti neskončily a MHKD, uvědomujíc si svůj význam a poslání, chce být aktivním spoluvůdcem štěstí naší vlasti, lidu i Církve.

V diskusi vystoupili dr. Jozef Lukačovič, kap. vikář Ján Dechet, dr. Štěpán Zárecký, dr. Josef Beneš, kanovník Jan Mára a P. Vladimír Rudolf.

Prelát dr. Antonín Stehlík blahopřál předsedovi ministru dr. Josefu Plojharovi, dr. Alexandr Horák uzavřel slavnostní zasedání, které přijalo dva dokumenty, jejichž text uveřejňujeme.

Dopis našeho duchovenstva ÚV KSČ

Celá naše socialistická vlast vzpomíná v těchto dnech, že 25. února tomu bude dvacet let, kdy náš lid dovršil rozhodnutí Košického vládního programu k nastoupení cesty k socialismu. Také my, Mírové hnutí katolického duchovenstva, se zamýšlíme nad vývojem, jímž od února 1948 prošla naše vlast a potvrzujeme si správnost zásadní vývojové linie uskutečňované spoluprací všech kladných a tvořivých sil naší společnosti. Výrazným výsledkem Vítězného února bylo uzákonění vztahů mezi Církví a státem, které se uskutečňovalo přijetím tzv. církevních zákonů, jimiž se zajišťuje hospodářské zabezpečení církvi a církevních společností u nás. Tento důsledek Února odstupem času ukazuje, že byl krokem šťastným a moudrým rozhodnutím Komunistické strany Československa a vlády ČSSR a že vyhovuje církvi i státu. Znovu si na paměť uvádíme slova presidenta Klementa Gottwalda, který nás nabádá v dopise, který zaslal I. sjezdu katolického duchovenstva:

„Mnoho může vykonat i naše katolické duchovenstvo. Jen si vzpomeňte, jak mnoho vykonali buditelští kněží pro obrození našeho národa i přes zloby mnohých rakušáckých hierarchů! Neméně, ba ještě více může vykonat vlastenecké kněžstvo i dnes pro svoji vlast, pro blaho národa, pro světový mír!“

Vážení soudruzi, dnes, při vzpomínce na tyto historicky závazné dny můžeme s hrdostí říci, že naše hnutí nikdy nezakolísalo a věrně setrvalo na cestě, kterou si vytklo: býti věrnými, oddanými syny své milované vlasti a sloužit svému lidu.

Při dvacátém výročí Vítězného února si slibujeme jít poctivě s našim lidem moudře vedeným KSČ a svou činností pomáhat k utváření šťastných dnů naší vlasti a zajištění světového míru.

Za Mírové hnutí katolického duchovenstva ČSSR

Dr. Josef Beneš,
generální tajemník.

Dr. Josef Plojhar,
předseda.

Pamětní list Mírového hnutí katolického duchovenstva ČSSR

k 20. výročí Vítězného února

Členové ústředního výboru Mírového hnutí katolického duchovenstva ČSSR na své slavnostní schůzi konané 15. února 1968 v Praze vyslechli projev svého předsedy ministra dr. Josefa Plojhara o Vítězném únoru a přivítali příležitost tohoto výročí zamyslet se nad celkovým historickým vývojem od roku 1948 a nad výsledky zásadní vývojové linie uskutečňované spoluprací všech tvořivých sil naší společnosti. Při rozboru této vývojové linie poznáváme, že pro katolickou církev, kněze a věřící lid u nás znamenal Vítězný únor opravdový mezník a nový společenský řád jako nová platforma životní, logickou změnu v různých vztazích. Naše Mírové hnutí katolického duchovenstva ve své činnosti usilovalo poctivě o nové vztahy, které vznikaly ze zkušeností drobného kněžstva,

žijícího v úzkém spojení s lidem a tak se přičinilo o příkladný soulad mezi církví a státem na základě nových skutečností, které s sebou únor 1948 přinesl a které nakonec byly realizovány v církevních zákonech, jimiž se nově upravil poměr Církve a státu v Československu.

Dnes po dvaceti letech můžeme říci, že cesta, kterou nastoupilo Mírové hnutí katolického duchovenstva ČSSR, byla cestou správnou. Třebaže její průkopníci neměli jiného vzoru než příklad vlasteneckých kněží — buditelů našich národů, kteří za jiných poměrů pracovali — přece našli správný směr, který jim určovalo vědomí, že z lidu vyšli a s ním stále půjdou.

Naše kněžstvo je hrdé na to, že dalo svoji důvěru knězi, který ztělesňuje všechny tyto myšlenky a je nejen předsedou našeho hnutí, ale je již dvacet let členem vlády Národní fronty. On to je, který jasně a jednoznačně ukazoval správnou cestu našemu hnutí, která, ač zpočátku ne všem chápána, ukázala se jako cesta vítězná a krásná. Vývoj v Církvi v posledních letech ukázal, že myšlenky, které jsme razili a za které jsme byli i kritizováni, jsou dnes uznávány v celé Církvi.

V tomto slavném výročí si slibujeme, že i nadále půjdeme s naším lidem, neboť s ním se můžeme radovat z výsledků práce dvaceti let. Slibujeme si, že povedeme svůj věřící lid ve smyslu pravého náboženství k poctivému a plnému životu, k vzájemné účinné lásce v duchu křesťanského humanismu a k nejvyšším ideálům věřícího člověka, jak to vyžaduje Písmo svaté slovy sv. Pavla:

„Proto, moji milí bratři, buďte pevní, nepohnutelní, více se vždy číňte v díle Páně, vždyť víte, že v Pánu naše práce není marná“ (I Kor 15, 58). „Radujte se a zdokonalujte se, potěšujte se a buďte jedné myslí, žijte v míru a Bůh Pokoje a Láska bude s vámi“ (II Kor 13, 11).

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci dubnu se dožívají vsdpp.:

85 let

9/4 Antonín Straškraba, farář, Nevojice.

75 let

1/4 František Letfus, em. administrátor v Polné.

65 let

19/4 Bedřich Dörner, farář, Předměstí n./jiz., 30/4 Stanislav Burian, farář v Břežnici.

60 let

1/4 Dr. Karel Jonáš, kanovník v Hradci Králové, Josef Kleveta, farář Kravaře, 4/4 Vilém Ševčík, administrátor v Vel. Hoštice, 7/4 Stanislav Rous, administrátor Dolní Hbity, 10/4 Jan Paclík, administrátor Žirovnice.

55 let

12/4 Jan Pitra, administrátor Ševětín, 15/4 Jaroslav Staněk, administrátor Frymburk.

50 let

6/4 Karel Švejcár, administrátor u sv. Mikuláše, Znojmo, 13/4 Jan Jiřikovský, administrátor v Domašově u Brna, 16/4 Rudolf Klimeček, administrátor Dřevohostice, 16/4 Josef Šikula, Hovorany, 17/4 Ferdinand Klíma, administrátor Borovany, 22/4 Vítězslav Walser, administrátor v Machově.

KNĚŽSKÁ VÝROČÍ

35 let kněžství

1/4 Václav Skalník, administrátor Čejkovice, Josef Kubiček, administrátor, Mor. Nová Ves, Josef Špát, farář na Moravci, František Dvořák, kooperátor u sv. Janů, Brno, Jindřich Hladík, administrátor, Brno-Lískovec, František Hynšt, farář Nemotice, Arnold Schneider, farář Nové Hvězdlice, Václav Čada, farář v Lipnici, okr. Třebíč.

PAMÁTEK DR. R. K. SCHOLZE

Nekonečně je řada obětí, jež zaznamenáváme mezi kněžími, kteří v boji proti nelidskému fašismu platili tím nejdražším — vlastním životem. Léta ubíhají, ale stále přibývají nová a nová jména mučedníků umírajících „za všechno, co je velké, dobré a vznešené a také za hlásání slova Božího.“ Jak to napsal ve svém posledním dopise dr. Roman Karel Scholz, řeholní kanovník kláštera augustiniánů v Klostěrně u Rakousku. Zaslouží si naši vděčné vzpomínky už proto, že je rodákem ze Šumperka v Severomoravském kraji, kde spatřil světlo světa 16. ledna 1912. Od souzen senátem vídeňského volksgerichtu byl po čtyřletém

věznění popraven sekýrou kata 10. května 1944.

Dr. Scholz organizoval od r. 1939 hnutí za osvobození Rakouska a k tomu cíli navazoval kontakty s odbojem v zahraničí. Měl své spojení také s moravským odbojovým hnutím a měl, jak uvádí P. V. Medek ve vlastivědném sborníku „Severní Morava“, své styky s českými emigranty v Bělenradě, se sovětským a americkým konsulem v Bratislavě aj.

Posledním místem odpočinku dr. R. K. Scholze, statečného kněze a velkého člověka, jemuž čest a svoboda byly nedoknutelné, je klášterní hrobka v Heligenstadtu, kam byl uložen v říjnu 1945.

E. N. Rekreační a lázeňská péče Charity v r. 1968.

Česká katol. Charita bude v letní sezóně 1968 provádět rekreaci pro duchovní, řádové sestry a farské hospodyně v zotavovně „Marianum“ v Janských Lázních a v zotavovně s.o.v. Charity v Dolním Smokovci.

V Rekreačním domově ČKCH „PAX“ v Mar. Lázních a v domě slov. Charity v Píšťanech je možné spojit rekreační pobyt s lázeňským léčením.

2 týdenní rekreační turnusy v Janských Lázních:

6. V.—18. V.; 20. V.—1. VI.; 3. VI.—15. VI.; 17. VI.—29. VI.; 1. VII.—13. VII.; 15. VII.—27. VII.; 29. VII.—10. VIII.; 12. VIII.—24. VIII.; 26. VIII.—7. IX.; 9. IX. až 21. IX.; 23. IX.—5. X.

2 týdenní rekreační turnusy v Dolním Smokovci:

25. V.—8. VI.; 8. VI.—22. VI.; 22. VI.—6. VII.; 6. VII.—20. VII.; 20. VII.—3. VIII.; 3. VIII.—17. VIII.; 17. VIII.—31. VIII.; 31. VIII. až 14. IX.; 14. IX.—28. IX.

3 týdenní lázeňské turnusy v domově „PAX“ v Mariánských Lázních:

10. VI.—29. VI.; 1. VII.—20. VII.; 22. VII.—10. VIII.; 12. VIII. až 31. VIII.; 2. IX.—21. IX.; 23. IX.—12. X.

3 týdenní lázeňské turnusy v domě slov. Charity v Píšťanech:

12. V.—2. VI.; 2. VI.—22. VI.; 23. VI.—13. VII.; 14. VII.—3. VIII.; 4. VIII.—24. VIII.; 25. VIII. až 14. IX.; 15. IX.—5. X.; 6. X. až 26. X.

Denní pense. Duchovní, řádové sestry a farské hospodyně platí sníženou denní pensi v Janských Lázních a v Mariánských Lázních. V rekreačních zařízeních slovenské Charity platí naši hosté plnou denní pensi.

V zotavovně „Marianum“ v Janských Lázních je snížená denní pense 20,— Kčs.

V charitním rekreačním domově „PAX“ v Mar. Lázních je snížená denní pense 30,— Kčs.

V Dolním Smokovci je denní pense 38 Kčs a v Píšťanech 38,— Kčs.

V denní pensi není zahrnut nárok na ambulantní lázeňské léčení, které si naši hosté mohou zakoupit u správy Čs. st. lázní v Mar. Lázních a v Píšťanech, pokud je neobdrží bezplatně od svého OUNZ. O poskytnutí ambulantního lázeňského léčení je třeba, aby pacient požádal ihned OUNZ podé svého trvalého bydliště.

Do denní pense není zahrnut lázeňský poplatek.

Přihlášky na letní rekreaci.

Přihlášku podejte do 15. III. 1968 na adresu: Česká katol. Charita, rekr. oddělení, Praha 1, Vladislavova 12. Ve své přihlášce uveďte svou adresu, dále charitní zotavovnu, neb lázeňský dům Charity, kde žádáte umístění a požadovaný termín v rámci shora vyznačených turnusů. Přihlášky farských hospodyní mají být opa feny potvrzením farního úřadu.

Žádosti o poukazy na lázeňskou péči se již na letošní rok nepřijímají. Pro příští rok mají být žádosti podány do konce měsíce listopadu 1968.

PRÁVNÍ PORADNA

DOTAZ:

Kdo je právnickou osobou v církvi?

Pro církev římskokatolickou není práv. osoba přesně určena. Záleží na tom, zda byla zřízena právnická osoba dekretem příslušné církevní organizační složky. Velmi často je proto právnickou osobou kostel, fara, nadace, fond, obročí apod. zast. duchovním správcem.

(U církve československé je práv. osobou církev jako celek, diecéze, náboženská obec. U církve evangelické církev jako celek, seniorátní sbor, farní sbor. U pravoslavné onarchie, církevní obec, atd.) Dr. V.

DISPOZICE S CÍRKEVNÍM MAJETKEM.

Pro dispozici s církevním majetkem zaujalo ministerstvo financí po dohodě s min. spravedlnosti, kultury a informací. Nejvyšším soudem a Generální prokuraturou následující stanovisko:

a) Při získávání církevního majetku socialistickými organizacemi, např. pro účely investiční výstavby, vystupují církevní složky (kostely, fary, nadace, benefícia apod.) jako účastníci právních úkonů nebo řízení,

b) právní vztahy takto vzniklé se řídí a posuzují podle občanského zákona č. 40/1964 Sb.,

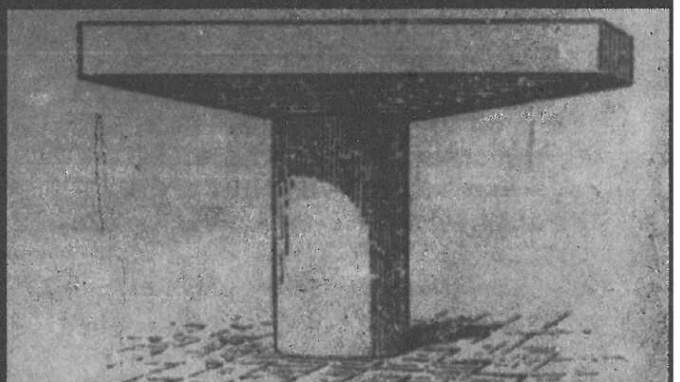
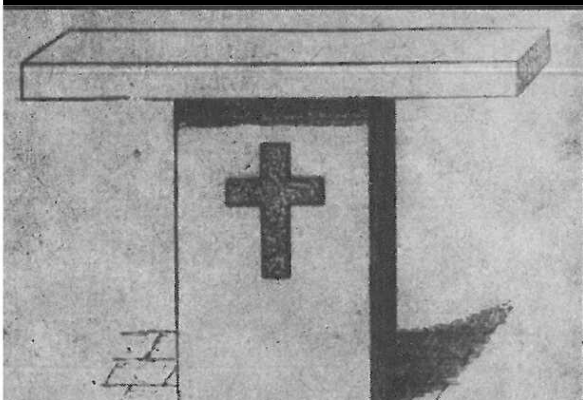
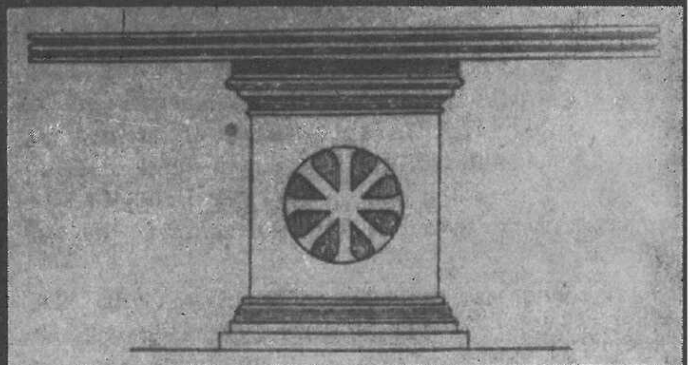
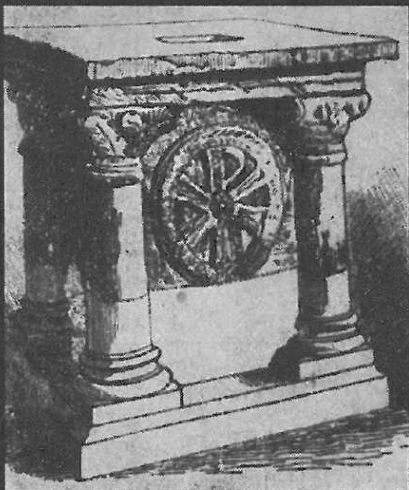
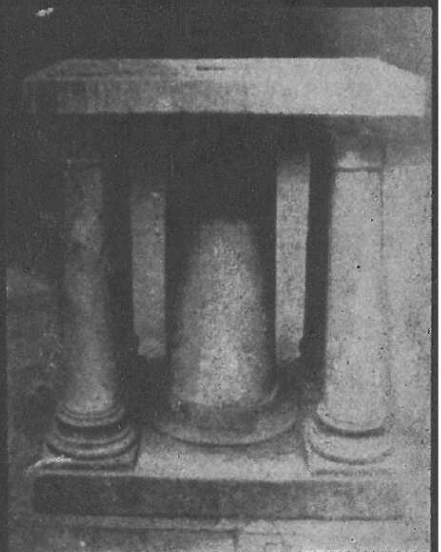
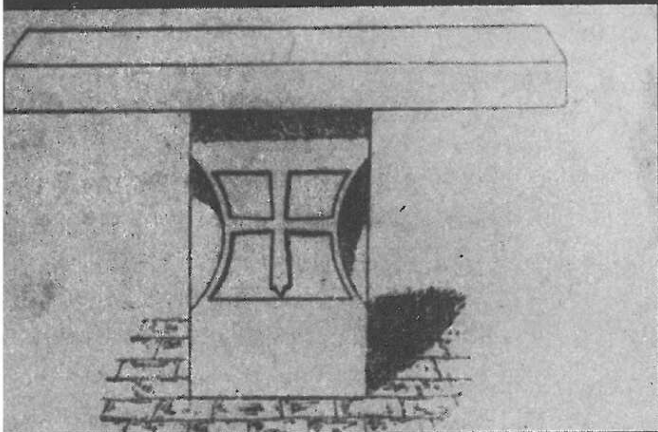
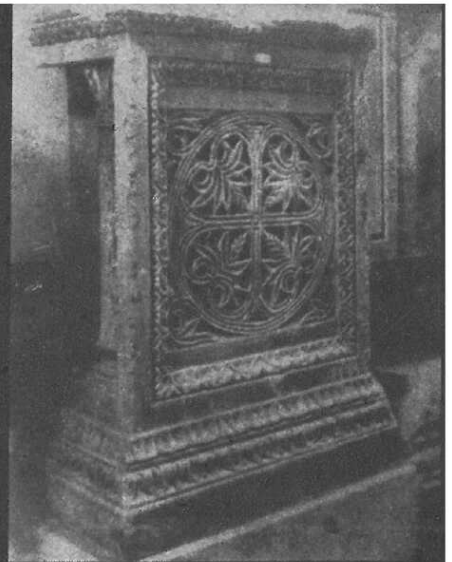
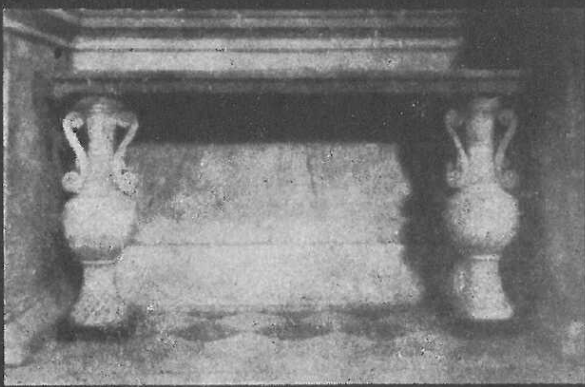
c) v těchto právních úkonech jedná za složky církevní ten duchovní správce, který je podle organizační struktury pověřen správou majetku, jehož se právní úkon týká a který byl ustanoven do funkce se státním souhlasem. Obdobně to platí, vystupuje-li jako účastník řízení,

d) k dispozici s církevním majetkem je napřed třeba souhlasu příslušného státního orgánu (zák. 218/49 Sb. § 10).

Pokud se týká oceňování tohoto majetku, posuzuje se z tohoto hlediska církevní majetek jako majetek soukromý.

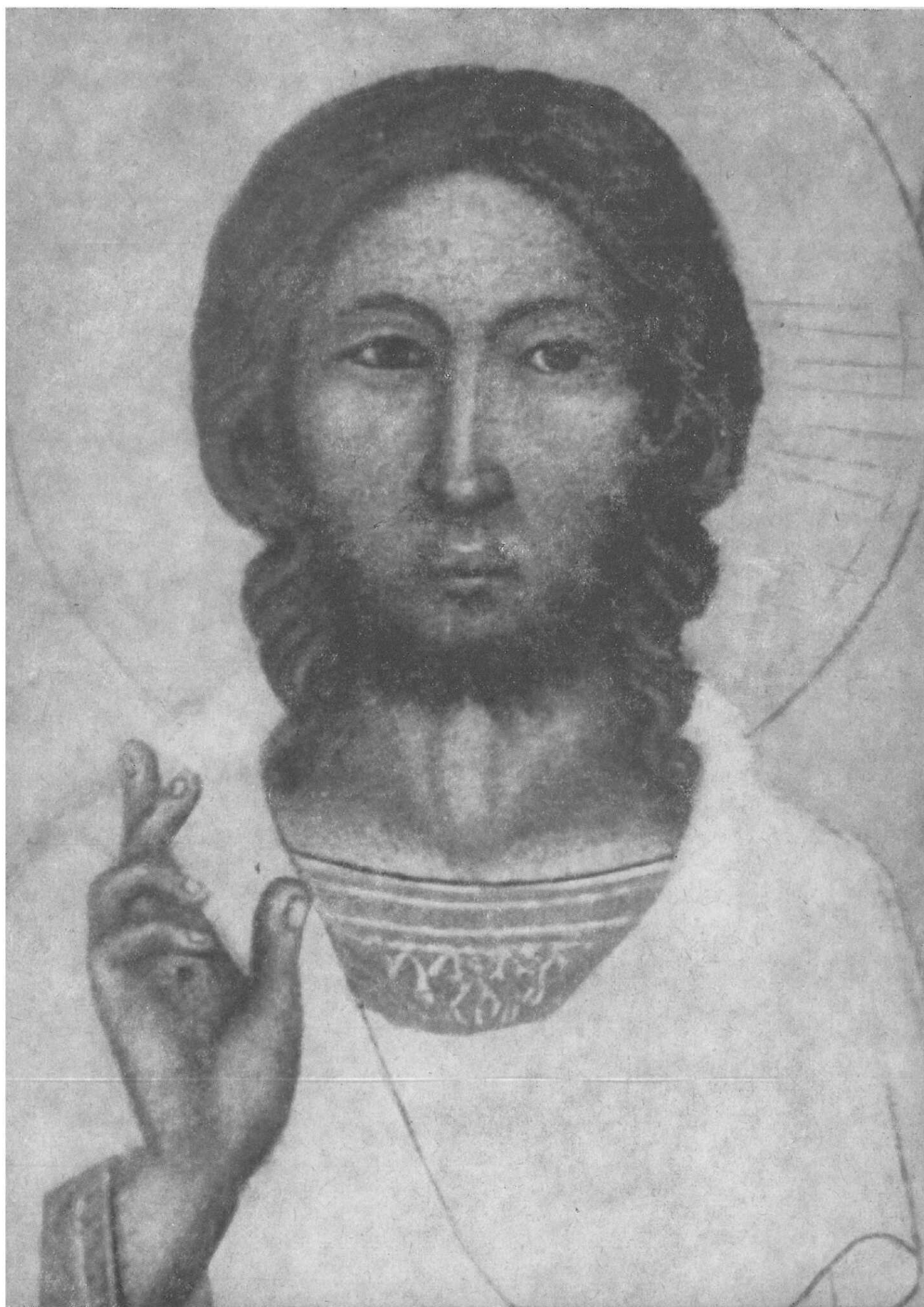
Blíže informace si můžete vyžádat ke konkrétním případům v naší práv. redakci.

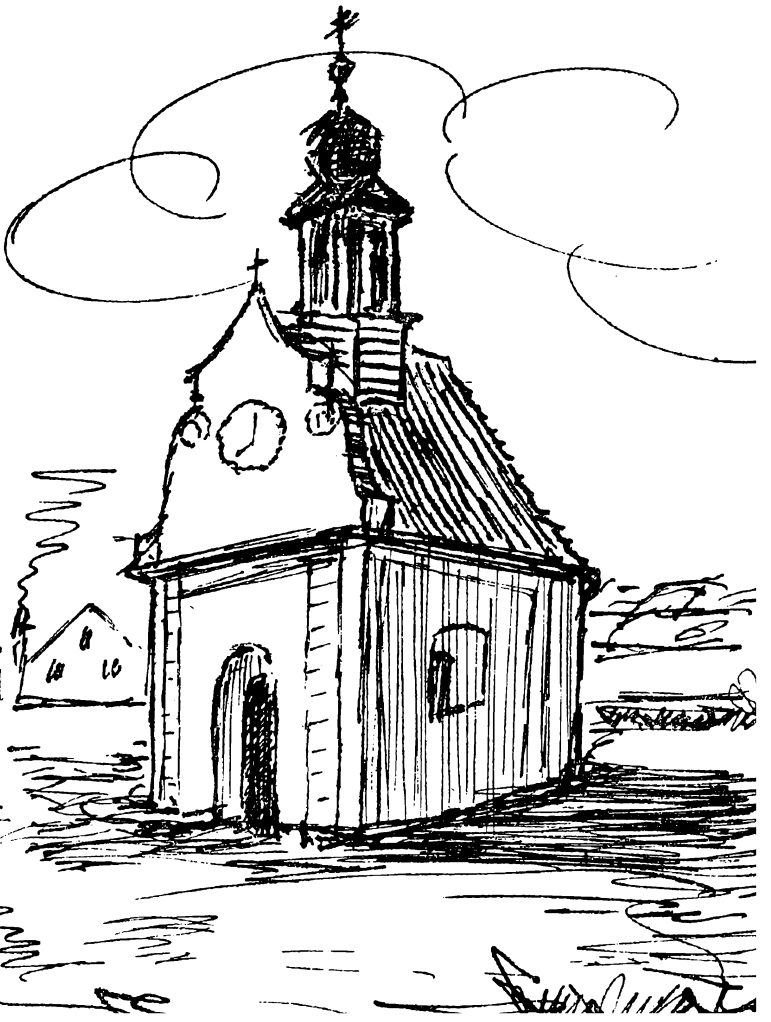
Dr. V.

UCHOVNÍ PASTÝŘ ⁴ 1968

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA, ROČNÍK XVII., ČÍSLO 4. — DUBEN 1968

OBSAH: Prozatímní redakční rada: V novém duchu. ThDr. Jan Merell: Anonymní komunita kolébkou evangelií, ThDr. Josef Kubalík: Fundamentální teologie po Druhém sněmu vatikánském, ThDr. Jaroslav Michal: Důstojnost manželství a rodiny ve smyslu pastorální konstituce „Církev v dnešním světě“, P. Dušan Rezanina: K dějinám křesťanského oltáře, P. Jan Lebeda: K mileniu pražské mitry a berly, K liturgii slova, Karel Pařha: Hrdinové bez vyznamenání, P. F. X. Votruba: Významná činnost J. V. Jirsíka, Oda Schneiderová: Kněžství ženy, Náš zápisník, Úřední zprávy.

V NOVÉM DUCHU

Jsou dny, které obsažností znamenají roky; jsou roky, které váží staletí. V takových dnech a letech žijeme. Co se stalo v Církvi během několika roků Druhého vatikánského sněmu a po něm, patří asi v dějinách Božích k závažným momentům od těch tří roků, kdy přišla plnost času a promluvil jediný náš Učitel, Kristus (srv. Mat. 23, 8). Co se stalo v těchto dnech v této zemi, bude možná historik srovnávat s klíčovými momenty českých dějin.

Je předčasné a nemožné vyslovovat jisté soudy a plné hodnocení. Musíme však v tomto obojím prudkém toku aspoň chvílemi nabrat dech, aspoň trochu se zamyslet nad smyslem toho, co se děje a při vši lásce k činu nezapomenout na úlohu kontemplace. Nemůžeme se dát strhnout živelností; vyznáváme primát ducha. Odedávna bylo heslem kněžské činnosti contemplata aliis tradere. To je patrně svrchovaným úkolem kněžstva právě teď.

Co se stalo v této zemi, otevírá nové možnosti tomu, co proudí Církví. Jsme přesvědčeni, že této zemi bude ku prospěchu. K tomuto přesvědčení dospěly i jasnozřivé hlavy těch, kdo sice nejsou téže víry s námi, ale jsou s námi zajedno v lásce k svobodě, v touze po spravedlnosti, v odhodlání budovat rozumné občanské soužití a ve smyslu pro všechny skutečné hodnoty.

To jsou — abstraktně vzato — samozřejmosti. Ale nebylo to nikterak samozřejmé v konkrétních situacích na všech polích státního života. Nechceme však obracet oči do nedávné minulosti, příliš nám leží na srdci dnešek a zítřek.

Je před námi — pevně věříme — nový život, čestnější, čistější. Vidíme nemalé úkoly a mnoho nesnází. Neztrácejme odvahu hned na počátku! Víc, než kdy jindy budeme myslet na nepatrné zrno hořčice a nevzhledný kvas. (Srv. Mat. 4, 31; Mat. 13, 33.) Hlouběji, než kdy jindy nám musí přirůst k srdci idea Církve chudé a sloužící (Církev v dnešním světě III, 38; dogmatická konstituce O Církvi III, 24 aj.). Nic nám nemá být dnes cizejší než triumfalismus, nesnášenlivost, povýšenost.

Časopis Duchovní pastýř v minulosti, v daných možnostech přinášel některé podněty, informoval a aspoň částečně přinesl svůj vklad. V zájmu spravedlnosti však musíme otevřeně říci, že s mnohým nebylo možno v časopise souhlasit, že byl příliš poplaten situaci a málo reprezentoval katolické myšlení. Proto apoštolský administrátor pražský dr. František Tomášek, kněz i laici vyslovují přání po časopise novém, s novým duchem a novým vedením. Prozatímní redakční rada nestačila již v tom smyslu připravit toto číslo, ale doufáme, že další čísla vyjádří nového ducha.

za

prozatímní redakční radu

ThDr. Oto MÁDR, ThDr. Ant. MANDL, JUDr. Josef MYSLIVEC,
P. Bonaventura BOUŠE OFM, P. Karel PILÍK a ThDr. Josef ZVĚŘINA

Redakční rada v nejbližší době předloží své osobní složení, název a koncepci časopisu. Obracíme se na nejširší kněžské i laické osobnosti, které mají schopnosti a dobrou vůli, aby se přihlásily do redakce (adresa zůstává) k spolupráci. Prosíme o adresy, příspěvky a náměty.

ANONYMNÍ KOMUNITA KOLÉBKOU EVANGELIÍ?

V březnovém čísle DP jsem nastínil vývoj katolické biblistiky v uplynulém čtvrtstoletí. Po slovech encykliky DAS o svobodě a lásce v biblickém bádání se zdálo, že jsou nenávratně pryč doby z počátku tohoto století. A přece těsně před koncilem došlo k nové „question biblique“. Problémy se soustředily tentokrát kolem *Metody historie forem (FM)* a důsledků této metody na Nový zákon, hlavně na synoptická evangelia. Zatímco se literární kritika z počátku tohoto století soustředila hlavně na písemné prameny a doklady, kterých používali bibličtí spisovatelé, věnuje FM pozornost spíše literárním druhům a předliterární historii evangelí. Pátrá po jejich funkci v životě nejstarší křesťanské komunity. Tato anonymní komunita byla prý tvůrčí a její podíl na vzniku evangelí byl větší než vlastních autorů evangelí, takže se stává pochybným historický charakter evangelí a vzniká otázka „Ježíše historického“ a „Krista víry“. Vytvořila se velmi nebezpečná situace nejen na poli exegese, ale i na širším poli teologie, která vyvrcholila v *demytologisující teorii Bultmannově*, který je jedním z tvůrců a průkopníků metody historie forem. Nedivno tedy, že označení některých katolických biblistů [srv. Lateranum contra Biblicum], jako by byli stoupenci FM a uváděli v pochybnost historickou pravdivost evangelí, bylo velmi vážné a rozbouřilo v šedesátých letech hladinu katolické biblistiky.

Oč tedy ve FM vlastně jde? Po první světové válce, zvláště v Německu, ustoupila do pozadí synoptická otázka a pozornost se začala obracet ke stadiu evangelního podání před písemným záznamem, zvláště evangelí synoptických. Metoda nebyla v biblistice novou. Na poli starozákonním již dříve Hermann Gunkel (+1932) zvl. v Zalmeh a Genesi, hledal literární druhy a jejich „Sitz im Leben¹⁾“. Do novozákonní vědy, zvláště do studia vzniku synoptických evangelí ji uvedl Martin Dibelius, Karel L. Schmidt, Rud. Bultmann, Martin Albertz, Georg Bertram aj.²⁾.

Jak jméno naznačuje, jde o dvě věci: o určení literárních druhů v bibli [forem, genera] a rekonstrukci jejich historie, tj. jejich vzniku a předávání. Klasifikace jednotlivých literárních druhů ani v Novém zákoně není ničím novým. Exegeté si byli vždy vědomi toho, že i v evangelích se vyskytují různé literární druhy; jako řeči, vyprávění zázraků, podobenství, hymny, modlitby. Stoupenci FM se však nespokojili se systematickým zkoumáním těchto druhů, ale hledali k nim paralely ze Starého zákona, z náboženské literatury židovstva i helénismu. Hlavním úkolem exegese je hledat původ různých literárních druhů a sledovat jejich vývoj, což Dibelius nazývá „Formgeschichte“ a Bultman „Geschichte der synoptische Tradition“.

FM tedy rozlišuje v bibli — jako v jiné literatuře — různé literární druhy, formy, z jejichž sebrání vznikla evangelia. Úkolem metody historie forem je určit jednotlivé tyto literární druhy a stanovit literární zákony, jimž tyto literární druhy podléhají (společenské, kulturní, náboženské poměry), a z nichž vznikly. Vysvětlují je hlavně z jejich funkce v životě a kultu prvotní církve (= „Sitz im Leben“). Tento „Sitz im Leben“, totiž kolébka, ve které se zrodilo a vyrostlo evangelní poselství, je prvotní křesťanská komunita. Ke správnému porozumění evangelní zvěsti a funkce komunity je třeba tuto obec nejdříve poznat. Rozbor evangelního materiálu, jak říkají představitelé FM, ukazuje, že se prvotní komunita podobala lidovému, anonymnímu prostředí, ve kterém se rodí legendy. Proto prý — podle některých stoupenců FM — neměla a ani nemohla mít zájem o historii, protože žila v toužebném očekávání nastávajícího konce světa se slavným příchodem Kristovým. A proto-

že se v evangelích jedná o víru a ne historii, jde v evangelích o legendy.

Jinou charakteristikou komunity lidového prostředí, ve kterém se zrodilo a rostlo evangelium, je její „tvůrčí“ ráz. Pod dojmem nějakého skutku anebo slova, které jí sdělili svědci anebo ti, kteří o tom slyšeli, komunita tuto zprávu dále rozvíjí, přidává k ní i jiné věci, plynoucí z vlastní fantazie nebo vypůjčené z náboženských myšlenek prostředí, vykládá a rozšiřuje takto původní materiál. Takovým způsobem materiál roste a předává se dál s dalšími přídávky. V tomto lidovém, anonymním prostředí se podle FM zrodilo evangelní poselství. Tak např. Historie utrpení podle G. Bertrama je kultovou legendou, i když s historickým jádrem. Úkolem historika podle FM je, aby v trpělivém a namáhavém rozboru odstranil všechny tyto nahromaděné nánosy, legendární prvky nebo přídávky lidové fantazie a především prvky vypůjčené z tehdejších náboženství; jako např. hele- nistické myty o objevování se bohů na zemi, o jejich zásazích a o jejich působení v lidských věcech. Jenom tak se prý bude moci postupně objevit pravé historické jádro Ježíšova života a jeho poselství, které se tak nakonec zredukuje na málo věcí. Ve skutečnosti známe historicky o Ježíšovi, o jeho životě a učení jen velmi málo. Jak vyplývá z tohoto posledního závěru, jedná se o kritiku stejné destruktivní jako byla kritika Straussova nebo Fr. Chr. Bauera v minulém století. Ale i když se nedospěje k těmto extrémním závěrům, zůstává historická cena evangelí velmi otřesena.

Pravý smysl literárních forem, různých způsobů vyjadřování není vždy snadné určit a mnozí stoupenci FM sledují nejednou spíše subjektivní kritéria, to pak vede k velkým odchylkám při určování těchto druhů a k pochybnostem o historické ceně evangelní zvěsti. Význam studia literárních druhů pro lepší poznání bible dnes plně katolická exegese uznává a katoličtí exegeté jsou přímo vybízeni encyklikou DAS k jejich studiu i přes obtíže, s nimiž je určování literárních druhů v bibli spojeno. Praví se tam: „Katolický exegeta, aby vyhověl dnešním požadavkům biblické vědy, musí proto při výkladu Písma sv. a při důkazu jeho bezbludnosti moudře používat i této pomůcky a přihlížet k tomu, co znamená způsob mluvy anebo literární druh, jehož svatopíseck používá, pro správný a vhodný výklad. A necht je přesvědčen, že nesmí této části svého úkolu zanedbávat bez velké škody pro katolickou exegesi“³⁾. Podobně mluví i konstituce Dei Verbum, kde čteme: „Abychom vystihli úmysl svatopíseců, nutno přihlížet mezi jiným též „k literárním druhům“. Neboť pravda je pokaždé jiným způsobem vyjádřena a předložena, jde-li o text historického druhu, nebo o texty prorocké nebo básnické nebo o jiné druhy vyjádření“ (čl. 12). Rovněž instrukce PBK z r. 1964 mluví o důležitosti literárních druhů pro správné poznání evangelní zvěsti. Zatímco encyklika DAS měla na mysli jen Starý zákon, poslední dva dokumenty mají na mysli i Zákon nový, zvláště evangelia.

Záslouhou FM je, že stoupencům literární kritiky dokázala, že sloh biblických spisovatelů je podmíněn literárními druhy jejich dob. Cíl a úmysl biblických spisovatelů je možno určit s jistotou teprve tehdy, když jejich slova jsou viděna ve světle soudobých literárních druhů a zvyklostí. FM tím přispěla k osvětlení temné periody předávání orální evangelní látky. Není však možno souhlasit s předpoklady, z nichž vychází. FM na úseku evangelní kritiky upadla do druhého extrému tím, že popřela literární osobnost biblických spisovatelů a vznik evangelí spatřuje jediné v prvokřesťanské komunitě, která byla: a) anonymní, b) tvůrčí, c) neměla historických zájmů.

a) *Prvotní křesťanská komunita nebyla komunitou anonymní*, ale společenstvím vedeným apoštoly, kteří byli ověřenými, očitými svědky událostí. Byli si vědomi svého poslání a zodpovědnosti, která z toho plyne, aby se věr-

1) Genesis (1901); Die Sagen der genesis (1901); Die israel: Literatur (1903); Die Psalmen (1926).

2) M. Dibelius, Die Formgeschichte des Evangeliums (1919); K. L. Schmidt, Der Rahmen der Geschichte Jesu (1919); R. Bultmann, Die Geschichte der synoptischen Tradition (1921); M. Albertz, Die synoptischen Streitgespräche (1921); G. Bertram, Die Leidensgeschichte Jesu und der Christuskult (1922).

3) J. Merrell, Studium a čtení bible (1949) str. 106.

ně uchovalo a předávalo to, o čem mají svědčit. Tak sv. Lukáš v prologu svého evangelia mluví o pramenech a očitéch svědčích, kteří byli příslušovateli slova, od nichž důkladně vyzvzděl všechny události od jejich prvních počátků [1, 2—3]. Apoštolové jsou si plně vědomi tohoto svého pověření a nejednou tvrdí: „Těchto událostí jsme my svědky“ (Sk ap. 2, 32; 3, 15; 5, 32; 10, 39). A nejenom pouze věrně předávají, ale i dávají pozor, aby předávané poselství bylo uchováno čisté a beze změn. Jak např. bdí nad šířením radostné zvěsti u Samaritánů (Sk ap. 8, 14)! Anebo obviňování a zase obhajoba sv. Pavla z nevěrnosti k učení přijatému od prvoapoštolů. Jak ti, kteří obviňují z nevěrnosti, tak ten, který se hájí, jsou hluboce přesvědčeni, že je třeba věrně zachovávat a předávat nezměněné přijaté učení (Gal 1 kap.) Nejde tedy o anonymní komunitu, ale o líčení očitéch a podle očitéch svědků a svědectví nejednou kontrolovaná svědky události. Prostředí, kde převažovala ústní tradice, jako tomu bylo v Palestině, bylo velmi citlivé na věrnost podání.

b) Rovněž *sociologický postulat* „tvůrčí komunity“ *neobstojí* (význam masy v sociálních a náboženských hnutích). Filosofický základ tohoto tvrzení položil W. Wundt a francouzská sociologická škola s Emilem Durkheimem v čele (komunita je tvůrčí v plném slova smyslu). Dnes je tato teorie odborníky opouštěna. Kolektiv je síla, ale tato síla není tvůrčí. Je odvislá na osobním vlivu silnějšího individua. Nevysvětlí se získání světa náboženským hnutím (anonymní společností), u jehož počátků by nebyl Ježíš Kristus se svými slovy a skutky. Je přeceňováním prvokřesťanských obcí a podceňováním zvláštního postavení a vedoucí úlohy apoštolů, kdyby se chtěly označit tyto prvokřesťanské obce za výrobce „Krista víry“. Prvotní obec by byla vpravdě geniální obcí, kdyby byla vykouzlila (a to ještě před očima apoštolů) z prostého rabbi a nazaretského proroka „Krista víry“. Prvokřesťanská obec nebyla tvůrkyní, ale příjemkyní Ježíšovy tradice, kterou přijala od apoštolů, očitéch svědků dějinného Ježíše.

c) Z výše uvedeného je vidno, že *apoštolové měli historický zájem*, tj. úmysl vyprávět a předávat věrně. Ne však historický zájem ve smyslu řecko-latinského nebo moderního dějepisce (kronikářské historie, která je cílem sama pro sebe). Jejich zájem byl kerygmatický a byl spojen s tím, co je podstatné pro každý historický zájem, totiž s úmyslem vyprávět a předávat věrně události i výroky.

Budiž ještě upozorněno na jednu *metodickou chybu*, které se často dopouští tato škola při použití srovnávací vědy náboženské. V malých jednotkách, které nalézáme v evangeliích, se vyskytují stejné literární druhy i stejná literární podání, jež se vyskytují v literatuře židovské nebo rabínské a helenistické. Z toho vyvozuje FM, že se jedná o prvky vypůjčené z těchto literatur. Avšak literární forma je obvykle určována, a to platí zejména pro Orient, obsahem. Na Východě se obvykle tentýž ob-

sah vypráví ve skoro ustálených výrazech. Proto podobnost v literárním podání nijak nedokazuje závislost nebo vypůjčku a neoslabuje věrohodnost vyprávění. Vedle formy, je třeba uvažovat o obsahu. A obsahově charakter evangelijního poselství — ve srovnání s náboženstvími jeho okolí — nenalézá obdobu ani v paralelách, vzatých z náboženství v prostředí biblicko-evangelijní, ani v těch, které byly vzaty z jiných úseků. Proti hypotéze o vypůjčkách stojí ještě onen již citovaný nepopíratelný fakt o co největší a žárlivé starostlivosti apoštolů, aby předávali skutky a výroky Ježíšovy s co největší věrností (A. Bea)⁴.

FM zaměřuje předávání tradice s jejím vytvářením. Ne komunita, ale očité svědkové tvořili. Komunita předávala. Cílevědomost jednoho každého evangelia a jejich organická jednota dokazují, že evangelisté nebyli jen redaktory jednotlivých forem, ale skutečnými spisovateli, kteří věděli proč a komu píš.

Závěrem nechť jsou uvedena slova Instrukce PBK z r. 1964 (Sancta Mater Ecclesia) o poznatcích historické metody a o zdravých (sana elementa) i pochybných filosofických a teologických principech FM: „Katolický exegeta má pod vedením Církve užívat všeho, čím přispěl k porozumění posvátného textu dřívejší vykladačeli, zvláště svatí Otcové a Učitelé církevní, a ať v jejich pracích dále pokračuje. Přidrží se pravidel vědecké a katolické hermeneutiky, aby postavil do plného světla věcnou pravdu a platnost evangelií, a ať k tomu použije pilně i nových pomůcek exegese, zvláště poznatků všeobecné historické metody... Kde toho vyžaduje potřeba, může exegese zkoumat, co je zdravého v „metodě historických forem“, aby toho mohl řádně použít k úplnějšímu pochopení evangelií. Nechť si však počíná obezřetně, protože se často s touto metodou spojují zásady filosofické i teologické, které nelze schvalovat, a které nezřídka zkreslují jak samu metodu, tak i její závěry v oboru literárním. Někteří přívrženci této metody totiž odmítají pod vlivem racionalistických předpokladů uzнат existenci nadpřirozeného řádu a zásah osobního Boha do světa, zpřisobený zjevením ve vlastním slova smyslu, možnost a existenci zázraků a prorocství. Jiní vycházejí z nesprávného pojetí víry, jako by jí byla historická pravda lhostejná, ba dokonce jako by se s ní nedala uvést v soulad. Jiní takřka ze zásady popírají historickou platnost a historický charakter dokladů zjevení. Jiní, znevažující autoritu apoštolů jako svědků Kristových, jejich úřad a vliv v prvotní křesťanské obci, vynášejí tvůrčí sílu této prvotní obce. A toto všechno netoliko odporuje katolickému učení, ale nemá to ani vědecký základ a přiči se to správným zásadám „historické metody“.

ThDr. Jan Merell

4 Zásadní stanovisko k otázce historického charakteru evangelií zaujal kardinál A. Bea v dílku *La storicità dei Vangeli* (Brescia 1964). Německé vydání rozšířené o instrukci PBK a Dogmatickou konstituci Dei verbum: „Die Geschichtlichkeit der Evangelien“ vydal F. Schöningh, Paderborn 1967.

FUNDAMENTÁLNÍ TEOLOGIE PO DRUHÉM SNĚMU VATIKÁNSKÉM

Dekret „*Optatam totius*“, jenž vybízí k revizi teologických studií a také podává vůdčí směrnice k jejímu provedení, se dotýká též výuky základního bohosloví. Dříve fundamentální teologie se dělila na nauku o zjevení a nauku o Církvi. V příručkách základního bohosloví se pojednávalo o: *demonstratio religiosa*, *demonstratio christiana*, *demonstratio catholica* (ecclesiologia). Traktát o Církvi z hlediska dogmatického patří do oblasti speciální dogmatiky. V některých příručkách (např. Tanguerey) se nazývala fundamentální bohověda dokonce dogmatická generalis.

Podle směrnic druhého sněmu vatikánského fundamentální teologie má za poslání zdůvodnit naše nadpřirozené poznání (iustificatio supernaturalis cognitionis). Proto fundamentalisté současné doby vyřazují z fundamentální bohovědy klasický dřívější traktát *De fontibus* a věnují pozornost jedině faktu Božího zjevení a existen-

ci neomylného magisteria založeného samým Spasitelem, a tím je připravena cesta pro oprávněnou a rozumově podloženou víru křesťanskou.

1. Fundamentální teologie a apologetika

Na mezinárodním symposiu fundamentalistů v Gazdách profesor J. P. Torrel zdůrazňoval, že apologetika je jenom částí základního bohosloví. Traktát o „ospravedlnění nadpřirozeného poznání“ na prvním místě přijímá pojmy jako zjevení, dogma, víra, věřitelnost víry od magisteria církevního. Pak teprve dokazuje rozumovou strukturu úkonu víry. Fundamentální teologie je integrální částí teologie a zaslouží si plným právem názvu „základní“, protože se obírá základem veškeré teologie totiž zjevením a přijetím zjevení ze strany člověka jeho vírou. Tudíž zdůvodňuje rozumovou oprávněnost křesťanské víry a je právem definována jako „iustificatio fidei“.

2. Metoda fundamentální teologie

Congar, Latourelle, Torrel O. P., Dejaive, S. J., Dumont S. J., Morel O.F. Cap. a jiní profesori základního bohosloví shromáždění na mezinárodním sympoziu v Gazzadě shodně poukazovali na to, že je třeba zanechat dosavadní deduktivní metody základní bohovědy, jež operovala termíny: dokazovat (probare), demonstrare atd. a zavést metodu spíše induktivní. Neboť fakt zjevení Božího a jeho předávání pod zárukou asistence Boží, mohou být poznány s opravdovou jistotou, již možno označit spíše jako jistotu morální. Tato jistota, ač není téhož druhu jako je jistota metafyzická, matematická nebo fyzická, jest přesto opravdovou jistotou. Zavedení induktivní metody v apologetice povede k podstatné rekonstrukci v základním bohosloví. Pokud se srovnává křesťanské zjevení s ostatními náboženstvími, třeba se vzdáti dřívějšího negativního postoje k ostatním náboženstvím a při srovnání třeba vytyčovat pozitivní aspekty nekřesťanských náboženství a prokazovat, že křesťanství je naplněním a dovršením všech kladů přirozených náboženství.

Pokud jde o náboženskou kriteriologii, motivem věřitelnosti zůstává nadále hlavně zázrak. Je to znamení Boží, jímž Bůh prokazuje, že zjevení je opravdu původu Božího a proto rozumně věřitelné a možno je přijati rozumem v úkonu víry. Evangelijní zázraky nemohou být výmyslem lidí jako jsou zázraky v apokryfech nebo divy Buddhovy nebo Mohamedovy; jsou pravdivé historicky, filosoficky i teologicky. Nejprůkaznějším z nich je zmrtvýchvstání Krista. V Novém zákoně je uváděno jako počátek oslavení Páně, jako prvé vítězství nad smrtí a je zároveň zárukou též našeho vlastního zmrtvýchvstání [srovn. Sk. ap. 2, 24—36; Řím 1, 4; 1 Kor 15; Fil 2, 8—11 atd.]

3. Výchova základního bohosloví v kursu teologickém

Studium o „oprávnění našeho nadpřirozeného poznání“, jež zaručuje nám fakt Božího zjevení a fakt Církve jakožto představitelky pokladu pravd Božích obsažených v Písmu a tradici, je důležité již na počátku teologického kursu. Zjevení slova Božího však předpokládá znalost filosofických disciplín, totiž psychologie a hlavně theodiceí, jež pojednávají o předpokladech zjevení totiž o existenci Boha a nesmrtelné duše. Proto filosofie křesťanská musí být přednesena před kursem teologickým. Kurs filosofický studujícímu teologie otevře panoráma dějin lidského myšlení a pak logicky i psychologicky je student připraven pro studium dějin lidské spásy. Pak se může obírat dějinami spásy, jež je garantována historickou hodnotou pramenů, pak je možno účinně uvažovat o Boží mluvě a Církvi, jež byla určena Bohem jakožto předavatelka a tlumočitelka Božího zjevení lidstvu všech dob.

Dosavadní rozlišování zjevení na „zjevení vůbec“ a na „zjevení křesťanské“, kriteriologie všeobecná a kriteriologie křesťanská je nadbytečné a třeba prakticky hned v traktátu o zjevení probrat konkrétní kriteriologii křesťanskou, jež prokazuje fakt křesťanského Božího zjevení.

Máme-li na mysli celý teologický kurs, je zřejmé, že nauka o zjevení křesťanském a jeho předávání lidstvu se musí probrat na počátku kursu teologického. Avšak psychologicky by patřil uvedený traktát až na konec kursu, když už kandidáti bohosloví znají z dogmatiky a morálky obsah zjevení Božího a teprve nyní by se měla prokazovat jeho rozumová oprávněnost.

Dekret Optatam nobis v č. 16 připomíná nutnost znalosti nekřesťanských náboženství. Pak srovnáním křesťanství a jich vyplyne transcendence křesťanského zje-

vení. Proto studiu nekřesťanských náboženství a jich dějin třeba věnovat zvýšenou péči na teologických fakultách.

4. Rekonstrukce studia fundamentální teologie

Zádná z disciplín teologických nebyla zasažena novými směrnici druhého koncilu vatikánského tolik jako fundamentální teologie. Z uvedených směrnic vyplývá, že tradiční dosavadní traktát De Ecclesia a De fontibus revelationis bude muset být podstatně přepracován. Zajisté, když se mluví o magisteriu církevním, spadá to do ekklesiologie, nebo, když se hovoří o Písmu svatém a tradici, jde skutečně o prameny zjevení, avšak v duchu směrnic druhého koncilu vatikánského bude třeba zavést nový titul místo dosavadních: De Ecclesia a De fontibus revelationis a to titul: *De Divinae Revelationis transmissione*. — O předávání Božího zjevení.

Jak naznačují první dvě kapitoly konstituce o zjevení: „Dei Verbum“, bude třeba po druhém sněmu vatikánském rozdělit fundamentální teologii na část: 1. O zjevení (*De Revelatione*) a 2. O předávání Božího zjevení (*De Divinae Revelationis transmissione*).

Čili jinými slovy v druhé části fundamentální teologie (dřívější ekklesiologii neboli demonstratio catholica) se bude podle směrnic konstituce „Dei Verbum“ nyní probírat: Collegialitas apostolorum Primatus Petri, Perennitas Ecclesiae, Collegium episcoporum successor collegii apostolici a Romanus Pontifex successor Petri; Infallibilitas collegii episcopalis et Romani Pontificis — id est magisterii Ecclesiae. Pokud jde o známky pravé Církve Kristovy bude se odezírat v duchu dekretu ekumenického od vytyčování nepravosti denominací křesťanských a podle G. Thilse zdůrazňovat skutečnost, že v Církvi katolické je nejdokonaleji splněn „morální zázrak“: jednota, svatost, obecnost a apoštolskost Církve Páně — lidu Božího.

Traktát De Ecclesia spadá zřejmě do oblasti speciální dogmatiky, jež bude muset důkladněji probrat tajemství Církve, jak o tom pojednávají první dvě kapitoly z dogmatické konstituce: „Lumen gentium“.

Dekret o kněžském vzdělání „Optatam totius“ připomíná, že je třeba pokračovat ve studiu teologickém i po skončení kursu teologického v seminářích a proto doporučuje buď vyšší akademické studium nebo aspoň zřízení tzv. pastorálních institutů. Na těchto pastorálních ústavech fundamentální teologie bude probírána spíše z hlediska *apologetického umění*.

Konstituce „Gaudium et spes“ v čl. 62 nabádá kněze, aby nauku křesťanskou modernímu člověku přibližovali mluvou jemu srozumitelnou. A v tomto ohledu má apologetika nehlubší odpovědnost před Bohem i lidmi. Při rozumovém ospravedlňování víry přihlížet k tomu, zda jde o dítě či dospělého, prostého křesťana či vzdělaného. Je třeba brát v úvahu též mentalitu současného lidstva žijícího v údobí techniky a urbanizace. Tedy fundamentální teologie bude muset vybudovat účinnou teologickou epistemologii a metodologii. Epistemologii, to znamená všeobecně určit přesný statut křesťanské teologie jakožto vědy. Metodologie pak přizpůsobí podání základního bohosloví mentalitě moderního člověka, aby rozumové zdůvodnění křesťanské víry bylo ještě hodnotnější, účinnější a průkaznější. Aby pak každý křesťan si mohl říci se svatým Pavlem: „Vím, komu jsem uvěřil“ (2 Tim 1, 12).

ThDr. Josef Kubalík

Literatura:

- 1) La scuola cattolica — Milano 1967, 2 — Aldo Locatelli: L'inssegnamento della teologia fondamentale — str. 95—123.
- 2) K. Rahner—H. Vorgrimler: Kleines Konzilskompendium — Herder 1966.

DŮSTOJNOST MANŽELSTVÍ A RODINY VE SMYSLU PASTORÁLNÍ KONSTITUCE „CÍRKEV V DNEŠNÍM SVĚTĚ“

Mluvíme-li o manželství a rodině, nelze opomenout uvést některé podstatné okolnosti, které uzavření manželství předcházejí a provázejí, a které vedou k založení rodiny, jako je zasnoubení, láska a akt lásky.

Také člověk je součástí biologické přírody a i on podléhá obecným, Stvořitelem daným zákonům. Z toho hle-

diska musíme konstatovat, že veškeré tvorstvo bez rozdílu, pokud se po této planetě pohybuje, vytváří pevně určené představení a každý živý tvor je tu hercem bez vůle a bez svobodného jednání. Vykonává svou úlohu s radostí tak, jak mu byla předem určena, aniž by o tom věděl.

I otázka předmanželské lásky, manželské setkání a založení rodiny se ocitá v neměnných zákonech. U nižších tvorů se objevují jako instinkt, pud, který hraje svou úlohu jen v určitém období podle daného plánu, u člověka pak za pomoci rozumových a volních schopností. Údoby lásky tvorstva, podle vědeckých poznatků, vyvolává vnitřní tělesné zařízení, které uvede v činnost nervovou soustavu a vyvolá vždy stejnou svalovou reakci vždy k týmž úkonům.

U větších a vyšších živočichů se mluví o plánu ve zvyklostech, a u člověka, který se rád honosí sám sebou a svou mocí a silou, mluví se o obyčejích, které si dobrovolně a z vlastního rozhodnutí zavedl. Kdybychom byli k sobě upřímní, nevytvářeli bychom si ani v těchto případech iluze o všemocí člověka a doznali bychom pevnost řádu, na kterém nic změnit neumíme a nemůžeme.

V dosavadním našem hledisku na lásku předmanželskou a novomanželskou chápeme bloudění mládí jako věc přechodnou, celkem jako pouhý úvod k rodičovství v němž se zcela po právu neměnným zákonem hodnotí hlavní cíl manželský, cíl jemu vlastní.

A ještě jedna okolnost vzatá z přírody nepsaným zákonem, ale zákonem vepsaným v samo tvorstvo. V nej přednější místo z celého života žijících bytostí je v přírodě postavena láska a touha po setkání jedinců různého pohlaví. Těmto prvkům je věnováno vše, čím život hýří a co má nejkrásnějšího. Veškeré vypětí jednotlivce je soustředěné na chvíli setkání. Pro ten čas shromáždí se nejlepší síly, vytváří přepychové ústrojí a zařízení, nádherně se zbarvuje, zpívá, tančí, vymýšlí hry a jiná lákadla, a to opravdu jen pro chvíli setkání, nikoliv pro vytvoření manželství, založení rodiny.

Mateřství se dostavuje jako břímě, jako šed, jako námahavá událost, ustává hýření přírody, hry a tance, blouznění a koření se. Teprve po slastném setkání přichází to, co člověk nesprávně spojuje s láskou, to je vzrůst, výchova, péče o potomstvo, život rodinný a všechny starosti o děti. Příroda v 99 případech přenechává péči, starost a výchovu dětí matkám a otcově jsou zcela svobodní. Předsvatební chvíle mají své zákony, všem tvorům společné a rodičovství či lépe mateřství podléhá opět svým zásadám od prvních zcela odlišných.

U člověka je tomu trochu jinak a má být zcela jinak, vždyť v přírodě mezi živočichy se nejedná o manželství ani pospolitou trvalou rodinu, neboť otec se rozchází s matkou hned po setkání, aby ji buď vyhledal opět podle plánu aneb se s ní již nikdy nesetkal, ponechávaje povětšinou jen matce důsledky svého milování a potomstvo brzy nezná otce, nezná matky a žije svým způsobem svého druhu, aby podle zákona přírody i on stejným způsobem se připravoval k úkonům dozrálého těla. Ovšem v záležitostech vývinu, růstu, vývoje a dozrávání, v zařízení tělesného ústrojí a jeho funkce neodvolatelně je i člověk na tom stejně jako ostatní živočišstvo, a to je okolnost starší koncepce, která k těmto vepsaným zákonům nepřihlížela nebo jen povrchně, neuceleně a mnohdy s úzkostlivostí se jim vyhýbala. I když je cítila, přesto se jimi neobírala a bránila se je brát v úvahu.

Naproti tomu dnešní koncepce, koncepce II. Vatikánu a jejího pastorálního listu, k těmto Božím zákonům plně přihlíží, bere je v úvahu, jimi se zabývá a důstojně se k nim hlásí a volá všechny odborné síly, lékaře, právníky, sociology, etiky a další, aby se těmito otázkami ve svých pracích zabývali, o nich diskutovali, je ve světle pravdy a důstojnosti lidské bytosti konfrontovali a své poznatky publikovali. Církev chce znát celou a jasnou pravdu, dnešní koncepce chce s touto pravdou počítat, ale chce ji slyšet, chce, aby na ní bylo pracováno se vši zodpovědností, poněvadž Církev nemá ve svém poslání tyto znalosti zkoumat, chce však z nich vyvodit taková usnesení, která by nejen odpovídala skutečnostem, ale i důstojnosti člověka, aby mohla vynést rozhodnutí, která by byla prospěšná jednotlivcům i společnosti.

Článek 47 oceňuje dobro, která společnost vytváří pro zachování a růst i prohloubení manželské lásky a odsuzuje jakékoliv formy manželskou lásku narušující nebo ji dokonce ničící.

Pastorální konstituce pozitivně hodnotí všechna zaříze-

ní lidské společnosti, která si stále více uvědomuje důstojnost trvalého manželství a řádné rodiny.

Je pravdou, že z neznalosti nové koncepce církevního učení ještě jsou mnohá pojednání v otázce manželství a rodiny z pera sociologů, etiků a dalších, která zaostávají za progresivitou Církve a stále ještě opakuji jako žáčkové z obecné školy aspekty středověké aneb starší předkonziliární. Ovšem i tu je jiná chyba, že totiž se ani na tyto aspekty neumějí dívat z hlediska tehdejších názorů a poznatků lékařských, výchovateckých, sociologických, právnických a dalších, což vše ovlivňovalo pochopitelně i názory autorit církevních. Konstituce očekává dnešní slovo psychologů, biologů, antropologů, lékařů, právníků a dalších zúčastněných a ponechává k diskusi otevřené otázky, které mnozí kritikové předkonziliárního učení uzavírají vývody, jako by to byly aspekty i dnešní.

Na druhé straně jsou i opravdově objektivní kritikové, kteří, i když nejsou z řad teologů a teologické vědy, přece se upřímně radují ze všech progresivních akcí, které byly podniknuty na II. Vatikánu, a které jsou podnětem k dalším prohloubeným vědeckým uzavěrům.

A tak je to správné, neboť lidská společnost, utvářená nejrozmanitějšími dějinnými prvky, žije v každé době svými poznatky a svými principy. Zkresluje dějiny, kdo cituje jen úryvek, který vytržený ze souvislosti má zcela jiný smysl. Církevní život, pokud je řízen lidskou autoritou, podléhá stejně s celou společností lidskou všem změnám, tedy výhodám i omylům, a jde souběžně s dějinami lidstva, v dějiny lidstva zapadá, proto ani tento nelze měřit mírami, které jsou již překonány. A mnohý názor na dřívější náhledy církevní se podobá názoru či vědomostem chlapce, který žije z pojmů let chlapčích.

Článek 48 podává jasné učení Církve o manželství a rodině v těch prvcích, které jsou neodvolatelně pravdivé pro jakoukoliv dobu. Manželství a rodina není výrobkem lidského rozumu, nýbrž je institucí pozitivního Božího zákona, vyvedeného ze zákona přirozeného. Manželství je instituce Bohem nejen založená, ale jím také vlastními zákony opatřená a zárukou bohatstvím milostí obdařovaná.

Manželství je institucí, kterou směřují muž a žena uzavřít aktem svobodné vůle, opřené o uváženost a dobrovolnost, poznáním a schválením splňujících podmínek rozumu předložených. Do otázky splňujících podmínek má právo promluvit lidská společnost, v níž manželství a rodina rozhojňuje lidské blaho, uchovává a rozmnožuje společnost.

Instituce manželství je institucí, opírající se v nejvyšší míře o dané zákony lásky člověka k člověku, ve kterých lásce tkví oprávnění založit rodinu a tak obohatit láskou celou lidskou společnost. Aby manželská láska byla již sama v sobě plodnou láskou v lidském společenství, musí se zpevňovat a růst. Musí se vztahovat na celou bytost, nejen na tělo, nýbrž i na duši, na život tělesný i duchovní. Musí být obohacujícím přínosem pro oba i pro potomstvo.

Kde se muž a žena setkávají jen v ukojení těla, holdování hedonismu, k uplatnění svého egoismu, aniž by cítili hlubšího vztahu a vzájemné pomoci, tam se snižují na nerozumné živočišstvo, hnané nervovými vypětím a bez cíle, nutností se vyprázdňují. Těžko zde mluvit o důstojném lidství, těžko předpokládat opravdovou lásku a očekávat věrnost manželskou i k rodině. Trpí-li jeden návalem náruživosti druhého, musí pochopitelně vzniknout, klíčit a růst rozpor, který povede k nevěře a dalším důsledkům, a vytvoří mnohdy i tak nešťastného jedince, který ztratí veškerou víru v důstojné a vyšší hodnoty lidské společnosti.

A podívejme se ještě jednou při této příležitosti do říše živočišné. V přírodě dochází k setkání dvojice živočichů za cílem ukojit žár těla a vrcholí podle nutnosti nikoliv touhou po oplození, nýbrž touhou po spojení, a to někdy i za cenu vlastního života. Je opravdu velmi pozoruhodný zjev, že v přírodě není téměř nikdo vyloučen od lásky a touhy po lásce, ale rodičovství, mateřství je jen mimořádně zvláštní dar. Nemusíme pochybovat, že v nerozumné přírodě je řízeno vše nám známým rozu-

mem účelně neměnnými normami. Kolik akcí lásky nevydá potomstvo, kolik hnízd zmařeno, kolik matek nesmí donosit plod a je život její i potomstva ukončen tlamou, zobákem, žaludkem jiného živočicha.

U člověka rozumovými a volními dary a schopnostmi obdařeného však nelze ztotožňovat fyziologicky a biologicky tělo s tělem kteréhokoliv druhu živočichů, neboť tělo člověka není jen složením orgánů a ústrojí, nýbrž je také schránkou duše. Člověk proto nežije jen biologicky, vegetativně a senzitivně, ale také intelektivně, čímž nutně musí převyšovat nerozumnou přírodu nadřazením ducha a duševních mohutností nad tělem a tělesnými schopnostmi. Člověk svou láskou, svým setkáním, spojením nesmí vidět, cítit, chápat a vyvozovat jen ukojení a touhu po ukojení, poněvadž toto může svými nadřazenými schopnostmi a mohutnostmi utišit, zkrátit, umírnit a usměrnit. Tu musí člověk chápat vyšší a hlubší cíl, v němž se odráží vzájemné pochopení, porozumění, vzájemná pomoc, odevzdanost, věrnost, obětavost, všestranná prohloubenost lásky celé bytosti. Vlastní setkání muže a ženy má být výrazem nejhlubšího vzájemného nalezení, a to výlučného, důkazem věrnosti, má prokázat společnou a nedílnou moc a sílu překonávat všechny životní obtíže a překážky a směřovat k cílevědomé zodpovědnosti k nejcistším úmyslům přijmout a vychovat v dětech pokračování své lásky (srv. čl. 49).

Prohloubená manželská láska na celou osobnost manželů je bezpečnou zárukou šťastného manželství a plného prožívání rodinného blaha. Prohloubená manželská láska dovede rozhodnout, kdy rozmnožení rodiny bude ku prospěchu jim i celé rodiny, dovede rozvážit všechny sociologické, ekonomické a další podmínky, jimiž může být potomstvo zabezpečeno, podmínky, které usměrní rozsah svého setkání, aby jejich láska nebyla jen pouhou bezuzdnou a nezodpovědnou hrou, dovede domyslet prostředky, jimiž mohou potomstvu zodpovědně zabezpečit vývoj, růst, výchovu. Prohloubená láska manželská je prostě řečeno láska netoliko těla, ale i rozumu, vůle, duše. Tak hodnotí pravou manželskou lásku a rodinné blaho hodnotí konstituce v čl. 50.

Dítě je květem a plodem manželské lásky, proto je pochopitelné, že musí vyrůstat z dobrého štěpu manželství, ze zodpovědné prohloubené manželské lásky, lásky těla i duše.

Lidská společnost dnes svými zařízeními je velmi dobrou zárukou, že hladem a zimou nebude trpět žádná početná a sebepočetnější rodina, zejména, bude-li sama podle svých sil k společnému blahu pomáhat a poctivě i spravedlivě přispívat a dober společnosti vděčně užívat. Jsou bohužel dosud ještě některé rušivé momenty, které brání početnosti rodin, případně vedou k nevěře a manželským rozvatům, avšak společnost hledá poctivé cesty, a to je jistě velmi potěšitelné, aby se i v těchto problémech stala náprava a přirozený rozvoj manželské lásky a růst rodiny byl zabezpečen (srv. čl. 50—51).

Chce-li společnost dojít k možné metě všeobecného blaha na zemi, musí nutně pro jednotlivce, kolektivy a v tom i pro instituci manželství a rodiny dále dělat vše, co k takovému blahu směřuje. Jednotlivce ve vztahu ke společnosti má určité povinnosti, ale naproti tomu musí společnost doznat jednotlivci a požadavky, které od společnosti očekává a požaduje jako povinnosti společnosti k jednotlivci. Obdobně je tomu i s právy, která společnost na jednotlivcích vykonává, aby naopak přiznala, ctíla, šetřila a zabezpečovala práva jedince ve společnosti. Souvztažnost práva a povinnosti je spravedlnost, která musí být rovná, neprivilegovaná a nezneužívaná diskriminací jakéhokoliv druhu. Všichni občané, jakožto příslušníci toho kterého státu mají přispívat ke všem společným dobrům, ale pak mají také právo se podílet na plodech společného úsilí.

Manželé vzájemnou výchovou a nedílnou péčí o děti účinně konají dílo dobra společnosti, a je proto spravedlivé a i potěšitelné, že společnost se přičiňuje hodnotit důstojenství spořádaného manželství a rodiny a vytvářet podmínky pro pevnost manželského svazku a úspěch rodinné výchovy dětí.

Konstituce ve svém článku 52. velmi kladně hodnotí realizaci plodných diskusí k zpevnění instituce manželství a rodiny a vyzývá k dalším úspěšným badáním a diskusím, a to zejména v otázce důstojné manželské lásky a manželského spojení, aby vyřešením problémů nové doby bylo ke klidu uvedeno lidské svědomí a lidstvo se mohlo plně věnovat radostnému budovatelskému úsilí a zajištění všesvětového míru.

ThDr. Jaroslav Michal

K DĚJINÁM KŘESŤANSKÉHO OLTÁŘE

III.

MATERIÁL PEVNÉHO OLTÁŘE

1. *Dřevo a kámen.* Svoboda kultu nepřináší vzápětí výraznou změnu v materiálu, z něhož se hotoví křesťanské oltáře; kámen jen postupně vytlačuje dřevo. Zprávy sv. Augustina a Optata z Mileve o řádění donatistů v severní Africe dosvědčují, že tamní oltáře byly ze dřeva: donatisté je buď rozbíjeli a ze dřeva připravovali oheň, na němž ohřívali svá „callida“, nebo jich po důkladném oškrábání i nadále používali. Když chtěl převzít biskup Maximián z Bajae basiliku, kterou nabyl právním postupem, vnikl tam donatisté a biskupa, hledajícího asyl „pod oltářem“, do krve zbili latěmi z oltáře, který před tím zničili. Ani 14. kánon 5. synody v Karthagu (r. 401) neuvádí materiál, z něhož byly pořizovány oltáře.

Místní biskupové — pokud je to možné — dají strhnout oltáře, zbudované jako memorie všude na polích nebo u cest, není-li v nich uloženo tělo (corpus) opravdového martyra nebo hodnověrné pozůstatky (reliquiae) mučedníků.

Dá se pouze předpokládat, že šlo o kamenné oltáře, neboť profánní memorie bývaly kamenné. Průzkum basilik z 5.—7. stol. v severní Africe prokázal, že mnohé oltáře byly tehdy dřevěné.

Většinou byl nalezen obrubník, kamenné pláty, jež nely oltář, či otvory po čepch pro přijetí dřevěných podpěr.

Přesto však kamenné oltáře nechybějí: Např. v Henschir el Begueur byla nalezena kamenná mensa; oltář ve tvaru truhly (skříně), z kamenných plátů, zbavené mensy jsou ve dvou basilikách v Kherbet Bou Addoufen

(Alžír); ve třetí se zachoval fragment kamenné mensy, mající na čelní straně P a nápis. První nařízení o materiálu pro zhotovování oltáře vzešlo ze synody v Epaonu (r. 507), která stanoví 26. kánonom: „Altaria nisi lapidea chrismatibus unctione non sacrentur.“ Kánon nepojednává přímo o materiálu, nýbrž o svěcení oltáře; nepřímé je však důležité i pro materiál oltáře. Jde ale o výnos partiikulární synody, jenž svědčí o poměrech v jižní Galii. Kapitulář Karla Velikého (z r. 806) jej patrně přejal. Římskou praxi v 9. stol. dosvědčuje list papeže Mikuláše I. císaři Michalovi (z r. 869): „Altare sanctum... lapis est naturalis communis, nihil differens ab aliis tabulis...“ Avšak ještě roku 1050 musí nařizovat synoda v Coyaca pro španělskou oblast, aby oltáře byly pořizovány výhradně z kamene. Totéž nařizuje pro Anglii v roce 1076 synoda ve Winchesteru a v Irsku teprve synoda v Dublinu roku 1186 vydala zákaz celebrace na dřevěném oltáři (srov. výše). Ojedinele bývaly již dříve v Irsku používány oltáře z kamene nebo kovu (v období sv. Patrika). Výslovné nařízení o materiálu oltáře nebylo však ve středověku vydáno. Alexander Hal. uvádí ve své Summě tři vlastnosti kamene, které jej doporučují za nejvhodnější materiál pro hotovení oltáře: *communitas, fortitudo et durabilitas a significatio*. Pro zřízení oltáře bylo možno použít jakéhokoli druhu kamene. Většinou se používalo kamene z místních lomů. V Itálii, kde je hodně mramoru, bývaly oltáře velmi často z něho hotoveny; naproti tomu na severu Evropy byl používán často kámen z tzv. bludných kamenů. Rovněž cihly jsou přípustným materiálem pro pořízení stipitu. (Některé synody výslovně připustily při stavbě stipitu cihly: např. sy-

noda v Miláně z roku 1573 stanoví: „Altare lapideum sit vel lateritium cum tabula lapidea. Její výnos přejala pražská synoda z roku 1605.) *Kompletní kamenné oltáře ze 4.–5. stol. se nám nedochovaly; ani fragmenty z tohoto období nejsou početné* (např. soklová deska oltáře u S. Vitale v Ravenně; oltářní deska ze St. Victor v Marseille, dnes v muzeu Borély tamtéž; fragmenty starokřesťanských oltářů ze severní Afriky). Z dalších století (6. a 7.) se sice dochoval značný počet oltářních fragmentů, avšak kompletních oltářů je pořádku (např. u S. Giovanni v Ravenně nebo ve výkopech starokřesťanské hřbitovní basiliky u osady St. Peter im Holz (Korutany), antická Teurnia.

2. *Kov.* V předkonstantinském období byly mezi stoly používanými jako oltáře i stoly z bronzu. V pokonstantinském období bylo používáno k hotovení oltářů tzv. ušlechtilých kovů (např. Konstantinovy oltáře, darované řím. basilikám nebo stříbrný oltář o váze 300 liber, věnovaný papežem Sixtem III. basilice S. Maria Maggiore). Analisté a kronikáři se zmiňují o kovových oltářích, zvláště ze zlata a stříbra (např. císař Jindřich II. daroval zlatý drahokamý posázený oltář do merseburského dómu), o drahocenných a umných přenosných oltářích, nebo o oltářním obložení, které bývalo ve formě „vestes“ (celý oltář je obložen kovem) nebo jako „frontale“ (obložena kovem jen přední oltářní strana, jakési kovové antependium). Příklady poskytuje zvláště L. P. v životopisech papežů Hadriána I., Lva III. a IV., Pascala I. a Řehoře III. Že nejde o celé oltáře, nýbrž o obložení, „odění“ oltáře, tomu nasvědčuje i způsob vyjadřování: „investivit altare“, „fecit vestem super altare“; označení „altaria aurea“ nejednou spíše znamená, že oltář byl zlatem přikrášlen. Stipes si můžeme představit jako dřevěnou kostru či dřevěnou truhlici, jež je obložena zlatými nebo stříbrnými deskami. Dokladem takového oltáře je tzv. palliotto u sv. Ambrože v Miláně; zachoval se jako jediný svého druhu. (Stipes je dřevěná kostra v podobě truhly; přední strana je obložena zlatým plechem, zbývající tři stříbrným. Zadní část má dvoukřídlá dvířka, která umožňují spojení s konfesi, jež je pod oltářem.) Palliotto bylo zhotoveno z podnětu arcibiskupa Angilberta (824–860) a je dílem Wulvinia. Oba — donátor i tvůrce — jsou na něm zpodobeni. Z 11. stol. pochází tzv. oltář bůžka Krodo [Krodaltar] z bývalého dómu v Goslaru (má jako stipes bronzovou truhlu, na rozích zpevněnou, nesenou čtyřmi postavami klečících mužů). Patří mezi nejpozoruhodnější bronzové práce z 11. stol. Oltář v brunšvickém dómu, pořízený ve 12. stol. Jindřichem Lvem, má pět bronzových sloupků jako podpěry mensy.

Patrně již *koncem 4. stol.* bývaly na *Východě kamenné oltáře samozřejmostí*. Jen tak lze porozumět sv. Janu Zlatoustému a Řehoři Nys., když mluví o oltáři, který je „svou přirozeností“ zcela obyčejným kamenem. („Tento oltář, u něhož stojíme, je zcela obyčejný kámen a svou přirozeností se nijak neliší od kamenných kusů, z nichž se staví domy, nebo jimiž se přikrášluje podlaha. Je-li však posvěcen bohoslužbou, pak se stává svatým stolem, neposkvrněným oltářem.“ — Řehoř Nys., Orat. in diem lum.) Avšak ještě v 5. stol. byly i v samém Cařihradě dřevěné oltáře. Tak roku 431 vhodili pachatelé oheň do chrámu, k němuž jako klerik přináležel autor Marcellinovy kroniky, referující o události: pachatelé chtěli zapáliti oltář; musel být tedy dřevěný. Rovněž kovové oltáře byly známy v Orientě. Paulin z Noly informuje o zlatém oltáři v basilice, postaveném na místě ukřižování Páně. V prvotním chrámu Boží moudrosti v Cařihradě vybudovala Pulcheria, sestra císaře Theodosia, zlatý oltář,

posázený drahokamy. Když se zřítíl chrámový strop, buduje Justinian roku 537 nový oltář, jehož mensa prý byla ulita ze hmoty, v níž bylo roztaveno zlato, stříbro a rozemleté perly. „Rovněž svatý stůl podpíraly zlaté sloupky. Celý je z ryzího zlata, na zlatém stupni spočívá a září třípytem svých drahokamů“, veršuje o něm Pavel Silentarius.

Z řeckých liturgistů pojednává o materiálu oltáře např. Simeon ze Saloniky (+1429). Pro svou dobu neuvádí jiné oltáře nežli kamenné. Používání kamene jako výlučného materiálu pro zřizování oltáře zdůvodňuje podobně jako Alexandr Hal.

3. *Arae, cipy, ant. vany, sarkofágy a jiné pozůstatky* bývaly jako celek používány při zřizování křesťanských oltářů (mensy či stipitu). U ant. oltářů, cipů apod. zabraňovala jejich forma, aby byly přímo využity za křesťanské oltáře; bývaly obvykle pilíři nevelkých rozměrů a neskýtaly na horní ploše dostačující prostor pro umístění liturgických nádob. Daly se však použít jako nosiče mensy, tedy jako stipes. Doklady jsou známy z Itálie, zvláště z Říma, z jižní Francie a z jižního i východního Španělska. (V Itálii byly někdy arae nebo cipy používány jako chrámové pokladnice, nebo volně stojící kropenky.) Ara upravená kolem roku 1200 na stipes je dnes v Later. muzeu; pochází ze S. Prassede. (Ant. figurál. reliéfy ponechány, původní nápis nahrazen středověkým). Ve 12. stol. byly pozměněny arae ve stipesy pro oltáře u S. Maria in Via Lata a u S. Marcello (původní nápis nahrazen mozaikami, ale ozdoby po stranách — vojenské odznaky — ponechány). Na ara, změněnou ve stipes u S. Giacomo Scossocavallo, se vztahuje legenda, že prý jde o onen oltář, na němž byl Ježíš obětován v jeruzalémském chrámě. Ještě v 18. stol. bylo v Římě mnohem více pohán. oltářů, používaných jako stipes. Také na stipitech, používaných z ant. oltářů a pod. v jižní Francii, jsou dochovány stopy původního určení. (Např. dedikační nápis Jupiterovi na ara, pozměněná v 7. stol. ve stipes oltáře v St. Zacharie (Var); na novou čelní stěnu umístěny křesťanské symboly. V muzeu v Toulouse jsou tři arae, použité jako stipesy. Mají ant. dedikační nápisy (Jupiterovi, Silvanovi a Nimise). V 10. stol. použil v St. André de Sorède soklu sochy císaře Gratiana za stipes mensy hlavního oltáře.) Ve Španělsku jsou např. u sv. Jakuba v La Coruña dva stipity, vytvořené kolem roku 1200 ze čtyř ant. arae s původními nápisy. Starokřesťanské sarkofágy bývaly používány k zřízení oltářů ve středověku jen výjimečně. Později, zvláště v 17. a 18. stol., se tak dělo častěji, hlavně v Itálii (např. v dómu v Ravenně). Stipes oltáře v kryptě sv. Zemona ve Veroně byl původně sarkofágem ze 12. stol.; jeho figurální dekor imituje starokřesťanské předlohy. Ze středověku není znám případ použití ant. van za stipes. Dálo se tak s oblibou později, zvláště v římských chrámech (S. Maria Maggiore, S. Maria in Cosmedin aj.). Jako mensy bývalo vhodné používáno ant. memorii (např. u sv. Jakuba v Santiagu — srov. výše). V německé oblasti bývalo používáno jako mensy velmi často na pozdně got. oltářních náhrobních deskách ze 13.–15. stol. Obyčejně bývaly upotřebeny v původním stavu, aniž byly odstraněny nápisy nebo reliéfně provedené figury. Do takové mensy bývaly jen vtesány křížky, dosvědčující svěcení, a uprostřed umístěno sepulkrum. Také pozůstatků starých předmětů je používáno při pořizování oltářů, především jejich čelní stěny (např. ornamentálních desk ze mřížek); plutea z 9.–10. stol. použito ve 12. stol. za stipes oltáře u S. Giovenale v Orvietu; hrubé ant. nástropní desky (kazetový strop) jsou na stipitu hlavního oltáře u sv. Nerea a Achillea v Římě. (Pokračování).

P. Dušan Řezanina

K MILENIU PRAŽSKÉ MITRY A BERLY

Prohlášení sv. Vojtěcha patronem pražské arcidiecéze má význam naddiecézní v tom smyslu, že připomíná tisící výročí založení pražského biskupství (973), jehož stoletc od pradávna nese svatovojtěšské pojmenování. Náš vztah k prvnímu biskupu z české krve nemůže být řízen pouze historickými nebo právními podněty, do nichž by se, byť jen naivně, mísily pochybovačné novo-

dobé otázky o světcově a mučednickově charakteru. Naše stať chce několika poznámkami spíše pastoračního rázu upozornit na jasnější pohled, k němuž vybízí blízkost se milénium, v němž Vojtěchova osobnost je neodmyslitelná z hlediska domácího i církevní světovosti.

Jak se má přiblížit kněz blízkosti se milénia k sv. Vojtěchovi, aby byl práv liturgické homilii v okruhu jeho

svátku? Kritické zkoumání historiků se často stává samo historií jejich pohledových základů, dobových názorů, právě nalezených nových pramenů, objevů a šťastných kombinací, subjektivních postřehů a představ, a to i národnostně zbarvených. Debaty a diskuse svatovojtěšské na základě solidních znalostí mohou ovšem přispět k proniknutí milénia významného nejenom po jeho stránce církevní. Ale k živoucímu a vpravdě liturgickému uchopení je třeba navíc vnitřního intuitivního a takřka nejsoukromější objeveného prožitku. S tímto prožitkem asi počítá „communio sanctorum“, kde ovšem kromě dnes dosažitelných historických faktů přistupuje právě osvětlení z mediativních a kontemplativních zdrojů. Světec Vojtěch I po tisíciletí je čerstvým pohybem, skutečným hnutím, jímž provždy anticipoval české nábožensko-obroditelské zítřky v svém osobním zdánlivě tragickém údělu. Stojí před námi nejen v svém náboženském soudobě evropsky orientovaném kriticismu svého českého dneška, ale také v své česky orientované konstruktivnosti jako zjev stále podnětný svou programovostí a cílevědomostí. Jenže toto všechno je třeba nově a dnešně si ověřit, abychom neupadli do jalové miléniové frázovitosti, jež by nutně musela zasypávat naddějinnou životnost osoby, jako by už neměla své osobité slovo také k problémům naší náboženské současnosti.

Z kněžských církevních historiků v našem století se podrobněji obíral zřízením pražského biskupského stolce August Naegle, profesor pražské německé bohoslovecké fakulty. Učinil tak čtyřmi obsáhlými studii uveřejněnými r. 1910 v „Deutsche Arbeit“, revue dnes už nedostupné i z toho důvodu, že byla tištěna téměř bibliofilsky v malém počtu výtisků. Zmiňujeme se úmyslně o obsahu Naegleových zkoumání a názorů, ježto v podstatě shrnují tehdejší pojmání českého prvokřesťanství z pohledové základny německé, což také asi dalo podnět českým historikům k novodobému studiu a k revizi tehdy obecněji šířených názorů. Netřeba připomínat zásluh školy Gollovy a významu svatováclavského milénia a obecně známých publikací, jež nejen Naegleovy názory v mnohém překonaly a opravily, ale i doplnily dalšími poznatky hlavně nově probíranými otázkami o původu a vročení legend a osudu slovanské bohoslužby v Čechách. Naegle v svých statích právě se snaží dokázat proti Palackému a Tomkovi „sporadickou oblast pěstování staroslovanského a docela obmezené užívání liturgie slovanské“. Kristiana hodnotí Naegle jako „očividný padělek ze 14. stol., jehož spisovatel měl tu smělost se vydávat za syna Boleslava I.“. Protože Kosmas se mu jeví jako „veskrz slovansky smýšlející muž“, dovolává se „Kosmovy nepřichylnosti vůči Němcům, která živě vyniká“ a popírá jeho věrohodnost pro jeho „příliš malou důkladnost a nespolehlivost, ba dokonce jeho subjektivní zaujatost a stranickost.“ Připomínáme toto zastavení v dějinách dějepisckých pohledů nejen proto, že v některých nejnověji zodpovězených otázkách znovu mohou se objevit otázníčky právě v okruhu blízkého se milénia. Chtěli bychom spíše upozornit na některé Naegleovy postřehy k problematice kolem založení pražského stolce, k nimž jako kněz byl více práv, a zároveň poněkud usměrnit studijní kněžský zájem do oblasti našeho prvokřesťanství. To by mohlo zabránit leckdy jen povrchním kazatelským tezí jakoby nevědoucím o tom, co v různých otázkách je snad nezodpovědné nebo sporné, mluvili-li se o počátcích českého křesťanství. Na několika případech naší poznámky chtěli bychom letmo naznačit, jak by bylo možno historických údajů použít k homiliím na téma svatovojtěšské o dobrém pastýři.

V první studii „Die angebliche Taufe des Böhmenherzogs Bořivoj durch Methodius“ popírá Naegle křest Bořivojův nejen z Metodějových rukou, ale stejně i jakýkoliv osobní zásah Metodějův do české katolické církevní obce. Připouští jen působení některých žáků Metodějových. Základně rozhodující jest mu křest 14 českých vévodů v r. 845 na německé půdě v Řezně. Od tohoto roku datuje trvalou přináležitost Čech k obvodu tamějšího biskupa podle staré zásady, že nově obrácená území mají být vzata k oné diecézi, jejíž biskup dal podnět k obrácení. Dějepiscům naší doby připadl úkol vysvětliti církevně politickou situaci a Naegleovo tvrzení,

že neexistovala nějaká souvislost Čech a jejich křesťanství se sv. Metodějem. Tu Naegle vyvozuje z pokusu, jímž by chtěl Metoděj jako biskup rozšířit svůj obvod na Čechy: „Byly to nesmírně utrpené a vířivé boje, které bavorští biskupové proti Metodějovi a dokonce proti papežskému stolci vedli, aby si zachovali svá diecézní práva v Panonii a na Moravě... A přece o nějakém protestu stran Čech, o nějaké nové stížnosti bavorských biskupů, obzvláště od řezenského arcipastýře nikde ani stopy.“ Naegle má úmysl, jímž chtěl např. dokázat v své studii, že vsuvkami teprve ze 16. stol. do rukopisného kalendária a prastarých litaní kláštera svatojiřského byla „vmazána“ jména Cyrila a Metoděje, aby to doprovodil ironií svědčící o jeho pojetí. Že v Čechách byla trvale jen liturgie latinská: „Mohlo by vzniknout pokušení, spatřovati v činu naivního nesvědomitého padělatele pokyn osudu, že takto vůbec byl Metoděj do českých dějin vpašován.“ Není smyslem liturgické homilie učít dějepisu a tím méně zasahovat do dějzpytných sporů, jichž vysvětlování vědeckými metodami té které doby podléhají tak často změnám a leckdy i výkyvům.

Skutečností pevně doloženou, z níž lze bezpečně vycházet homiletovi v okruhu milénia pražské mitry a berly, jest tehdejší pro nás dějinně významné pozdravení pokoje. Je to mravní velikost řezenského biskupa sv. Wolfganga, s jehož souhlasem proti jednohlasé vůli jeho kapituly bylo pražské biskupství zřízeno. Wolfgang, k němuž např. chodská pohraniční tradice dosud lne s dětinou věrností, se nám jeví jako zjev dobově progresivní, mající smysl pro osobitý náboženský rozvoj drobného národa, což mělo ovšem odezvu i po stránce politické. U příležitosti zmínky o této skutečnosti lze homiletovi klidně poukázat na to, že v církevních dějinách se projevují živly někdy až příliš lidské, jež nemohou být, jak by snad někdy připadalo, šmahem prohlášeny jakoby za vůdčí svatodušní závany. Ale před tváří věčnosti i člověčenstva vůbec temné stíny jsou vykupovány jasnými zjevy těch, u nichž vnitřní charakter převažoval vnější lesk jejich dočasných insignií. V pohledu na našeho sv. Vojtěcha lze se poněkud přiblížit do ovzduší jeho levohradské biskupské volby, v níž i z hlediska čistě politického musel být vyzdvižen nikoli snílek ani kandidát dobré, ale slabé vůle, aby v prostředí kmene dotud ještě nesjednoceného, uprostřed liturgie východní i západní, a na dosah většiny světsky a mocensky orientovaných německých církevníků byl obecně nadějí k zdolávání všech choulostivých vůdčích problémů. Vojtěch musel být už ověřenými schopnostmi práv těžkým úkolem své vlády, ve které se musel projevit opravdu jako vůdce, k jehož zodpovědnosti patří, aby pokud možno skutečně viděl vpřed a mohl být kladně hodnocen pohledem budoucnosti, což se v jeho případě stalo už záhy přenesením jeho ostatků z Hnězda do Prahy r. 1039. Chápeme-li Vojtěchovo slavnostní „translatio“ jako kanonizaci učiněnou pražským knížetem a klérem, nelze se domnívat, že této pocty se dostalo prvnímu biskupu z české krve proto, že byl po čtyřicetiletém odstupu od své smrti shledán jako pastýř, který se vřemekl ze svých povinností a vykořenil se ze svého lidu.

Kdybychom se tázali, jaký asi byl myšlenkový svět sv. Vojtěcha, když se ujímal pražské berly, mohli bychom nalézt nápoděv z druhé studie prof. Naegle s názvem: „Die Wenzels- und Ludmillafrage und deren historische Voraussetzungen“. Vybereme pro naši otázku ovšem jen několik náznaků týkajících se dějinných předpokladů i Vojtěchova církevně-politického rozhledu. Všeobecně je známo, jak Vojtěch byl vroucím ctitelem sv. Václava a šířitelem jeho úcty v evropském křesťanstvu. Naegle oprávněně spatřuje první pramen Václavovy historie v staroslovanské legendě nalezené r. 1827 a hájí její starobylost proti svému soukmenovci, jenž tvrdí, že pochází z doby mnohem pozdější: „Po svém uveřejnění dosáhla zvláštního významu a slávy, neboť byla beze vší pochyby sepsána na české půdě, a to jistě nepříliš dlouho po zavraždění Václavově, které se událo 28. září 935 (!), rozhodně tedy ještě v 10. stol. Büdinger není dokonce nenakloněn tomu, vztahovati ji na Václavova komorníka a věrného sluhu Podivena. Watterbach přijímá jako nejpravděpodobnější údaj časový pro její složení přene-

sení ostatků světcových ze Staré Boleslavi do Prahy, neboť takové příležitosti bývají snadno podnětem k takovému životopisnému spisům.“ V našem pojetí zdůrazňujeme tuto legendu jako první knihu, kterou četl libický Vojtěch ve svém mládí, a která vytvořila už tehdy jeho pojetí křesťanské plnosti. Navíc mohli bychom ji označit jako „magna charta“ českého křesťanství vůbec: jako zákoník platný pro všechny časy, ježto obsahuje samu nepomíjivou jádernost křesťanství. Stačí vzpomenout na jedinou větu staroslovanské legendy, která musela zapůsobit nezapomenutelně na rozvíjející se Vojtěchovu duši jako program o dosažení ryzího principu křesťanství: „Netoliko rozuměl knížkám, ale také pilil víru... Činil podle nauky evagelia.“ Zde je takřka novodobě vyjádřen program reformy: Písmo přijaté vírou a realizované prakticky. Druhý motiv, jenž vytvářel myšlenkový svět kmotřence magdeburského arcibiskupa Adalberta ve škole pro výchovu misionářů také slovanských krajů, byla Václavova úcta a závislost k řezenskému biskupovi, jemuž podléhaly české krajiny. Naegle uznává jako první latinský životopis „Vita Venceslai“ od mantovského biskupa Gumpolda, „napsaný pravděpodobně okolo roku 973 z náběhu ke zřízení biskupství pražského zajisté nikoliv po tomto, neboť rozhodně právě by byl učinil o něm zmínku a byl by bral ohled na tuto veledůležitou událost.“ Gumpoldova legenda byla patrně jakoby jednacím dokladem z jednání o osvobození Čech v církevní organizaci řezenské, při čemž zajisté působily ústní zkazky nebo i písemné nám nedochované doklady, zdůrazňující úzký a vroucí poměr mezi českým prvomučedníkem a řezenským biskupem, jak později je zachytil Kosmas. Snad na Vojtěcha z doslechu soudobého pro jeho vztah k magdeburskému Adalbertovi zapůsobilo, co Kosmas později shrnul v náznak o významu berly biskupské. Václav — říká kronikář — uctíval biskupa s převelikou náklonností jako svého duchovního otce a dobrotivého rádce [nimio eum affectu coluerat utpote patrem spirituale et benignissimum praesulem] a biskup naopak Václava přijal za svého [similiter hunc sibi adoptaverat in filium dilectissimum]. Považujeme za vhodné upozornit na tento citový prvek svatováclavský, který musel mít ozvěnu ve Vojtěchově duši, když se zmiňujeme o zřízení pražského biskupského stolce.

Při pohledu na biskupský zjev Vojtěchův, rádi bychom si přiblížili aspoň některý kmit z jeho znalostí a zkušeností domácí i světové politiky. Vojtěch přece myšlenkově nežil jakoby ve vzduchoprázdňném prostoru, který by snad zaváděl jen k blouznivým snům, byť sebe užleštějším. Bylo zajisté ovzduší přítomných skutečností a zkazek z minula, které jej bezprostředně ovlivňovaly a dotvářely v něm vnitřním zráním jakoby svatováclavský typ člověka. Ze jeho vnitřní přilnutí k českému prvomučedníku bylo nejvroucnější, o tom svorně mluví hodnověrné prameny. Byl to snad také důsledek Václavova osobního přilnutí k světské památce sv. Jímrana řezenského, jemuž se podle staroslovanské legendy zasvětil a jehož svátek podle listiny z r. 993 byl u nás do-

konce postaven po boku velikonocům a letnicím. Co asi na Vojtěcha, bezpečně znalého kmenových svárů tehdejší doby a navíc vnitřních nesrovnalostí v samé pražské vévodské rodině působilo z Václavova odkazu nejmocněji? Troufám si říci, že to byla Václavova christianizační pokojnost. Jako důkaz bych uvedl případ kněžny Drahomíry nepochybně pokřtěné, jak se také dovídáme ze staroslovanské legendy, která o ní píše toliko dobré. Sám Naegle tuto ženu podle Kosmovy charakteristiky „z velmi tvrdého kmene lutického“ se snaží přiblížit chápavě: „Jejímu nitru zůstalo křesťanství cizí, německví nenáviděla, dožila se, že král Jindřich I. slovanské kmeny ve východním Sasku úplně si podrobil a příslušníky jejího vlastního kmene uvedl postupně v porobu... Nechybíme, když — jak činí též Palacký — do časů vlády Drahomíry též položíme tažení německého krále Jindřicha I. proti Čechům... pro pomoc, kterou Čechové na žádost své vládkyně poskytl svým soukmenovcům Vendům při Labi v jejich odporu proti Německu.“ Snad pokojné urovnání Václavových rozbrojů s vládychtivou matkou a celková jeho christianizační nenásilná orientace dává vysvětlení k jakémusi obrácení Drahomíry, jež naznačuje staroslovanský legendista: „Radovala se z víry svého syna“ a když pronikla ze Staré Boleslavi zvěst o jeho zavraždění k ní — tu chvátala tam u velikém bolu a hledala ho, i sotva ho spatřila, padla k zemi a tiskla ho k svému srdci i s pláčem snášela údy svého syna.“ Medituje-li nad těmito nápodobami zcela věrohodné legendy, můžeme snad homileticky vyslovit z toho vyvěrající domněnku, že Drahomíra v svém synu Václavovi poznala soudobě vyšší typ křesťanství, tj. nenásilnou christianizaci, které dal Václav průchod právě vůči vlastní rodině: že bratrovraha u staroboleslavských dveří nezabil, ač mohl, ale obětně naň promluvil heroickou pokojností. Snad bychom nechybili, kdybychom v tomto příkladu spatřovali orientaci i Vojtěchova episkopátu a především jeho mučednictví, před nímž odmítl na svou misijní cestu doprovod zbrojné tlupy polského knížete. Není pochyby, že Vojtěch, odchovanec magdeburské misijní školy pro pokřtění také Slovanů, aspoň vzdálenou tradici ústní neprožíval bolestně něco z toho, co velký a zanicený „apoštol Němců“ sv. Bonifác napsal s velkým odporem o Slovanech: „foedissimum et deterrimum genus hominum“. Naegle potvrzuje jako stálou tehdejší dobou aktualitu, podnětku řečeno, málo vyvinutých kmenů při Labi, jež dává snad více pochopit Vojtěchovu činnost misijní, když doma pro něho nebyla, podle jeho rozumných součtů, naděje k výkonu biskupského úřadu: „Po staletí pak bylo slyšati stále a stále opakované nářky na mnohých synodách na mohanské a rednické Vandy obzvlášť, že byli oddáni pohanským pověrám a nechťeli ani slyšet o křesťanské zbožnosti atd. Přání, aby bylo konečně provedeno jejich úplné obrácení, bylo důvodem k zřízení biskupství bamberského v r. 1007 — tedy 30 let později, když již dokonce se vžilo prvé biskupství v Čechách, totiž v Praze.“ (Pokrač.)

4. neděle po velikonocích

K LITURGII SLOVA

O Duchu svatém nám Kristus Pán slibuje, že nám připomene všechno a naučí nás všemu.

Všimněme si dnes jen jednoho, toho nejpotřebnějšího. Kristus Pán říká, že Duch svatý Jej-Krista, — tedy ne sebe oslaví, že tedy budeme pracovat úplně, nezištně a nesobecky.

To je totiž charakteristika Ducha svatého. On je zosobněná láska Otce a Syna a láska — zasluhuje-li toho jména, musí být nezištná a nesobecká. To uznáváme i my. A při tom jsme přesvědčeni, že umíme mít rádi.

Vezměme si lásku mezi mužem a ženou. Říkáme, že dřív se při uzavírání manželství bral ohled i na majetek a postavení. A je to pravda. I to rozhodovalo a někdy dokonce i víc než cokoliv jiného. Dnes to však říkáme všeobecně a jsme o tom přesvědčeni, že rozhoduje jenom láska, jen to, mají-li se ti dva rádi. A ti dva jsou

skutečně vždycky přesvědčeni, že se rádi mají. Jinak by se přece nebrali! Ale jak to, když se skutečně mají rádi, že stačí, aby jednoho z nich stihla nemoc, nebo aby se na jedné straně stala chyba — a jejich svazek se rozbíjí? Vždyť přece láska je nezištná! A nemocného, nebo nemocnou, chybujícího nebo chybující je také možno milovat a potřebují lásky ještě víc než dřív! Je to tedy nesobeckost a nezištnost, takového opustit? Dovede to skutečná láska? Anebo, že bychom přece jenom nedovedli milovat?

Anebo si vezměme mateřskou a rodičovskou lásku. Ty přece vypadají jako nejdokonalejší typ skutečné a nesobecké lásky! Či snad se dají nějak zaplatit nebo vynahradit nebezpečí a bolesti rodičí matky, hodiny, týdny a roky věnované na vyplácní děcka, roky dřiny, vynaložené otcem na výživu a oblečení děcka, nemluvě o všech těch starostech s nemocemi, se školou a s umís-

těním děcka? Máme-li tu na světě vůbec nějakou skutečnou a nezištnou lásku, pak je to tedy nesporně láska otce a matky.

Ano. Ale proč tedy i zde tolik potíží? Sotva totiž dítě začne dospívat, vnucují mu rodiče své vlastní mínění a své názory ať už jde o zvyky, vkus, náboženství, zaměstnání, známost atd. — a nebo „moderní“, chápou, že dnešní mladí lidé jsou jiní, než jsme bývali my a řeknou tedy: My mu nic nevnučujeme, my jej necháme, ať si vybere sám a udělá, jak sám uzná za nejlepší.

Je těžko říci, co je horší. A obojí je nesprávné. A obojí je neslučitelné se skutečnou láskou.

Milují-li totiž rodiče své dítě (a ne v něm jen sebe), musejí pochopit, když dítě začne dospívat, že tu začíná nový samostatný život. A musejí tento samostatný život respektovat, mít před ním úctu. Ale na druhé straně nesmějí být lhostejní k tomu, kterým směrem se tento nový život dá, musejí mu hledět vysvětlit a ukázat tu nejpravděpodobnější cestu a získat je pro ni.

Tak tedy ani zde, ani u rodičů to není jednoduché a

samozřejmě opravdu milovat a splnit povinnost lásky až do konce a do důsledků.

Nedivme se tedy, že nám Kristus Pán slibuje a posílá opravdového odborníka na lásku. Je jím Duch svatý. Jen On nás může naučit opravdu a skutečně milovat — ať už manžela nebo manželku, dítě nebo rodiče, přítele nebo bližního, ba dokonce i nešlechtníka a nepřítele.

A protože opravdu bez lásky se nedá žít, budme vděční za tuto pomoc. Přijmeme ji a prosíme často Ducha svatého, aby naše nitro naplnil svou láskou. Bude to ovšem znamenat boj s naší sobeckostí. Ta se nám nepozorovaně připlete do každé lásky, do lásky manželské, rodičovské, synovské, bliženské, zkrátka do každé. A každou doveče pokazit a zničit. Chceme-li tedy zakládat opravdu trvanlivá manželství, chceme-li skutečně dobré rodiny, chceme-li pokojný, svorný, radostný občanský život se všemi, nezbyvá nám než opravdu z celé duše prosit! „Přijď Duchu svatý!“ a pod jeho vedením a s jeho pomocí nejen milovat, nýbrž křesťansky milovat, tj. milovat opravdu nezištně a nesobecky!

Simaých

Z katecheze provokomunikantům

Budu vám, děti vyprávět zajímavý příběh. Bylo jednou jedno království, kde vládl moudrý a dobrý král. Království bylo ze všech stran chráněno vysokými horami, jen v jednom místě byl průsmyk a zde vedla cesta do vnitrozemí. Nad průsmykem stál mocný hrad a v něm stateční rytíři střežili vstup do království. Jednou nepřítel oblehl hrad. Věděl, že jej útokem nezdočí, proto jej obklíčil, aby rytíře donutil hladem ke kapitulaci a tak mohl vtrhnout do království. Jednomu z rytířů se po delším obléhání podařilo projít nepřitelem a podat králi zprávu o vážnosti situace.

Král zavolał svého syna Reginalda a uložil mu, aby hradu pomohl. Reginald svolal své rytíře a vypravil se na hranice. Statečným útokem porazil nepřítel. Reginaldovi rytíři dlouho do noci pronásledovali prchající a pak se se zpěvem vraceli na hrad. Pak však zjistili, že jim chybí Reginald. Vyšli s pochodem na bojiště hledat milovaného velitele. Volali, hledali, najednou uviděli hromadu poražených, mrtvých nepřátel a mezi mrtvými i Reginalda. Umlkly zpěvy, mrtvého Reginalda přinesli na hrad, umyli od krve, očistili rány, oblékli a položili do rakve. Dvanáct nejvěrnějších a nejstatečnějších rytířů stálo u rakve čestnou stráž.

Když tak stáli v tichu a smutku, nejstarší z rytířů přistoupil k rakvi, dýkou otevřel Reginaldovi hrud a vyňal jeho srdce. Mrtvé srdce rozdělil na dvanáct dílů a rozdál svým druhům. Právě: Dosud jsme bojovali s Re-

ginaldem a vítězili. Dnes zvítězil Reginald naposled. Nepřítel se však vrátí a my budeme muset bojovat zase. Proto uschovejte si každý část srdce ve zlaté nádobce a noste na prsou. Když potáhneme do boje, připomeneme si: Reginald je sice mrtev, ale jeho srdce je mezi námi a proto budeme statečně bojovat — a zvítězíme.

Zjistíte jste děti poznali smysl toho vyprávění: království je naše země, Bůh je naším králem, my jsme rytíři z hradu. Nepřítel, ďábel nás obléhá, ale Kristus, Syn Boží nás přispěchal osvobodit. Zemřel za nás, ale zvítězil. My však musíme bojovat dále, neboť ďábel se tak lehce nevzdá. Kristus nám nenechal jen kousek mrtvého srdce, on nám nechal samého sebe ve sv. Hostii a my si vždy budeme připomínat, kdykoliv přijdou pokušení: ďábel útočí, avšak Kristus je se mnou, je v mé duši a proto nesmím jej klamat, nesmím být poražen, já s Kristem zvítězím.

Když jste byli docela malí, přijali jste sv. křest a tím se stali rytíři Ježíše Krista. Vy jste mu dokonce tehdy něco slibovali, ale poněvadž jste byli nemluvnata, slibovali to místo vás vaši kmotři. Nyní již rozumíte, proč obnovíte před všemi lidmi křestní sliby.

A až v ten slavnostní okamžik sám Boží Syn pod způsobou Chleba k vám přijde, přivítejte jej: Ježíši, vítám tě do mého srdce a děkuji, žeš přišel. Pane Ježíši, nyní budu stále s tebou, neboť já tě miluji.

Miloslav Klis

První sv. přijímání

1. Promluva k dětem

(Po slavnostním průvodu do kostela stojí děti kolem křtitelnice, rodiče a kmotři za nimi. Kněz stojí u ozdobného a hořícího paškálu. Děti přistupují po řadě ke knězi, který jim podá rozsvícenou svíci se slovy: „Přijmi hořící svíci a zachovávej bez úhony svůj křest.“ S hořícími svícemi se děti vrací na své místo, aby obnovily křestní slib.)

Mé děti!

Dal jsem vám do ruky hořící svíci, podívejte se na ni, o čem vypráví? Svíce je bílá — to je obraz vaší duše — ta také je od včerejší svaté zpovědi bílá, bez skvrn hříchu — svíce je ozdobená — některé máte na ní zelené větvičky, květy — to jsou dobré skutky, co jste udělaly Ježíškovi na přivítanou: modlily jste se, zapíraly jste se v jídle, pomáhaly jste doma, ve škole. Vaše srdce je taková ozdobená svíce. I když jsou pěkné ty květy na vaší svíci, je na ní ještě něco krásnějšího: plamen. Podívejte se, jak hoří! I vaše srdce hoří, čím? Vírou! Věřte, že je Bůh a že k vám přijde ve svaté hostii. Vaše srdce hoří také láskou k Bohu. Jak vás Bůh miloval! Svého Syna poslal, aby vás na kříži vykoupil a zde na

křtu vám odpustil dědičný hřích a včera ve sv. zpovědi hříchy, co jste udělaly po svatém křtu, jak jej máte za to rády! Děti, nač myslíte, že se rozzáhá svíčka? Když jde maminka do sklepa, rozžehne si ji, aby viděla. Svíce když hoří, dává světlo. Ve vaší duši máte také velké světlo — je to milost Boží — svatební roucho. Teď rozumíte tomu, co jsem vám řekl: *Přijmi hořící svíci a zachovávej bez úhony svůj křest.*

Dostals na křtu milost Boží, teď musíš dát pozor, ať ji neztratíš. Kdy zhasne svíce? Když ji někdo sfoukne. Teď hoří ve vaší duši plamen víry, nesmíš si jej nechat sfouknout od kamarádů, od nikoho. I kdyby se ti posmívali, že věříš v Boha, že chodíš do kostela, řekni si: teď mně chtějí zhasnout víru, a nedej na to. Zachovej si křest bez úhony! Máš v duši světlo milosti — ať ji nezhasí těžký hřích! Udělej svým heslem předsevzetí svatého chlapce, Dominika Savia: „Raděj smrt než těžký hřích! Raději chci umřít než ztratit milost Boží!“ Tak si zachováš křest bez úhony!

Malý Jirka byl u prvního sv. přijímání a slíbil: nikdy neudělám těžký hřích! Maminka mu dala na krk bílou stužku s obrázkem P. Ježíše a řekla: Ta stužka ať ti při-

pominá, jak čistá byla tvá duše, když byls u prvního sv. přijímání. Kdykoliv šel ke sv. přijímání, vždycky si tu stužku vzal. Kamarádi se ptali, proč to nosí. Odpovídal: aby mně připomínala můj slib — neudělat těžký hřích. Léta plynula, přišla válka. Jiří byl voják a musel bojovat. V jedné bitvě byl raněn do hlavy. Volal, aby k němu přišel kněz. Kamarád přivedl vojenského kněze. Vyzpovídal Jiřího a dal mu poslední sv. přijímání. Pak Jiří poprosil, aby mu s krku sňal stužku: „Pošlete ji mé mamince a napište jí, že od chvíle, co jsem byl u sv. přijímání poprvé, ani jednou jsem stužku nemusel schovat, protože v mé duši nikdy nezhaslo světlo milosti. Neudělal jsem těžký hřích. Splnil jsem, co jsem tenkrát slíbil. Proto se mi teď lehce umírá!“

Děti! Vy také teď něco slíbíte. Na křtu svatém za vás kmotři slíbili, že se odříkáte každého hříchů a že budete věrni Pánu Bohu. Proto to slíbili za vás vaši kmotři, že jste tenkrát ještě neuměli mluvit. Teď už máte rozum, můžete ten křestní slib říci sami.

Zeptám se vás, jestli se odříkáte ďábla a hříchů. Odpovězte hlasitě a podle pravdy:

Odříkáte se zlého ducha? — Odříkáme... atd.

A teď ukažte, že vám v duši hoří plamen víry!

Věříte v Boha... Věříme! atd.

Slibujete, že zůstanete věrni své víře a že si zachováte čistou duši až do smrti? — Slibujeme!

Nezapomeňte, děti, nikdy na tento slib, který jste daly Pánu Bohu. Když jej opravdu splníte, budete správně žít a šťastně umírat, protože jste zachovaly svůj křest bez úhony a Pán Ježíš vás vezme na nebeskou svatbu.

2. Promluva k rodičům

(Po evangeliu ve mši sv. o sv. Trojici)

„Jděte a učte všechny národy... učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal.“ Těmi slovy posílá Pán apoštoly k rodině národů a svěřuje je jejich péči. I vám, drazí rodiče těchto dětí, dává Pán podobný příkaz, když vám je svěřil. I vy je máte učit a vychovávat. „Vychovej to dítě pro mne (Ex 2, 9) řekla dcera faraónova matce Mojžíšově, a totéž říká vám Bůh. Vychovej své dítě pro mne!

Bůh má právo na vaše dítě, je jeho Tvůrcem, bez něho

by vaše dítě nepřišlo na svět. Kolik dětí neuvidělo světlo světa!

Bůh je cílem života vašeho dítěte. Je polárkou, kam mří stříška jeho duše, přístavem, k němuž pluje. Proto je musíte vychovávat pro něho, jako se dítě nenaučí samo chodit, jíst, mluvit bez vaší pomoci, tak se musí s vaší pomocí naučit modlit, znát Boha nejprve doma, pak náboženstvím ve škole, bohoslužbami v kostele. Že dnes vaše děti, krásné a čisté jako už nikdy v životě, stojí dnes před oltářem, aby se poprvé setkaly s Ježíšem, svým pravým Přítelem, je také vaše dílo. Děkuji vám, že jste jim to setkání umožnili.

Ale dnešním dnem váš úkol vychovávat své dítě k Bohu nekončí. Vaše slovo, vaše modlitba a váš příklad musí vodit vaše dítě k Ježíši také za měsíc, za rok, za deset let. Ježíš se má vašim přičiněním setkávat se svými malými přáteli, vašimi dětmi, denně v modlitbě, týdně na Mši sv., měsíčně u stolu Páně a v hodinách náboženství.

Před chvílí vás rozechvěl hlas vašich maličkých, když se vyznávaly z první lásky, kterou je Ježíš. Nemyslete si, že to říkaly jen proto, že jsem je to naučil. Vaše děti jsou nehotové, ještě teď se otáčejí a jsou neklidné, tím se nenechte zmást. Dítě je výborný psycholog. Je bez lži a lži dospělého světa, a proto dovedl vytyčit bez váhání, že Ježíš je jejich opravdovým přítelem.

Teď upírají svůj nehotový, ale pronikavý zrak na vás, otcové, a matky, a chtěly by vám vyznat: tatínku, maminko, buď mi také přítelem. Přítel je stejný tón, který zní v mém srdci. Vy jste jejich otcové a matky, dali jste jim tělo a krev, a ony chtějí od vás, abyste jim zachránili jejich duši. Vy jim dáváte chléb, a ony od vás chtějí slovo pravdy, vy jim dáváte šaty, a ony od vás chtějí dobrý příklad. Snášíte jim modré s nebe, a ony chtějí, abyste jim pomohli se vznést do nebe. Umožňujete jim, aby hrály na klavír a chodily do rytmiky, a ony chtějí, abyste jim umožnili věřit a milovat Krista.

Staráte se o jejich šťastnou budoucnost, a ony chtějí, abyste jim připravili takovou budoucnost, která nekončí hrobem, ale ústí v život slávy.

Jděte i vy, a učte své děti tomu, co přikázal Kristus a co vám napoví vaše věřící srdce!

ThDr. Josef Bradáč

Neděle po Nanebevstoupení Páně

BOŽÍ SVĚDECTVÍ

Zamysleme se nad tím, v jakém světě nechává Pán své učedníky. Moc tohoto světa: povstání, násilnosti, veřejné i domácí tragédie, přepady, vraždy z pomsty, zrada. Jak si asi apoštolové oddechli, když jim Kristus říká: „Až přijde Těšitel, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy, ten vydá o mně svědectví“ (Jan 15,26). Ale i v Církvi bylo vždy velkým pokušením více spoléhat na sílu vnější než na moc Svatého Ducha. Duch lásky má s námi lidmi mnoho námahy.

Může láska přemoci zlo a krutost? Spravedlivé požadavky se musí prosadit, protivníci zničit, tyrani zavraždit. Taková je logika lidská. Avšak: křtem jsme byli pozvednuti z tohoto čistě přírodního stavu. Bydlí v nás Svatý Duch. Učí nás chodit cestou Mistra. Tato cesta je cesta kříže; jmenuje se oběť. Máme být synové lásky, ne děti násilí.

Co všechno čeká na apoštoly, až je Pán opustí? Lidé jimi budou pohrdat; vezmou jim majetek, svobodu i život. Půjdou světem jako cizinci. Avšak žádná moc je nepřipraví o Ducha a jeho pravdu. Duch bude s nimi v žaláři a na popravišti. Budou plakat a naříkat. Avšak svatý Duch je bude těšit svou láskou. Nebe a země pominou. Pravda a láska Ducha nepominou nikdy.

Svatý Duch vychází od Otce. Je věčné políbení lásky Otce a Syna. Není však činný jen v Nejsvětější Trojici. Vychází od Otce také do světa. Políbením lásky spojuje lidské děti s Otcem. Nejsou marné žádné modlitby, žádné strasti a oběti, žádné práce, poněvadž byly vykonány

ve svatém Duchu. Z nich jim vyrůstají plody svatého Ducha, to je pokoj a radost.

Svět se posměšně táže: „Viděli jste už někdy toho Ducha?“ Také my se však ptáme: „Viděli jste už někdy myšlenku, ideu? A přece se neděje ve světě lidí nic, co by napřed nebylo v myšlenkách!“ Duch se stává viditelným naším svědectvím, když ukazujeme světu plody Ducha. Proč apoštolové kázali? Proč trpěli? Proč umřeli mučednickou smrtí? Protože napřed k nim přišel Duch. Po jejich ovoci je poznáte! A také Ducha Svatého!

Je to Svatý Duch, kdo posílá učedníky jako svědky do světa. Pavel by se nevypravil jako misionář do širého helénského světa, kdyby jej Svatý Duch nepovolal z Macedonie. Nevydal by se na nebezpečnou cestu mezi židy do Jeruzaléma, kdyby ho tam Duch netáhl z Efesu. Žádný apoštol se nemůže bránit být svědkem Svatého Ducha. Proto Pavel o sobě říká: „Běda mi, nebudu-li hlásati evangelium!“ (1. Kor 9, 16)

Apoštolové však nejsou jen amplióny, kterých používá Svatý Duch. S pravdou, kterou hlásají v Duchu Svatém, spojují své vlastní přesvědčení. V jeruzalémském sále se připravují na příchod Ducha Svatého tichou modlitbou po devět dní. Pavel odchází na dlouhou dobu na poušť, aby se modlil a rozjímal. Také my musíme být tiší a usebrání a musíme se modlit, abychom se na svátky Ducha Svatého dobře připravili. Vždyť náš křesťanský život ustavičně po nás žádá, abychom vydávali svědectví o Duchu pravdy.

Podle Gottes Wort 66 Jos. Spáčil

Hod Boží svatodušní

Na rozkaz Kristův se apoštolové po nanebevstoupení Páně odebrali do večeřadla a tam se modlitbou připravovali na své poslání. A desátého dne, o svátku Letnic se stala událost, kterou jsme slyšeli v dnešním čtení.

Většinou chápeme dnešní Boží Hod jako památku toho, že apoštolové byli naplněni Duchem svatým a tak uschopněni k šíření církve.

Je to pravda.

Ale Hod Boží svatodušní není jen svátkem apoštolů. Duchem svatým nebyli naplněni jen oni, zázrak se nestal jen s nimi.

Dnešní čtení nám jasně říká, že k večeřadlu se sběhlo mnoho lidí. Byli to Partové, Medové, Elamité, obyvatelé Mezopotámie, Judeje, Kapadocie, Pontu a Malé Asie, Frygie a Pamfylie, Egypta, Kyreny, Říma a Kréty a Arábie. Ti všichni poslouchali kázání apoštolů. A ti všichni žasli a ustrnuli. Proč? Čtení nám to jasně říká. „Tito, co mluví, jsou přece sami Galilejci! Jak to tedy, že každý z nás slyší svou mateřštinu?“

Zázrak tedy nepozůstával v tom, že by apoštolové byli najednou mluvili mateřskou řečí všech těch lidí — byli by totiž musili mluvit patnácti jazyky najednou. Zázrak Letnic spočíval v tom, že apoštolové mluvili svou galilejštinou, ale každý z přítomných, ať už patřil ke kterémukoliv národu, je slyšel ve své mateřské řeči. Byli tedy nepochybně naplněni Duchem svatým i všichni ti posluchači.

A to nám ukazuje, že dnešní svátek není jen svátkem apoštolů a kněží, ale opravdu svátkem veškerého lidu, svátkem nás všech.

Ke konci velikonoční mše svaté jsme se modlili po sv. přijímání tuto modlitbu: „Pane, vlej do nás Ducha své lásky, když jsi nás nasytil velikonočními tajemstvími a tak ve své dobrotivosti dej, *ať si navzájem dobře rozumíme!*“

Mnohý z vás si snad při té modlitbě povzdechl: Ano, toho kdyby tak bylo v našem manželství, v naší rodině,

mezi našimi sousedy, mezi národy — abychom si opravdu dobře rozuměli! Neboť je často jasné, že si nerozumíme. My to přece jasně říkáme a dobře myslíme, a manžel, manželka, dítě, rodiče, sousedi a jiné národy nám zřejmě nerozumějí, jako bychom mluvili nějakou cizí řečí.

Zde tedy pomůže jen zázrak Letnic. Zde pomůže jen Duch svatý. On musí naplnit i nás, kteří mluvíme, i ty, kteří poslouchají a jedině tak se může uskutečnit zázrak, že si budeme opravdu dobře rozumět, že se navzájem pochopíme a že mezi námi zavládne porozumění a láska a mír.

Ano, tohoto zázraku je dnes vždycky znova zapotřebí — nejen v církvi, ale i v celém světě.

A tento zázrak se už mnohokrát stal a tento zázrak se může stát vždycky znova. A na nás je, abychom dnes jenom nevzpomínali, že se to kdysi stalo, ale abychom tento zázrak znova vyprosili sobě, svým rodinám, svým dětem, naší obci a naší farnosti a celému světu.

Je pravda, my dnes — díky moderní technice — máme pro mezinárodní konference důmyslná zařízení, že řečník sice mluví jedním jazykem, ale každý z přítomných si může nasadit na uši sluchátka a tak slyšet řeč řečníka ve své vlastní řeči, které rozumí. Ale draží přátelé, to nestačí. Kromě toho je ještě zapotřebí, aby si každý z přítomných, jak řečník, tak i posluchači, nasadil na srdce nějaký přístroj, který by způsobil, aby každý každého hleděl pochopit, každý každému aby hleděl vyjít vstříc, každý každého aby opravdu mluvil a chtěl jen to nejlepší pro něj. A tímto aparátem není nic jiného než Duch svatý, Duch lásky — a to nejen lásky lidské, protože ta někdy nestačí — je k tomu třeba nekončící a nevyčerpatelné lásky Boží!

Když tato láska ovládne všechna lidská srdce, pak je naděje, že si opravdu konečně dobře porozumíme!

Ladislav Sima jchl

Seslání Ducha svatého

BOŽÍ DUCH VE SVĚTĚ

1. *Lidský duch se projevuje.* Život a duch — moderní člověk je rád stává proti sobě.

Ježíš nezná protiklad mezi životem a duchem. Pro něho je duch ten, který oživuje (Jan 6, 63).

V dnešní době často platí jen to, co může člověk změřit, spočítat a zvážit. Duchovno se nepočítá, neměří, neváží, proto nic neplatí. Přece však: duchovno můžeme poznat podle jeho projevu.

Matka u postýlky dítěte poznává: Usmálo se na mne. To je projev ducha! Učitel vidí na žákovi: nyní pochopil. To je projev ducha! V zástupu lidí setkají se dva pohledy; dva lidé se vzájemně poznají. To je projev ducha! Žádné poznání není bez lásky. Teprve láska nám dává poznat lidi. Když Petr zapíral Pána, řekl: „Toho člověka vůbec neznám!“ Jeho lítost byla proto tak veliká, že cítil: zranil jsem lásku. Starý zákon se vyjadřuje o dokonání manželské lásky: „Poznali se!“ Duch je tedy viditelný v projevech života. Duch má cosi společného s láskou.

2. *Boží Duch se projevuje.* Bůh je neviditelný duch. Také Boha poznáváme z jeho projevů života. „Na počátku Bůh stvořil nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou. Boží duch se vznášel nad vodami.“ Boží duch dává světlo a život. Úžasné přírodní zákony dokazují, že Bůh miluje svět a jej zná.

Bůh svět miluje a oživuje. Bůh dává proroku Ezechiele promluvit takto: „Dám do vás svého ducha a budete žít!“ (Ez 37, 14.) Boží „věčnou moc i jeho božství lze od stvoření světa vidět a poznat ze stvořených věcí“ (Řím 1, 20). Z rozmanitých projevů života všeho stvořeného poznává člověk Boží lásku a Boží život. Avšak nehlubší

Boží podstatu z nich vyčíst nemůže. Trojjediného Boha poznáváme jen prostřednictvím zjevení.

Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Svatý Duch se poznávají a milují. Starý katechismus učí, že „Svatý Duch vychází z Boží vůle hořící rovnou láskou“ (Cat. Rom.). Svatý Duch je zosobněná láska Otce a Syna, „pouto lásky“, jak se vyjadřují staří církevní učitelé.

3. *Plody Ducha Svatého.* Slavíme svatodušní svátky. O tomto svátku je napsáno: „Láska Boží je vylita v našich srdcích skrze Svatého Ducha“ (Řím 5, 5). Syn Boží přišel viditelně na svět, a svět ho nepřijal. Nedivme se, že není přijímán ani neviditelný Duch, kterého může každý poznat v jeho působení.

Kdysi Pán řekl: „Poznáte je po jejich ovoci!“ (Mt 7, 16). Pavel káže: „Ovoce Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, vlídnost, dobrota, věrnost, zdrženlivost, čistota“ (Gal 5, 22). Podle tohoto ovoce Ducha se pozná, zda se křesťany jen nazýváme nebo skutečně křesťané jsme!

„Hleďte, jak se mají rádi!“ říkali pohané o prvních křesťanech. To bylo ovoce Ducha lásky. Ono získalo svět. Radost, která přemáhá bolest, je ovoce Svatého Ducha. Pokoj, který ničí nenávisť, je ovoce Svatého Ducha; trpělivost nemocných a duch obětí, je ovoce Svatého Ducha. Dobrota a věrnost v rodinách, je ovoce Svatého Ducha. Neubíjeme Ducha, abychom jej mohli poznat po jeho ovoci.

V ohnivých jazycích poznali Ducha. Oheň, to je světlo a teplo. Boží duch je světlo poznání a teplo lásky. „Dej, Svatý Duchu, ať správně smýšlíme a roznět v nás oheň své lásky!“

Jos. Spáčil

Nejsvětější Trojice

Boží iniciativa. Zemský prach necháme dnes daleko za sebou. Podíváme se vzhůru k Trojjedinému Bohu. Od něho, skrze něho a pro něho je všechno. Proto dnes ať svět ztichne.

Už několik století točí se myšlení lidí jen kolem člověka. Člověk je považován za střed světa a celého kosmu. Prý se má všechno řídit podle člověka. Proti tomu-to přehnanému obrazu člověka stavíme obraz Boha. „Kdo mu musí radit? Dal mu někdo dříve něco, aby se mu to teď muselo oplácet?“ (Epištola)

Jak velice se namáhal lidský rozum, aby našel pevné důkazy Boží existence! Jiní popírali Boha. Přesto: Boží existence není pochybná. Bůh je věčný. Divit se musíme tomu, že je nějaký svět, že je nějaká země a že je člověk. Odkud pocházíš, světe? Kam jdeš, človče? Odkud přicházíš človče? Přírodovědci mluví o vývoji člověka. Člověk se měl vyvinout z nejnižších forem života k bytosti obdařené duchem. Všechny tyto úvahy necháme dnes stranou! Boží slovo nám říká, že na počátku, před časem byl Bůh. Od něho je všechno! „Tvá jsou nebesa i země jest tvoje; stvořil jsi svět i to, co jej plní.“ (Žalm 88, 12)

Vše, co je mimo Boha, je slabé a pomíjející. Rozpadlo by se a zaniklo by, kdyby to Bůh nenesl ve svých rukou a nepředával mu svou božskou sílu. Bůh udržuje i člověka. Ani o jedno vydechnutí déle by nežil bez Boha. Bez vysílací stanice bylo by naše rádio němé a mrtvé. Kdyby Bůh svou mocí nedržel a nezachovával celý vesmír, obrátil by se vniveč a zanikl by. Z hlediska Božího je to směšné, má-li člověk pochybnosti o jeho existenci.

Bůh nás má rád. Proto je naše velká nebo malá život-

ní historie — historie s Bohem. V našem srdci Bůh mluví: „Může matka zapomenout na své dítě? A byť i matky zapomněly, já přece na tebe nezapomenu. Na svých rukou jsem si tě poznamenal“ (Is 49, 15 nn).

Bůh s námi rozmlouvá. Naše srdce je neklidné a nespokojené, poněvadž k němu mluví Bůh. Bůh probouzí tuto nespokojenost, abychom na něho hleděli; abychom v něj důvěřovali. Chce po nás milující důvěru. Je v tom velké Boží tajemství: Bůh touží po člověku. On nás napřed miloval. Matka se sklání nad postýlkou svého dítěte; její srdce hoří k němu láskou. Teprve později ji bude dítě také milovat. Láska matky probouzí důvěru a lásku dítěte. Podobně se v nás probouzí láska k Bohu, o němž Žalm vyznává: „Dokonale jsi poznal mou duši, má podstata ti nezůstala skryta, když jsem byl tvořen v tajném úkrytu a tkán byl v mateřském klínu. Oči tvoje viděly mé skutky, všechny jsou zapsány v knize života. Dny byly stanoveny, když ještě žádný z nich nebyl“ (Žalm 138, 15). Bůh nás miloval napřed!

Svět bude dále tvrdit: lidská námaha je rozhodující; všechno závisí na přičinění člověka. Jsou naše činy tak důležité pro společný život lidí? Je naše úsilí opravdu tak významné pro život církve? Mnohé, co děláme, může být dobré; mnohé je špatné. Mnohé, co děláme, může být nutné; mnohé je nepotřebné. Napřed vždy záleží na tom, co Bůh dělá. Bez něho se neděje nic. On postavil věci a lidi na jejich místo; on působí prostřednictvím lidí; on chce vést tento svět až k dokonání. Ten před kterým se dnes s úctou skláníme: Od něho, skrze něho a pro něho je všechno!

„Milost našeho Pána Ježíše Krista, Boží láska a společný dar, Svätý Duch, budiž s vámi se všemi!“ (2 Kor 13, 13.)

jos. Spáčil

Nejsvětější Trojice a svátek Božího těla

Zeměpisné mapy mají svou poezii, i když suchou a schematickou. Hnědá barva hor, které zachycují přívaly životodárné vody atmosféry. A zelené plochy rovin a údolí, zavlažovaných z komor horstev. To vše pak posazeno do modré rozlehlosti oceánů. Tak podobně bychom si mohli udělat schéma církevního roku — dvě dvojvrcholová velehoří. Svátky vánoční, ke kterým se blížíme fialovým přísvitěm adventu, abychom po dosažení dvou vrcholů — Narození a Zjevení — náhle v jednom týdnu do Památky křtu Páně přešli do zelené roviny neděle po Zjevení Páně. A už opět vystupuješ fialovým smutkem předpostí a svatého postu až do velebného vyvrcholení neděle Vzkříšení, následuje pak náhorní plošina do neděle Letnic. A opět jedním týdnem se ocitáš na zelené rovině neděle posvatodušních.

A jako svátky člověčenství Kristova, mají na závěr jakoby ozvěnou svátek svaté Rodiny, tak svátky vykoupění doznívají nedělí Nejsvětější Trojice. A tu, na úbočí velehory vykoupění dějinným vývojem se objevuje svátek oslavy pramene Spasení, velebné opakování a doznívání Zeleného čtvrtku.

Mnohým je známo, co je golfský proud. V srdci Mexického zálivu, který tvoří přírodní mořský kotol ohraničený souostrovím, a který je právě na rovníku, rodí se podivuhodný přírodní úkaz. Z tohoto zálivu jako mohutná řeka postupuje chladnými vodami Atlantského oceánu proud teplé vody, který směřuje k břehům Evropy a ztrácí se někde u polárního kruhu. A díky tomuto proudu naše země kdysi pokryté ledovci jsou nyní úrodné, „zemský ráj to na pohled“. A Grónsko, kdysi země zelená je dnes zemí ledu a sněhu. Tento obraz mi vždy napadá při posvátných textech o chlebu, který sestoupil s nebe a jako životodárný proud prochází dějinami lidstva i duší.

Když Spasitel, kterým se Nejsvětější Boží Trojice projevila člověku tím nejsrozumitelnějším způsobem, jakým jenom Bůh mohl a může k člověku promlouvat, pronesl v Kafarnau ta památná slova: „Já jsem živý chléb..., který s nebe sestoupil,“ (Jan 6, 48–58) neporozuměli ži-

dé, kteří poučení proroky a Božími zaslíbeními tisíciletí čekali na tento obrodný proud života. Odcházeli od Pána, ba i mnozí z jeho učedníků řekli: „Tvrď je ta řeč, kdo ji může poslouchat?“

A dovedeme si představit, jak tato slova zněla sluchu pohanského světa. Uprostřed jakého to oceánu vod chladných a netečných vytryskl tento pramen „vody živé, která tryská do věčného života“ (Jan 4, 14). Sledujme dějiny lidstva, stačí sledovat dějiny náboženství. Od úsvitu dějin toužil vždy člověk mít své božstvo u sebe, na dosah ruky. Z kamene, ze dřeva, z kovu dlabal pitvorné bůžky a modly. Říkal si: „I když jsi jenom hmota, mám tě při sobě a budeš mi poslušen. A člověk jako by tušil jejich nedostatečnost, vyvažoval jejich obhludnost etikou a estetickou jinak. Indická Kálí má několik párů rukou, na šíji řetěz z nespočetných lidských lebek jako paní života, tančí na šíji pokořeného času jako jeho paní. Byl by to dlouhý výpočet nejfantastičtějších bohů mnohohlavých i mnohорukých, což teprve modly, které žádaly život a krev. Protože byly mrtvé, chtěly život. Polobýku Molochovi do otevřené tlamy, která byla jícnem sálající pece, vhažovali děti. U Chaldeů dětem zaživa sdírali kůži, jejich krev zachycovali do mouky, ze které připravovali božstvu pokrm. U Inků desítkám tisíců zajatců zaživa kamenným nožem rvána z hrudi srdce, aby je ještě tepající metalí k nohám příšerné modly slunce, nebo aby je roztrhali o její čenich. Zdržíme se líčení chlípností a bezuzdností, které se rozpoutaly při těchto modloslužbách. Ani se pak nedivíme Mojžíši, že když se navracel z hory Sinaj těsně po vyhlášení Desatera a zastihl izraelské křepčít kolem zlatého býčka, dal všechny obnažené sprovodit ze světa mečem. A vezmi si i naše slovanské předky s jejich Svantovity, Peruny a Triglavy.

A tu přichází Pán, který od nás nechce krev, ale sám se nabízí a dává. A zdůrazňuje: „Nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě života.“ Což nás dějiny neujišťují o beznadějnosti života mimo Krista? Což války, zvláště ta hrůzná poslední nepřesvědčují o tom, že, jak to kdosi výstižně vyjádřil, barbarství

není za námi, věci odbytou, nýbrž pod námi a hrozí nám, že kdykoliv se do něj můžeme vždy probořit. Kdykoliv? Ano, kdykoliv zapomeneme na výstražná slova našeho Pána o životě jedině z jeho těla a krve. A osmé zastavení křížové cesty, (které v chrámech bývá umístěno u dveří, výstižně, branou židé vyvrhli Pána z města, ze své společnosti,) nám připomíná marný pláč matek, nebudou-li mít na mysli, že jeho krev, kterou jejich manželé před Pilátem svolávali na své i jejich děti, bude buď spásou nebo prokletím. „Neplačte na mě mnou, ale nad svými dětmi...“ Strašlivými lidskými jatkami, dýmajícími horou krví a trahajícími nebesa steny vražděných, prochází ten, který chce být a je Beránkem obětovaným za všechny oběti lidské krutosti. S oltáře kříže se srdcem proboděným vražednou zbraní, s rukama rozpraženými do nejširšího objetí — přímka je kružnice o nekonečném poloměru, zatímco poloměr objetí lidských lásek bývá tak sobecky krátký — volá: „Toto je mé tělo, které se za vás vydává... toto je má krev, která se za všechny vylévá...“

Denně se tato oběť na více než třistatisíci oltářích zpřítomňuje. Každou vteřinu dne někde na povrchu naší smutné, staré planety, která se řítí vesmírem jako vymrštěný tenisový míček vzhledem k ostatním kolosům vesmírným, stojí u oltáře kněz nad miskou a pohárem, patenou a kalichem s dary Nejsvětější Trojice člověku a člověka Nejsvětější Trojici. A vyslovuje — má duše, v této chvíli se vždy ponoř až do hlubin věčných tajemství — „skrže něj a s ním a v něm je Bože, všemohoucí Otče, všechna tvá čest a sláva v jednotě Ducha svatého“. Mšice na větévice jabloně, slunéčko sedmileté na stéblu trávy! Jsi menší nebo větší, než člověk v kolotání vesmírných silokřivek? Do slov údivné proměny na oltáři vkládá církev slova: mysterium fidei — tajemství víry. Hle, zde je důvod, proč nejsi, člověku, směšný ve své touze dosáhnout tajemství Božích. „Skrže něj“ — to je tvá záruka, aby ses nestal směšný pýchou pokušení prvních lidí: „budete jako bohové“. Všechno naše rozumování a veškerá naše sebeusilovnější víra by zůstala planou, kdybychom jej nepoznávali „při lámání chleba“ s emauzskými učedníky.

Tolikrát se člověk zamýšlí nad otázkou, co je na světě tak velkého, aby to stálo za to žít. Zda chvíle slunných dnů a úsměvů štěstí vyváží všechny slzy i trní tohoto slzavého údolí. Vystačila by ti na odpověď primitivní

lidská aritmetika? Jediná odpověď je: „s ním.“ Ty dítě čistých, jasných a zářivých očí, vy mladí, kteří nakročujete společnou cestu životem, požehnaný životě ve spořádané křesťanské rodině! Odkud brát teplo i sílu i odvalu k takové kráse života? V nebi budeme věčně „cum ipso“, ale zde, pokud jsme vězni svého těla, je nám dáván způsobem svátostným, způsobem našimi smysly pochopitelným a přijatelným. A až budeš obnažen a utrpením zbaven všeho, co kdysi poutalo a vábilo a oči ti zastíralo, až budeš sám se svou rodnou sestrou bolesti, tehdy se dotkni svým znaveným srdcem srdce Božího. Rád si opakuji modlitbu koncentráčníků: „On mě už tisíckrát a předivně (dal znát své lásky cit,) že na čas tvář svou skryl, (však hned mne přišel potěšit.) Již dobře vím, že v něj vždy doufat smím, (k němu buď jak bud se vinu,) vím, že nezahynu.“

Nejsvětější Trojice se nám zjevila v Ježíši Kristu člověku, aby vyšla vstříc naší chápavosti, naší lidské nedostatečnosti. Aby byl předmětem naší lásky k Trojjedinému Bohu viditelným a pochopitelným i nejprostšího rozumu. Jak to řekl Pán apoštolu Filipovi: „Kdo vidí mne, vidí i Otce... a já budu prosit Otce a dá vám Ducha pravdy.“ (Jan 14, 8—16.) A jakoby jedním dechem pokračuje Pán v řeči na rozloučenou: „Miluje-li kdo mne, bude mé slovo zachovávat a můj Otec bude ho milovat, i přijdeme k němu a příbytek si u něho učiníme... Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mého, ten vás naučí všemu.“ (Jan 14, 23—26.) Tedy Ježíš svátostný je bezprostředním cílem naší lásky k Trojjedinému. Rozehříváme se vědomím synovství Božího a milujeme-li Boha doopravdy, milujeme v něm všechno stvoření. Láska k Ježíši svátostnému nás sjednocuje v lásce pozemské a vede až k lásce hrdinské tam, kde je třeba oběti.

Co znamená milovat? Být naplněn předmětem lásky, rád na něj myslit, vážit si ho víc než cokoliv jiného, rád o něm a s ním mluvit, být šťastným v jeho přítomnosti. A to je to slavné „in ipso — v něm“.

A jako tímto trojím výrazem je vystižena čest a sláva Nejsvětější Trojice skrze druhou božskou osobu, tak i my skrze něj, s ním a v něm svým životem i svou oddaností, které říkáme láska, skrze našeho bratra v člověčenství, Ježíše z Nazareta, jehož Srdce se nám odevzdalo jak při Večeři, tak na Kalvárii, se dostáváme až do lůna samotné Nejsvětější Boží Trojice.

Josef Kuntický

HRDINOVÉ BEZ VYZNAMENÁNÍ

Italský kněz Antonio Cremonini, profesor náboženství a italské literatury v Boloni, vydal loňského roku zajímavý, do jisté míry autobiografický román *Eroi senza medaglia* — *Hrdinové bez vyznamenání*. Ličí v něm, ne bez vzletu, osudy a názory italského kněze, jemuž dal — patrně, aby jeho výklady nebyly pokládány za oficiální stanovisko Církve — v italštině a ostatně i v češtině, trochu směšně znějící jméno Don Ciccio (Don Čičo). V podstatě je to

dobrodružný román, plný elánu, něhy, nečekaných zvratů, lásky i nenávisti, bojů i touhy po míru. Ani na okamžik však nelze pochybovat, že jsou to dobrodružství dobře míněná, vysněná srdcem plným dobroty a touhy prospět, dobrodružství pro pokrok v Církvi i v celém lidstvu. Nadšení činí z Dona Ciccio v očích spolubližních — i jeho vlastních — jakéhosi moderního proroka. Jediná věc, kterou jeho zápalu lze vytknout, je, že znalost života není jeho silnou stránkou a že má často blíže k utopii než k realitě.

Chudí původ umožnil Donu Cicciovi už v mládí poznat hříšnou tvář dravého kapitalismu. Jen s velikými

obětmi mohl vystudovat střední školu a stát se knězem. Hned na prvním kaplanském místě ho čeká konflikt: nechce a nemůže mlčet k diferencím mezi učením Církve a životní praxí arciděkana, jemuž je přidělen. K Cicciově zklamání pravda nevíteží — arcibiskup ho překládá za kaplana do věznice. Ale nadšení mladého kněze nevyhaslo. Po čase pozná, že se tak vlastně stalo k jeho dobru, protože styk s lidmi různého charakteru i minulosti přispívá k jeho zocelení a je výtečnou přípravou za další zkoušky, které mu život přichystal. Válka ho zanesla nejprve do Afriky, později do Albánie a okupovaného Řecka. Své setkání s řeckou pravoslavnou církví, v jejímž životě a organizaci nachází mnoho kladů, chápe Don Ciccio takřka jako historické, ekumenické poslání. Jeho situaci poněkud komplikuje láska neteře athénské pravoslavné arcibiskupa Spiridiuly, která nezajíc instituce celibátu nechápe, proč je odmítána. Dobrodružství v Řecku vrcholí zaještěm v horách, kde jen rozhodný zákrok milující dívky vytrhne Dona Ciccio z rukou partyzánů. Po čase je poslán, jak říká, „léčit své nadšení pro novou, demokratickou Itálii“, do zajateckého tábora někde na území Východního Pruska nebo Němcí okupovaného Polska. Přes každodenní těžkou práci, špatné stravování, ubytování i týrání nacistickými dozorcí kypí Don Ciccio bravurní odvahou; jeho láska, obětavost a soucit s utrpením bližních jej zakrátko učiní miláčkem všech. Když jednou spatří, jak obávaný velitel tábora, kterému přezdívali Blitz, mučí jednoho ze zajatců, rázně proti němu vystoupí. Pak však mu už nezbyvá, než utéci z tábora tajnou chodbou, kterou mu ukázal ruský zaja-

tec Fedor. Po krátkém dalším pobytu na německém území naváže dokonce styk s německým podzemním hnutím, zejména s pozdějším útočníkem na Hitlera, hrabětem Stauffenbergem, s nímž řeší závažnou otázku, zda z hlediska křesťanského „licet occidere tyrannum“. Posléze přivádí příslovečné štěstí Dona Ciccio do Sovětského svazu. I zde se setkává s Italy — stává se velitelem tábora italských zajatců pracujících na jednom západoruském kolchoze. Díky jeho plamenným promluvám a nesmírné obětavosti, s níž se stává každému všim, je zpusťšený kolchoz dán záhy do pořádku a zajatci snázejí odloučení od vlasti a jiné válečné útrapy hrdinněji a odevzdaněji. Setkává se denně s komunisty a životem v socialismu dospívá Don Ciccio na tehdejší dobu k převratnému názoru, že mezi křesťanstvím a komunismem nezeje nepřekonatelná propast, že je tu mnoho společného, mnoho zač lze společně bojovat. Než Donu Ciccioví bylo dopřáno hlásat své poznání po válce, v mírových podmínkách. Umirá, zdolán dlouholetým utrpením, oplakáván všemi, kteří ho znali, těsně před koncem války. Je to však slavná a veliká smrt, protože jeho nadšené dílo — dílo obecného usmířování, hledání společných cílů, dílo lásky, ekumenismu a milosrdenství — žije dál jako předzvěstí snah pozdějších velikých papežů Jana XXIII. a Pavla VI. a II. vatikánského koncilu.

Doufejme, že Cremoniniho kniha vykoná dobré dílo. Autorovo nadšení, láska a dobrá vůle by si toho nesporně zasloužily.

Dále uvedený krátký výňatek z románu zachycující rozhovor Don Ciccio s jeho arcibiskupem po konfliktu na arciděkanství nám umožňuje poznat pokrokový a obrodny program mladého nadšeného kněze, s nímž vystoupil hned na počátku své dráhy.

K. P.

Po arciděkanově odchodu byl předvolán před arcibiskupský stolec také Don Ciccio. Don Ciccio okamžitě vysvětlil, s jakými potížemi se na arciděkanství setkal a jak se tam nerespektovaly ani zákony lidské ani zákony božské, a žádal, aby pro řádné zhodnocení jeho zásluh se na něho arcibiskup informoval u obyvatelstva a farníků a aby ho ponechal tam, kde započaté dílo slibovalo tak hojnou žeň, jako faráře. Arcibiskup okamžitě odpovídal, že to je nemožné a že pro něho, Dona Ciccio, byla už zvolena podivuhodná kúra: půjde za kaplana do věznice. Tam prý jeho dynamismu budou položeny náležité meze, tam stěží bude působit zmatky. Chce-li může prý si provádět všechna ta novotářství tam — tam bude zabezpečen před nediskretními zraky.

Dona Ciccio jako by polila studená, ba ledová sprcha. Neočekával tak skličující rozhodnutí — a zejména ne, že mu bude podáno tak drsně. „Excelence“, řekl, „vaše odmítnutí mě žádosti mne překvapuje. Poznávám, že skutečnost je zcela jiná než jsem věřil. Vždycky jsem snil o světě lásky, pravdy a spravedlnosti, a dokud jsem nenabyl oči k vidění a uši k slyšení, ztotožňoval jsem ho s Církví Boží. Teď mne skutky a skutečnost nutí k bolestivému vystřízlivění.

Snažil jsem se konat svou povinnost a plnit všechno čemu jsem se naučil v semináři. Výsledek je nechtutný: jsem utlačován, překládán, odtrhován od svých věřících, kterým jsem obětoval všechnu svou energii a od kterých jsem teď očekával plody vděčnosti. Kdo však šel egoisticky za svým prospěchem, kdo se choval k beránkům a ovečkám Páně jako vlk, tomu je dopřáváno sluchu, ten je ctěn a odměňován. Kdo dělá dobře, sklízí jen škodu a posměch. Je to neuvěřitelné, nesnesitelné, tragické zklamání. Raději bych ani nežil, jak se cítím zahanben, kdyby stejně jako život nebylo ve mě zakořeněno předsezení, že budu svému Bohu věrný jako pes, který přijímá kopance pánovy, aniž by se bouřil, nebo jako beránek, který líže ruku tomu, kdo ho zabije. Bude dále snít o lepší budoucnosti. Teď mi však, Excelence, alespoň dovolte pár poznámek: spaluje mne neuhastitelný oheň. Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut accendatur? Cítím, že se má ústa otvírají stejně jako ústa prorocká. Veliké zlořády vládnou mezi námi, kteří žijeme na vinici Páně. Kážeme co neděláme a děláme, co nemáme odvahy kázat. Dům Boží se řítí a po-

třeboval by jako za časů sv. Františka podepřít, ale nikdo se neobtěžuje. Hoří, a nikdo nenosí vodu na zdolání ničivého požáru. Bůh je dobrý a nanevš prozřavý, říkáme, netřeba se příliš znepokojovat, on se postará o svou církev sám. Tak ospravedlňujeme svou pohodlnost. Není poctivosti: neříkáme co děláme a neděláme, co říkáme. Chováme se, jako bychom znovu chtěli přivolat na zem sodomský oheň. Promluvit znamená být bit nebo exkomunikován. Jedni se topí v bohatství, druhým chybí i to nepotřebnější. Provokřesťanská láska je jen historickou vzpomínkou. Kněžstvo je rozděleno, ačkoliv by mělo tvořit jednu rodinu. Všude vládne jen pověrou promíšená nevědomost, která není schopna srovnat nauku Kristovu s pokrokem a měnicí se časy. Co by se stalo, kdyby se Ježíš vrátil mezi nás? Kolik ideí bychom museli opravit, co všechno dělat jinak? Nebylo by nám stydno v jeho přítomnosti? Nerděli bychom se sami za sebe? Příkazem této hodiny je, abychom se reformovali, obnovovali a omlazovali; kdo zůstává, je ztracen. Je nutno sestoupit mezi lid a žít jeho životem, protože voluntas populi voluntas Dei est. Proč kněží nemilují masu, proč se separují na svých farách, proč nežijí uprostřed lidu, aby mohli být jeho vůdci a učitelé? Sacerdos ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur. Což nebyl Mojžíš, David, sám Ježíš a všichni ostatní posláni k prospěchu svého lidu? Měl jsem hlad a dali jste mi najíst, měl jsem žízeň a dali jste mi pít, řekne Ježíš na posledním soudu. Nebude se ptát, kolikrát jsem přijímal a kolik sloužil mši svatých. Počínal jsem si podle jeho příkazu — a jsem za to trestán. Kde to jsme?

Excelence, možná, že všechno co říkám je jen okamžitý výlev mého rozbolestněného srdce, ale já to musím říct, aby mne Pán na Posledním soudu neodsoudil jako zbabělce, který měl strach vyjavit své smýšlení svým představeným. Kněžstvo je dnes zmateno: příliš hodnotí maličkosti a skutečně vážné věci mu unikají. Jsou jizvy v těle Církve, které nutno zahojit, aby se znovu stala láskou lidí, jejich učitelkou a vůdkyní. Excelence, nebudeme-li světu užiteční, zabijí nás, protože nebudou vědět co s námi. Necht se církev stát tlumočnicí smýšlení a snah poddaných a průkopnicí lepší budoucnosti. Novelizujeme zastaralé zákony, vrafme církví tvář pravdy, aby se zase stala královnou národů. Upravujeme cestu milosti a jejím darům, skoncuje se středověkým kanonickým dekretalismem. Ponechme křídla těm, kteří chtějí létat vlastními perutiemi, nepřistřihujme jim je. Odstraňme starý pyramidalismus a podporujme horizontální tryskání energií ukrytých v nitru Božího lidu.“

„Synku“, odpověděl arcibiskup, „chtěl bych abys byl na mém místě, abys poznal s jakou bolestí tě překládám. Teď to nemůžeš chápat, protože není třeba obhajovat, co má zůstat skryto, ale jednoho dne si na mne vzpomeneš a odprošíš mne, že jsi mi neporozuměl. Nejsi ještě svatým a proto tvé oko, které není čisté, vidí všude zlo. Až se ti vyčistí, bude kolem tebe více dobra. Dychtiš po činnosti, ale tvá aktivita není bez nedokonalosti, nejsi ještě vězněm dobra, to je vyrovnanosti, jasu a oddanosti, chtěl bys, aby svět byl jiný, než jakým byl stvořen. Nevíš, že království Boží je podobno poli, kde je pšenice smíšena s koukolem? Církev je síť, do níž se chytají dobré i špatné ryby. Jednej jako svatý František, který čím více zla kolem sebe viděl, tím více trestal své tělo, ač bylo bez viny. Zlo tu musí být, aby se mohlo trestat. Nesni o světě bez hříchu a o Církvi bez nespravedlnosti: to je nemožné. Taková je vůle a dopuštění Boží. Nechtej odraz měsíce ve studánce, nehledej spravedlnosti na tomto světě. Nejsi ve všem v nepravu, máš mnoho pravdy, ale to co cítíš ty, cítí i mnoho jiných. Ano, je rozpor mezi moderním životem a církevními zákony. Časy prchají a Církev se stále obléká jako před tisíci léty. Církev má nohy jako z olova, zatímco by bylo potřeba motorizace. Pohled já sedím zde na tomto tapetovaném stolci, jenž nemá s králi naprosto, ale naprosto nic společného. Ano máš pravdu, svět pokračuje a nutno připravit mu cestu, otevřít mu brány a přizpůsobit se mu.

Než podívej, synku, na to všechno nestačí obyčejný biskup. Víš, že Bůh pošle velké papeže, kteří podle pro-

roka Izaiáš smíří vlky s beránky, a že z usnesení koncilů, které uzákoní to co ty očekáváš, vykvete vítězná svoboda. Přijdou nové velikonoce, které proniknou do mysli a srdcí, nadejdou krásné časy křesťanství a celému lidstvu. Biskupové opět budou žít společně se svými kněžími, kteří přestanou být jejich podřízenými a stanou se jejich přáteli, milovanými syny a bratry. Zaniknou kanonikáty, jak ty je znáš, a vzniknou presbytáře, komunity nebo rodiny svaté v Pánu. Láska bude kolovat od srdce k srdci a kněží budou tvořit jednu jedinou duši. A všechno bude čisté, krásné a bez poskvrny.

Na Západě i na Východě, na Severu i na Jihu ožije nutnost sjednocení církví, což nás přivede k podstatě věci a vyloučí z náboženství pověry, malichernosti, nicotnosti a jiné usazeniny. Ekumenismus nastoupí svou triumfální cestu a vyčistí všechny rány na těle Církve, jež se opět stane obdivovanou krasavicí. Jst malověrný a vidíš více zla než dobra. Buď pokorný a trpělivější, hleď, aby tvůj spěch nebyl zbrklostí. Ještě je třeba mít nohy z olova a konformismu. Svět zatím kráčí po vlastních nohách, my však se vyzbrojme trpělivostí, dopřejme času čas.

Přeložil Karel Patha

VÝZNAMNÁ ČINNOST J. V. JIRSÍKA

V letošním roce bude jihočeská veřejnost oslavovat dvě významná výročí: sto let od položení základního kamene k prvnímu českému gymnasiu v Čes. Budějovicích a současně ke kostelu sv. Václava slavným biskupem J. V. Jirsíkem. Tato okolnost jest vítanou příležitostí, aby bylo po dlouhých letech opět zvláště pro mladou generaci vzpomenuo jeho záslužného života, a to nejen v rámci kraje, ale i v širším měřítku tak, jak bylo známo jeho vlastenecké působení, příkladné pro obětavost a lásku k Církvi a národu. Abychom pochopili velikost jeho díla, je nutné se seznámit se situací, ve které působil a jeho životopisnými daty.

Biskup Jan Valerian Jirsík se narodil v Kácově nad Sázavou 19. 6. 1798. Po studiích gymnasiálních a bohosloveckých byl vysvěcen na kněze 28. prosince 1820. Již jako mladý kaplan v Citově na sebe upozornil svým řečnickým talentem, milou povahou a nadáním. Později byl povolán za zámeckého kaplana na Železnou Horu, kde se ve volném čase připravil k získání doktorátu. Po kratší době působení v duchovní správě byl roku 1846 ustanoven metropolitním kanovníkem v Praze u sv. Víta a po dvou letech promován na doktora bohosloví. Jako český kazatel ovládal mistrovsky na tehdejší dobu český jazyk nejen slovy, ale i perem: svou spisovatelskou činností se stal známým v literárních kruzích, jeho spisy překládány do ciz. jazyků, hledány pro jasný a krásný sloh. Od roku 1848 vedl redakci „Časop. kat. duchovenstva“ a do něj přispíval, jakož i do známého „Musejníku“, nejstaršího čes. časopisu. Tak byla na J. V. Jirsíka obrácena pozornost arcibiskupa, který jej v r. 1851 posílá na uprázdněný biskupský stolec v Čes. Budějovicích. Zde počíná pravá velikost Jirsíkova působení. Musíme si uvědomit, že je to v době Bachova absolutismu, úporného germanizačního úsilí ze strany vlády, utiskování českého národa a jeho řeči. Na druhé straně počíná prolínat českým národem revoluční kvas, který po r. 1848 nabýval stále zřejmější povahy. Zápas českých poslanců na zemském sněmu o rovné právo pro český národ našel v Jirsíkovi mocného zastánce vedle Palackého a Riegra. Jako biskup vydával významné pastýřské listy, které se šířily i do ostatních diecézí. Konal horlivě vizitace far, všude povzbuzoval duchovní k aktivní a vlastenecké činnosti. Byl vzorným knězem a biskupem: v tom je jeho hlavní velikost, odtud vyplývají jeho všechny ostatní krásné ctnosti. Oddanost Bohu, Církvi, vlasti. Jeho články, pastýřské listy, kázání a projevy jsou proniknuty upřímnými slovy víry ve sv. Církev a krásu sv. kněžství. Jirsíkova skutky jsou důkazem, jak byl svému duchovnímu povolání oddán a jako dobrý pastýř zachraňoval co nejvíce duší. Dobře poznával, že v našem národě liberalismus zapouští své kořeny, ochromuje víru. Znal českou povahu, a proto pečoval o důkladné náboženské poučení věřících, prohloubení péče o duše po všech stránkách, o rozkvět kostelů, katolické bohoslužby. Doba jeho působení v Č. Budějovicích jest skutečným náboženským rozmachem celé diecéze. Konal daleko více, než bylo jeho povinností. Za něho začaly lidové misie, založeny byly četné náboženské spolky, oslavy národních patronů. Mnohé dobré duchovní dílo, jím založené, trvá dodnes jako požehnaný strom, přinášející dobré ovoce. Velmi usilovně se staral o posvěcení kněžstva a kněž. dorostu, pro nějž v r. 1853 koupil a adaptoval vhodnou budovu, aby se dostalo řádné

výchovy i pro chudší studující, mohli se klidně věnovat studiu a později rozmnožit řady bohoslovců, jejichž nedostatek bolestně pocítoval. Následkem přílivu žadatelů na studium zvláště české národnosti bylo nutno řešit velmi ožehavý problém zřízení českých paralelek při dosavadním německém gymnasiu. Jen po velkých bojích, jednáních a úrgencích bylo tomuto požadavku, ne právě s ochotou, vyhověno, ovšem mimo budovu gymnasia. Ale městské zastupitelstvo žádalo brzo i o jejich zrušení, případně přestěhování do jiného města: bylo jednáno s Třeboní, kde byli ochotni české paralelky umístit. J. V. Jirsík věděl, že by tím byla ohrožena existence semináře a proto se rozhodl, že vedle něho vystaví samostatné české gymnasium. Hned na jaře 1868 přikročil k provedení plánu. Ze všech stran přivázeli lidé stavební materiál tak manifestně, že měly úřady strach z polit. demonstrace. Dne 22. dubna 1868 byl pak slavnostně položen základní kámen ke gymnasiu a současně ke kostelu sv. Václava. Již 3. října 1868 bylo možno posvětit novou školní budovu a odevzdat ji svému účelu. Ovšem jeho vydržování zůstalo Jirsíkovi na starosti, protože mu bylo sděleno z ministerstva, když chce české gymnasium mít, aby si je vydržoval. Kromě toho mu byl odňat osobní přídatek. Proto žádali Jihočeši, aby bylo přejato do státní správy a stalo se tak po usilovném jednání 1. 10. 1871. Postupem času s přibýváním studentů budova nestačila a tak v r. 1903 byla v blízkosti postavena nová budova pro toto české gymnasium a původní byla adaptována pro chlapecký seminář. Nebýt tohoto velkého vlastence, neměly jižní Čechy tak mocnou podporu pro rozvoj věd, umění a kultury v našem národním duchu až do skončení tristaleté poroby. I v tom je Jirsík příkladem, jak vytrvale je nutno kráčet za stanoveným úspěšným cílem, nelekati se překážek, které se staví do cesty.

On však se staral všestranně o víru i sociální postavení a zabezpečení sobě svěřených. Myslel i na tělesně vadné — hluchoněmé, pro něž byly v Čechách jen dva ústavy a v již. Čechách bylo třeba se starat, aby i ti ubozí, kteří dospívali v muže a ženy, žili ve světě a nevěděli proč, neumírali bez naděje v lepší budoucnost. Proto se postaral o zakoupení vhodné budovy a zajištění vyučujících. Nemalé starosti dobrého biskupa i po této stránce byly r. 1869 překoány. Spolupracoval i na dalších úkolech: na založení české záložny jako nového významného činitele, jehož programem jest hospodářsky povznést český život. Kromě toho založil diecézní fond pro chudé kněze, sirotčinec pro děti bez domova. Ležela mu na srdci i péče o výchovu dětí na škole obecné — české, která zde dosud nebyla. Co bylo v jeho moci, učinil — již v r. 1871 byla zřízena dívčí obecná škola. Kromě toho měl zájem i o sociální otázku učitelskou a zřídil ústav pro jejich výchovu. Když byla v r. 1872 zřízena Matice školská, od koho jiného se učili svépomoci než od J. V. Jirsíka?

Jirsík byl rovněž milovníkem umění: opravoval katedrálu, vydržoval kostel sv. Václava, staral se o umělecké vybavení chrámů, knih a uměleckých předmětů.

Přehlížíme-li jeho práci, vidíme velikou lásku k lidu: jako poslanec na zem. sněmu a v říš. radě všude bojoval za česká práva a jazyk, jako biskup a pastýř se staral o duchovní rozkvět a kulturní povznesení lidu, z něhož vyšel a který měl tak rád. Není divu, že se tak hluboce zapsal do jeho srdce. Byl dobrým Čechem, k ostat-

ním národnostem snášenlivý. Zemřel náhle následkem mrtvice 23. února 1883 ve věku 85 let. Byl pohřben na býv. staroměstském hřbitově u kostela sv. Prokopa. Jeho památce byl 28. září 1926 postaven pomník u katedrály, za doby okupace byl však stržen a zničen jako projev nenávisi ke slavnému vlastenci a buditeli národního života v době temna českých dějin.

J. V. Jirsík jest právem stavěn vedle známých buditelů

jako vlastenecko-politický činník vedle svého duchovního poslání. Chtěl mít kněze ne obyčejné, ale inteligentní, kteří by se dovedli uplatnit i v národně kulturní práci, proto sám jím předcházet vzorem. Proto mu bude vždy náležet v našich dějinách čestné místo, v kněžských srdcích příklad plamenné lásky k Bohu, Církvi a naší drahé vlasti a jejímu lidu.

P. F. X. Votruba

KNĚŽSTVÍ ŽENY

Právě to, co Spasiteli Bohočlověku pastoraci žen tak zjednodušuje, tatáž úloha ji ztíží knězi — člověku. Co mohl Bohočlověk — totiž sesbírat zbloudilou lásku ženy a vztáhnout ji na svou osobu — to právě kněz nesmí. Smí být jen čistým zprostředkovatelem této lásky. Čistota prostřednictví spočívá v tom, že ji neporušenou odevzdává. Prostředník se nesměl dotknout zprostředkované hodnoty. Tento požadavek se klade na kněze, který stojí, zprostředkovává mezi Bohem a ženou, klade se mu jako knězi a muži. Vždyť Adamovou vinou bylo, že přijal totální lásku Evinu. Mohl být ještě zachráněn spolu se ženou a světem, kdyby byl lásku spolu s ovocem, které mu nabízela, pozvedl k Bohu. Světlo jeho myšlení mělo přivést na správnou cestu omyl jeho cítění. On však ze sebeobdivu podlehl temnu. Evinu svedení byl zbožňující hold milovanému, jehož chtěla učinit „bohorovným“ a chtěla mu dát za družku bohyni. Adam souhlasil a nechal se udělat modlou. Pykání a osvobození kněze musí teď vyrovnat tím, že jako muž pozvedá lásku ženy úplně netknutou k Bohu, aniž si pro sebe podržel to, co přenechal Bůh muži jako obšťastňující podíl. Nemohl by toto ideálně čisté prostřednictví ztělesnit bez svátostné síly „ordo“. Touto silou však může. Těžké mu to připadá nejen pro vlastní přirozenost s jejím podílem na lásce, toužící po „zbožňování“, ale i pro přirozenost ženy, jejíž láska vždy tihne ke konkrétní osobě a chce se v ní úplně ztratit, tak, že se svádění Evinu, třeba i nechťc, vždy opakuje. Jako konkrétní osoba stojí před ní kněz a ne Kristus. To, že v něm vidí směr k Bohu, lásce nejvyšší, toto nebezpečí ještě prohlubuje. A tomuto nebezpečí se kněz nesmí zásadně ani vyhnout. Nesmí říkat: „Co je mi do ženy, daruji Bohu celou svou lásku a dost!“ K tomu není knězem! K tomu je knězem, aby svou láskou vyléčenou lásku ženy vrátil. Bůh rozčlenil lidstvo na dvojce — takže sám muž anebo sama žena nepředstavuje ještě celého člověka, tedy ani ne celou lásku. Není tedy možnosti vyhnout se nebezpečí. Hlavně toto nebezpečí mělo by kněze nutit trvale svým „já“ natolik stát za Kristem, jako ve chvíli, kdy říká při proměňování „toto je Tělo mé“. Čím více se stane pravdou, „žiji již ne já — ale Kristus žije ve mně“, tím více mizí nebezpečí, rozřeší se úloha. Čím úžeji je kněz spojen s Kristem, tím více léčí mocí svého posvěcení ženu s horečkou, ženu s krvotokem, shrbenou ženu a onu sedmi zlými duchy posedlou, koncentrováním a pozvednutím její lásky k Bohu. Její sklon, připoutat své srdce ke konkrétní osobě — přemůže tím, že Krista konkretizuje v její duši. Musí být úplně hlasatelem a nositelem Kristovým, alter Kristus — aby vzbudil v ženě osobní lásku — nad svou — ke Kristu.

Musí poznat Krista i ženu, aby mohl mezi nimi působit jako čistý zprostředkovatel. Musí jako Ježíš nejčistší Matku Marii ve všech ctít, i v těch nejbídnějších. Nesmí ženu nikdy nenávidět — aby ji nemiloval. Má ji přece milovat — neboť Kristova láska je pochopením nekonečného porozumění. Kristus chápe hřích ženy jako tmavý stín skvělého daru, totiž jako příliš mnoho lásky, co dostala od Boha, jako poslední výkvět stvoření, stvořeného pro lásku. Nemohla by konat bez tohoto „příliš mnoho“ svou namáhavou službu v životě. Všechny ostatní pohnutky selhávají, je-li třeba s nasazením všech sil opatrovat všechno malé, slabé, bezvládné, choré a pomoci potřebující. Je to cenné plus, velká moc, ale i velké nebezpečí. Obsahuje největší štěstí a je přece v tomto

hříchem omezeném světě až přílišným bolem. Ježíš to ví, a proto zachází s ženou tak jemně a šetrně. Muž má vůči ní lehko po ruce opovrhlivé slovo: hysterie. Opovržením se však žádná choroba nevyléčí. V její příšerné mnohopočetnosti i tato záhadná choroba, totiž hysterie, mohla vždy mít stejný původ a pocházet z bezmocnosti, v níž se nachází tímto světem celkem zaujatá žena vůči zvláštní bolesti, která pro ni vyrůstá z toho, že se od ní na každém kroku žádá ovládnání toho „příliš mnoho lásky“. Hysterie zbožných nehovoří proti tomu, vždyť kolik polovičatě zbožnosti chodí kolem nás částečně pro nedostatek pokorné ochoty trpět.

Žena si musí nadmírou své lásky proklestit cestu až za hranice tohoto světa. Aby se tato cesta obrátila k Bohu a ne k ďáblu, musí se o ni starat kněz. Nic tak odporuje směřování k Bohu, jako když stojí sám kněz v cestě jako pohoršení, jako překážka k Bohu tím, že si podrží lásku ženy. Dnes často a právem poukazujeme na základní odpovědnost ženy vůči rodině, neboť její mateřská starostlivost a postoj služebnice udržují všechny život. Chceme však poukázat na odpovědnost kněze za ženu. Pro své usměrnění na osobu, svou dědičně hříšnou slabost a pro nejistotu své lásky je často úplně závislá na způsobu postoje kněze vůči ní, zda je panovačný a žádostivý jako dědičně hříšný muž, či zda před ní prchá a opovrhuje jí jako příliš slabý nepřítel, anebo před ní stojí v mocné dobrotě, sakrální čistotě jako Kristus. Proto žena i tak ráda se z celého srdce a duše obětuje za kněze. Proto se tak hluboko do její duše zařezává pád jednoho z nich. Proto trpí, když se některý z nich nemůže jinak obrnit než tvrdostí a neporozuměním.

Jistěže: Žena je často, přechasto pro kněze kříž. Je-li jím však, smí se ji právě odvážit milovat. Jako kříž. Žádná láska není tak čistá, jako láska ke kříži. Jak nemiluje kříž, není knězem Kristovým. Kříž je trápení a trápení je práce na ženské duši. Neboť spolu se zbloudilou láskou vrhají i ostatní krásné dary, které má od Stvořitele k vlastní potřebě — zlé stíny: žena musí mít mateřský pohled pro všechno malé a stává se tím maličernou, usměrnění na osobnost ji činí nevěcnou, zvědavou, klevetivou a intrikánskou. Má za úlohu naučit dítě mluvit, to ji dělá žvanivou, nesmí být tak mlčenlivá jako otec, musí mít po ruce vždy šikovné slovo, jak jinak by se dítě naučilo hovořit? A jak by si odvyklo chyby, kdyby matka neúnavně nenapomínala? To ji však lehko činí vyčítavou. Z jejího jemnocitu se lehko stává citlivost, ze smyslu pro krásu fintivost, z jejího smyslu pro čest domýšlivost, z jejího duševního bohatství sentimentalita. Její pohyblivá mysl se lehko zvrhne v náladovost a její stydlivost v pruderii a lež. Ach, jak je ubohá žena v této perspektivě obrácených hodnot! Nejhůře však zuří její bezměrnost s milováním a nenávistí, když nenajde svou míru v Boží nekonečnosti!

Kristus nešel sám k Otci. Vzal s sebou nejčistší lásku ženy jako nejvznešenější okrasu nebes. V Marii jsou spolukoronovány všechny ženy, jejichž láska se navrátila ke Kristu. Kristus je pro ženu „cesta, pravda a život“ zvláštním a osobním způsobem. Čím více je kněz Kristovým knězem, tím více je samosebou i knězem ženy. Potom už nebude žena pro kněze křížem, ale opačně. Bude stát pod křížem jeho utrpení jako Maria na Golgotě a v nebi bude září jeho kněžské koruny, jako Maria je září koruny Božského Velekněze na věčnosti.

Oda Schnetderová

NAŠ ZÁPISNÍK

Naše obrázky

První a čtvrtá strana obálky: Mistr Vyšebrodského cyklu: Zmrtvýchvstání (kol 1350), detail a celkový pohled. Druhá strana obálky: Obrazkový kvíz čtenářů. Poznate ve svém okolí kaple v Čechách a na Moravě, zobrazené na druhé straně obálky? A existují dosud v takovém stavu, v jakém je zpodobnil neznámý malíř před dvaceti léty? Na vaši odpověď se těší redakce. Třetí strana obálky: Snímky k článku P. Dušana Řezaniny: K dějinám křesťanského oltáře: Oltář. mensa (Rodez, katedrála), oltář. mensa (Henschir-el Beguerr), oltářní stipes (Ravenna, baptisterium; mensa a sloupky jsou moder, doplňky), stolový oltář (Blaubeuren, kaple sv. Markéty); oltář je dnes stržený, stolový oltář (Vienne, Archeolog. muzeum, stolový oltář (Florence, S. Maria Novella, stolový oltář (Kodaň, Severské muzeum), čtyřpodpěrový oltář z 12. stol. jako přední podpěra, figur. plastika, stolový oltář (Albaeck, Jutsko), stolový oltář (Florence, S. Maria Novella).

JUBILEA

V měsíci květnu se dožívají

60 let: 9/5 Albín Odrážka, farář v. v. Bohuslavice u Kon. 18/5 Bedřich Pálka, katecheta v. v. Tovačov. 31/5 Klement Němčík OSB em. admin. Machov.

65 let: 15/5 Václav Kolský, admin. Pyšely.

80 let: 8/5 Alois Mikuláščík, admin. Francova Lhota. 11/5 Bernard Přerovský, kanovník Gottwaldov. 14/5 Jan Bartošek, admin., Brodek u Nez.

55 let: 31/5 František Pospíchal, b. vikář, Domazlice. 31/5 Ladislav Sliva, admin., Čes. Ves.

50 let: 22/5 Antonín Němčan-ský, admin. v Horních Kounicích. 27/5 Antonín Harazin, admin., Bzí, okr. Jablonec n. N. 31/5 Josef Andrés, admin. v Bělé n. Sv.

KNEŽSKÁ VÝROČÍ

40 let kněžství: 13/5 Antonín Fiala, admin., Domamill.

25 let kněžství: 2/5 Josef Blahník, int. admin. ve Výskytě n. Jiz., Bohumil Čálek, admin. v Boskově u Seml., Klement David, O. Praem., admin. v Třebosicích, Ladislav Kovařík, admin. v Opatově, Antonín Kubát, admin. v České Třebové, Ladislav Kubík, admin. v Nových Dvorech, Antonín Nováček, admin. v Lipnici n. Sáz., František Sedlák, admin. v Chomuticích, Jiří Schnitter, admin. v Karli, Josef Špelda, admin. v Bernarticích, František Tesař, admin. v Ústí n. Orli., Vítězslav Walter, admin. v Machově. 30/5 František Bouška, admin., Strážné, Václav Hradecký, admin., Dobříš, Josef Kopecký, admin., Staré Sedliště, Rudolf Kurek, admin., Počápy u Terežna, Rudolf Lazar, admin. Vavřinec, František Matějka, farář, Roztoky u Prahy, Frant. Nováček, admin. Stod., Gustav Novák, kanovník, admin. Beroun, Dr. Miroslav Rajmon, admin., Praha—Bubeneč, Prokop Skořepa, admin. Tuchlovic, František Tesař, admin., Uhřetěves.

SVATÝ VOJTĚCH TŘETÍM HLAVNÍM PATRONEM ČESKÉ ZEMĚ?

Článkem „V jakém smyslu je svatý Vojtěch hlavním patronem pražské arcidiecéze?“ (DP 4/1967) chtěl jsem zdůvodnit hlavní tezi: Pokud se používá rozdělení patronů České země na hlavní a vedlejší, je sv. Vojtěch hlavním patronem pražské arcidiecéze ve smyslu souřadném, souběžném vedle sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, nikoliv vylučně, absolutně nebo snad lépe by se hodil termín **zvláštní patron**. Myšlenka, aby sv. Vojtěch byl povýšen také na hlavního patrona celé České země, byla podružná, vznikla spíše z jakési intuice než z rozumové úvahy. Proto mne překvapilo, že dr. Václav Ryněš reagoval právě na tuto myšlenku v DP 10/1967 článkem: „Svatý Vojtěch třetím hlavním patronem České země?“

Autor se staví k této otázce negativně a ve stručném, avšak zajímavém historickém přehledu dokazuje, že úcta svatovojtěšská navazuje počátkem 12. století na úctu svatováclavskou a rozvíjí se pak v naší vlasti společná úcta obou světců jako dvou velkých ochránců „malé země“. Dále poukazuje autor na to, že „Při výpočtu zemských patronů se do šedesátých let 19. století nerozlišovalo mezi patrony hlavními (principales) a sekundárními“. „... toto rozlišování „začalo až za kardinála Schwarzenberka“, ... a nepovažuje „za šťastnou myšlenku pokračovat v tomto rozlišování mezi ochránci země České, zvláště když nemá toto rozlišování oporu v starší domácí tradici“. Autor podává pak stručně, jak vznikl počet a pořadí zemských patronů a zdůrazňuje, že i v úpravě litanie k svatým patronům českým „nebylo rozlišování mezi hlavními a sekundárními zemskými patrony.“

Přemýšlel jsem o těchto řádcích, a došel jsem k názoru, že jsou tu vážné problémy, a že i moje intuitivní myšlenka, udělit též sv. Vojtěchu titul hlavního patrona České země, se dá řádně zdůvodnit.

Není správné, odvolávat se vždy na starší tradici. Vždyť v církevním životě je stálý vývoj a dnes vidíme, že liturgie se mění často bez ohledu na tradici. Rozhodující je, zda novoty jsou také správné a lepší než věci staré. To platí i o rozdělování českých patronů na hlavní a vedlejší. Dr. Ryněš vysvětluje, kdy se tak stalo, ale nedává odpověď na důležitější otázku: proč se tak stalo? Je pochopitelné, že sv. Václav jako vévoda České země a mučedník se stal vlivem živé i národní a hlavním zemským patronem. Není však již tak jasné, proč se jím stal sv. Jan Nepomucký a proč sv. Vojtěch, biskup a mučedník, který byl uctíván společně se sv. Václavem jako velký ochránce „malé“ země, byl vázán mezi patrony sekundárními. Bylo by velmi zajímavé a prospěšné tyto problémy dobře prostudovat a objasnit.

Zda rozlišení na patrony hlavní a vedlejší bylo správné, je sporné. Pravdivě rozhodnutí o tom by vyžadovalo důkladných znalostí historických a

hlavně důvodů, proč se tak stalo. Možná však říci, že důvody zde byly, a že vše bylo výsledkem potřeb, citů a snah církevního i národního života. Že se toto rozlišení neuplatňuje důsledně ve výpočtu a pořadí českých patronů a v příslušných litaniích, má jistě zvláštní příčinu. Zase bylo by třeba podrobněji zkoumat, jak se toto pořadí vyvíjelo a proč právě tak. Pořadí českých patronů v litanii a modlitbě, jak se ho užívá dnes, byl sestaven zřejmě podle Commune Sanctorum v Římském misálu (mučedníci, vyznavači biskupové — nebisкупové, opati, panny), dále podle historického stáří a pohlaví. Při tomto vhodném a praktickém způsobu se nemohlo uplatnit rozdělení na patrony hlavní a vedlejší, ale proto také nelze odtud čerpat dostatečně přesvědčivý argument proti dotyčnému rozlišení.

Ať byly však důvody jakékoli, rozdělení na hlavní a vedlejší patrony zemské je faktem existujícím přes 100 let a trvá dosud. Z této skutečnosti je třeba vycházet. A bylo by správné tuto novější tradici zrušit? Neodvážil bych se odpovědět kladně, neboť je to záležitost velmi složitá, citlivá a odpovědná, která souvisí s životem a hagiografie celé Církve. Nivelizace kultu svatých vypadala by sice demokraticky, avšak nebyla by přirozená, neboť ani v demokracii, ba zatím ani v komunismu, není naprosté rovnostářství. A bylo by správné nivelizovat svět svatých, aniž bychom provedli dříve podobnou nivelizaci (hodností a titule) v Církvi pozemské, putující a bojující? Snadnějším řešením je, podržet ono rozlišení a včlenit sv. Vojtěcha mezi hlavní zemské patrony. Sv. Vojtěch si toho jistě zaslouží a při tom by mohl být dobře také zvláštním patronem pražské arcidiecéze, jako je místním patronem četných kostelů a farností.

P. Fr. Münster

PRÁVNÍ PORADNA

Ve farnosti bydlel kněz v zámku u kostela, ponechával tam fara nebyla a bývalý patron vyhradil mu 3 místnosti k bydlení a jako kancelář a depositář kostela právě v zámku. Bylo právo užívání místností vydrženo?

Podle našeho názoru bylo vydrženo. Odpovídá to tehdejšímu obč. zákoníku z r. 1811, který platil ještě po r. 1945 a kde podle § 1472 vydržení práva lze nabytí držbou čtyřicetiletou. Ta zde nepochybně byla více než sto let.

Náš nynější obč. zákon na tato práva pamatuje v § 506 odst. 2, kde se říká: Vznikne-li změnou poměrů hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného, může soud rozhodnout, že se věcné břemeno za přiměřen-

nou náhradu omezuje nebo zrušuje. Jestliže pro změnu poměrů nelze spravedlivě trvat na věcném plnění, může soud rozhodnout, aby bylo na místo věcného poskytování plnění peněžité.

Obraťte se proto na okresní soud, aby posoudil váš nárok bezplatně při některém poradním dnu.

Dr. V.

Neznámé o známých

V Itálii vyšla nedávno drobná knížka „Životní ano a ne“, v níž čteme tuto hezkou historiku.

„Byl jednou jeden — ale není to pohádka — jeden vankovský chlapec a ten chlapec k smrti rád jidal tykve pečené na plotně. Bylo pro něho vždy opravdovým svátkem, když mu je maminka udělala. Jednou našel chlapec na poli šťavnatě, žlutě, nádherně zduřelé tykve. Radostí všec bez sebe je urval a unaven a celý zpocen je dovedl domů. Protože však pole nepatřilo rodině, sklídl pramalou pochvalu. Kromě přísného pokárání dostal i strohý příkaz vrátit tykve jejich majiteli a omluvit se mu, což také udělal. Kdyby rodiče byli jeho čin schválili, jistě by ho opakoval víckrát a — kdo ví — možná, že by se z něho nakonec stal zloděj. Takto však se z toho venkovského klučíka stal papež Jan XXIII.“

Když sv. Tomáš Morus požadoval od Jistého svého dlužníka, aby mu vrátil peníze, řekl mu tento, chtěje snad mu připomenout marnost střídaní pokladů na zemi. „Memento morieris!“ Než vtipný světec mu veselé odpověděl. „Jistě, jistě, ale ty memento Mori aeris!“

Zajímavé jsou poslední okamžiky a poslední slova některých mužů. Malíř Raffaele Santi umřel při práci na obrazu „Proměnění Páně“ r. 1520. Goethova poslední slova byla „Vice světla!“ Václav Kosmák odešel na věčnost se slovy: „Město vidím velké...“ Umírající Lord Russell dal svému zpodobněnkovi své kapesní hodinky se slovy: „Vezměte si je, na věčnosti není třeba měřit čas“. Anglická královna Alžběta při smrti zvolala: „Všechny své poklady za jedinou minutu!“ Rabelais prohlásil. „Jdu hledat velké Snad“.

Básník Torquato Tasso měl už od mládí veliký zájem o filosofii. Otec, který chtěl, aby si syn zvolil praktičtější zaměstnání, říkal, že filosofování se nikdo neužívá a často syna káral. Jednou zakončil podobný výbuch hněvu slovy: „K čemu je ti dobrá celá ta tvá filosofie?“ „K mnoha věcem,“ odpověděl s úsměvem básník. „Například, abych trpělivě a vyrovnaně snášel tvůj hněv.“

Pater Syamlari, který trpěl paranoiou, měl utkvělou myšlenku, že je kardinálem. Jeho provinciál ho chtěl této chorobné představě zbavit, ale se zlou se potápal. „Máte mne za blázna nebo ne?“ zvolal na něho Syamlari. „Jestliže ne, tedy mne svými domluvy urážíte. Jestli-

že ano, pak jste větší blázen než já, protože chcete blázna přesvědčit domlouvou.“

*

Sv. Vojtěch byl podle legendy požádán nějakou zebračkou o almužnu. Protože však při sobě nic neměl, odkázal ji na druhý den. Pak se však za ní rozběhl, přivolaal ji zpět, a daroval jí kus svého šatu se slovy: „Bylo to ode mne neprozřetelné — vždyť ani nevím, jestli se vůbec zitrka dočkám.“

*

Polský král Vladislav II. zabavil jakési rodině nespravedlivě její jmění. Jeho manželka Hedvika dlouho na něho naléhala, aby křivdu napravil, až konečně ji jednou manžel hlásil, že je všechno v pořádku. „V pořádku?“ zvolala Hedvika. „Státek jsi ovšem vrátil, ale jak chceš smýt slzy těch chudáků?“

K. P.

*

NOVÉ KNIHY:

Descloze de Brouwer, *Propos sur le loisir*. Paříž 1987. Středisko katolických francouzských intelektuálů, v němž pracují lidé velmi známí jako: Luc Estang, Jean Guittou, Henry Marrou aj. vydala pod titulem „Recherches et Débats“ již 58 svazků řešících aktuální témata, která hýbají přítomností. Byly doby, kdy byl nedostatek práce a třizivá, někdy tragicky končící nezaměstnanost. Dnes jsme zase v situaci, kdy se zkracuje pracovní doba a vynořuje se velmi naléhavá otázka, jak moudře a prospěšně využít volného času. To chce řešit nebo se pokouší řešit svými příspěvky 58. svazek uvedené edice francouzských intelektuálů. Proto zkoumá poměr volna ke kultuře, k sexuálnímu životu, naznačuje další perspektivy vývoje je používání volného času, jeho osvobozující vlivy na lidskou bytost, dosud stále svazovanou a vyčerpávanou energujícími povinnostmi a konečně v pojednání dominikánského myslitele Lin aupa podává úvahu z hlediska křesťanova o smyslu a užitku volného času. V článku určeném k diskusi a debatě se čtenář seznámí s názory pastora André Dumasa a René Marého s. J. na zajímavé axioma Bonhoefferova, kterým ohlašoval moderní křesťanství jako myšlenkové hnutí nenáboženské, což někteří vykládají jako křesťanství bez Boha. —rtk.

Dom J. Leclercq, Dom Vandembroucke, Bouyer. *La spiritualité du moyen age*. Paříž 1981, Aubier.

První část od sv. Řehoře k sv. Bernardu (VI.—XII. stol.) napsal Jean Leclercq. Druhou část od XII.—XVI. stol. lovaňský benediktin z kláštera na Mt. César François Vandembroucke. A právě tato část nás pro své vztahy k čes. církevnímu dějinám nejvíce zajímá. Benediktini na Mt. César mají velikou, dobře udržovanou a také českou literaturou stále doplňovanou knihovnu. Proto mohl psát P. François o české středověké duchovní situaci celkem zasvěceně. Ačkoli bylo dílo tištěno ještě před koncilem, překvapuje velikou šetrností k sektářským hnutím. Také k husitismu a Husovi se blíží velmi shovívavě, současně s obdivem pro snahu Husovu „vyrvat lidsvo hříchů“ ubezpečuje P. François na základě svých dlouholetých studií, že tato snaha Husova byla „upřímná a čistá nade všechnu pochybnost“. Vzácnou je nejmodernější bibliografie husovské literatury. Jmenuje

Vischera, Roubiczeka, Kurze, Kalmera a Vooghta, nezná však staršího Strunze (1927) ani Remecka. Ku podivu mu ušla úplně osobnost Jana Milíče z Kroměříže. —rtk.

Marie de la Garanderie. *Paříž Vrán 1987. La correspondance d'Erasmus et de G. Budé*.

V této korespondenci velmi naplnavé a kulturně nesmírně zajímavé se Erasmus ukazuje jako duch velmi subtilní, často sarkastický, odpoutaný od pozemského života. Jeho listy jsou vzácné pro poznání epochy, je jeho klimatu intelektuálního a náboženského, vyučovací metody, postupy v kritice historické a exegese biblické. Ze sbírky jde na jevo že Erasma obviňovali z bezbožnosti, malovérnosti, také proto, že vykládá Kristologii příliš lidsky. V záležitosti Luterově a luteranismu nepřinášejí tato publikace nic nového. Je skoro překvapující, že listy obou významných humanistů jsou v této příčině takřka němé. Sbíрка je vydána jako příprava na oslavy pětistého výročí úmrtí Erasmoveho (1989). —rtk.

Marie Riche. *Le drame de Savonarole*. Paříž. Hachette 1987.

Tainova vnučka má smysl pro historii a objektivitu. Předmět její práce usiluje zpřesnit situaci florentského převora od sv. Marka spíše než vyloučit dobovou problematiku. Už kdysi se řeklo, že Savonarola byl „produkt středověku zabloudilý do renesance“. Je to soud, který ověřuje autorka, stavíc do kontrastu u asketického a přísného kritika papežského dvora s disciplinárními předpisy, jimiž proti němu zakročuje takový nástupce sv. Petra, jako byl Alexandr VI. Je pravda, že tento papež byl neohodný a neohodně získal i své důstojenství v církvi. Avšak extravaganční výstřelky nemohly reformátora Savonarolu než zahubit. Kořiz, do níž se dostala politická administrativní absolutní duchovní chápáním křesťanstvím, nemohla tehdy — bohužel — skončit jinak než na hranici. Ze si církev — i přes zmatky charakterizované tragédiemi Husa a Savonaroly — dovedla statetmi razit cestu vně i epochou nábožensko-církevní tak rozpornou jako byla renesance, vydává nekřesťanské svědectví o její zcela zvláštní ochraně. —rtk.

HIPPIES V USA

Negativisté nejsou ve Spojených státech noví. Nová je však jejich dnešní forma projevu. Káží vzájemnou lásku k lidem (v každém smyslu) a lásku k životu. Dnes si říkájí hippies a jsou pořád, stejně jako dříve v puritánské společnosti, „ou'siders“. Přesto patří k nejvzdělanějším, nejseřetilejším a nejpokrokovějším Američanům. Své názory často proklamují veřejně. Nosí rozličné odznaky svého postoje, protestů a požadavků. Průřez přehledkou odznaků je jistě zajímavý a asi poučné než dlouhé teoretické úvahy:

„Vraždí pro mír“ (s Johnsonovým portrétem) — „Válka je dobrý obchod. Investuj do ní svého syna“ — „V roce 1988 nevolte Johnsona“ — „Hitler v Bílém domě“ — „Lidi nezabíjejí lidi“ — „Nežít, nemyslet, nemilovat, jen zabíjet — to je americký způsob života“.

KORUNOVAČNÍ OBŘADY V TEHERÁNU

Dne 28. října bylo iránskému šachovi 48 let. Jeho narození jsou v Iránu tradičně národním svátkem. Až letos měl obyvatelstvo ještě další důvod, aby vyvěšovalo prapory: po pětadvaceti letech vlády byl konečně korunován a s ním i císařovna Farah, jeho třetí manželka; jediná však dosala korunu z rukou svého císařského manžela.

Šach může být podle iránské ústavy korunován teprve tehdy, má-li mužského dědice; proto byla korunovace až po 25 letech. Čekalo se, až princ Rezá Cyrus Ali bude tak velký (30. října mu bylo sedm let), aby se mohl zúčastnit obřadu, přičemž ho „firman“ (králův pobočník) oficiálně prohlásil za „následníka trůnu“. Kromě toho panovník i parlament čekali, až šachova „bílá revoluce“ (tak se v Iránu říká sociálním, politickým, hospodářským a kulturním reformám, které byly uskutečněny v posledních deseti letech) přinese ovoce. Korunovace je totiž jakýmsi holdem země panovníkovi, díkem za to, co pro ni udělal.

Korunováním (panovník je prováděl sám) císařovny, které parlament právě nedávno udělil titul „regentky“ až do dospělosti dědice trůnu, pro připad, že by šach nemohl vykonávat moc, chce šach demonstrovat, že v Iránu je osvobození ženy dokončeno. Je to nejrychlejší emancipace na východě, protože tam, kde ještě před patnácti lety žily ženy v naprostém područí, zaujímají dnes funkce senátorů, poslanců i ministrů.

Toto „pomazání na krále“ je tedy významnou událostí a bylo obklopeno podle perské tradice okázalou nádhrou. V celé zemi bylo několik dnů pracovní volno. Všechny sedm náměstí a 17 km ulic, kudy jel císařský průvod v Teheránu, bylo vyzdobeno girlandami květin, fasády domů růžemi a půda tisíci perských koberec, po nichž jel panovnícký kočár; letadla shodila na město 17 705 kytiček; tolik dnů je totiž panovník na světě.

Pro tuto příležitost bylo postaveno náměstí o 120 000 čtverečních metrů; v jeho středu stál panáctiposchodový památník obklopený 12 pavilony, symboly velkých iránských dynastií.

Korunovace se konala v paláci Golestar, čili v „růžovém paláci“, v sále vyzdobeném tisíci malými zrcadly, kde je pověstný „Paví trůn“, vyrvaný z rukou Velkého Mogula.

Všechno, co patří ke korunovaci, bylo zhotoveno na místě, až na královský kočár, který byl vyroben ve Vídni, podle jednoho kočáru bývalého rakouského císařského dvora, jenže je z oběnu vykládaného perlamy, které zobrazují některé perské motivy.

Iránské byly i róby šachových dcer. Pro nejstarší, Sahnaz, bílé šaty vyšívané zlatem, pro nejmladší, Farahnaz, rovněž bílé šaty vyšívané tyrkysy; pro šest družiček bílé šaty s manžetami z černého sametu vyšívaného stříbrem a pro čtyři dvorní dámy bílé šaty vyšívané zlatem se zelenou saténovou vlečkou. Šaty šachových sester však byly z Paříže; byly šity u Patoua.

TECHNIKA DNES A ZITRA

Přes protikladné pojetí techniky shodují se její zastánci i kritikové v jednom bodě, totiž že technika má dalekosáhlý význam, který dokonce zastihuje denní politické a hospodářské problémy. Před lety napsal jeden významný spisovatel: „Naše doba mi připadá jako doba přechodná, po níž přijde doba, která ji daleko předčí. Jak to bude, až budeme moci po celé zemi šířit zprávy rychlostí blesku a v krátké době dosáhneme nejrychlejších míst na zemi, a když touže rychlostí budeme dopravovat velké náklady. Dnes se může malé území uzavřít s tím, co má, co je a co ví; záhy tomu tak nebude, bude strženo do všeobecného spojení. Potom při všeobecném styku bude to, co ten nejmenší musí umět a vědět, daleko větší než nyní...“

Analýza negativních posudků techniky — nehledě k několika výjimkám — vychází vždy od lidí, kteří nikdy nestáli blízko technice a tvořili své mínění bez kontaktů s technickými vědci. Při vzniku nesprávných posudků techniky hraje často podstatnou roli změna techniky se strojem, výrobou a průmyslem.

Technika v čisté formě se tvoří v laborořích, v konstrukčních kancelářích a všude tam, kde tvůrčím duchem člověka vznikají předměty a postupy, které nemůže vytvořit sama příroda. Při vynálezu vzniká v duchu technického pracovníka (vynálezce) teprve po dlouhé námaze, stejně jako v duchu umělce, pak často náhle představa tvořeného předmětu nebo postupu. Potom je předmět nebo postup vynálezce nebo umělce přesazen do hmotného světa, aby v něm působil užitečně, příp. esteticky apod.

Vzájemná duchovní závislost techniky a přírodních věd je vedle spojení techniky s hospodářstvím a sociologickým děním neoddělitelná. V přírodní filosofii se získává poznání během stejné doby s rozvojem techniky abstraktním vyhodnocením dojmů, které člověk přijal svými smyslovými orgány. Charakteristické pro přírodní filosofii už hluboko ze středověku je přesvědčení, že člověk pomocí svého intelektu je schopen, vycházející z dojmů svých smyslových orgánů, vymyslet všeobecné platné logické úvahy o přírodě a její zákony.

Přírodní vědy a technika, vždy se korigující, krácejí ke stále vhodnějším předstávám o přírodním dění a k nejlepšímu využití přírodních zákonů a vedly nejen k ohromnému rozšíření našeho světového názoru, nýbrž také k překvapujícím technickým vymoženostem, z kterých se těší nyní lidé.

Cíl filosofie a duchovních věd je vyšší než cíl přírodních věd a techniky. Avšak podle názoru některých současných přírodovědců a techniků není možno dosáhnout pro nedostatečnost lidského ducha. Také způsob práce přírodních věd a techniky je zásadně rozdílný od způsobu práce duchovních věd; přírodovědci a technici jsou proti duchovním vědcům v nepříznivém postavení, neboť jimi dosažené výsledky se musejí podrobit přezkoumání samotnou přírodou, tj. novými

pokusy, které nejsou někdy bez značného rizika.

Zvlášť zajímavé je, že induktivní přírodovědecká technická metoda vznikla na Západě. Zatím co ve filosoficky-metafyzické oblasti mnohé neevropské národy provedly stejné, nebo i vyšší výkony než evropští myslitelé, přírodovědecko-technické způsoby práce vznikly v křesťanském západním světě a v první řadě se vyvíjely tam. Křesťanský západní člověk, ač zná životní utrpení v protikladu k asijské filosofii, odvrácené od světa, hledá na život kladné a chce podle slov Bible: „Podmaňte si zemi“ ovládnout svůj osud.

Lze říci, že téměř všechny vědní obory se dnes dostaly do vlivu přírodovědecko-technického způsobu myšlení. Vývojem přírodovědecko-technického bádání zůstává zásadně nedotčena pouze oblast teologie, příp. víry, bez níž se metafyzicky založený člověk neobejde. Místo víře nechávají i v přísné přírodovědeckém pohledu výsledky, nalezené v souvislosti s kvantovou teorií. Vede oblasti přírodovědy a techniky, spočívající na exaktním pozorování přírody a rozumném využití pokusných zkuš-

ností, je neodvratná oblast víry, zjevení, duše, a je příznačné, že mnozí z největších přírodovědců a techniků, jako např. Faraday, Pascal a jiní, nepociťovali mezi vědou a vírou žádného rozporu.

Těžko říci, kam až člověk v technice dospěje. Odstaňující příkladem vynalézavosti jsou pro něj např. atomové zbraně. Neodsuzujeme však proto techniku jako takovou. Oheň, který člověku blahodárně slouží, v rukou záhře ničí, nástroj denní potřeby, jakým je nůž, dá se zneužít i k vraždě. Atomistika, která může být pro lidstvo zdrojem levné energie, může se ovšem v rukou nepořádných stát ničitelkou hodnot i životů, nástrojem hrozného vraždění, genocidy. Křesťan však pracuje v souzvu s Božími zákony a lidstvu pomáhá i v rozvoji techniky, usiluje, aby se používala čestně k dobrým účelům, pro blaho člověka a celého lidského rodu. -ou-

NAFTA TRYSKÁ Z MOŘE

Je třeba říci, že „útok“ na bohatství moří nesouvisí s vyčerpáním bohatství souše, nýbrž s pronikavým růstem potřeby

tekutých a plyných zdrojů energie a se snahou přiblížit tyto zdroje oblastem spotřeby. Třeba těžba nafty ve světě se zvyšuje přibližně o 6–8 % ročně, prozkoumané zásoby nafty se nejen nezmenšují, ale zvětšují. Například v roce 1966 bylo v řadě zemí vytěženo 1,34 miliardy tun nafty, kdežto prozkoumané zásoby těchto zemí vzrostly ze 41,4 na 44,2 miliardy tun.

V roce 1968 se nafta a plyn těžily v 61 zemích světa; nafta se vytěžilo 1,6 miliardy tun a plynu asi 1 bilión kubických metrů. Od poloviny minulého století do začátku roku 1967 se ve světě vytěžilo celkem přes 25,3 miliardy tun nafty a přes 12 biliónů krychlových metrů plynu. Celkové geologické zásoby nafty ve světě tvoří podle různých výpočtů 500 miliard až 1750 miliard tun a plynu až 800 biliónů kubických metrů. Značné rozšíření výzkumných prací vedlo k objevení nalezišť nafty ve všech pěti světadílích. Nyní jsou zatím pouze perspektivy Antarktidy. Všeobecně známé jsou objevy velkých ložisek nafty a plynu na západní a východní Sibiři, ve střední Asii a v dalších oblastech. Rychle se rozvíjí těžba nafty v afrických

zemích, kde prozkoumané zásoby dosahují téměř 3 miliard tun nafty a 4 biliónů kubických metrů plynu. Vskutku pohádkově bohatá jsou ložiska Blízkého a Středního východu, kde je podle odhadu přes 30 miliard tun nafty a přes 6 biliónů kubických metrů plynu.

Přihlédneme-li však k pronikavému růstu spotřeby energie na jednoho obyvatele, zejména v rozvojových zemích, bude jasná nutnost dalšího zvyšování těžby nafty a plynu. Podle některých předpovědí se obyvatelstvo světa do roku 2000 (ve srovnání s rokem 1965) zdvojnásobí (dosáhne asi 6,3 miliardy lidí). Těžba nafty se rovněž zdvojnásobí.

Výše uvedené faktory jsou vážným podnětem pro hledání nafty a plynu v moři. Dokonce i ty země, jejichž půda neobsahuje naftu a plyn jako například Norsko a Švédsko, zahájily výzkum v moři. V současné době se výzkum v námořních prostorách vede v pobřežních vodách šedesáti zemí a dvacet zemí již těží tekuté a plyné palivo ze dna moří. Množství nafty vytěžené z moře činí 17 % celkového množství nafty vytěžené na celém světě.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉZE PRAŽSKÁ

Doležal Josef, ustanoven od 15. února 1968 kaplanem v Příbrami.

Jelínek Miloslav, administrátor v Cítově, okr. Mělník, ustanoven od 15. února 1968 excurrento administrátorem ve Vlněvsi, okr. Mělník.

Zadrazil František, administrátor v Čelákovcích, okr. Praha-východ, ustanoven od 15. února 1968 administrátorem v Křivoklátě a excurrento administrátorem v Městečku, ve Zbečně a v Nezabudicích, okr. Rakovník.

Doležal Antonín, administrátor v Mrtníku, okr. Beroun, ustanoven od 15. února 1968, administrátorem ve Zbraslavi n. Vlt. a excurrento administrátorem ve Slivenci, okr. Praha-západ.

Láb Svatopluk, administrátor ve Zbraslavi n. Vlt., okr. Praha-západ, ustanoven od 15. února 1968 v Mrtníku a excurrento administrátorem ve Svaté Dobrotivě, okr. Beroun, a ve Strašnicích, okr. Rokycany.

Baštář Jaroslav, administrátor v Mlečicích, okr. Rokycany, ustanoven od 1. března 1968 administrátorem v Čelákovcích, a excurrento administrátorem v Nehvizdech, okr. Praha-východ.

Kovářík Eřem Karel, ustanoven od 15. února 1968 administrátorem v Krajkové a excurrento administrátorem v Habartově a v Oloví, okr. Sokolov.

Vajdiš Josef, administrátor v Praze-Vršovicích, ustanoven od 1. března 1968 administrátorem v Praze-Podolí.

Hájek Jiří, biskupský sekretář v Praze, ustanoven od 1. března 1968 administrátorem v Praze-Vršovicích.

Ing. Mixa Josef, kaplan u sv. Anny v Praze-Žižkově, ustanoven od 1. března 1968 sekretářem biskupa-apostolského administrátora.

Ing. Mixa Josef, biskupský sekretář v Praze, ustanoven od 1. března 1968 rektorem kostela sv. Jana Nep. v Praze 1-Hradčanech.

Úmrtí:

Cyprín Bohumil, farář ve Vlněvsi, okr. Mělník, zemřel 21. prosince 1967 ve věku 80 let.

PhDr. Brabec Karel, bývalý farář ve Svárově, okr. Kladno, zemřel 5. ledna 1968 ve věku 56 let.

Pivnička Emanuel, farář v. v. v Dolních Počernicích, okres Praha-východ, zemřel 20. února 1968 ve věku 77 let.

DIECÉZE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování:

Gavla František, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1967 vikaristou při katedrále sv. Štěpána v Litoměřicích.

Špička Antonín, administrátor v Rovensku pod Troskami, jmenován 20. listopadu 1967 s okamžitou platností vikariátním sekretářem semilského vikariátu a zároveň pověřen funkcí vikariátního mírového tajemníka.

Úmrtí:

Bittner Petr, děkan v. v., bývalý farář v Dlouhém Mostě u Liberce, zemřel 15. září 1967 a byl dne 19. září 1967 pohřben v Dlouhém Mostě.

Šustr Rudolf, farář, osobní děkan a administrátor ve Mšeně u Mělníka, zemřel dne 25. září 1967 v nemocnici v Mělníku Podolí a dne 29. září 1967 pohřben v Sedlicích u Blatné.

DIECÉZE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Ustanovení:

Fritsch Heřman, kaplan, Březnice, administrátorem ve Starém Rožmitále a excurrento administrátorem v Bohutíně a Drahenicích (okr. Příbram) od 1. ledna 1968 (č. 1675/67).

Fanta František, administrátor, administrátorem v Dolní Cerekvi (okr. Jihlava) od 1. února 1968 (č. 1790/67).

Kříž Jan, administrátor, Dolní Cerekev, administrátorem v Zachotíně (o. Pelhřimov) od 1. února 1968 (č. 50/68).

Penzionování:

Průša Josef, os. děkan ve Starém Rožmitálu, odešel 1. ledna 1968 do trvalé výslužby (č. 1676/67).

Úmrtí:

Petr Antonín, farář v. v., Kotouň, zemřel 24. 1. 1967 v Kolíně.

Brabeček František, děkan v. v., Černovice u Tábora, zemřel 21. 12. 1967 v Pelhřimově.

Váls Jan, farář v. v., Bubovice, zemřel 31. ledna 1968.

Stojdl Jan, os. děkan v. v., Němčice u Klatov, zemřel 17. února 1968.

